

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra sociologie

Obor sociologie

PhDr. Šárka Soudková

Partnerské násilí ve vztazích mladých Čechů

Partner violence in the relationships of young Czech people

Disertační práce

vedoucí práce - Doc. PhDr. Jiří Buriánek, CSc.

2011

Poděkování

Děkuji Doc. PhDr. Jiří Buriánkovi, CSc. za vedení této disertační práce. Můj dík si zaslouží též PhDr. František Bartoš za spolupráci při realizaci výzkumu, dodávání motivace a inspirativní konzultace. V neposlední řadě děkuji všem svým blízkým, zejména pak Ing. Martinu Svobodovi a Ing. Aleně Soudkové za jejich podporu a pomoc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem disertační práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 18. 6. 2011

PhDr. Šárka Soudková

Abstrakt

Disertační práce se zaměřuje na problematiku partnerského násilí mezi mladými Čechy a jeho širší souvislosti. Úvodní text se věnuje jak obecnějšímu zakotvení tohoto jevu v teoretických koncepcích, tak praxi a zjištění dosavadních výzkumů. Podstatná část práce je věnována problematice konstrukce, transformace a validizace škál měřících rozsah násilí v partnerských vztazích. Tyto škály byly aplikovány v kvantitativním šetření provedeném na reprezentativním vzorku mladých lidí ve věku 15 až 29 let (N = 870). V pasáži věnované výsledkům výzkumu jsou prezentovány zkušenosti mladých Čechů s násilím v jejich partnerských vztazích za uplynulých 12 měsíců, představena je také prevalence násilí vztahující se k jejich současnému/minulému partnerskému vztahu. Jiný pohled přináší analýza reciprocit páčání násilí ve vztahu. V rámci analýzy širších souvislostí se práce zaměřuje na obecné názorové klima panující mezi mladými Čechy ve vztahu k partnerství, na psycho-sociální rysy, kterými se vyznačují lidé zaangažovaní v násilných vztazích, na rodinné zázemí ze kterého vycházejí, na výskyt násilí v jednotlivých typech vztahů, a v neposlední řadě také na souvislost výskytu partnerského násilí a delikventních projevů.

Klíčová slova: násilí mezi intimními partnery, dating violence, násilí v manželství, mladí lidé, delikvence

Abstract

The dissertation thesis focuses on the area of partner violence experienced by young Czech people and its broad context. The introductory text examines how this issue is apprehended by the theoretical conceptions in general as well as how the empirical surveys dealt with it hitherto. Substantial part of the thesis describes the construction, transformation, validization of the scales measuring the incidence of violence in partnership. These scales were used in quantitative survey of representative sample of young people in the age from 15 to 29 years (N = 870). The part of thesis dedicated to the survey results presents the experiences of young Czechs with violence in their intimate relationships for the past 12 months and the prevalence of violence related to the present/past partner relationship. Another point of view on this issue brings the analysis of reciprocity of violence in the relationship. In the frame of analysis of broad context of partner violence is explored: the general opinion climate prevailing among young Czech people related to partnership, psycho-social features typical for people engaged in violent relationships, the family background these people are coming from, occurrence of violence in particular types of relationships and last but not least also the concurrence of partner violence and delinquency.

Key words: intimate partner violence, dating violence, marital aggression, young people, delinquency

OBSAH

ÚVOD	6
I. TEORETICKÉ ZAKOTVENÍ PROBLEMATIKY	8
I. 1 Vymezení pojmu	8
I. 2 Teoretické koncepty aplikovatelné na násilí mezi intimními partnery	10
I. 3 Nutnost rozlišovat mezi jednotlivými typy partnerského násilí.....	14
II. DOSAVADNÍ POZNATKY.....	17
II. 1 Dating violence a násilí v manželství.....	17
II. 2 Shrnutí doposud realizovaných výzkumů	19
III. MĚŘENÍ PARTNERSKÉHO NÁSILÍ	22
IV. METODY A DATA	24
IV. 1 Konstrukce škál partnerského násilí	26
IV. 2 Transformace a validizace škál partnerského násilí	31
V. VÝSLEDKY VÝZKUMU	35
V. 1 Prevalence jevu a četnost výskytu v uplynulých dvanácti měsících	35
V. 2 Problematika reciprocit násilí v páru.....	37
V. 3 Souvislosti výskytu jednotlivých forem násilí.....	39
V. 4 Výskyt násilí v jednotlivých typech vztahů.....	41
V. 5 Sociodemografické charakteristiky aktérů partnerského násilí.....	44
V. 6 Širší souvislosti výskytu partnerského násilí	57
V. 6. 1 Názorové klima - co je v partnerství normální?	57
V. 6. 3 Tlak ke konformitě a ochota strpět ve svém vztahu násilné chování	64
V. 6. 4 Spokojenost ve vztahu a rozchody mladých lidí	70
V. 6. 5 Postoje k sexu a související zkušenosti v partnerství mladých lidí	80
V. 6. 6 Nevyrovnané chování a tendence k sebepoškozování.....	94
V. 6. 7 Rodinné prostředí	106
V. 6. 8 Zkušenosti vrstevníků.....	115
V. 6. 9 Adiktivní a delikventní historie	119
ZÁVĚR.....	134
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ	140
SEZNAM PŘÍLOH.....	147
PŘÍLOHY	148

ÚVOD

Násilí mezi intimními partnery, nebo obecněji domácí násilí, se odehrává ve všech geografických oblastech, zasahuje společnosti od těch nejjednodušších lovecko-sběračských až po vyspělé industriální [Counts, Brown, Campbell 1992; Erchak, Rosenfeld 1994; Sev'er 1997]. Ani česká společnost není výjimkou. Díky trendu vzrůstající detabuizace tohoto jevu se informace o existenci domácího násilí postupně dostávají i u nás do povědomí veřejnosti. Opomíjena však bývá skutečnost, že násilí může poznamenávat všechny fáze partnerského vztahu – od seznamování, přes dobu, kdy spolu mladí lidé chodí, začínají spolu bydlet až po manželství a může pokračovat i po případném rozchodu či rozvodu.

My se zaměříme na problematiku násilí ve vztazích lidí mladších věkových kohort, neboť tito byli u nás z hlediska výzkumu partnerského násilí doposud dosti opomíjeni. Výsledky četných zahraničních výzkumů však dokazují, že u dvojic, které spolu chodí, je výskyt násilí dokonce vyšší, než v sezdáných párech [Stets, Straus 1989; Sugerman, Hotaling 1989]. Partnerské násilí zažívané v mladém věku je závažné také z toho důvodu, že právě v tomto období života se vytvářejí vzorce chování, které mohou přetrvávat po celý život [O'Leary et al. 1989; O'Leary, Malone, Tyree 1994].

Cílem disertační práce je představení fenoménu partnerského násilí zasahujícího mladé lidi do třiceti let, tedy jevu, kterému se pozornosti výzkumníků v České republice doposud příliš nedostávalo. Kromě zakotvení problematiky v teoretických koncepcích a shrnutí výsledků doposud realizovaných výzkumů se úvodní kapitoly práce zabývají představením konstrukce škály měřící výskyt partnerského násilí a jejího fungování. Těžištěm je pak popis výsledků aplikace škály ve výzkumu „Partnerské vztahy“ zkoumající reprezentativní vzorek mladých lidí (15-29 let). Text se věnuje rozšířenosti jednotlivých forem partnerského násilí v cílové skupině a reciprocitě násilí v páru, jakožto i koincidenci jednotlivých druhů násilí. Díky tomuto výzkumu podpořenému Grantovou agenturou Univerzity Karlovy jsme měli možnost pracovat s unikátními daty vypovídajícími nejen o rozšířenosti výskytu partnerského násilí v této věkové skupině, ale také o širokém spektru potenciálně souvisejících jevů. Nemalá část práce se proto zaměřuje na mapování širších souvislostí partnerského násilí od pocítovaného tlaku okolí k tomu mít partnera, přes výskyt násilí mezi rodiči respondentů až po sexuální život mladých lidí. Věnujeme se také názorovému klimatu panujícímu mezi mladými Čechy ve vztahu k partnerství, příčinám rozchodů mladých párů a důvodům, které mladé Čechy mohou vést k tomu, aby ve vztahu setrvali. Zajímá nás, jestli jisté druhy chování respondenti chápou jako příznaky lásky, anebo již jako počínající znaky partnerského násilí a zda je pro ně snadné rozpoznat přítomnost násilí u ostatních dvojic v jejich okolí. Dále se zaměřujeme na psycho-sociální rysy, kterými se vyznačují lidé zaangažovaní v násilných vztazích, na výskyt násilí v jednotlivých typech vztahů a v neposlední řadě také na souvislosti výskytu partnerského násilí a některých delikventních projevů.

Naší snahou bylo podchytit širokou škálu možných souvisejících jevů a poukázat tak na oblasti, které mají k angažovanosti v násilném vztahu nějaké vazby a zasadit tak popisovaný jev do obecnějšího rámce. Analýzy širších souvislostí partnerského násilí zde tak mají převážně explorativní charakter. Zmapování těchto souvislostí by mohlo následně být vodítkem pro další výzkumy této problematiky a naše závěry by mohly být brány v úvahu při tvorbě případných preventivních opatření.

I. TEORETICKÉ ZAKOTVENÍ PROBLEMATIKY

I. 1 VYMEZENÍ POJMU

Pro násilí mezi intimními partnery bývá někdy užíváno širšího pojmu domácí násilí (domestic violence), který byl rychle zmedializován a přešel tak do obecného povědomí. Jde však o velice obecný pojem, který zahrnuje různé formy násilí v rodině. Oběťmi domácího násilí mohou být např. také děti nebo senioři. Z tohoto důvodu se užívání tohoto pojmu v našem textu vyhýbáme. Konkrétnějšími pojmy, se kterými se můžeme v české odborné literatuře setkat, jsou: násilí mezi (intimními) partnery ((intimate) partner violence), zneužívání partnera (partner abuse), intimní násilí (intimate violence).

V české odborné literatuře zatím nedošlo k vytvoření jednotného a výstižného českého ekvivalentu k označení násilí mezi nesezdanými partnery a používá se tak přejatého termínu dating violence. Příkladem možného označení v češtině může být „násilí mezi milenci“ [Vaníčková 2004] anebo „násilí mezi lidmi co spolu chodí“ [Martinková 2001; Kardová 2005]. Pro násilí vyskytující se mezi -náctiletými se pak používá označení „násilí ve vztazích teenagerů“ [Hronová 2009]. My budeme v textu užívat obecného pojmu partnerské násilí, či násilí mezi (intimními) partnery a zároveň, bude-li to třeba, budeme terminologicky rozlišovat násilí mezi manželi a nesezdanými partnery (marital violence a dating/courtship violence).

Snaha definovat násilí mezi intimními partnery přináší několik úskalí, neboť význam sousloví přesahuje klasické definice jednotlivých pojmů. Především termín násilí se vymyká tradičnímu pojetí tohoto pojmu. V sociologickém slovníku nalezneme definici násilí jako „jednorázového jednání, kterým jeden druhému způsobí fyzickou silou nějakou škodu“ [Jandourek 2007: 168]. Tato definice představuje i dle Marhánkové (2006) typickou představu naší společnosti o podobě násilného útoku. Pokud se ji ale budeme snažit aplikovat na fenomén násilí mezi intimními partnery, zjistíme, že nevystihuje vždy jeho pravou povahu. Tento druh násilí je v mnoha případech záležitostí dlouhodobou. K užívání násilných taktik dochází opakovaně během až několika let [Marhánková 2006: 47]. Navíc nemusí mít vždy jen podobu útoků fyzických, ale může se jednat i o násilí psychické, sexuální nebo ekonomické. Definice násilí mezi partnery se o něco více blíží spíše pojetí agrese jako „... útoku směřujícího vědomě k poškození druhého, k omezení jeho svobody a ke způsobení psychické nebo fyzické bolesti“ [Jandourek 2007: 16]. Ani tato definice však není dostačující. Poukazuje ale alespoň na možnost různých forem násilné interakce.

Násilí mezi partnery se navíc liší od tradičního rozdělení rolí na násilníka/násilnici a oběť. Fakt, že oba vstupují do intimního vztahu dobrovolně a častokrát v něm navíc setrvávají po dlouhou dobu i po zkušenosti s násilím [Marhánková 2006: 47] a mohou se v roli pachatele a oběti střídat, narušuje

stereotypní pojetí násilného chování. Široké spektrum jeho podob rovněž znesnadňuje zavedení jednoduché, lehce aplikovatelné definice, která by fenomén násilí mezi intimními partnery nezjednodušovala a zároveň by vystihovala jeho pravou podstatu včetně všech specifík [Marhánková 2006: 48]. Na důležitý aspekt násilí mezi intimními partnery upozorňuje Vaničková (2004), která zdůrazňuje princip uzurpace kontroly a ovládání. V páru, který zažívá intimní násilí, podle autorky dochází k „neodůvodněné kontrole či zneužití moci jednoho partnera nad druhým, které může být vyhoceno a nabýt podoby tělesného, citového nebo sexuálního násilí“.

Pojmu násilí v intimních vztazích je možno užívat jak v širokém pojetí, tak i v pojetí úzce vymezeném. Užší vymezení se vztahuje na fyzický útok partnera ve vztahu manželství, druha a družky nebo chození. Širší vymezení pojmu zahrnuje chování, které partnera ponižuje nebo ovládá, včetně donucování k sexu a psychických útoků a někdy bývá zahrnuto i ekonomické omezování či vykořisťování partnera [Adams et al. 2008; Heise, Garcia-Moreno 2002]. Jednotlivé formy násilí jsou podle výzkumníků málokdy přesně oddělené. Například Buskote vnímá toto rozdělení jako teoretickou pomůcku. V realitě se většinou se jedná o kombinaci několika forem nebo s jejich prolínáním či přecházením jedné formy do druhé [Buskote 2008].

Někteří další autoři proto vedle vyjmenovaných forem přihlížejí i k četnosti jednotlivých incidentů, k jejich závažnosti z hlediska následků pro oběť, k charakteru dotčených partnerských vztahů, k rozložení moci v jejich rámci atd. Přínosem těchto komplexnějších přístupů jsou pak klasifikace vzorců či typů partnerského násilí. Vzniká tím diferencovanější a plastičtější obraz partnerského násilí. Například Straus rozlišuje mezi „všedním“, „menším“ násilím a „chronickým závažným násilím“ [Straus 1990]; Holtzworth-Munroe a Stuart identifikují typy násilí: „rodinné“, „obecné antisociální“ a „hraniční dysforické“ [Holtzworth-Munroe, Stuart 1994]; Johnson identifikuje dvě hlavní formy partnerského násilí „intimní terorismus“ a „situační násilí v páru“ a jejich doplňky, které pojmenovává „násilný vzdor“ a „vzájemná násilná kontrola“ [Johnson 1995; Johnson, Ferraro 2000]. Je téměř jisté, že tyto typy mají rozdílnou etiologii a vyžadují rozdílný přístup k prevenci [Macmillan, Gartner 1999]. Diferencujícímu přístupu k partnerskému násilí se budeme podrobněji věnovat v kapitole *I. 3 Nutnost rozlišovat mezi jednotlivými typy partnerského násilí*, předtím však nahlédneme pod pokličku teorií, které se v průběhu éry zkoumání fenoménu partnerského násilí snažily o vysvětlení jeho příčin a mechanismů.

I. 2 TEORETICKÉ KONCEPTY APLIKOVATELNÉ NA NÁSILÍ MEZI INTIMNÍMI PARTNERY

Definice a teorie partnerského násilí pojí společný jmenovatel: panuje v nich nejednotnost, uplatňují se různé ideové přístupy a výkladové koncepce. Důvod je mimo jiné ten, že násilí mezi partnery představuje diverzifikovaný, širokospektrální, mnohovýrobní jev, který může nabývat různé podoby i intenzity, a to v různých kombinacích.

Prvotní přístup k násilí mezi partnery byl založen na *feministických teoriích*. Násilí mezi intimními partnery je jimi chápáno jako odraz sociálního systému, ve kterém mají moc muži. Sociální instituce jsou zřizovány, aby podporovaly moc a privilegia dominantního pohlaví [Buzawa, Buzawa 1996; Dobash, Dobash 1992; Sherman, Schmidt, Rogan 1992; Yllö 2005]. Tyto teorie mají své příznivce dodnes. Naproti tomu teorie *individuální psychopatologie agresora* hledají příčiny agrese vůči intimnímu partnerovi v psychických aspektech osobnosti násilníka. Přestože jsou tyto teorie dnes na ústupu, zůstávají relevantní minimálně při vysvětlování výjimečných případů extrémní agrese [Čírtková 2008]. Mezi teoretickými přístupy mají výrazné postavení i sociologicky laděné koncepty jako teorie konfliktu [Quinney 1970; Turk 1977; Coser 1956; Dahrendorf 1988], teorie napětí [Merton 1957; Agnew 1991], teorie sociálního učení [Bandura 1973] a jiných jednofaktorových přístupů, jako je teorie vazeb [Bowlby 1969, 1972, 1980], či teorie zdrojů [Lawson 2002]. Pro mnohé odborníky zabývající se násilím mezi partnery se opěrnou disciplinou stala psychologie [např. Dutton 2007, Dutton, Bodnarchuck 2005], ale o slovo se hlásí také přístupy kriminologické [Akers 2000; Williams, McShane 1994]. Jednofaktorové koncepty však jako explikační rámce již většinou nepostačují. Mnoho současných badatelů zastává spíše perspektivu multifaktorových teorií, hledající kořeny partnerského násilí v celém komplexu příčin, jako např. Strausova perspektiva rodinného násilí [Gelles, Straus 1988; Straus 1992]. V následujícím textu se zaměříme na aspekty některých zejména sociologicky laděných teorií, které by mohly přispět k vysvětlení fenoménu partnerského násilí a jeho fungování.

Feministické teorie vidí původ všeho násilí v touze po moci a ovládnutí, které je zakořeněno v patriarchálním hodnotovém systému [Dobash, Dobash 1992]. Z tohoto úhlu pohledu jsou muži viděni jako pachatelé a ženy jako oběti.¹ Ženská agrese vůči intimnímu partnerovi je vysvětlována jako sebeobrana vůči násilnickému chování muže/chlapce, popř. jako zoufalý pokus o ukončení vztahu [Dobash, Dobash 1997].

Teorie konfliktu existuje v několika verzích. Marxistická verze a radikální kriminologie obecně vycházejí z představy, že zákon a systém trestní justice slouží k udržení pozice dominantních vrstev [Quinney 1970; Turk 1977]. Jak na úrovni rodiny, tak i společnosti je podporována dominance muže. Násilí, které

---

¹ Feministická teorie považuje proto partnerské násilí za pouhou podmnožinu všudypřítomného násilí na ženách, jehož se při výkonu svých „privilegií“ neustále dopouštějí muži [Kurz 1997].

páchající ženy na svých partnerech je pak vysvětlováno na principu vzpoury proti dominující vrstvě [Engels 1993]. Tento přístup potvrzují nedávné výzkumy, které dokládají, že páry ve kterých je rovnocenné postavení mužů a žen vykazují menší procento násilí páchaného ženami na mužích [Goode 1974; Straus 1976; Straus, Gelles, Steinmetz 1980]. K významnému poklesu vražd mužů páchaných jejich partnerkami navíc dochází v období, kdy ženy dosáhly rovnoprávného ekonomického postavení [Browne, Williams 1993].²

Funkcionalistická verze teorie konfliktu vnímá konflikt jako žádoucí, nezbytnou a pozitivní charakteristiku společnosti, pokud existuje institucionalizovaný a spravedlivý proces jeho řešení. Konflikt je nazírán jako sociální proces, který tím, že přináší potřebnou sociální změnu, přispívá k vyhnutí se sociální stagnaci [Coser 1956; Dahrendorf 1988]. Ve společnosti nicméně přetrvávají kulturní normy a hodnoty, které prezentují ideální partnerství jako dyádu prostou konfliktů. S tím souvisí i doposud přetrvávající stigmatizace využívání partnerského poradenství a mediačních služeb [Straus, Hotaling 1980].

Teorie sociálního učení [Bandura 1973] předpokládá, že chování jedince je naučeno skrze pozorování a napodobování chování ostatních lidí. Agnew zjistil, že v chování adolescentů se několikanásobně zvyšuje pravděpodobnost delikventního jednání, pokud se přátelí s delikventními vrstevníky. Příčinou je internalizace norem a modelů chování skupiny [Agnew 1997]. Z tohoto konceptu vychází též hypotéza o mezigeneračním přenosu násilí. Donucující a averzní interpersonální chování je podle této teorie naučeno prostřednictvím násilných interakcí v původní rodině [O'Leary 1988; Kwong, Bartholomew, Henderson, Trinke 2003].

Riggs a O'Leary (1989) vyvinuli komplexnější teoretický model násilí mezi lidmi, kteří spolu chodí, nazvaný „*Background-situational model*“. Tento model vychází z teorie sociálního učení a z teorie konfliktu. Tvrdí, že faktory predikující výskyt partnerského násilí se dělí na „backgroundové“ proměnné, jako například agresivní sklony osobnosti a výskyt násilí v orientační rodině (což může zvyšovat míru akceptovatelnosti násilí jako způsobu řešení konfliktů) a „situační“ proměnné, jako například uspokojení ze vztahu, komunikační dovednosti, alkohol atd..

Teorie napětí (strain theory) [viz Agnew 1991, srv. též Cohen 1965; Merton 1957] se soustřeďuje na tlak, který společnost vyvíjí vyzdvihováním hodnot, aniž by však poskytovala prostředky k jejich dosažení. Na rostoucí napětí jsou dvě možné reakce: použití nonkonformních prostředků, které povedou k získání

---

² Na principu moci je postavená i *teorie zdrojů*, která předpokládá, že každý sociální systém, včetně partnerské dyády, spočívá na určitém stupni násilí nebo jeho hrozby. Členové systému používají násilí nepřímou úměrně zdrojům moci, kterými disponují. Jedinec, jenž ovládá množství zdrojů (ekonomických, sociálních apod.), násilí k prosazení své vůle nepotřebuje, kdežto pro toho, komu zdroje scházejí, je použití násilí cestou k získání vlivu [Lawson 2003]. Mezi partnery proto může k násilí dojít např. tehdy, není-li muž vybaven tradičními zdroji mužské moci (vyšší vzdělání, vyšší příjem) a snaží se své společnosti očekávané dominantní postavení získat použitím násilí proti své partnerce [Gelles 1985].

kulturně „povinných“ cílů a hodnot anebo zvnitřnění nových cílů a hodnot. Agnew (1997) rozšířil Mertonův koncept o pojem nedosažitelné cíle, kam včlenil i Durkheimův koncept nenasytnosti [Durkheim 1951]. Nenasytné touhy vedou k nedosažitelným cílům a k vyčerpání zdrojů, což způsobuje frustraci, ústící v násilí. Napětí se vyskytuje nejen kvůli nedosažitelnosti adekvátních ekonomických zdrojů, ale například i v situacích, kdy jeden či oba partneři zjistí, že nejsou schopni dostát nějakým sociálním normám partnerství či manželství. Agresi proti partnerovi je pak možné nahlížet jako jakýsi ventil vedoucí k uvolnění vzniklé tenze (která může mít kořeny jak v daném partnerském vztahu, tak i zcela jinde).

Psychologií výrazně inspirovaná je *teorie vazeb* (attachment theory). Bowlby (1969, 1972, 1980) vychází z předpokladu, že si děti tvoří mentální reprezentace anebo prototypy vztahů na základě jejich zkušenosti s lidmi, kteří o ně pečují v raném dětství. Tyto vztahové prototypy slouží jako šablony pro jejich budoucí vztahy [Waters, Posada, Crowell, Keng-ling 1993]. Výzkumníci s touto teoretickou orientací se přiklánějí k názoru, že jedinci se kterými bylo špatně zacházeno v dětství, jsou vystaveni riziku partnerského násilí.³

Teorie směny (exchange theory) tvrdí, že násilí dochází pokud „zisk“ či „odměna“ přesahuje „náklady“⁴. Nejvýznamnější „odměnou“ je zde získání moci či kontroly [Gelles 1998]. Minow (2000) vyzdvihuje skutečnost, že mezi partnery se rozprostírá sféra intimity, v níž panuje snížená sociální kontrola, což usnadňuje „praktikování“ – násilí. Jelikož se intimní sféře rodiny či partnerského vztahu kontrola společnosti spíše vyhýbá, není příliš riskantní chovat se násilným způsobem vůči svému partnerovi (či jiným členům rodiny). Intimní charakter soužití je rizikovým faktorem i v dalším směru. Partneři výborně znají své povahové vlastnosti i sociální pozadí a dokáží proto odhalit svá silná a hlavně slabá místa. Problematický je také fakt, že lidé obvykle cítí povinnost (či právo) ovlivňovat chování svých partnerů [Carlson 1987].

Dalším podstatným činitelem odůvodňující výskyt zejména fyzického násilí je postoj společnosti k řešení interpersonálních vztahů prostřednictvím fyzické agrese. Násilí, či „užití fyzické síly“ je i v současnosti chápáno jako legitimní způsob řešení interpersonálních problémů [Gelles 1998]. Tělesné tresty jsou v našich podmínkách natolik běžnou součástí výchovy, že nad jejich existencí a potenciálním včleněním do výchovných praktik se společnost příliš nepozastavuje, ani tyto otázky nijak zvlášť neřeší [Vymětalová 2001]. Společensko-kulturní kontext západní civilizace se obecně vyznačuje vysokou tolerancí vůči násilí [Gelles, Straus 1988].

---

³ Model vazby je formován na základě dimenzí obětí – pronásledovatel a dominance - podřízenost [Cicchetti, Howes 1991; Crittenden, Ainsworth 1989]. Jedinci, kteří si zvnitřnili tyto šablony vztahů, mohou tíhnout k hledání takových partnerů k chození, kteří budou naplňovat tento prototyp vztahu.

⁴ Pomyslné „náklady“ ve smyslu toho, co svým chováním útočník riskuje ztratit, jsou přitom – alespoň zdánlivě – ve srovnání s okamžitým „ziskem“ velmi nízké: rychlé uvolnění napětí či stresu, získání respektu, moci, posílení sebevědomí a sebeuznání – to vše představuje relativně snadno získané atributy vlastního sebehodnocení [Gelles 1998].

Vybrat ten pravý z předkládaných přístupů je úkolem velmi obtížným. Pravděpodobně však hledání té jediné „platné“ teorie není tím správným pohledem na věc, neboť každý z předkládaných teoretických konceptů přináší pár (nebo i více) střípků do mozaiky pochopení sociálního fenoménu zvaného partnerské násilí.

I. 3 NUTNOST ROZLIŠOVAT MEZI JEDNOTLIVÝMI TYPY PARTNERSKÉHO NÁSILÍ

Někteří současní odborníci upozorňují na fakt, že násilí mezi partnery není jednotným fenoménem a definují potřebu rozlišovat mezi jednotlivými typy partnerského násilí [Graham-Kevan, Archer 2003; Holtzworth-Munroe, Meehan, Herron, Rehman, Stuart 2000; Johnson 1995, 2006; Johnson, Ferraro 2000; Leone, Johnson, Cohan, Lloyd 2004]. Někteří dokonce považují za neetické vyjadřovat se k nějakým závěrům z výzkumu intimního partnerského násilí bez toho, aby došlo ke specifikaci, o jaký typ násilí se jedná [Johnson, Leone 2005].

Johnson (1995) k tomuto uvádí, že nepochopení faktu, že násilí mezi partnery je nutno rozdělit do několika kategorií, vede k mnoha neúspěšným pokusům o vytváření teorií, které jsou pak zákonitě aplikovatelné pouze na část případů násilí mezi partnery. Přiklání se k rozlišování následujících druhů intimního partnerského násilí [Johnson 2006]:

- 1) „Intimní terorismus“/„Donucující kontrolující násilí“ (*intimate terrorism/ coercive controlling violence*) - snaha jednoho partnera o celkovou kontrolu nad druhým partnerem. Jelikož je zde iniciátorem násilí ve valné většině muž (viz tabulka č. 1), užíval Johnson pro tento druh násilí dříve pojmenování „patriarchální terorismus“. Pachatel zde využívá řadu násilných a donucujících strategií k tomu, aby získal celkovou kontrolu nad svým protějškem proti jeho vůli. Podstatou je systematické týrání jednoho partnera druhým. Klíčovým znakem tohoto druhu násilí je tedy zjevná, dlouhodobá vztahová asymetrie. Typické je ponižování, zastrašování, izolace a stalking. Pod intimní terorismus je také možno zahrnout tzv. separační napadení, tj. útok na tělo a vůli osoby, které chce partner zabránit, aby odešla, nebo se jí pomstít za odchod či přinutit ji, aby se vrátila.
- 2) „Násilný vzdor“/„Ženský vzdor“ (*violent resistance/ female resistance*) – násilná reakce na „intimní terorismus“. Ačkoliv vždy nejde jen o čistou sebeobranu, motivem je v první řadě ochrana sebe sama (ať již v konkrétní situaci, anebo v dlouhodobějším horizontu). Tento typ násilí však může sloužit i jako výraz vzteku či vzdoru a často je využíván i v případech, kdy jeho iniciátor očekává, že se mu jako odpovědi dostane od partnera ještě větší agrese. Někdy je strategie „násilného vzdoru“ využívána za účelem odplaty.

Partnerské vztahy potýkající se s „intimním terorismem“ a „násilným vzdorem“ končí častěji než jiné vraždou či zabitím jednoho z partnerů.

- 3) „Situační násilí v páru“/ „Obecné násilí v páru“ (*situational couple violence/ common couple violence*) – násilí genderově nezatížené, jež je spontánní a situační agresivní reakcí na konfliktní situaci. Oba partneři se pak mohou v rolích agresora a oběti střídat - nejde o snahu o všeobecné

ovládnutí jednoho partnera druhým. Přestože tento typ násilí může být v některých případech chronický a mít též závažné, někdy až smrtelné důsledky, většinou se jedná o mírnější projevy násilí než u „intimního terorismu“.

- 4) „Vzájemná násilná kontrola“ (*mutual violent control*) – vzájemný boj o moc a kontrolu v rámci partnerského vztahu. Tento typ násilí byl doposud identifikován pouze u velmi nízkého počtu případů a je dokonce možné, že je jen důsledkem nepřesného měření.

Tabulka č. 1: Genderové rozložení pachatelů násilí v heterosexuálních párech. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

Typ násilí (dle Johnsona)	Pachatelé ženy	Pachatelé muži
Intimní terorismus	3	97
Násilná vzpoura	96	4
Situační násilí v páru	44	56
Vzájemná násilná kontrola	50	50

Zdroj: [Johnson 2006:1008]

Johnson (1995) upozorňuje také na fakt, že jednotlivé typy násilí nejsou rovnoměrně reprezentovány ve výzkumech s odlišným designem. Ve výzkumech feministických organizací s cílovou skupinou rekrutující se většinou z klientů organizací na pomoc obětem domácího násilí, pacientů nemocnic, obětí domácího násilí vyšetřovaných policií atp. převažují případy „intimního terorismu“ a „násilného vzdoru“. U lidí zaangažovaných do „situačního násilí v páru“ nedochází ve většině případů k tak závažným zraněním a proto nejsou těmito organizacemi evidovány.

Opak platí u výzkumů zaměřených na výskyt partnerského násilí v obecné populaci – tyto podchycují převážně případy násilí pramenícího z přerůstajících konfliktů, kdy role genderu není tak zásadní („situační násilí v páru“). Značná část osob majících zkušenosti s „intimním terorismem“, případně „násilným vzdorem“ pak dle Johnsona [Kelly, Johnson 2008] účast na těchto extenzivních dotazníkových průzkumech odmítá, neboť se obávají přiznat přítomnost násilí v jejich vztahu z důvodu vyzrazení či možné odplaty. Také je obtížnější tuto specifickou skupinu zachytit při dotazování probíhajícím v domácnostech, neboť část obětí nejzávažnějšího násilí se již nenachází v domácnostech, ale například v azylových domech (které tazatelé extenzivních šetření obvykle nenavštěvují).

Mezi výše popsány druhy násilí v partnerských vztazích je třeba rozlišovat i z hlediska intervence a prevence. Každý z nich má totiž jiné příčiny a jiný průběh, přestože některé taktiky násilného chování v páru se vyskytují napříč uvedenými druhy násilí. Mezi pachateli násilí snažícího se absolutně oběť ovládnout a mít ji pod kontrolou („intimní terorismus“) převažují lidé se žárliveckými a majetnickými sklony a častěji se mezi nimi objevují jedinci s poruchou osobnosti, muži-pachatelé také často vykazují misogynní sklony. Mezi oběťmi se v reakci na prožité násilí vyvíjejí pocity strachu a úzkosti, ztráta sebedůvěry, deprese a posttraumatický stresový syndrom [Kelly, Johnson 2008]. Intervenční programy, které mohou být v tomto případě účinné, jsou psycho-edukační skupinová sezení, při kterých je

účastníkům rozšiřováno povědomí o destruktivitě autoritářsky fungujících vztahů. Pomocí přednášek i praktických cvičení jsou nabourávány stereotypy o právu kontrolovat chování partnera. Účastníci jsou v rámci terapie povzbuzováni přistupovat k partnerským vztahům více egalitárním způsobem.

U pachatelů „situačního násilí v páru“ není užívání násilných taktik spojeno se snahou o absolutní kontrolu partnera a zaměřením na jeho soustavné zastrašování a ponižování [Leone, Johnson, Cohan, Lloyd 2004]. V porovnání s kontrolní skupinou se mezi nimi ve zvýšené míře nevyskytují jedinci s hraniční poruchou osobnosti a anitisociálními sklony. Recipienti tohoto druhu násilí nevykazují v porovnání s oběťmi „intimního terorismu“ zdaleka takové zdravotní problémy a psychické symptomy. Aktéři zapojení do násilí pramenícího z konkrétní konfliktní situace se vyznačují sníženou schopností sebeovládání a zvládání konfliktů. Situační násilí mezi partnery je často vzájemné a je vysvětlováno mj. postoji tolerujícími násilí jako jeden z prostředků k nápravě chování druhého. Prevence by měla být zaměřena jak na ženy, tak na muže a obsahem by mělo být zejména zvládání neagresivního řešení konfliktů. Kelly a Johnson (2008) uvádějí, že účinná je kognitivně-behaviorální terapie, při níž se frekventanti učí technikám zvládání vzteku, oproštění se od negativních atribucí v souvislosti s partnerovým chováním a rozvoji komunikačních dovedností a umění prosadit se bez použití agrese.

II. DOSAVADNÍ POZNATKY

II. 1 DATING VIOLENCE A NÁSILÍ V MANŽELSTVÍ

Mnoho výzkumníků poukazuje na kontinuitu agrese a domnívá se, že dating violence může být prekursorem násilí v sezdaných párech. Tento vzorec chování pak podle některých autorů lze odhalit již v období chození [Frieze, Browne 1989; Carlson 1987; Frieze 2000; Makepeace 1981; Smith, Donnelly 2001; Sigelman, Berry, Wiles 1984]. O'Leary se svým kolektivem (1989) realizovali longitudinální studii zaměřenou na mužskou agresi. Zjistili, že muži, kteří se dopustili násilí na svém protějšku v době chození, následně až třikrát častěji páchali násilí i na své pozdější manželce. Naopak Follingstad se svým kolektivem (1999) zase poukázali na skutečnost, že ne všichni muži, kteří se dopouštěli násilí ve fázi chození, byli pak násilní i v manželství. Spojení dating violence s násilím v manželství však nebylo zkoumáno příliš systematicky – většina výzkumníků se zabývá odděleně buď jedním, anebo druhým jevem.

Carlson (1987) shrnuje několik společných charakteristik nesezdaných a sezdaných párů, které mohou podněcovat vznik násilí. Jde o trávení velkého množství času společně, široký záběr společných aktivit, disponování důležitými informacemi a osobními údaji partnera, vysoká míra citové účasti a předpokládané právo svého partnera ovlivňovat. Carlson dále upozorňuje na fakt, že jak u násilí v manželských párech, tak v párech nesezdaných dochází ke značné reciprocitě v páčání násilí.

Navzdory těmto podobnostem má násilí v manželství a dating violence některé odlišné rysy, které potvrzují nutnost zkoumat tyto dva jevy také zvlášť. Například v případě násilí mezi manželi odůvodňuje oběť fakt, že ve vztahu s agresorem setrvává zpravidla svou ekonomickou závislostí, snahou zachovat rodinu kvůli dětem či problematičností dělení společného majetku [Carlson 1987; Kardová 2005]. Žádné z těchto odůvodnění však nemůže být použito v případě dating violence [Straus 2004]. Partneři, kteří spolu chodí, jsou na sobě z těchto hledisek dosud nezávislí. Dating violence a násilí v manželství tak není dobré slučovat, protože jejich příčiny mohou být odlišné. Na násilí mezi lidmi, kteří spolu chodí, je vhodnější nahlížet spíše jako na možné semeniště násilí mezi manželi s tím, že některé jejich principy jsou shodné, v jiných se zas liší [Kardová 2005].

Dating violence se často vysvětluje nedostatkem zkušeností s partnerskými vztahy [Jackson 1999]. Na rozdíl od dospělých, kteří již s partnerskými vztahy určitou sumu zkušeností mají, je totiž představa adolescentů o zdravém partnerském vztahu mnohdy zkreslená či naivní [Smith, Donnelly 2001]. Je tak pro ně často obtížné rozpoznat první signály počínajícího násilí a kontroly ze strany partnera. Mladí lidé jsou navíc citově velmi zranitelní a hovořit o problémech takového typu s okolím je pro ně mnohdy

zcela nepředstavitelné. Často se také domnívají, že přiznáním násilnické zkušenosti například svým rodičům by mohli ztratit nezávislost, která je v tomto věku velmi žádoucí hodnotou [Hronová 2009].

U této věkové skupiny hraje svou roli také tlak vrstevníků a médií. Z jejich strany je mladým lidem mnohdy vnucováno, že nemít partnera je něco nenormálního. Tyto normy mohou zahrnovat až obligatorní požadavek na to „s někým chodit“. Ukončení vztahu může vést k ostrakismu a někteří mladí lidé tak raději setrvávají i v násilném vztahu, než aby vybočovali [Sousa 1999; Smith, Donnelly 2001]. Mezi adolescenty někdy také bývají silně podporované stereotypní vzorce chování, které se pojí např. s genderovými rolemi, jako je mužská dominance a ženská submisivita [Sousa 1999; Smith, Donnelly 2001]. Jak shrnuje Levy (1991) “sexismus přítomný v těchto normách činí adolescentní dívky obzvláště bezbranné vůči násilí ve vztahu” (str. 5). Žárlivecké a kontrolující chování je navíc médii a vrstevníky často prezentováno jako projev lásky ze strany partnera, nikoliv jako něco nepatřičného [Sanders 2004].

II. 2 SHRNUÍ DOPOSUD REALIZOVANÝCH VÝZKUMŮ

Výzkumů zabývajících se výskytem násilí mezi intimními partnery již proběhla celá řada⁵. Většina z těchto výzkumů se však zaměřuje na násilí v heterosexuálních sezdáných párech. Pro naše potřeby se v této kapitole budeme soustředit spíše na zjištění výzkumníků zabývajících se násilím v nesezdaných párech, neboť této specifické skupině byla zatím věnována pozornost o něco sporadičtější⁶.

Za první výzkum zaměřený na násilí mezi lidmi, co spolu chodí, se považuje studie z roku 1981, ve které Makepeace se svým kolektivem zjistili, že ve vztahu „chození“ zažívá násilí jeden z pěti párů [Makepeace 1981]. Toto zjištění podnítilo další zkoumání fenoménu dating violence. Od té doby se výzkumníci zaměřili na mnoho aspektů násilného chování v mladých párech včetně jeho souvislostí, možných rizikových faktorů a efektivity preventivních a intervenčních programů [Brown, Puster, Vazquez, Hunter, Lescano 2007; Cornelius, Resseguie 2007; Foshee 1996; Harper, Austin, Cercone, Arias 2005; Lane, Gwartney-Gibbs 1985; Marshall, Rose 1988; Munoz-Rivas, Grana, O'Leary, Gonzalez 2007; O'Keefe, Brockopp, Chew 1986; Prospero 2006].

Jak tyto studie naznačují, není násilí mezi lidmi, kteří spolu chodí nijak vzácným jevem. Podle amerických výzkumů ohrožuje zhruba třetinu všech dospívajících; kanadské a americké výzkumy docházejí k závěrům, že alespoň jeden útok ze strany intimního partnera za posledních dvanáct měsíců přiznává (v závislosti na designu výzkumu a operacionalizaci pojmu násilí) 20 % až 40 % vysokoškolských studentů [Sugerman, Hotaling 1989].

Za jeden z nejvýznamnějších výzkumů z poslední doby na poli násilí ve vztazích mladých lidí by se dala označit mezinárodní studie dating violence [Straus 2007], která proběhla v letech 2001 až 2006 na 68 univerzitách v 32 zemích celého světa (N=14 252, průměrný věk studentů 21,9 let). Přítomnost dating violence se prokázala u studentů ze všech zúčastněných států. Výsledky totiž ukázaly, že se podíl studentů, které fyzicky napadl jejich partner (v průběhu posledních dvanácti měsíců) se pohybuje mezi 17 % a 45 %. Počet studentů, kteří přiznali, že v průběhu posledního roku napadli svého partnera, se pak pohyboval mezi 2 % a 20 % [Straus 2007]. Tato studie současně i přinesla zajímavé srovnání jednotlivých států a kultur. Česká republika bohužel do tohoto výzkumu zahrnuta nebyla.

---

⁵ Viz př. meta-analytické shrnutí, které provedl J. Archer 2000, Data čerpal z článků publikovaných od roku 1976 i z dizertačních prací a nepublikovaných studií; zkoumány byly i doplňkové zdroje dat zahrnující policejní hlášení, záznamy z pohotovosti a hlášení nehod, výzkumy kriminality a záznamy o vraždách. Z dalších zdrojů je možné uvést př. shrnutí výzkumů a literatury zpracované roku 2004 [Barnish 2004].

⁶ Co se týče zkoumání násilí v párech stejného pohlaví, studie zabývajících se jeho podchycením se již na stránkách odborných časopisů začínají pravidelně objevovat – viz př. [Waldner-Haugrud 1998; Burke, Jordan, Owen 2002; Sorenson, Thomas 2009], avšak v této práci není mnoho prostoru, abychom se na tuto tematiku zaměřili podrobněji. Naším převažujícím zájmem zde bude zkoumání násilí v párech s většinovou orientací.

V českém prostředí byly doposud provedeny dva výzkumy snažící se nějakým způsobem zachytit výskyt dating violence. Eva Vaníčková (2004) došla na vzorku 400 vysokoškolských studentů k závěru, že určitá forma násilí se vyskytuje ve třetině párů českých vysokoškolských studentů. Takovéto vztahy se pak podle autorky stávají potenciální kolébkou násilí v manželství.

Občanské sdružení ROSA provedlo v roce 2006 mapující studii, která zjišťovala postoje a výskyt násilí mezi teenagery a mladými dospělými. Z dotázaného vzorku 200 studentů a studentek ve věku 17 až 22 let odpovědělo na obecně položenou otázku, zda zažili násilí ve vztahu kladně 7 % dívek a žádný chlapec. Při podrobnějším dotazování však 11 % dívek a 4 % chlapců uvedlo, že je partnera/ka uhodil/a a stejné množství dotázaných uvedlo, že byli ve vztahu ponižováni [Hronová 2006]. Tento rozdíl může poukazovat na to, že mladí lidé prvotní signály dating violence za násilí nepovažují, což může být rizikovým faktorem pro další rozvoj tohoto jevu. Přes 16 % dotazovaných pak uvedlo, že ví o násilí ve vztahu své kamarádky/kamaráda [Hronová 2006]. Doposud však v českém prostředí nebyla provedena studie na reprezentativním vzorku mladých lidí.

Co se týče širších souvislostí, výzkumy zaměřující se na dating violence ukazují, že jedinci zažívající násilí v partnerském vztahu mají snížené sebehodnocení, sklony k sebeobviňování, zhoršené kognitivní schopnosti, obtíže ve vykonávání pracovních povinností, sklony k depresi, návalům vzteku, užívání drog a chronické poruchy zažívání a sklony k častějším zraněním [Anderson, Danis 2007; Campbell 2002; Cornelius, Resseguie 2007; Jackson, Cram, Seymour 2000; Jezl, Molitor, Wright 1996; Makepeace 1986; Nightingale, Morrisette 1993; Rhatigan, Street 2005; Smith, Donnelly 2001; Straight, Harper, Arias 2003; Truman-Schram, Cann, Calhoun, Vanwallendael 2000]. Jedinci, kteří mají zkušenost s dating violence navíc často vykazují sníženou schopnost efektivně řešit problémy a snížené komunikační schopnosti, v porovnání s jedinci, kteří tento druh násilí nikdy nezažili [Carlson 1987; Frieze 2000; O'Leary et al. 1989; Robertson, Murachver 2006; Smith, Donnelly 2001].

Výsledky výzkumů zaměřujících se na problematiku genderové symetrie násilí v páru nejsou jednoznačné. Některé výzkumy ukazují, že míra iniciace a recepce násilí se u chlapců a dívek příliš neliší [Riggs, O'Leary, Breslin 1990; Follette, Alexander 1992; Roscoe, Kelsey 1986; Burke, Stets, Pirog-Good 1988]. Jiné studie nicméně došly k závěrům opačným – ženy podle nich vyvolávají násilí častěji než muži [Foshee 1996; Hettrich, O'Leary 2007; Lane, Gwartney-Gibbs 1985; Makepeace 1983]. Zjevnou nesooudost a roztržitost výsledků výzkumů zabývajících se partnerským násilím se pokusil překročit zevrubnou meta-analýzou zaměřenou mimo jiné na genderové rozdíly v prevalenci násilí již výše zmiňovaný Archer (2000). Výsledky provedené meta-analýzy ukázaly, že ženy jsou o něco málo náchylnější ($d=-0.05$) použít alespoň jednu strategii fyzického násilí proti svému partnerovi než muži a také mají tendenci používat tento druh násilí s větší četností. Nicméně – shodně s dalšími studiemi [Arias,

Johnson 1989; Browne 1987; Foshee 1996] – muži častěji ($d=0.15$) přivodí své partnerce zranění a 62 % z těch, kdo utrpí zranění, jsou ženy.

Studie zaměřující se na násilí násilí zažívané nevětšinově sexuálně orientovanými lidmi docházejí k závěrům, že homosexuálně orientovaní lidé mají tendenci zažívat násilí ze strany partnera častěji a ve větší míře. Svou roli zde hrají přidružené rizikové faktory pojící se právě s jejich nevětšinovou sexuální orientací [Burke, Jordan, Owen 2002; Sorenson, Thomas 2009]. Uvedené nemusí vypovídat pouze o vyšší incidenci násilí v párech stejného pohlaví – k vyšší viktimizaci dochází i z důvodu, že homosexuálně orientovaní lidé někdy udržují partnerské vztahy s příslušníky opačných pohlaví. Tyto vztahy se pak jeví z pohledu výskytu partnerského násilí jako zvláště rizikové [Tjaden, Thoennes, Allison 1999].

III. MĚŘENÍ PARTNERSKÉHO NÁSILÍ

Násilí mezi lidmi co spolu chodí je zkoumáno z několika možných úhlů pohledu – zabývají se jím výzkumníci, jejichž doménou je násilí mezi intimními partnery, dále teoretičtí badatelé a organizace snažící se bojovat proti násilí na ženách a v neposlední řadě také odborníci zabývající se násilím na dětech. Každá z těchto perspektiv má svá specifika, vychází z jiných teorií, akcentuje jinou cílovou skupinu výzkumu a současně i používá jiné výzkumné nástroje. Designy výzkumů mohou variovat od kvalitativních hloubkových rozhovorů s oběťmi dating violence [Sanders 2004], přes analýzy statistik pomáhajících organizací, policejních a soudních záznamů [Sherman, Schmidt, Rogan 1992] až po rozsáhlá dotazníková šetření zaměřená převážně na zachycení rozsahu tohoto jevu ve společnosti [Straus 2004].

Jako jeden z nejpoužívanějších instrumentů v kvantitativním měření násilí mezi partnery jsou *škály konfliktní taktiky* (Conflict Tactic Scales – CTS2), jejichž první verzi vytvořil v roce 1979 M. A. Straus [Straus 1979]. Od svého vzniku byl tento výzkumný nástroj několikrát upravován a revidován a v současné době zahrnuje celkem 39 výroků (způsobů chování v konfliktu). Ty jsou rozděleny do pěti kategorií: šest položek spadá do kategorie „*dohady a vyjednávání*“, 8 položek do kategorie „*psychická agrese*“, 12 položek do kategorie „*fyzický útok*“, 7 do kategorie „*sexuální přinucení*“ a 5 do kategorie „*důsledek (fyzické poranění)*“ [Straus, Hamby, Boney-McCoy, Sugarman 1996]. Měřené chování je rozděleno dle stupně závažnosti. U každého výroku je respondent dotazován jak na své chování, tak na chování svého partnera. Četnost výskytu se pak měří na osmibodové stupnici [Straus 2001].

Strausovy škály umožnily již na konci sedmdesátých let dvacátého století kvantitativně zachytit výskyt násilí v populaci a do roku 2000 bylo na jejich základě provedeno na 70 000 empirických výzkumů [Acierno 2000]. Navzdory svému nespornému přínosu ve výzkumu partnerského násilí jsou však Strausovy škály mnohými odborníky kritizovány. Kromě jiného je jim vytýkáno, že opomíjí kontext násilí, zanedbávají širší vzorce násilného chování, nezajímají se o jeho původ a motivy a nerozlišují použití útočného a sebeobraného násilí (což způsobuje dle Strausových oponentů falešný dojem symetrie partnerského násilí). Některé kritické hlasy tvrdí, že škály jsou zaměřeny pouze na měření násilí vyskytující se v konfliktní situaci a opomíjejí incidenty přicházející tzv. „*z čistého nebe*“, které nejsou u vyhrocených forem partnerského násilí nijak vzácné [Schwartz, DeKeseredy 1997]. Překonání uvedených výtek je však v rámci kvantitativního výzkumu těžko realizovatelné. CTS2 je proto potřeba pojímat spíše jako prostředek, který nám pomůže v běžné populaci zmapovat výskyt určitých druhů chování označovaných jako partnerské násilí a nikoliv jako nástroj, který odhalí partnerské násilí v celé jeho plastičnosti (včetně identifikace jeho příčin). V této perspektivě se CTS2 jeví jako zatím neadekvátnější standardizovaný nástroj.

Výzkumy založené na CTS2 se také často zaměřují pouze na limitovaný okruh projevů násilí, kdy je více akcentováno fyzické násilí na úkor ostatních forem násilí. Přitom vyhocené psychické násilí, urážky či majetnické a kontrolující chování vůči partnerovi je často předzvěstí násilí fyzického a též samo o sobě může zanechávat na jeho recipientech citelné následky. CTS2 také například vůbec nezahrnuje chování spojené s kontrolou ekonomických zdrojů a vytvářením či udržováním ekonomické závislosti, přestože tyto strategie jsou pachateli partnerského násilí také hojně využívány [Sanders 2004]. Tyto nedostatky lze překonat tím, že upustíme od rigidního převzetí standardizovaných škál a upravíme si jejich záběr dle požadovaných definic partnerského násilí (samozřejmě s plným vědomím, že tím částečně ztratíme možnost komparace s výsledky výzkumů založených na čistě standardizovaných škálách).

Odhlédneme-li od obsahové kritiky škál CTS, je dalším neduhem doposud prováděných výzkumů často i výběr vzorku. Ten kvůli finanční dostupnosti tvoří většinou studenti (středoškolští anebo universitní – většinou se studijním oborem psychologie, sociologie), kteří jsou rekrutováni samovýběrem. Získaná data tak vypovídají jen o velmi úzkém segmentu populace. Výtka by mohla směřovat i k samotnému průběhu sběru dat, neboť ten je u takto citlivého tématu dosti podstatný. Ve velké části dosud provedených výzkumů respondenti vyplňovali dotazník v prostředí školní třídy či posluchárny. Studenti tak dotazník vyplňovali v přítomnosti vrstevníků a někdy také učitele/přednášejícího. Zmíněné skutečnosti měly nepochybně vliv na validitu jejich výpovědí.

IV. METODY A DATA

Výše uvedeným nedostatkům jsme se snažili vyhnout v designu prezentovaného výzkumu. Námi provedený výzkum [Bartoš, Soudková 2011] teoreticky vychází zejména z přístupů výzkumníků jako M. A. Straus a R. J. Gelles [Gelles, Straus 1988], kteří dating violence vnímají jako mnohadimenzionální jev, který je způsoben souborem mnoha příčin. Dating violence stejně jako násilí mezi manželi pak vnímáme jako podmnožinu násilí mezi intimními partnery, eventuálně násilí v rodině. V souladu s konceptem M. P. Johnsona [Johnson 1995] také předpokládáme, že náš design výzkumu (kvantitativní šetření) zachytil především výskyt „situačního násilí v páru“, které je charakterizováno jako násilí genderově nezatížené, jež je spontánní a situační agresivní reakcí na konfliktní situaci.

Za účelem explorativního zmapování výskytu partnerského násilí mezi nejmladšími Čechy jsme zkonstruovali vlastní škálu partnerského násilí. Naše škála se inspiruje designem CTS2, kterou i přes některé výše uvedené výtky vnímáme jako zatím nejadekvátnější nástroj pro použití v kvantitativních výzkumech. Neduhý tohoto nástroje jsme se snažili eliminovat jeho přizpůsobením námi preferované definici partnerského násilí, do které je vedle fyzického, psychického a sexuálního násilí zahrnuto také zneužívání ekonomické. Dále jsme rozsah škály mírně zredukovali a modifikovali některé použité výroky tak, aby lépe odpovídaly českému prostředí⁷. Zachována zůstala podoba škály jako setu výroků zaměřených na možné taktiky řešení konfliktních situací v partnerství, kdy respondent vypovídá o četnosti svých zkušeností s uvedenými taktikami jak v roli oběti, tak v roli pachatele. Jsme si plně vědomi, že tento způsob zkoumání partnerského násilí skýtá jisté limity a úskalí (stejně jako i použití dotazníkových metod obecně). Pomocí škály například zkoumáme výpověď respondentů o jejich chování a nikoliv chování samotné. Informace o interakcích v páru získáváme pouze od jedné strany a nedochází k porovnání s výpovědí druhého partnera. Naším dotazníkem navíc nezjistíme ani hluboké příčiny konfliktů v páru, či veškeré souvislosti použití té které taktiky respondentem, či jeho partnerem/partnerkou. I přes tyto limity se domníváme, že v případě, že je naším cílem zjistit rozsah používání násilných taktik, je dotazníkové šetření a použití námi zkonstruovaných škál v rámci všech metodologicky, organizačně a ekonomicky dostupných možností optimální variantou řešení.

Škálu jsme předložili reprezentativnímu vzorku české populace ve věku 15 až 29 let, tvořenému 870 respondenty. Součástí dotazníku byly i otázky zaměřené na lepší porozumění tomu, jak partnerské násilí v dospívání a rané dospělosti vypadá, co podporuje jeho vznik a rozvoj a v neposlední řadě i to na jakých zákonitostech funguje. Relativně nízká spodní věková hranice respondentů byla zvolena z důvodu, že dle dostupných zdrojů [Sanders 2004] je násilí ve vztahu zažíváno již teenagery na základních školách. Horní

---

⁷ Př. jsme nepoužili formulace z CTS2: „nazýval/a jsem partnera/partnerku tlustým/tlustou a ošklivým/ošklivou“ a „obvinil/a jsem partnera, že je mizerný milenec/mizerná milenká“, ale zvolili jsme obecnější: partnera/partnerku jsem urážel/a anebo mu/jí nadával/a

věková hranice (29 let) byla stanovena na základě poznatků o zvyšujícím se věku prvního vstupu do manželství. V současné době je v tomto věku většina lidí stále nesezdaná a je proto potenciálním recipientem či nositelem námi zkoumaného poddruhu partnerského násilí, tedy dating violence⁸. Přítomnost respondentů, kteří již uzavřeli manželský svazek, nám zároveň poslouží k porovnání charakteru násilí u sezdaných a nesezdaných párů. Dle dosavadních výzkumů se dynamika těchto vztahů může dosti odlišovat, stejně jako další charakteristiky násilného chování vůči partnerovi [Shorey, Cornelius, Bell 2008]. Jedním z našich dílčích cílů bude proto také nalézt rozdíly a shodné rysy násilí v těchto dvou typech vztahů.

Dotazníkové šetření zaměřené na sledované téma (N=870) proběhlo díky finanční podpoře Grantové agentury Univerzity Karlovy. Vzhledem k limitovanému množství finančních prostředků, které jsme ze zmíněného grantu mohli každý rok čerpat, bylo nutné sběr dat rozdělit do dvou fází. Cílovou skupinu jsme proto rozdělili podle věku. V první fázi sběru (září 2009) jsme dotazovali respondenty ve věku 23 až 29 let (N=443), v druhé fázi (květen 2010) pak lidi ve věku 15 až 22 let (N=427). Věková struktura vzorku po sloučení souborů odpovídá reálnému rozložení v populaci ČR. V obou fázích dotazování respondenti odpovídali na stejný dotazník. Jelikož byla obsahem šetření problematika, která se podle našeho názoru v krátkodobém časovém úseku nijak dramaticky nemění, věříme, že časová prodleva sedmi měsíců mezi jednotlivými sběry nemohla výrazněji ovlivnit výsledky. Výběr respondentů proběhl metodou kvótního výběru, kdy sledovanými kvótami byly kraj, velikost obce, věk, pohlaví a vzdělání,⁹ návratnost byla 85 %.

V následujícím textu se tak budeme věnovat analýze dat sebraných na reprezentativním vzorku 870 respondentů ve věku 15 až 29 let. Použitými statistickými metodami byla shluková analýza, faktorová analýza, kontingenční tabulky a korespondenční analýza.

---

⁸ Ve věku 30 let zůstává svobodnými 70,0 % mužů a 53,4 % žen v ČR (ČSÚ – /k 12.6.2011/ dostupné na: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost>).

⁹ Sběr dat provedla agentura STEM, která disponuje stálou tazatelskou sítí. Kvůli obsahové citlivosti tohoto šetření se tazatelé speciálně proškolovali. Z metodického hlediska jsme se navíc rozhodli podniknout několik kroků, jejichž cílem bylo zvýšení důvěry respondentů a tím i validity jejich výpovědí. Tazatelé byli instruováni, aby několikrát během rozhovoru zdůraznili anonymnost celého výzkumu. Respondenta jsme také nechali, aby ty nejintimnější otázky, týkající se právě zkušenosti s násilím, ale třeba i otázky zabývající se sexuální orientací anebo sexuálními praktikami, vyplnil sám. Před započítáním samotného standardizovaného rozhovoru, tazatelé navíc respondenta informovali, že na konci dotazování zalepí dotazník připraveným kolkem tak, aby si jejich odpovědi nemohli po odchodu přečíst. V přítomnosti respondenta se pak doopravdy dotazník kolkem zalepil a v tomto stavu poslal do STEMu. Abychom u respondenta snížili zábrany se ke zkušenostem s násilím přiznat, snažili jsme se při formulaci textu maximálně možně *násilné chování normalizovat* (např. „je zcela běžné, že se lidé občas nepohodnou a vzniklé neshody řeší po svém“) a *výpovědi respondenta odosobnit* („Jak často ve vztahu s Vaším partnerem/Vaší partnerkou došlo k následující situaci?“). Všechny popsané kroky přispěly k atmosféře důvěry a věříme, že zvýšily validitu získaných odpovědí a snížily vliv sociální desirability (vliv sociální desirability můžeme pozorovat tehdy, když respondenti volí společensky oceňované a žádoucí odpovědi. Většinou dochází k nadhodnocování žádoucího a podhodnocování nežádoucího chování [Crowne, Marlowe 1960]).

IV. 1 KONSTRUKCE ŠKÁL PARTNERSKÉHO NÁSILÍ

Partnerské násilí jsme identifikovali jako soubor čtyř jevů: fyzické agrese, sexuálního násilí, psychického týrání a ekonomického zneužívání¹⁰ [Adams et al. 2008; Heise, Garcia-Moreno 2002]. Každou z těchto forem násilí jsme následně operacionalizovali do pěti indikátorů. Při formulaci indikátorů jsme se v souladu s východisky tvůrců CTS2 snažili, aby se jednotlivé indikátory navzájem lišily, co do závažnosti. Například u fyzického násilí jsme vybrali jako indikátor měřící nejméně závažný projev fyzického násilí výrok „*Dal(a) jsem mu/jí facku*“ a nejzávažnější pak výrok „*V hádce jsem použil(a) nějaký těžký předmět, nůž anebo zbraň*“. Obdobně jsme postupovali i u ostatních forem partnerského násilí. Vytvořenou škálu partnerského násilí (tzn. dvacet výroků – čtyři druhy násilí x pět indikátorů) jsme následně ozkoušeli se studenty ve věku 15 až 17 let, abychom se ujistili, že vzniklý instrument bude schůdný i pro nejmladší respondenty.

V samotném dotazníkovém šetření se pak respondenti vyjadřovali ke všem dvaceti výrokům – nejdřív z pozice pachatele a následně i z pozice oběti. U každého výroku respondent sám označil, jak často k oné situaci ve vztahu s jeho/její partnerkou/partnerem došlo, a to pomocí sedmibodové škály. Jako referenční rámec byl zvolen časový úsek jednoho roku. Po vzoru CTS2 byla navíc přidána možnost „*Jednou, dvakrát se to během našeho vztahu stalo*“. Tímto byly podchyceny i případné náznaky donucujícího a omezujícího jednání či ojedinělé zkušenosti s násilím, které se vyskytly mimo námi stanovený časový rámec. Sedmibodová stupnice výskytu se tak skládala z následujících znaků: *Jednou, dvakrát se to během našeho vztahu stalo, Dochází (Došlo) k tomu tak jedenkrát za rok, 2 až 6 krát za rok, Přibližně každý měsíc, Několikrát za měsíc, Alespoň jednou týdně, Nikdy k tomu nedošlo*.¹¹

Jelikož jsou cílovou skupinou velmi mladí respondenti, z nichž někteří ještě s nikým nechodili, bylo potřeba vytvořit filtr, který zaručí, že na otázky týkající se chování v partnerském vztahu (včetně zkušenosti s násilím) budou odpovídat jen lidé, kteří mají s partnerským vztahem doopravdy nějakou osobní zkušenost. Arbitrárně jsme zvolili, že přes filtr na tento typ otázek projdou jen ti respondenti, kteří byli ženati/vdani anebo prožívají/prožili¹² vztah trvající déle než 6 měsíců (tuto podmínku splňovalo 602 respondentů, tzn. 69 % vzorku).¹³

¹⁰ Ačkoliv se ve většině výzkumů zaměřených na dating violence ekonomické násilí příliš neakcentuje, považujeme ho spolu s Adams, Sullivan, Bybee a Greeson [Adams et al. 2008], za důležitou dimenzi použití moci v partnerském vztahu.

¹¹ Škála byla úmyslně orientovaná od neintenzivnější zkušenosti po žádnou zkušenost (varianta „Nikdy k tomu nedošlo“). Tímto způsobem jsme se pokusili stimulovat přiznání se k případné zkušenosti.

¹² V případě, že respondent(ka) v době dotazování partnera/partnerku neměl, popisoval(a) svůj poslední vztah trvající déle než 6 měsíců (N=125).

¹³ Při zvolení šestiměsíční hranice trvání vztahu jsme jednak přihlíželi k tomu, že při stanovení nižší hranice než půl roku, by mohlo docházet ke značným zkreslením vůči referenčnímu rámci výskytu násilí ve vztahu za uplynulých 12 měsíců a dále jsme vycházeli z předpokladu, že partnerské pouto se mezi dvojicí vytváří teprve po nějaké době. Právě šestiměsíční hranice nám připadala jako únosná z obou hledisek. Naše rozhodnutí bylo podpořeno také definicí “dating relationship” (vztahu chození) používanou v rámci rodinného práva státu Florida při přijímání ochranných opatření vůči obětem dating violence, kde

V analýze dat jsme se škálami partnerského násilí pracovali jako se dvěma instrumenty, kdy v první škále byl respondent postaven do role pachatele (škála „*Pachatel partnerského násilí*“), zatímco v druhé se vyjadřoval z pohledu oběti (škála „*Oběť partnerského násilí*“). Výroky z kterých se škála skládala, byly v obou případech stejné, včetně jejich pořadí¹⁴. Ve výsledcích obou instrumentů se pak objevily jak společné tendence, tak i jisté rozdíly.

Abychom zjistili, jak se navzájem liší lidé v perspektivě zkušenosti s partnerským násilím, podrobili jsme vytvořenou sadu výroků shlukové analýze (dvoustupňová, nehierarchická metoda). Objevili jsme celkem tři skupiny respondentů, kdy klasifikačním kritériem se ukázala být míra deklarované zkušenosti s násilím. V prvním shluku se vyskytují lidé, kteří vesměs nemají zkušenost s opakovaným pácháním násilí (31 %), v druhém clusteru jsou lidé s frekventovanější zkušeností (53 %), zatímco ve třetím shluku respondenti deklarují nejfrekventovanější zkušenost s pácháním násilí (16 %). Typologii podobného charakteru jsme dostali i u škály *Oběť partnerského násilí*. Respondenti spadající do prvního clusteru měli (v porovnání se dvěma zbylými typy) nejmenší zkušenost se všemi výroky nehledě na to, zda se jednalo o fyzické, sexuální, psychické anebo ekonomické násilí. Obdobně i průměry odpovědí u druhého a třetího typu byly ve stejném vztahu (větší/menší) vůči průměrům zbylých dvou typů, a to napříč celou sadou výroků. Shluková analýza tak respondenty rozdělila podle míry zkušenosti s partnerským násilím obecně.

---

je vztahu “chození” definován minimálně šestiměsíčním trváním (State of Florida Family Law; /k 12.6.2011/ dostupné na: Official Internet Site of the Florida Legislature [http://www.leg.state.fl.us/statutes/index.cfm?App_mode=Display_Statute&Search_String=&URL=0700-0799/0741/Sections/0741.30.html]

¹⁴ Komplettní škála pro měření partnerského násilí v roli pachatele a v roli oběti viz příloha č. 1 a 2

Tabulka č. 2: Shluková analýza (two-step cluster) – pachatelé partnerského násilí

		Cluster			
		1	2	3	Combined
P: Úmyslně jsem zničil(a) něco, co mu/jí patřilo	Mean	0,10	0,52	1,67	0,36
	Std. Deviation	0,35	0,79	1,62	0,81
E: Kontroloval(a) jsem ho/ji, kolik peněz a za co utrácí	Mean	0,75	2,22	2,85	1,38
	Std. Deviation	1,26	1,93	2,16	1,77
F: Prudce jsem ji/ho odstrčil(a), srazil(a) ho/ji na zeď či na zem	Mean	0,08	0,18	2,15	0,28
	Std. Deviation	0,31	0,47	1,96	0,86
S: Použil/a jsem výhrůžek a zastrašování k tomu, abych ho/jí přiměl(a) k sexu	Mean	0,05	0,22	1,73	0,24
	Std. Deviation	0,24	0,59	1,97	0,81
E: Utrácel(a) jsem společné peníze jen pro vlastní potřebu	Mean	0,62	1,75	2,40	1,12
	Std. Deviation	1,13	1,62	2,09	1,53
F: Dal(a) jsem mu/jí facku	Mean	0,14	0,25	2,00	0,32
	Std. Deviation	0,39	0,51	1,68	0,80
E: Poskytoval(a) jsem pouze omezené finanční prostředky na společné výdaje, nepřispíval(a) jsem do domácnosti	Mean	0,09	1,24	1,69	0,58
	Std. Deviation	0,34	1,62	1,87	1,24
S: I přes jeho/její nechuť k sexu, jsem ho/jí citovým nátlakem k styku přinutil	Mean	0,18	1,10	1,94	0,61
	Std. Deviation	0,44	1,35	1,95	1,15
P:Kontroloval(a) jsem podrobně a systematicky, s kým se stýká	Mean	0,57	2,32	3,10	1,32
	Std. Deviation	0,81	1,73	1,95	1,60
F: V hádce jsem použil(a) nějaký těžký předmět, nůž nebo zbraň	Mean	0,01	0,01	0,79	0,07
	Std. Deviation	0,10	0,10	1,47	0,48
P: Zakázal(a) jsem mu/jí se s některými lidmi stýkat	Mean	0,21	0,95	2,00	0,59
	Std. Deviation	0,46	1,08	1,79	1,01
F: Udeřil(a) jsem ho/jí něčím tak, že ho/ji to mohlo bolet	Mean	0,07	0,13	1,63	0,21
	Std. Deviation	0,27	0,36	1,54	0,67
S: Užil(a) jsem menší fyzickou sílu (jako např. držení omezující pohybu), abych ho/jí přiměl(a) k sexu anebo k sexuálním praktikám, se kterými nesouhlasil	Mean	0,02	0,17	1,17	0,16
	Std. Deviation	0,14	0,42	1,68	0,62
P: Urážel(a) jsem ho/ji anebo jsem mu/jí nadával	Mean	0,64	1,75	3,46	1,22
	Std. Deviation	0,98	1,26	1,75	1,42
E: Vyžadoval(a) jsem od ní/něho drahé dárky a věcné pozornosti	Mean	0,08	0,84	1,50	0,44
	Std. Deviation	0,28	1,13	1,82	0,96
F: Zmlátil(a) jsem ho/jí tak, že měl(a) ještě několik dní modřiny či podlitiny	Mean	0,00	0,02	0,94	0,08
	Std. Deviation	0,05	0,13	1,55	0,51
S: Využil(a) jsem jeho/její bezbrannosti (např. nemožnosti se bránit, opilosti...), abych s ní(m) měl(a) sex	Mean	0,01	0,36	1,27	0,22
	Std. Deviation	0,14	0,73	1,91	0,77

Pozn.: S výroky ve škálách jsme pracovali jako s veličinami s diskretním rozdělením, skóry v jednotlivých clusterech tak reprezentují aritmetické průměry, kdy 0 – bez zkušenosti, 7 – zkušenost alespoň 1x týdně.

Při konstrukci škály jsme vycházeli z předpokladu existence různých projevů násilí (fyzické, sexuální, ekonomické a psychické). Tímto krokem jsme podle našeho názoru obsáhli hlavní možné formy násilí v partnerských vztazích, které popisuje literatura [Adams et al. 2008; Heise, Garcia-Moreno 2002]. Otázkou ale je, do jaké míry takovéto rozlišení reálně existuje v pozadí chování dotázaných. Shluková analýza respondenty rozdělila podle míry zkušenosti s násilím, nehledě na podobu násilné zkušenosti. Toto zjištění ale nevylučuje, že některé deklarované zkušenosti by se mohly častěji objevovat, byť v různé intenzitě, pospolu. K tomuto účelu použijeme faktorovou analýzu. Zde budou do jednotlivých faktorů spadat ty taktiky chování (reprezentované jednotlivými výroky), které mají obdobnou strukturu výskytu.¹⁵

Vzhledem k tomu, že jsme vycházeli z popsané typologie násilí, předpokládáme, že jednotlivé faktory budou odkazovat na jednotlivé formy násilí. Cílem následující analýzy je primárně zjištění konstruktové validity škály a snaha eliminovat nejednoznačné výroky, nicméně se zajímáme i o to, zda se některé kombinace deklarovaných zkušeností s partnerským násilím objevují s větší pravidelností.

Prvotní výsledky faktorové analýzy (rotované řešení, metoda varimax) nepodpořily ani u jedné ze škál náš apriorní předpoklad o rozdělení partnerského násilí na fyzické, sexuální, psychické a ekonomické (viz příloha č. 3 a 4). Jednotlivé faktory se vzájemně ani nelišily z pohledu míry brutality, či intenzity deklarovaného chování. Nejednoznačné výsledky si spojujeme se třemi konkrétními výroky, které se v obou modifikacích škály (pachatel i oběť) chovaly v rozporu s výchozími předpoklady.¹⁶ Pro jejich nejednoznačnost z pohledu operacionalizace jsme se je rozhodli ze škály vyloučit.

Ve faktorové analýze (rotované řešení, metoda varimax) redukováné 17ti položkové škály „*Pachatel partnerského násilí*“ (viz příloha č. 5) jsme získali tři faktory (společně vyčerpávají 53 % variance). První faktor ztělesňuje dimenzi měřící fyzické násilí¹⁷ (vyčerpává 19 % variance), druhý reprezentuje psychoekonomické násilí (18 % variance) a třetí násilí sexuální (16 % variance). Obdobný výsledek dostaneme

¹⁵ Pokud se budou například v datech často opakovat kombinace občasného bití pěstí a pravidelného znásilňování, kombinace ojedinělé zkušenosti s bitím pěstí a občasného znásilňování atd., lze předpokládat, že se tyto dvě strategie jednání (byť v různé temporalitě) vyskytují pospolu (tzn., že jejich výskyt spolu souvisí). Faktorová analýza je v takovém případě sloučí do jednoho faktoru.

¹⁶ Důvodem bude patrně jistá mnohoznačnost některých výroků z pohledu typologie násilí. Konkrétně výrok „*Užil(a) větší fyzickou sílu (jako např. bití), aby mě přiměl(a) k sexu anebo k sexuálním praktikám, se kterými jsem nesouhlasil(a)*“ má v sobě kromě sexuálního kontextu (pro který byl zkonstruován) i prvek fyzického násilí a může tak reprezentovat oba typy násilí. Obdobně i výrok „*Vyhrožoval(a) mi, že mě udeří nebo po mě něco hodí*“ má v sobě kromě prvku psychického násilí i prvek násilí fyzického. Třetí nejednoznačný výrok – „*Vyhrožoval(a), že mně či moji rodině způsobí závažné ekonomické škody (jako např. dluhy krádeže, likvidace podnikání, aj.)*.“ – se pak ve svém chování úplně vymyká apriornímu záměru škál, což si vysvětlujeme malou četností výskytu tohoto jevu (tuto skutečnost někdy za život zažily 3 % respondentů v roli pachatele a 4 % v roli oběti). Velmi malý výskyt pak způsobuje, že faktorové analýze se tento výrok obtížně zařazuje.

¹⁷ Do faktoru fyzického násilí spadá i výrok, který jsme zkonstruovali, aby měřil psychické násilí („*Úmyslně jsem zničil/a něco, co mu/jí patřilo*“). Výrok nicméně skóruje i v druhém faktoru (byť slaběji), kam by měl patřit. Dvojsmyslnost tohoto výroku se navíc projevuje jen ve škále „*Pachatel partnerského násilí*“. Na škále „*Oběť partnerského násilí*“ tento jev nepozorujeme. Je ale pravda, že v případě škály „*Oběť partnerského násilí*“ má tento výrok v příslušném faktoru velice nízkou faktorovou zátěž. Jelikož jsme ale již snížili počet výroků měřících psychické násilí z 5 na 4, necháme tento výrok v instrumentu. V budoucnu by však bylo dobré jej zkusit upravit, případně úplně nahradit.

i v případě škály „*Oběť partnerského násilí*“ (viz příloha č. 6). Faktorová analýza (rotované řešení, metoda varimax) i tentokrát dospěla ke třem faktorům (společně vyčerpávají 60 % variance). První faktor opět ztělesňuje fyzické násilí (vyčerpává 22 % variance), druhý psycho-ekonomické násilí (21 % variance) a třetí sexuální násilí (17 % variance).

Lze proto říci, že eliminace vybraných výroků se ukázala být dobrým krokem, neboť redukováná škála partnerského násilí lépe vystihuje naše východiska vstupující do operacionalizace. Výsledky ale současně ukazují, že ve faktorové analýze splývají dimenze ekonomického a psychického násilí, a to jak v případě pachatele, tak i oběti. Výzkum tak dokládá, že ve společenské realitě spolu výskyt psychického a ekonomického násilí velice těsně souvisí a jejich oddělování se tak jeví spíše jako teoretická pomůcka. Vzhledem k tomu, že se však zabýváme výsekem populace ve věku 15 až 29 let, nelze naše zjištění zobecňovat na celou populaci.

Abychom otestovali, do jaké míry je čtyřdimenzionální pojetí partnerského násilí (v této věkové skupině) pouze vědeckým konstruktem, zadali jsme faktorové analýze zkusmo podmínku, aby na obou dvou škálách spočítala řešení o čtyřech faktorech (viz příloha č. 7 a 8). V obou případech jsme dostali výsledek, který odpovídá původnímu předpokladu vstupujícímu do operacionalizace, tzn. čtyři faktory měřící fyzické, sexuální, psychické a ekonomické násilí. Tímto metodickým krokem jsme navíc získali i vyšší míru vyčerpané variability – u škály „*Pachatelé partnerského násilí*“ stoupla míra vyčerpané variability z 53 % na 58 % a u škály „*Oběti partnerského násilí*“ pak z 60 % na 66 %. Z tabulek je nicméně patrné, že faktory měřící psychické a ekonomické násilí nejsou úplně „čisté“. Ve faktoru reprezentujícím jednu formu násilí vždy skóruje alespoň jeden výrok, který by měl měřit druhý typ násilí (tzn., že ve faktoru ekonomického násilí se objevuje vždy¹⁸ alespoň jeden výrok psychického násilí a ve faktoru psychického násilí se zase objevuje alespoň jeden výrok ekonomického násilí).¹⁹

I přes tyto výhrady jsme přesvědčení, že faktorová analýza spíše potvrdila původní předpoklad vícedimenzionálního pojetí partnerského násilí. Z toho důvodu jsme se rozhodli v další analýze pokračovat v čtyřdimenzionálním konceptu partnerského násilí, a to i přesto, že rozlišování psychického a ekonomického násilí nemá v datech příliš velkou oporu. Právě analýzou širších souvislostí psychického a ekonomického násilí chceme zjistit, zda se tyto jevy navzájem nějak významněji liší (budeme se samozřejmě věnovat i zbylým dvěma typům násilí).

---

¹⁸ Ve smyslu: jak u škály „*Pachatelé partnerského násilí*“, tak u škály „*Oběti partnerského násilí*“.

¹⁹ Jelikož se ale nejedná o systematické chování konkrétních výroků, tzn., že bychom stejné chování jednoho výroku pozorovali na obou škálách (jak u škály „*Pachatelé partnerského násilí*“, tak u škály „*Oběti partnerského násilí*“), budeme se v další analýze jednotlivých dimenzí partnerského násilí držet naší původní představy o operacionalizaci jevů.

IV. 2 TRANSFORMACE A VALIDIZACE ŠKÁL PARTNERSKÉHO NÁSILÍ

Jedním z hlavních cílů výzkumu bylo určení rozsahu deklarované zkušenosti s partnerským násilím mezi mladými lidmi. Jednotlivé formy násilí jsme sledovali vždy pomocí několika výroků. Ty byly pouze dílčími indikátory zkoumaných typů násilí a nikoliv svébytnými ukazateli. Abychom zjistili rozsah deklarované zkušenosti s násilím v jeho různých formách, museli jsme výsledky jednotlivých indikátorů sesumovat. S tímto krokem byly spojené hned čtyři komplikace. První metodickou komplikací byla skutečnost, že intenzitu výskytu násilnického chování jsme měřili pomocí škály, jejíž jednotlivé stupně mají různou vzdálenost. Abychom vzali v potaz odlišné distance jednotlivých stupňů, zakódovali jsme získané odpovědi číslem odkazujícím na frekvenci výskytu daného jevu za rok (například variantu „Alespoň jednou týdně“ jsme zakódovali hodnotou 52, neboť rok má 52 týdnů, viz tabulka č. 3). Jelikož jsme si pro analýzu četnosti výskytu násilnického chování určili za časový rámec období jednoho roku, sloučili jsme varianty odpovědí „Jednou, dvakrát se to během našeho vztahu stalo“ a „Nikdy k tomu nedošlo“ a přiřadili jim hodnotu 0. Při výpočtech prevalence výskytu násilného chování však budeme tyto dvě varianty rozlišovat. Závěry týkající se prevalence, se totiž vztahují k celkové zkušenosti za celé období partnerského vztahu.

Tabulka č. 3: Škála měřící intenzitu výskytu a kódy jednotlivých znaků

Škála četnosti výskytu	Kód znaku
Alespoň jednou týdně	52
Několikrát za měsíc	24
Přibližně každý měsíc	12
2-6 krát za rok	4
Dochází (Došlo) k tomu tak jedenkrát za rok	1
Jednou, dvakrát se to během našeho vztahu stalo	0
Nikdy k tomu nedošlo	0

Druhá komplikace je spojená s tím, že naším záměrem bylo jednotlivé formy násilí dekomponovat do výroků, které budou měřit násilné projevy různé závažnosti²⁰. Závažnější jevy by pak měly mít větší váhu v rámci sumačního skóru, než ty méně závažné. Naším předpokladem založeným na studiích o eskalaci násilí [Winstok 2008; Walby, Allen 2009] však je, že míra deklarovaného výskytu jednotlivých jevů v souboru z velké části vypovídá o míře jejich závažnosti, tzn., že nejplošněji jsou rozšířeny jevy, které jsou nejméně závažné a naopak vzácně se vyskytují jevy s vysokou mírou závažnosti. Nejvyššího

²⁰ Závažnost vnímáme jako rozsah fyzických anebo psychických následků pro oběť.

individuálního sumačního skóru tak dle našich předpokladů dosáhnou zejména ti respondenti, kteří mají zkušenost i se závažnými projevy jednotlivých forem násilí.²¹

Třetí komplikace spočívá v tom, že v redukované škále je ekonomické, psychické a sexuální násilí měřeno čtyřmi výroky, zatímco fyzické násilí pěti výroky. Aby byly sumační skóre vzájemně srovnatelné, vynásobili jsme hodnotu sumačních skóre fyzického násilí koeficientem 0,8.

Po transformaci mohou individuální sumační skóre jednotlivých forem partnerského násilí nabývat hodnot 0 až 208. Tím se objevuje čtvrtá komplikace - obtížná interpretace výsledku. Jelikož je naším cílem, aby byla zjištění na první pohled srozumitelná a bylo z nich současně i na první pohled možné poznat rozsah jevu, rozhodli jsme se data kategorizovat. V analýze budeme pracovat s ohledem na druh zvolené analýzy buď s nekategorizovanými anebo kategorizovanými daty. Na základě podrobného zkoumání průběhů funkcí jsme respondenty rozdělili do čtyř kategorií (viz tabulka č. 4).

Tabulka č. 4: Kategorizace zkušeností s násilím v partnerském vztahu během období jednoho roku

Kód	Název kategorie	Interval skóre
0	Bez zkušenosti s násilím	0
1	Občasná zkušenost s násilím	<1 – 6>
2	Opakovaná zkušenost s násilím	(6 – 24>
3	Intenzivní zkušenost s násilím	(24 – 208>

Validizace kategorizované typologie násilí - korespondenční analýza

Na kategorizovaných datech partnerského násilí²² jsme ještě znovu zjišťovali podobnost jednotlivých kategorií a to pomocí techniky vícerozměrné korespondenční analýzy. Právě tato analýza je určená pro kategoriální data a umožňuje rozbor struktury vnitřní závislosti mezi proměnnými skrytými v kontingenční tabulce.

Vycházeli jsme s Burtovy tabulky²³ obsahující všechny možné kombinace dvourozměrných kontingenčních tabulek²⁴. Nejprve jsme porovnávali samostatně kategorie respondentů v roli pachatele (korespondenční mapa viz příloha č. 9) a samostatně kategorie respondentů v roli oběti (korespondenční mapa viz příloha č. 10). Výsledky korespondenční analýzy sice nevycházejí v dvourozměrném prostoru

²¹ Naše východisko tedy obsahuje předpoklad kumulativnosti sledovaného jevu (viz *eskalace násilí* [Winstok 2008; Walby, Allen 2009]). Předpokládáme tak například, že jedinec, který byl hrubě zbit svým partnerem, má současně i zkušenost s tím, že ho/ji partner(ka) fackuje.

²² Kategorie 0 = Bez zkušenosti s násilím, kategorie 1= Občasná zkušenost s násilím, kategorie 2 = Opakovaná zkušenost s násilím, kategorie 3 = Intenzivní zkušenost s násilím

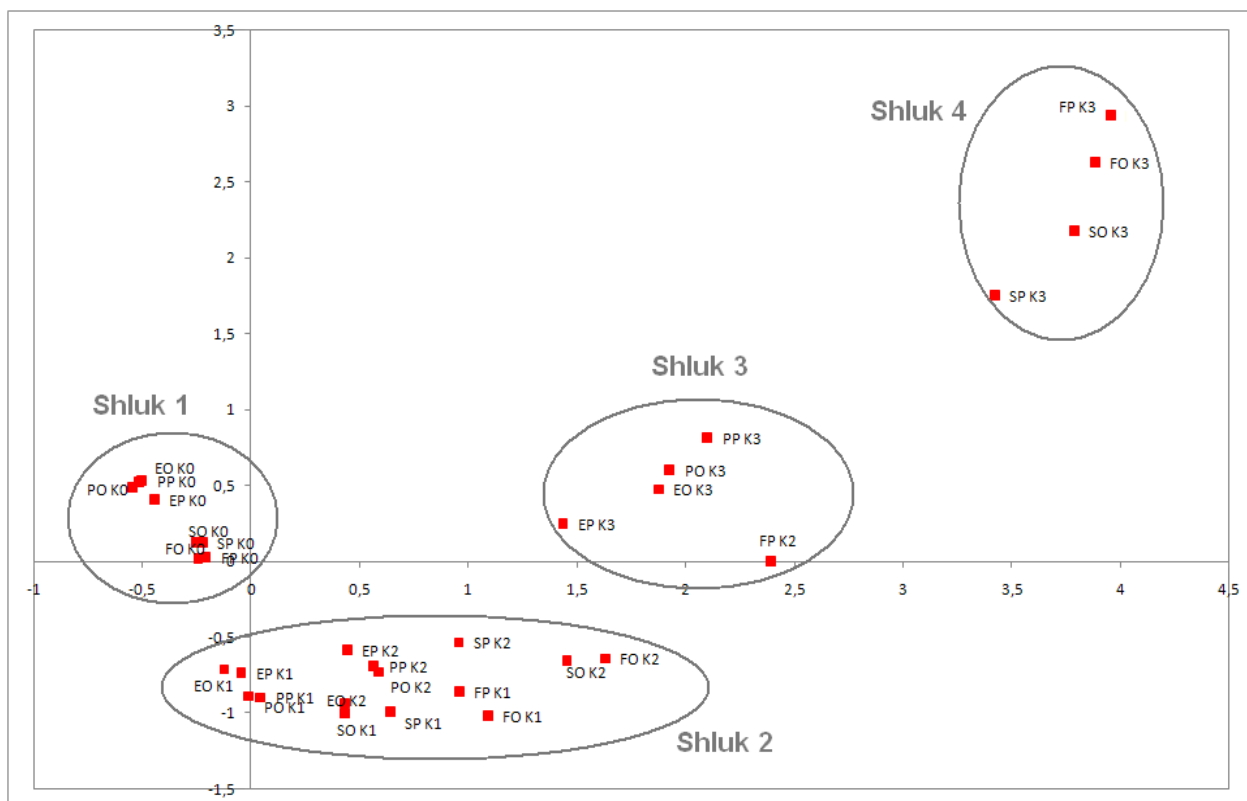
²³ Jedná se o symetrickou tabulku s marginálními četnostmi, které vycházejí z původně dvojrozměrných kontingenčních tabulek na diagonále. V principu jde o diagonální symetrické submatice zobrazující okrajové četnosti jednotlivých kategorií. Mimo diagonálu se pak nacházejí matice odpovídající všem kombinacím dvojic proměnných [Hebák a kol. 2007].

²⁴ Jednotlivé dvojdimenzionální kontingenční tabulky pro námi zkoumané druhy násilí vykazovaly signifikantní závislosti, naši snahou bylo jejich propojení do jednoho modelu.

pro všechny kategorie zcela ideálně²⁵, nicméně přihlédneme-li k faktu, že jsme redukovali původně patnácti-rozměrný prostor, jsou dosažené výsledky uspokojivé. Kumulativní příspěvek k celkové inerci prvních dvou rozměrů (tedy podíl obsažené informace vysvětlené zobrazenými dvěma rozměry) je v případě kategorií pachatelů necelých 50 % a v případě obětí necelých 60 %. Obdobné rozložení v rámci dvojrozměrné korespondenční mapy jsme dostali, když jsme spojili kategorie pachatelů a obětí do jedné Burtovy tabulky (korespondenční mapa viz graf č. 1).

Graf č. 1: Společná korespondenční mapa pro kategorie pachatelů a obětí (symetrická normalizace)

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, N=870). Podsoubor lidí, kteří mají zkušenost s partnerským vztahem trvajícím déle než 6 měsíců (N=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Korespondenční analýza, kategorie pachatelé a oběti: $\chi^2 = 23\,035,2$, $DF = 961$, $p < 0,001$. Výpočty probíhaly pomocí aplikace umožňující výpočet korespondenční analýzy v MS Excel – viz. [Ganajová 2009].

I tentokrát jsme dostali podobný podíl informace vysvětlené zobrazenými dvěma rozměry - necelých 60 % (viz příloha č. 11) a zátěže řádkových kategorií jsou také srovnatelné (viz příloha č. 12). Z porovnání grafických výstupů analýzy lze vypozařovat, že korespondenční mapy se příliš neliší pro kategorie, kde o sobě respondenti vypovídají v roli pachatele, s grafickým zachycením souvislostí kategorií, kde odpovídají z pozice obětí. V obou případech osa X zřejmě indikuje závažnost násilí vyskytující se v jednotlivých kategoriích. Zleva doprava narůstá brutalita násilí v jednotlivých kategoriích (obdobné výsledky jsme dostali u shlukové analýzy). Námi vytvořené kategorie relativně dobře diferencují

²⁵ Pro kategorie 0 a 3 sice podíl celkové inerce pro dvojrozměrnou korespondenční mapu pohybuje u pachatelů kolem 70 % a u obětí kolem 75 %, avšak u kategorií 1 a 2 dosahuje u pachatelů maximálně 40 % a maximálně 52 % u obětí.

respondenty na skupiny podobného ražení. Vyděluje se skupina násilí prostá (shluk 1), dále pak seskupení respondentů zažívajících násilí mírnější (shluk 2), nezanechávající tak markantní důsledky, dále se vydělila skupina zahrnující intenzivní násilí psychické a ekonomické spolu s kategorií opakovaného násilí fyzického (shluk 3), což ukazuje, že kategorie stejných úrovní pro různé druhy násilí si nejsou rovnocenné. Poslední skupinou je intenzivní fyzické a sexuální násilí nacházející se na druhé straně korespondenční mapy (shluk 4). Naše kategorizace na násilí ojedinělé, opakované a intenzivní se tak ukázala mít smysl a navíc jsme zjistili zajímavé souvislosti námi analyzovaných čtyř druhů násilí.

V. VÝSLEDKY VÝZKUMU

V. 1 PREVALENCE JEVU A ČETNOST VÝSKYTU V UPLYNULÝCH DVANÁCTI MĚSÍCÍCH

Námi zjištěné výsledky se víceméně shodují se zahraničními studiemi zaměřenými na násilí ve vztazích lidí, co spolu chodí, či v manželských párech. Ukazuje se, že ani v České republice se nejedná o nijak zvlášť vzácný jev. Zatímco s fyzickou agresí a sexuálním nátlakem má nějakou zkušenost zhruba třetina mladých lidí, alespoň jeden projev ekonomického či psychického násilí okusily ve svém dosavadním životě téměř tři čtvrtiny respondentů, kteří mají zkušenost se vztahem trvajícím déle než šest měsíců (více viz tabulka č. 5).

Tabulka č. 5: Prevalence jednotlivých typů násilí ve vztahu Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

			Prevalence násilí v současném/minulém vztahu					
			Bez zkušenosti	Zkušenost s jednou násilnou taktikou	Zkušenost se dvěma násilnými taktikami	Zkušenost se třemi násilnými taktikami	Zkušenost se čtyřmi (a více) násilnými taktikami	Celková prevalence ve vztahu
Fyzické násilí	Pachatel	Muži	75	12	4	6	3	25
		Ženy	66	17	9	5	3	34
	Oběť	Muži	66	18	8	4	3	34
		Ženy	73	9	7	4	7	27
Sexuální násilí	Pachatel	Muži	56	21	11	6	6	44
		Ženy	73	16	8	2	1	27
	Oběť	Muži	75	14	6	3	2	25
		Ženy	58	20	10	7	5	42
Psychické násilí	Pachatel	Muži	27	21	22	21	9	73
		Ženy	23	20	23	22	12	77
	Oběť	Muži	28	20	17	20	15	72
		Ženy	27	19	21	19	14	73
Ekonomické násilí	Pachatel	Muži	36	24	20	15	5	64
		Ženy	25	24	21	20	10	75
	Oběť	Muži	31	19	21	17	12	69
		Ženy	35	21	17	19	8	65

Pachatel:

Škála „Fyzické násilí“: $\chi^2 = 9,0$, DF = 4, $p = 0,061$

Škála „Sexuální násilí“: $\chi^2 = 22,9$, DF = 4, $p < 0,001$

Škála „Psychické násilí“: $\chi^2 = 2,1$, DF = 4, $p = 0,725$

Škála „Ekonom. násilí“: $\chi^2 = 12,5$, DF = 4, $p = 0,014$

Oběť:

Škála „Fyzické násilí“: $\chi^2 = 15,2$, DF = 4, $p = 0,004$

Škála „Sexuální násilí“: $\chi^2 = 23,5$, DF = 4, $p < 0,001$

Škála „Psychické násilí“: $\chi^2 = 0,9$, DF = 4, $p = 0,917$

Škála „Ekonom. násilí“: $\chi^2 = 5,2$, DF = 4, $p = 0,264$

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, N=870). Podsoubor lidí, kteří mají zkušenost s partnerským vztahem trvajícím déle než 6 měsíců (N=602). Z toho bylo 300 mužů a 302 žen. Data byla sebrána s finanční podporou GAUK
Pozn.: Tabulka sestává z osmi kontingenčních tabulek. Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti na pohlaví respondenta v dané desetipolní tabulce.

Když se zaměříme na četnost výskytu násilí za rok, zjistíme, že i v tomto případě se četnost fyzického a sexuálního násilí liší od četnosti násilí psychického a ekonomického. Ekonomické využívání partnerem – nejrozšířenější z námi předkládaných forem násilí – zažila v posledním roce zhruba polovina respondentů. Ke své zkušenosti s tímto druhem násilí v roli pachatele se přiznává 42 % mužů a 54 % žen,

o tom, že se stali terčem ekonomického využívání ze strany partnera, pak vypovídá 51 % mužů a 49 % žen. V těsném závěsu pak následuje rozšířenost taktik psychické agrese (43 % mužů a 55 % žen v roli pachatele a 49 % mužů a 48 % žen v roli oběti). Genderově nejspecifičtější je sexuální násilí, které v četnosti výskytu v uplynulých dvanácti měsících předčilo četnost taktik fyzické agrese. K tomu, že svého partnera či svou partnerku alespoň jedenkrát v uplynulém roce nějakým způsobem nutili či využili k sexu se přiznává 21 % mužů a 14 % žen, o tom, že se nacházeli v pozici donucené(ho)/využité(ho) vypovídá 12 % mužů a 24 % žen. Fyzické násilí se ze všech forem násilí objevuje oproti ostatním druhům násilí nejméně často, přesto se však nejedná o nízká čísla. Zkušenost s fyzickým násilím v partnerském vztahu má v časovém úseku 12ti měsíců dle své výpovědi přibližně každý desátý mladý člověk (v roli pachatele 8 % mužů a 13 % žen a v roli oběti pak 10 % mužů a 14 % žen). Výskyt partnerského násilí tak můžeme považovat za srovnatelný s výskytem v jiných zemích [Straus 2007; Sugerman, Hotaling 1989].

Tabulka č. 6: Zkušenost s jednotlivými typy násilí v uplynulém roce. Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

			Míra zkušenosti s násilím			
			Intenzivní	Opakovaná	Občasná	Bez zkušenosti
Fyzické násilí	Pachatel	Muži	1	2	5	92
		Ženy	2	3	8	87
	Oběť	Muži	1	2	7	90
		Ženy	3	5	6	86
Sexuální násilí	Pachatel	Muži	2	5	14	79
		Ženy	2	3	9	86
	Oběť	Muži	1	4	7	88
		Ženy	3	6	15	76
Psychické násilí	Pachatel	Muži	7	11	25	57
		Ženy	8	15	32	45
	Oběť	Muži	12	16	21	51
		Ženy	10	11	27	52
Ekonomické násilí	Pachatel	Muži	10	13	19	58
		Ženy	14	18	22	46
	Oběť	Muži	12	20	19	49
		Ženy	10	18	21	51

Pachatel:

Škála „Fyzické násilí“: $\chi^2 = 5,0$, DF = 3, p=0,171

Škála „Sexuální násilí“: $\chi^2 = 6,4$, DF = 3, p=0,094

Škála „Psychické násilí“: $\chi^2 = 9,2$, DF = 3, p=0,027

Škála „Ekonom. násilí“: $\chi^2 = 10,3$, DF = 3, p=0,017

Oběť:

Škála „Fyzické násilí“: $\chi^2 = 5,7$, DF = 3, p=0,093

Škála „Sexuální násilí“: $\chi^2 = 15,3$, DF = 3, p=0,002

Škála „Psychické násilí“: $\chi^2 = 4,2$, DF = 3, p=0,245

Škála „Ekonom. násilí“: $\chi^2 = 1,7$, DF = 3, p=0,637

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, N=870). Podsoubor lidí, kteří mají zkušenost s partnerským vztahem trvajícím déle než 6 měsíců (N=602). Z toho bylo 300 mužů a 302 žen. Data byla sebrána s finanční podporou GAUK. Pozn.: Tabulka sestává z osmi kontingenčních tabulek. Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti na pohlaví respondenta v dané osmipolní tabulce.

V. 2 PROBLEMATIKA RECIPROCITY NÁSILÍ V PÁRU

Zajímavý pohled na násilí v mladých partnerských vztazích nám přináší také analýza reciprocity páchaného a zažívaného násilí. Tu můžeme sledovat díky tomu, že respondenti odpovídali na totožný set otázek z pozice oběti i z pozice pachatele. Získaná data tak zprostředkují jakýsi obraz násilí a jeho vzájemnosti v současném (příp. minulém) vztahu.

Hrubou představu o reciprocitě dostaneme odečtením hodnot, kterých respondent dosáhl v roli pachatele, od hodnot, kterých respondent dosáhl v roli oběti. Pro přehlednost vycházíme opět z kategorizovaných dat (0 – bez zkušenosti s násilím; 1 – občasná zkušenost s násilím; 2 – opakovaná zkušenost s násilím; 3 – intenzivní zkušenost s násilím). I tentokrát nás zajímalo, jak se liší výpovědi podle pohlaví. Jelikož se snažíme o bližší prozkoumání vzorců násilného chování, vyloučili jsme z této analýzy respondenty bez zkušenosti s analyzovaným typem násilí. Analyzovaný soubor (100 %) tak tvoří respondenti, kteří mají minimálně občasnou zkušenost s násilím (kategorie 1), a to buď v roli oběti, anebo v roli pachatele. Skupina respondentů s výslednou hodnotou rozdílu 0 zahrnuje páry, které vzájemně iniciují přibližně stejně intenzivní potyčky (*Reciprocita*). Ti, kteří dosáhli rozdílu zařazení do kategorie pachatele a oběti 1 (-1), se zařadili do kategorie *Spíše pachatel* (*Spíše oběť*) a ti, jejichž výsledný skóre byl 2 či 3 (-2 či -3) jsme označili jako *Regulérní pachatele* (*Regulérní oběti*).

Tabulka č. 7: Reciprocita násilí v současném/minulém vztahu. Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

	Fyzické násilí		Sexuální násilí		Psychické násilí		Ekonomické násilí	
	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy	Muži	Ženy
Regulérní pachatel	10	5	14	11	7	7	6	14
Spíše pachatel	20	33	42	18	14	28	20	26
Reciprocita	24	21	21	10	34	41	29	32
Spíše oběť	34	22	17	41	27	17	29	23
Regulérní oběť	12	19	6	20	18	7	16	5

N=99

N=172

N=335

N=360

Škála „Fyzické násilí“: $\chi^2 = 4,3$, DF = 4, $p = 0,367$

Škála „Sexuální násilí“: $\chi^2 = 25,6$, DF = 4, $p < 0,001$

Škála „Psychické násilí“: $\chi^2 = 20,1$, DF = 4, $p = 0,001$

Škála „Ekonom. násilí“: $\chi^2 = 20,1$, DF = 4, $p < 0,001$

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, N=870). Podsoubor lidí, kteří mají zkušenost s partnerským vztahem trvajícím déle než 6 měsíců a zároveň mají alespoň občasnou zkušenost s násilím ve vztahu (N=360). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK

Do analýzy reciprocity jsme vstupovali s předpokladem, že u každého typu násilí by měl být v souboru zastoupený stejný podíl mužů-pachatelů a žen-obětí a stejný podíl žen-pachatelek a mužů-obětí.²⁶

V případě fyzického násilí tomu však není. Jak u chlapců, tak u dívek převažují respondenti, kteří jsou ve vztahu převážně oběťmi fyzických ataků partnera.²⁷ Vysvětlujeme si to tím, že u obou pohlaví (avšak ve větší míře u chlapců) se pravděpodobně objevuje neochota přiznat se k páchání násilí na partnerovi. Páchání tohoto druhu násilí je vedle sexuálního násilí pravděpodobně sociálně nejméně akceptované, a proto se respondenti (ať záměrně, či nevědomky) mohou snažit o jeho zlehčení (případně popření). Můžeme však vyznívat, že dívky v porovnání s chlapci mají o něco vyšší tendenci přiznávat intenzivnější používání taktik fyzické agrese proti svému partnerovi, avšak rozdíly mezi pohlavími nejsou signifikantní na žádné rozumné hladině významnosti. Taktiky fyzické agrese tak můžeme považovat za dosti reciproční.

K opačným zjištěním docházíme u násilí sexuálního. Zde zaznamenáváme signifikantně více respondentů, kteří se přiznávají k páchání tohoto druhu násilí ve vztahu, bez toho, aby docházelo k reciprocitě ze strany jejich protějšku. Současně je zde i signifikantně více dívek, které se ocitají „spíše“ v roli oběti (41 %) a více mužů, kteří vypovídají „spíše“ o roli pachatele (42 %). Zmíněné kategorie jsou u sexuálního násilí zastoupeny nejvýrazněji. Největší míru reciprocity pozorujeme u ekonomického a psychického násilí, tzn., že oba partneři využívají přibližně stejně intenzivní taktiky donucení a nátlaku. U nerecipročních kategorií psychického a ekonomického násilí převažují v roli pachatele dívky a v roli oběti chlapci. U ekonomického násilí jsou pak tyto tendence výraznější, než u násilí psychického. Ekonomické násilí z této analýzy zároveň vychází jako nejméně „zapírané“ a tedy zřejmě společensky neakceptovanější.²⁸

---

²⁶ Nevyřčeným předpokladem této teze pak je, že soubor se skládá převážně z respondentů, kteří žijí v monogamních, heterosexuálních vztazích.

²⁷ Další možnou interpretací je, že respondenti zveličují své zkušenosti v roli oběti.

²⁸ Vycházíme z předpokladu, že pokud respondenti neměli důvod zkreslovat své výpovědi, měl by si vzhledem velikosti vzorku v celkovém součtu zhruba odpovídat poměr respondentů, kteří jsou ve vztahu spíše pachateli tohoto násilí a kteří jsou spíše oběťmi.

V. 3 SOUVISLOSTI VÝSKYTU JEDNOTLIVÝCH FOREM NÁSILÍ

Jak souvisí výskyt psychického, fyzického, sexuálního a ekonomického násilí? Výsledky našeho výzkumu nasvědčují tomu, že mladí lidé buďto nemají s násilnými taktikami zkušenost ani v roli pachatele, ani v roli oběti, anebo zakoušejí více druhů násilí naráz. Používání jednotlivých taktik násilného chování se jeví jako velmi provázané.

Analýza souběhu jednotlivých forem násilí poukázala na fakt, že psychické násilí provází všechny ostatní formy partnerského násilí. Zdá se být pravidlem, že ti, kteří mají nějaké zkušenosti s násilím fyzickým, sexuálním či ekonomickým vypovídají o svých zkušenostech s násilím psychickým (viz tabulka 8)²⁹. Konkrétně 93 % respondentů, kteří jsou dle své výpovědi obětí fyzického násilí, je zároveň obětí psychického násilí. Naopak většina (okolo 80 % respondentů), kteří nemají zkušenost s násilím fyzickým, nezažívá ani násilí psychické. Souvislost sexuálního a psychického násilí také není zanedbatelná. Necelých 83 % obětí sexuálního násilí zároveň zažívá násilí psychické a 80 % těch, kteří jsou pachateli sexuálního násilí, páchá též násilí psychické. Zde také platí, že většina (téměř 60 %) respondentů bez zkušenosti se sexuálním násilím je zároveň prostá zkušenosti s násilím psychickým. Násilí ekonomické jde rovněž ruku v ruce s násilím psychickým. Okolo 70 % respondentů se zkušeností s ekonomickým násilím zároveň zakouší psychické násilí a platí také, že pokud nemá mladý člověk zkušenosti s ekonomickým násilím ve vztahu, je zde 75 % pravděpodobnost, že nebude mít zkušenost ani s násilím psychickým.

I výskyt dalších druhů násilí se jeví jako poměrně těsně spjatý a mladí lidé málokdy zažívají pouze jeden druh násilí. Samostatně se spíše výjimečně vyskytuje pouze násilí ekonomické (u 10 % respondentů) anebo násilí psychické (u 8 % respondentů). Přes 44 % respondentů majících zkušenost s pácháním fyzického násilí se přiznává zároveň k páchání sexuálního násilí na svém partnerovi; zkušenost se sexuálním násilím proti své osobě má pak přes 55 % obětí fyzického násilí. A naopak 93 % těch, kteří nemají zkušenosti se sexuálním násilím, nezažívá ani násilí fyzické.

Souvislosti ekonomického násilí s násilím fyzickým a sexuálním nejsou tak výrazné, přesto jsou stále statisticky signifikantní. Více než 21 % respondentů, kteří se zařadili do kategorie obětí ekonomického násilí, zároveň zakouší násilí fyzické a zároveň přes 30 % z nich zakouší také násilí sexuální.

---

²⁹ V tabulce č. 8 jsme pro přehlednost výstupu veličinu „přítomnost násilí“ dichotomizovali na absenci násilí a výskyt násilí určitého druhu v roli oběti, či v roli pachatele. Vycházeli jsme přitom z deklarovaného výskytu násilí za posledních 12 měsíců.

Také si můžeme povšimnout, že reciproční užívání násilí v páru zřejmě funguje nejen v rámci jednotlivých forem násilí - 94 % pachatelů fyzického násilí, 81 % pachatelů sexuálního násilí, 78 % pachatelů psychického násilí a 66 % pachatelů ekonomického násilí se zároveň řadí do kategorie oběti psychického násilí ze strany partnera. Dále například 84 % pachatelů ekonomického násilí a zhruba tři čtvrtiny pachatelů psychického, fyzického a ekonomického násilí je zároveň obětí ekonomického násilí ze strany partnera. Podrobnější analýzy navíc ukazují, že si víceméně odpovídá také intenzita zažívaného násilí příslušejícího k různým formám partnerského násilí. Čím intenzivnější je zažívané násilí jedné formy, tím intenzivnější se jeví být také násilí ostatních forem. Ve zvýšené míře lze tento vztah vysledovat u koincidence fyzického s psychickým a ekonomickým násilím a sexuálního s psychickým a ekonomickým násilím.

Tabulka č. 8: Souvislosti výskytu jednotlivých forem násilí. Třídění dle zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

	Pachatel psych.	Pachatel fyzického	Pachatel sex.	Pachatel ekonom.	Oběť psych.	Oběť fyzického	Oběť sex.	Oběť ekonom.
Pachatel psych.	100	20	29	65	78	22	31	73
Pachatel fyzického	94	100	44	74	94	56	48	75
Pachatel sex.	80	27	100	77	81	29	41	84
Pachatel ekonom.	67	16	28	100	66	19	28	78
Oběť psychického	79	20	29	65	100	23	32	74
Oběť fyzického	89	49	42	76	93	100	56	90
Oběť sexuálního	83	27	39	73	83	36	100	82
Oběť ekonom.	72	16	30	75	73	22	31	100

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, N=870). Podsoubor lidí, kteří mají zkušenost s partnerským vztahem trvajícím déle než 6 měsíců (N=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka je složena ze výstupů z 64 čtyřpolních tabulek. Uváděna jsou řádková procenta z jednotlivých čtyřpolních tabulek dichotomizovaného výskytu násilí, která se zde dají interpretovat jako procentuálně vyjádřená podmíněná pravděpodobnost osoby spadající do kategorie v řádku, že zároveň spadá do kategorie ve sloupci. Po aplikaci χ^2 testu pro všechny platí $DF = 1$, $p < 0,001$.

V. 4 VÝSKYT NÁSILÍ V JEDNOTLIVÝCH TYPECH VZTAHŮ

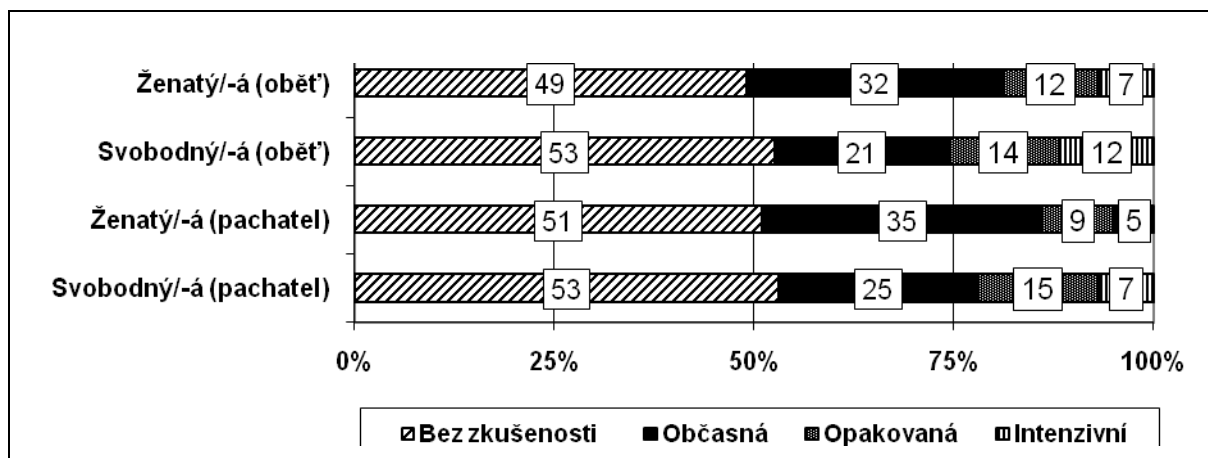
Vedle zjištění rozsahu násilí mezi mladými lidmi, byla dalším cílem výzkumu i snaha objasnit, v čem se liší násilí nesezdaných a sezdaných párů. Současně jsme i sledovali vliv délky vztahu a toho, s kým dotyční sdílí společnou domácnost. V další analýze bude tříděnou proměnou výskyt násilí v uplynulých dvanácti měsících.

Z analýzy dat je patrné, že *fyzické násilí* se vyskytuje v obdobné míře u všech typů partnerského vztahu, nehledě na délku vztahu, a to s kým dotyčná osoba sdílí domácnost. Fyzické násilí se tak ukazuje jako fenomén, který se objevuje napříč všemi těmito kategoriemi. Stejně tak i *sexuální násilí* se vyskytuje v obdobné míře jak mezi nesezdanými, tak mezi sezdanými páry. Pozorujeme zde však souvislost s délkou vztahu. Oběťmi sexuálního násilí se stávají nejčastěji lidé ve vztahu, který trvá v rozmezí od dvou do pěti let (25 % deklaruje, že v uplynulém roce mělo alespoň občasnou zkušenost se sexuálním násilím ze strany partnera/partnerky). Ve vztazích, které trvají do dvou let (17 %), anebo déle než pět let (16 %) referují respondenti o výskytu sexuálního násilí méně často.³⁰ Jistá sociální podmíněnost se ukázala především u psychického a ekonomického násilí. S *psychickým násilím* měl jak v roli pachatele, tak v roli oběti zkušenost stejný podíl svobodných i ženatých párů (47 % svobodných a 49 % ženatých přiznává, že bylo pachatelem, 47 % svobodných a 51 % ženatých pak zažilo psychické násilí v roli oběti). V čem se však nesezdané a sezdané páry lišily, je intenzita, s níž k psychickému násilí v jejich vztahu v uplynulém roce docházelo (viz graf č. 2). Intenzivní anebo opakovanou zkušenost s psychickým násilím deklaruje v roli pachatele 22 % svobodných respondentů a 14 % ženatých, v roli oběti je pak tento podíl 26 % a 19 %. Intenzivnější zkušenost s opakovaným a intenzivním psychickým násilím jak v roli oběti, tak v roli pachatele proto mají lidé, kteří spolu randí.

---

³⁰ U dotazování na páchání sexuálního násilí jsme obdobnou závislost neobjevili.

Graf č. 2: Zkušenost s psychickým násilím v uplynulém roce. Třídění dle zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

Škála „Oběť“: $\chi^2 = 18,5$, DF = 6, $p = 0,005$

Škála „Pachatel“: $\chi^2 = 25$, DF = 6, $p < 0,001$

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, $N=870$). Podsoubor lidí, kteří mají zkušenost s partnerským vztahem trvajícím déle než 6 měsíců ($N=602$). Podíl sezdaných ku svobodným: 23:77. Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

U svobodných párů se psychické násilí začíná objevovat nejčastěji až po prvním roce vztahu. Během prvního roku partnerství deklaruje alespoň občasnou zkušenost s psychickým násilím 35 % lidí v roli pachatele a 39 % v roli oběti. U těch, kteří jsou ve vztahu trvajícím jeden až dva roky, je už tento podíl 59 % resp. 56 %. Po druhém roce vztahu se podíl osob, který zažívá psychické násilí, zase mírně snižuje (47 % v roli pachatele i oběti). U párů, jejichž vztah trvá v rozmezí jednoho až dvou let současně pozorujeme největší intenzitu psychického násilí (opakovanou až intenzivní zkušenost deklaruje 27 % respondentů v roli pachatele a 29 % v roli oběti).

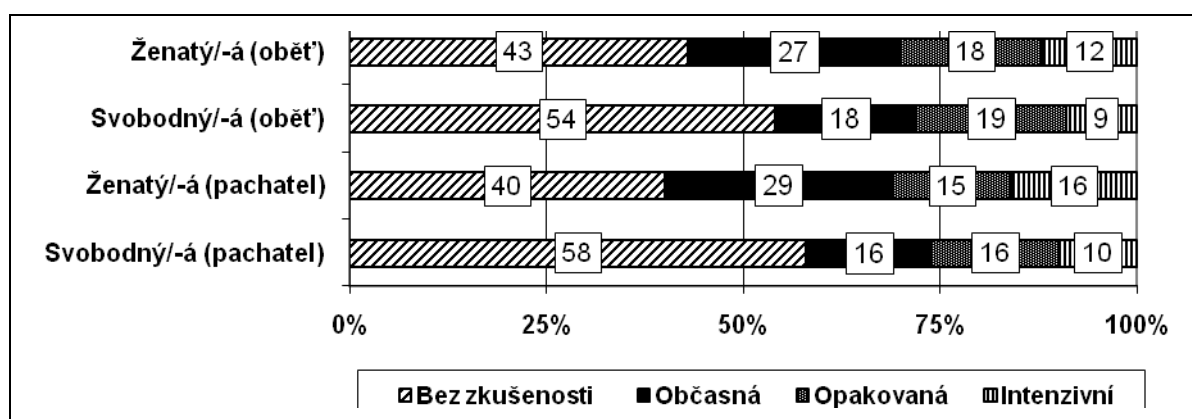
Popsané souvislosti zajímavě dokresluje také fakt, že intenzivnější psychické násilí zažívají páry, které spolu nežijí ve společné domácnosti. Opakovanou až intenzivní zkušenost s psychickým násilím v roli pachatele deklaruje 24 % lidí, jež nežije s partnerem/manželem ve společné domácnosti a 17 % z těch, co ano. Obdobný podíl dostaneme i co se týče lidí, kteří se v posledním roce stali obětí opakovaného, anebo intenzivního psychického násilí – 30 % resp. 17 %.

Z těchto tří ukazatelů tak vyplývá, že psychické násilí se týká častěji nesezdaných párů a dvojic, které nesdílí společnou domácnost. Z pohledu délky trvání vztahu, se psychické násilí objevuje nejčastěji v období prvního až druhého roku vztahu.

Ekonomické násilí (viz graf č. 3) se zase častěji vyskytuje mezi sezdanými páry (občasnou zkušenost v roli pachatele má 60 %, v roli oběti 57 %) než mezi páry svobodnými (taktéž: 42 % resp. 46 %).

U sezdáných párů se pak častěji objevuje především občasná zkušenost (29 %, resp. 27 %), při porovnání s nesezdanými páry (16 % resp. 18 %). Opakovaná, až intenzivní zkušenost s ekonomickým násilím se mezi sezdánými páry vyskytuje také častěji, než u randících párů, rozdíl však není statisticky významný. U manželských párů výskyt ekonomického násilí nesouvisí s délkou vztahu.³¹ Co má ovšem velký vliv na výskyt ekonomického násilí je to, s kým dotyčný(á) žije v domácnosti. Nejmenší zkušenost s ekonomickým násilím v uplynulých dvanácti měsících deklarují lidé, kteří žijí s rodiči (v roli pachatele: 40 % lidí žijících s rodiči a 57 % těch, kteří bydlí bez rodičů, v roli oběti: 45 % resp. 55 %). Naopak o nejvyšší zkušenosti vypovídají lidé, kteří svou domácnost sdílí s partnerem(kou) anebo manželem (v roli pachatele: 57 % lidí žijících s partnerem(kou)/ manželem(kou) a 39 % těch, kteří bydlí bez partnera(ky)/ manžela(ky); v roli oběti: 55 % resp. 45 %).

Graf č. 3: Zkušenost s ekonomickým násilím v uplynulých 12 měsících. Třídění dle zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

Škála „Oběť“: $\chi^2 = 18$, DF = 6, $p < 0,001$

Škála „Pachatel“: $\chi^2 = 35,2$, DF = 6, $p < 0,001$

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, $N=870$). Podsoubor lidí, kteří mají zkušenost s partnerským vztahem trvajícím déle než 6 měsíců ($N=602$). Podíl sezdáných ku svobodným: 23:77. Data byla sebrána s finanční podporou GAUK

³¹ U nesezdaných párů je výskyt větší opět po prvním roce vztahu. U nesezdaných párů, jejichž vztah trvá méně než rok má zkušenost s ekonomickým násilím v roli pachatele 33 % dotázaných a v roli oběti 39 % lidí. U těch párů, kteří spolu jsou déle než jeden rok, se podíl lidí se zkušeností s ekonomickým násilím pohybuje na 49 % resp. 56 %.

V. 5 SOCIODEMOGRAFICKÉ CHARAKTERISTIKY AKTÉRŮ PARTNERSKÉHO NÁSILÍ

Charakterizovat aktéry partnerského násilí z pohledu sociálně-demografických ukazatelů není snadné. Není možné popsat jednoznačně profil pachatele a oběti partnerského násilí, neboť jednak ve velké části případů výskytu partnerského násilí dochází ke střídání těchto rolí a také partnerské násilí je jevem natolik komplexním, že určité rysy budou možná typické spíše pro aktéry jednotlivých druhů násilí. Pro odhalení možných odlišností se zabýváme zvláště pachateli a zvláště oběťmi jednotlivých druhů násilí. Nejprve se zaměříme na téma, na které jsme již v předchozím textu narazili, a tím je rozložení dle pohlaví. Dále nás bude zajímat vliv věku, a dalších běžně sledovaných sociodemografických ukazatelů (přičemž souvislostem s typem soužití jsme se již věnovali v předchozí kapitole). Zaměříme se i na možný vliv vzdělanostního a kulturního kapitálu a ekonomického zázemí respondentů.

Statisticky významné rozdíly v genderové distribuci lze pozorovat zejména mezi aktéry sexuálního násilí, kde se častěji řadí muži mezi pachatele a ženy mezi oběti. Sledujeme-li výskyt násilí dle prevalence v současném/minulém vztahu, signifikantní genderové rozdíly nalézáme také mezi oběťmi fyzického násilí, kdy muži vypovídají častěji, že se v partnerském vztahu setkali v roli oběti alespoň s jednou námi popsanou taktikou fyzického násilí, mezi ženami je zase více těch, které ze strany partnera zakusily čtyři a více námi sledovaných taktik fyzické agrese. Celkově jsou však v roli pachatele více zastoupeny ženy než muži. Signifikantně častější zkušenost s pácháním ekonomického násilí pozorujeme také mezi ženami. Z tabulky č. 9 můžeme vypočítat, že také o užívání taktik psychického násilí proti svému partnerovi vypovídají o něco častěji (nikoliv však statisticky významně) ženy, než muži. Vypadá to proto, že kromě sexuální sféry se násilněji ke svým partnerům chovají ženy. Pokud by rozdíly v páchání některého druhu násilí mezi muži a ženami byly opravdu markantní, měla by se diskrepance mezi pohlavími projevit jak v kategorii pachatelů, tak v kategorii obětí, což však (s výjimkou sexuálního násilí) nepozorujeme. Musíme si zde být vědomi možného vlivu sociální desirability, která má dle zahraničních výzkumů [Arias, Johnson 1989; Bookwala, Frieze, Smith, Ryan 1992] v případě partnerského násilí větší vliv na výpovědi mužů a chlapců. Možnou interpretací také je, že představitelkám „něžného pohlaví“ je obecně užívání násilných taktik společností více tolerováno a proto jich využívají častěji a/nebo nemají takový ostych jejich používání přiznat, tedy vliv sociální desirability je u nich nižší.

Tabulka č. 9: Prevalence jednotlivých typů násilí ve vztahu dle pohlaví. Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

			Prevalence násilí v současném/minulém vztahu					
			Bez zkušenosti	Zkušenost s jednou násilnou taktikou	Zkušenost se dvěma násilnými taktikami	Zkušenost se třemi násilnými taktikami	Zkušenost se čtyřmi a více násilnými taktikami	Celková prevalence ve vztahu
Fyzické násilí	Pachatel	Muži	75	12	4	6	3	25
		Ženy	66	17	9	5	3	34
	Oběť	Muži	66	18	8	4	3	34
		Ženy	73	9	7	4	7	27
Sexuální násilí	Pachatel	Muži	56	21	11	6	6	44
		Ženy	73	16	8	2	1	27
	Oběť	Muži	75	14	6	3	2	25
		Ženy	58	20	10	7	5	42
Psychické násilí	Pachatel	Muži	27	21	22	21	9	73
		Ženy	23	20	23	22	12	77
	Oběť	Muži	28	20	17	20	15	72
		Ženy	27	19	21	19	14	73
Ekonomické násilí	Pachatel	Muži	36	24	20	15	5	64
		Ženy	25	24	21	20	10	75
	Oběť	Muži	31	19	21	17	12	69
		Ženy	35	21	17	19	8	65

Pachatel:

Škála „Fyzické násilí“: $\chi^2 = 9,0$, DF = 4, $p = 0,061$

Škála „Sexuální násilí“: $\chi^2 = 22,9$, DF = 4, $p < 0,001$

Škála „Psychické násilí“: $\chi^2 = 2,1$, DF = 4, $p = 0,725$

Škála „Ekonom. násilí“: $\chi^2 = 12,5$, DF = 4, $p = 0,014$

Oběť:

Škála „Fyzické násilí“: $\chi^2 = 15,2$, DF = 4, $p = 0,004$

Škála „Sexuální násilí“: $\chi^2 = 23,5$, DF = 4, $p < 0,001$

Škála „Psychické násilí“: $\chi^2 = 0,9$, DF = 4, $p = 0,917$

Škála „Ekonom. násilí“: $\chi^2 = 5,2$, DF = 4, $p = 0,264$

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, N=870). Podsoubor lidí, kteří mají zkušenost s partnerským vztahem trvajícím déle než 6 měsíců (N=602). Z toho bylo 300 mužů a 302 žen. Data byla sebrána s finanční podporou GAUK. Pozn.: Tabulka sestává z osmi kontingenčních tabulek. Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti na pohlaví respondenta v dané osmipolní tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu χ^2 $p \leq 0,05$.

Pokud četnost výskytu násilí sledujeme optikou námi vytvořených kategorií míry zkušenosti s násilím (občasné – opakované – intenzivní zkušenost) za posledních 12 měsíců (tedy nezapočítáváme-li zcela ojedinělé excesy), potvrzuje se hypotéza, že v případě „situačního násilí v páru“ vůči svému partnerovi/partnerce využívají obě pohlaví fyzické násilí ve srovnatelné míře [Kelly, Johnson 2008, Straus 2004]. Přesto však mezi ženami pozorujeme tendenci vypovídat o častější zkušenosti s násilím jak v roli pachatele, tak v roli oběti. Pokud bychom předpokládali, že zaangažovaní respondenti referují o heterosexuálních vztazích, svědčí to tom, že muži jsou obecně méně ochotni se k páchaní fyzického násilí přiznávat.

V případě sexuálního násilí figurují v roli pachatele častěji muži; taktiky psychického a ekonomického násilí využívají zase o něco častěji ženy. Zjištěné rozdíly mezi zástupci obou pohlaví nejsou však zas až tak zásadní – muži i ženy jsou angažováni ve všech námi sledovaných druzích násilí v rolích pachatelů i obětí a míra deklarovaného násilí si zejména v rámci výpovědí v roli oběti zhruba odpovídá. Ani jeden z druhů násilí by se nedal označit za čistě maskulinní či feminní druh násilí, i když jisté genderově podmíněné tendence ve výpovědích respondentů vysledovat lze.

Tabulka č. 10: Zkušenost s jednotlivými typy násilí v uplynulém roce dle pohlaví. Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

			Míra zkušenosti s násilím			
			Intenzivní	Opakovaná	Občasná	Bez zkušenosti
Fyzické násilí	Pachatel	Muži	1	2	5	92
		Ženy	2	3	8	87
	Oběť	Muži	1	2	7	90
		Ženy	3	5	6	86
Sexuální násilí	Pachatel	Muži	2	5	14	79
		Ženy	2	3	9	86
	Oběť	Muži	1	4	7	88
		Ženy	3	6	15	76
Psychické násilí	Pachatel	Muži	7	11	25	57
		Ženy	8	15	32	45
	Oběť	Muži	12	16	21	51
		Ženy	10	11	27	52
Ekonomické násilí	Pachatel	Muži	10	13	19	58
		Ženy	14	18	22	46
	Oběť	Muži	12	20	19	49
		Ženy	10	18	21	51

Pachatel:

Škála „Fyzické násilí“: $\chi^2 = 5,0$, DF = 3, $p = 0,171$

Škála „Sexuální násilí“: $\chi^2 = 6,4$, DF = 3, $p = 0,094$

Škála „Psychické násilí“: $\chi^2 = 9,2$, DF = 3, $p = 0,027$

Škála „Ekonom. násilí“: $\chi^2 = 10,3$, DF = 3, $p = 0,017$

Oběť:

Škála „Fyzické násilí“: $\chi^2 = 5,7$, DF = 3, $p = 0,093$

Škála „Sexuální násilí“: $\chi^2 = 15,3$, DF = 3, $p = 0,002$

Škála „Psychické násilí“: $\chi^2 = 4,2$, DF = 3, $p = 0,245$

Škála „Ekonom. násilí“: $\chi^2 = 1,7$, DF = 3, $p = 0,637$

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, N=870). Podsoubor lidí, kteří mají zkušenost s partnerským vztahem trvajícím déle než 6 měsíců (N=602). Z toho bylo 300 mužů a 302 žen. Data byla sebrána s finanční podporou GAUK. Pozn.: Tabulka sestává z osmi kontingenčních tabulek. Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti na pohlaví respondenta v dané osmipolní tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu χ^2 $p \leq 0,05$.

Protože jsme si vědomi, že muži a ženy se mohou dostávat do rolí pachatelů a obětí jednotlivých druhů násilí z jiných příčin a také charakteristiky, vnímání a prožívání pachatelů a obětí se mohou lišit v závislosti na genderu, pro další analýzy třídíme proměnné vždy také podle pohlaví u každého z druhů násilí. Kvůli dostatečnému zastoupení respondentů v jednotlivých kategoriích jsme se rozhodli proměnnou „výskyt násilí“ dichotomizovat (dle zkušenosti s násilím v minulém roce jsme respondenty rozdělili na ty, kteří se s násilím setkali a na ty, kteří nikoliv³²).

Dalším důležitým socio-demografickým ukazatelem je věk. Z tabulek č. 11 a č. 12 je však patrné, že stáří respondentů souvisí pouze s ekonomickým násilím, jehož výskyt s věkem respondentů roste. Největší podíl respondentů (34 % – 42 % v závislosti na pohlaví a zařazení do role oběti či pachatele) se zkušeností s ekonomickým násilím je mezi mladými lidmi ve věku 27 až 29 let. Nabízí se logické vysvětlení vycházející z konstrukce námi použitých indikátorů ekonomického násilí. Se vzrůstajícím věkem se zvyšuje i počet respondentů, kteří sdílí domácnost s partnerem. Jedině tito respondenti mají potenciál odpovídat, že jim partner nepřispívá do společné domácnosti (či že oni nepřispívají partnerovi) a mají také větší šanci utrácet společné peníze pro vlastní potřebu, než lidé mladšího věku, kteří tak často společné finance s partnerem vůbec nemají. U ostatních druhů násilí se distribuce odpovědí respondentů dle věku významně neliší. Z tabulek č. 11 a č. 12 lze také vyzorovat, že s násilnými taktikami v partnerství se opravdu někteří mladí lidé setkávají od poměrně nízkého věku³³.

---

³² To znamená, že respondenti, kteří ve škále partnerského násilí odpovídali „jednou, dvakrát se to ve vztahu stalo“, v následujících analýzách nejsou zahrnuti mezi aktéry partnerského násilí. Aby se respondenti do této kategorie zařadili, museli vykazovat alespoň jednu zkušenost s daným druhem násilí za posledních dvanáct měsíců, neboť naším cílem nebylo primárně zachycení jen zcela epizodického výskytu násilných taktik.

³³ Celkově nižší zastoupení respondentů v kategorii 15 až 18 let je dáno faktem, že v tomto věku značná část respondentů nemá doposud zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců.

Tabulka č. 11. Pachatelé partnerského násilí: Kolik je Vám let? Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

			Kolik je Vám let?			
			15 - 18	19 - 22	23 - 26	27 - 29
Fyzické násilí	Muži	Bez násilí	8	27	32	33
		Výskyt násilí	0	30	36	44
		Statistiky	$\chi^2 = 2,814; df = 3; p = 0,421$			
	Ženy	Bez násilí	11	27	33	29
		Výskyt násilí	10	28	37	25
		Statistiky	$\chi^2 = 0,403; df = 3; p = 0,940$			
Sexuální násilí	Muži	Bez násilí	7	27	32	34
		Výskyt násilí	7	27	32	34
		Statistiky	$\chi^2 = 0,056; df = 3; p = 0,997$			
	Ženy	Bez násilí	12	27	32	29
		Výskyt násilí	5	25	42	28
		Statistiky	$\chi^2 = 2,694; df = 3; p = 0,441$			
Psychické násilí	Muži	Bez násilí	7	28	33	32
		Výskyt násilí	7	27	30	36
		Statistiky	$\chi^2 = 0,656; df = 3; p = 0,884$			
	Ženy	Bez násilí	14	25	34	27
		Výskyt násilí	8	29	33	30
		Statistiky	$\chi^2 = 3,440; df = 3; p = 0,329$			
Ekonomické násilí	Muži	Bez násilí	10	30	33	27
		Výskyt násilí	4	24	30	42
		Statistiky	$\chi^2 = 8,907; df = 3; p = 0,031$			
	Ženy	Bez násilí	15	28	35	22
		Výskyt násilí	7	26	33	34
		Statistiky	$\chi^2 = 8,728; df = 3; p = 0,033$			

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z osmi kontingenčních tabulek. Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu χ^2 $p \leq 0,05$.

Tabulka č. 12. Oběti partnerského násilí: Kolik je Vám let? Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

			Kolik je Vám let?			
			15 - 18	19 - 22	23 - 26	27 - 29
Fyzické násilí	Muži	Bez násilí	7	27	32	34
		Výskyt násilí	4	32	32	32
		Statistiky	$\chi^2 = 1,062; df = 3; p = 0,786$			
	Ženy	Bez násilí	11	28	34	27
		Výskyt násilí	7	20	34	39
		Statistiky	$\chi^2 = 3,182; df = 3; p = 0,364$			
Sexuální násilí	Muži	Bez násilí	8	28	31	33
		Výskyt násilí	3	22	43	32
		Statistiky	$\chi^2 = 3,223; df = 3; p = 0,359$			
	Ženy	Bez násilí	11	29	33	27
		Výskyt násilí	8	23	35	34
		Statistiky	$\chi^2 = 2,250; df = 3; p = 0,552$			
Psychické násilí	Muži	Bez násilí	9	27	32	32
		Výskyt násilí	6	27	32	35
		Statistiky	$\chi^2 = 1,252; df = 3; p = 0,741$			
	Ženy	Bez násilí	14	28	29	29
		Výskyt násilí	8	27	38	27
		Statistiky	$\chi^2 = 4,393; df = 3; p = 0,222$			
Ekonomické násilí	Muži	Bez násilí	10	30	31	29
		Výskyt násilí	4	25	33	38
		Statistiky	$\chi^2 = 6,523; df = 3; p = 0,089$			
	Ženy	Bez násilí	17	32	34	17
		Výskyt násilí	4	23	33	40
		Statistiky	$\chi^2 = 27,493; df = 3; p < 0,001$			

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK..

Pozn.: Tabulka sestává z osmi kontingenčních tabulek. Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu $\chi^2 p \leq 0,05$

Vyšší výskyt aktérů ekonomického násilí mezi našimi nejstaršími respondenty (27 až 29 let) koresponduje i s dalšími sledovanými socio-demografickými ukazateli, jako již popisované soužití ve společné domácnosti s partnerem a nikoliv s rodiči. S tímto jde ruku v ruce také častější výskyt aktérů ekonomického násilí mezi mladými lidmi žijícími v dvoučlenných domácnostech (tedy ve většině případů s partnerem) oproti těm žijícím v domácnostech jednočlenných, anebo naopak více než dvoučlenných. Podrobněji byly souvislosti typu soužití analyzovány již v předchozí kapitole zabývající se výskytem násilí v jednotlivých typech vztahů (kapitola V. 4).

Zajímalo nás, zda výskyt partnerského násilí souvisí i s dalšími běžně zjišťovanými ukazateli, jako je sociální postavení, dosažené vzdělání, velikost příjmů, velikost obce atd. Analýzy však ukázaly, že signifikantní rozdíly se v těchto případech nevyskytují. První tři jmenované ukazatele (jakožto i další

námi zařazené profesní ukazatele) jsou navíc zkreslovány faktem, že 40 % našich respondentů se zařadilo mezi studenty.

S tímto faktem jsme samozřejmě počítali již při designu našeho výzkumu, a proto jsme se např. vliv vzdělanostního kapitálu rozhodli měřit nejen prostřednictvím dosaženého vzdělání respondentů, ale i pomocí nejvyššího dosaženého vzdělání rodičů respondentů. S dosaženým vzděláním otce se již u některých typů násilí souvislost prokázala, přestože se jedná spíše o naznačené tendence, než o úzký vztah. Z tabulek č. 13 a č. 14 můžeme pozorovat, že mezi otci aktérů partnerského násilí je o něco méně vysokoškoláků než mezi otci jejich násilím nezasažených vrstevníků. Neplatí to však absolutně – podíváme-li se na počet vysokoškoláků mezi otci mužů – obětí fyzického násilí, zjistíme, že podíl otců – vysokoškoláků (26 %) zde výrazně přesahuje průměr našeho vzorku, který je 18 %. Tento výkyv oproti obecnému trendu by byl možná vysvětlitelný tím, že mezi muži pocházejícími z rodin vysokoškoláků je rozšířenější představa nepřipustnosti použití násilí proti partnerovi/partnerce, což však nebrání tomu, aby se tito mladí muži ocitli sami v roli terče fyzického násilí. Také si musíme uvědomit, že uvedených 26 % mužů s vysokoškolsky vzdělanými otci tvoří díky relativně nízké zastoupenosti mužů – obětí fyzického násilí pouze 8 jedinců. Nějaké generalizující závěry zde proto jistě nejsou na místě.

Signifikantně rozdílné distribuce výskytu násilí dle této kategorie se nicméně vyskytují pouze mezi muži – pachateli sexuálního a psychického násilí a mezi ženami - oběťmi násilí psychického. V těchto případech již platí, že aktéři partnerského násilí vykazují celkově méně vzdělané otce, než jejich vrstevníci bez zkušenosti s partnerským násilím. To však nic nemění na faktu, že ani vyšší vzdělanostní kapitál rodiny nezabrání tomu, aby se mladí lidé pocházející z těchto rodin, nestali pachateli a oběťmi partnerského násilí.

Tabulka č. 13. Pachatelé partnerského násilí: Jaké nejvyšší školní vzdělání má nebo měl Váš otec? Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

			Jaké nejvyšší školní vzdělání má nebo měl Váš otec?				
			Základní	Vyučen	Maturita	VŠ	Neví
Fyzické násilí	Muži	Bez násilí	1	45	32	21	1
		Výskyt násilí	4	44	39	9	4
		Statistiky	$\chi^2 = 4,657; df = 4; p = 0,324$				
	Ženy	Bez násilí	3	43	34	20	0
		Výskyt násilí	3	57	33	7	0
		Statistiky	$\chi^2 = 4,581; df = 4; p = 0,333$				
Sexuální násilí	Muži	Bez násilí	2	53	22	22	1
		Výskyt násilí	0	53	34	11	2
		Statistiky	$\chi^2 = 15,826; df = 4; p = 0,001$				
	Ženy	Bez násilí	3	44	34	19	0
		Výskyt násilí	2	49	35	14	0
		Statistiky	$\chi^2 = 0,850; df = 4; p = 0,932$				
Psychické násilí	Muži	Bez násilí	1	43	30	25	1
		Výskyt násilí	3	48	35	13	1
		Statistiky	$\chi^2 = 9,820; df = 4; p = 0,044$				
	Ženy	Bez násilí	2	43	31	24	0
		Výskyt násilí	4	47	35	13	1
		Statistiky	$\chi^2 = 6,531; df = 4; p = 0,163$				
Ekonomické násilí	Muži	Bez násilí	2	43	31	23	1
		Výskyt násilí	2	48	33	15	2
		Statistiky	$\chi^2 = 2,879; df = 4; p = 0,587$				
	Ženy	Bez násilí	4	39	33	23	1
		Výskyt násilí	3	50	34	13	0
		Statistiky	$\chi^2 = 7,363; df = 4; p = 0,118$				

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, $n=870$). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců ($n=602$). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z osmi kontingenčních tabulek. Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu χ^2 $p \leq 0,05$.

Tabulka č. 14. Oběti partnerského násilí: Jaké nejvyšší školní vzdělání má nebo měl Váš otec? Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

			Jaké nejvyšší školní vzdělání má nebo měl Váš otec?				
			Základní	Vyučen	Maturita	VŠ	Neví
Fyzické násilí	Muži	Bez násilí	2	16	69	12	1
		Výskyt násilí	3	13	58	26	0
		Statistiky	$\chi^2 = 5,187; df = 4; p = 0,269$				
	Ženy	Bez násilí	3	43	34	20	0
		Výskyt násilí	5	59	34	2	0
		Statistiky	$\chi^2 = 8,621; df = 4; p = 0,071$				
Sexuální násilí	Muži	Bez násilí	2	45	31	21	1
		Výskyt násilí	0	46	43	8	3
		Statistiky	$\chi^2 = 5,811; df = 4; p = 0,214$				
	Ženy	Bez násilí	3	44	34	19	0
		Výskyt násilí	3	50	32	14	1
		Statistiky	$\chi^2 = 4,594; df = 4; p = 0,332$				
Psychické násilí	Muži	Bez násilí	2	45	29	23	1
		Výskyt násilí	2	45	36	16	1
		Statistiky	$\chi^2 = 2,842; df = 4; p = 0,585$				
	Ženy	Bez násilí	4	42	30	24	0
		Výskyt násilí	2	48	38	12	0
		Statistiky	$\chi^2 = 9,979; df = 4; p = 0,041$				
Ekonomické násilí	Muži	Bez násilí	2	42	31	24	1
		Výskyt násilí	2	48	34	15	1
		Statistiky	$\chi^2 = 4,049; df = 4; p = 0,339$				
	Ženy	Bez násilí	3	41	33	23	0
		Výskyt násilí	3	50	35	12	1
		Statistiky	$\chi^2 = 7,640; df = 4; p = 0,106$				

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z osmi kontingenčních tabulek. Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu $\chi^2 p \leq 0,05$.

Zjištění, že intelektuální zaměření orientační rodiny nemá na výskyt či absence partnerského násilí u mladých zas až takový vliv, dokládá i distribuce odpovědí respondentů na naše otázky, které měly zachytit kulturní kapitál respondentů. Ukazuje se, že ani počet uměleckých děl (soch, obrazů, atd.), ani počet knih, které má respondent doma, významně nekoreluje s výskytem partnerského násilí.

Dále jsme přepokládali, že jedním s indikátorů výskytu partnerského násilí by mohlo být, zda je dotyčná osoba jedináček nebo má sourozence. Náš výzkum však tuto souvislost nepotvrdil.

Podíváme-li se, zda s výskytem partnerského násilí nějakým způsobem souvisí ekonomické ukazatele, nenajdeme pozitivní odpověď ani u celkového měsíčního příjmu osobního³⁴, ani příjmu domácnosti. Přesto se však ukazuje, že výskyt partnerského násilí s ekonomickým zázemím do jisté míry souvisí. Rozdíly mezi aktéry partnerského násilí a jejich vrstevníky se projevily u odpovědí na otázku zjišťující subjektivní pocit zajištěnosti domácnosti. Mladí lidé angažovaní v násilných vztazích častěji pochází ze špatně zajištěných až v zásadě chudých domácností. Nejmarkantnější rozdíly vidíme u pachatelů fyzického násilí, kdy svou domácnost 43 % mužů a 29 % žen zařazuje mezi špatně zajištěnou či v zásadě chudou, zatímco mezi jejich vrstevníky bez zkušenosti s partnerským násilím se do těchto kategorií řadí jen 11 % mužů a 15 % žen. Statisticky významné rozdíly v ekonomické zajištěnosti můžeme pozorovat ještě i u aktérů psychického a ekonomického násilí, nicméně difference mezi nimi a jejich vrstevníky bez násilné partnerské zkušenosti nejsou již tak výrazné.

Je možné, že v odpovědích na tuto otázku se promítá jak reálná ekonomická situace domácnosti, tak subjektivní pocity relativní sociální deprivace, které někteří respondenti mohou pociťovat při porovnávání se se svým okolím. Vychází zde tak hypotéza, zda mezi aktéry partnerského násilí není více těch, kteří pociťují jistou frustraci (spíše než objektivní chudobu), která pak může být kompenzována užíváním násilí proti jejich partnerovi.

---

³⁴ Zde má opět zamlžující vliv fakt, že 40 % našeho vzorku tvoří studenti

Tabulka č. 15. Pachatelé partnerského násilí: Ekonomická zajištěnost. Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech pachatelé

			Zvážíte-li velikost příjmů a majetku ve Vaší domácnosti, řekl(a) byste, že jste:				
			Velmi dobře zajištění	Solidně zajištění	Průměrně zajištění	Špatně zajištění	V zásadě chudí
Fyzické násilí	Muži	Bez násilí	2	17	70	11	0
		Výskyt násilí	0	13	44	39	4
		Statistiky	$\chi^2 = 20,579; df = 4; p < 0,001$				
	Ženy	Bez násilí	2	16	67	14	1
		Výskyt násilí	0	15	56	21	8
		Statistiky	$\chi^2 = 9,210; df = 4; p = 0,050$				
Sexuální násilí	Muži	Bez násilí	2	17	70	10	1
		Výskyt násilí	2	13	63	22	0
		Statistiky	$\chi^2 = 7,254; df = 4; p = 0,123$				
	Ženy	Bez násilí	2	17	65	14	2
		Výskyt násilí	0	7	70	21	2
		Statistiky	$\chi^2 = 4,915; df = 4; p = 0,296$				
Psychické násilí	Muži	Bez násilí	3	20	67	10	0
		Výskyt násilí	1	11	70	17	1
		Statistiky	$\chi^2 = 8,444; df = 4; p = 0,077$				
	Ženy	Bez násilí	3	20	70	6	1
		Výskyt násilí	1	13	61	22	3
		Statistiky	$\chi^2 = 19,975; df = 4; p = 0,001$				
Ekonomické násilí	Muži	Bez násilí	3	19	65	13	0
		Výskyt násilí	1	12	72	13	2
		Statistiky	$\chi^2 = 6,968; df = 4; p = 0,138$				
	Ženy	Bez násilí	4	20	67	8	1
		Výskyt násilí	1	13	63	21	2
		Statistiky	$\chi^2 = 14,314; df = 4; p = 0,006$				

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, $n=870$). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců ($n=602$). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z osmi kontingenčních tabulek. Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu $\chi^2 p \leq 0,05$.

Tabulka č. 16. Oběti partnerského násilí: Ekonomická zajištěnost. Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

			Zvážíte-li velikost příjmů a majetku ve Vaší domácnosti, řekl(a) byste, že jste:				
			Velmi dobře zajištění	Solidně zajištění	Průměrně zajištění	Špatně zajištění	V zásadě chudí
Fyzické násilí	Muži	Bez násilí	2	16	69	12	1
		Výskyt násilí	3	13	58	26	0
		Statistiky	$\chi^2 = 5,187; df = 4; p = 0,269$				
	Ženy	Bez násilí	2	16	67	14	1
		Výskyt násilí	0	20	51	22	7
		Statistiky	$\chi^2 = 10,946; df = 4; p = 0,027$				
Sexuální násilí	Muži	Bez násilí	2	16	69	12	1
		Výskyt násilí	0	14	62	24	0
		Statistiky	$\chi^2 = 5,286; df = 4; p = 0,259$				
	Ženy	Bez násilí	2	16	68	13	1
		Výskyt násilí	1	15	60	20	4
		Statistiky	$\chi^2 = 4,724; df = 4; p = 0,317$				
Psychické násilí	Muži	Bez násilí	3	21	66	9	1
		Výskyt násilí	1	11	69	18	1
		Statistiky	$\chi^2 = 12,784; df = 4; p = 0,012$				
	Ženy	Bez násilí	3	18	70	8	1
		Výskyt násilí	1	14	60	22	3
		Statistiky	$\chi^2 = 12,610; df = 4; p = 0,013$				
Ekonomické násilí	Muži	Bez násilí	4	19	66	10	1
		Výskyt násilí	0	13	69	17	1
		Statistiky	$\chi^2 = 8,476; df = 4; p = 0,076$				
	Ženy	Bez násilí	3	17	71	8	1
		Výskyt násilí	1	15	59	22	3
		Statistiky	$\chi^2 = 15,951; df = 4; p = 0,003$				

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, $n=870$). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců ($n=602$). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z osmi kontingenčních tabulek. Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu $\chi^2 p \leq 0,05$.

Shrnutí

Analýza demografických ukazatelů doložila, že profil lidí zaangažovaných v násilných vztazích není nijak výrazný či specifický. Partnerské násilí zasahuje mladé lidi již od nízkého věku, nerozlišuje příliš mezi příslušníky jednotlivých pohlaví, a mezi aktéry partnerského násilí jsou i lidé z vysokoškolsky vzdělaných rodin. Pokud bychom chtěli alespoň nějaké rozdíly v sociodemografických charakteristikách vyjmenovat, více aktérů partnerského násilí pochází z rodin s nižším vzdělanostním kapitálem a lidé zaangažovaní v násilných vztazích označují častěji své domácnosti jako špatně zajištěné či chudé. Náš výzkum mimo jiné potvrdil obecně známé pravdy a závěry, ke kterým by bylo možno dojít i pouze na základě zdravého úsudku, a to že na páčání sexuálního násilí mají větší podíl muži a že ekonomické násilí se týká častěji těch mladých lidí, kteří žijí ve společné domácnosti. Charakteristiky typické pro aktéry partnerského násilí proto musíme hledat jinde než v demografických ukazatelích.

V následujících kapitolách se zaměříme na prozkoumání potenciálních rozdílů mezi tím, jak mladí lidé bez zkušeností a se zkušenostmi s partnerským násilím vnímají obecně partnerské vztahy, jaké jsou jejich názory na to, co je ve vztazích normální, jak jsou v partnerských vztazích spokojeni a za jakých okolností by již partnera opustili, zda pocítují tlak svého okolí k tomu mít partnera atp. To by nám mělo přinést lepší představu o tom, kdo aktéři partnerského násilí vlastně jsou a čím se odlišují od jejich vrstevníků, kteří násilí v partnerském vztahu neprožívají.

V. 6 ŠIRŠÍ SOUVISLOSTI VÝSKYTU PARTNERSKÉHO NÁSILÍ

V. 6. 1 NÁZOROVÉ KLIMA - CO JE V PARTNERSTVÍ NORMÁLNÍ?

V této kapitole nás bude zajímat názorové klima panující mezi současnými mladými lidmi ve vztahu k partnerství s důrazem na to, jak respondenti kvalifikují některé projevy chování svých partnerů, neboť vnímání toho, co je ve vztahu akceptovatelné a co již nikoliv má každý jedinec nastavené jinak. Na velké části nepřijatelného chování vůči partnerovi by se mladí lidé s velkou pravděpodobností shodli, avšak jindy se všeobecná shoda hledá velmi těžko. Tak například: může být snaha mít partnera pod kontrolou anebo občasné žárlivé scény projevem lásky, anebo je to příznak počínajícího násilí ve vztahu? Respondenti v odpovědi na tuto otázku nejsou vůbec jednotní, přičemž v odpovědích dotazovaných nebyly vysledovány rozdíly dle věku, ani mezi lidmi s odlišným vzdělanostním zázemím či mezi sezdanými a nesazdanými, bydlícími s rodiči a bydlícími s partnerem. Napříč vzorkem největší část respondentů (38 %) sice odpovídá, že takovéto chování je „asi znakem lásky“ a celkem³⁵ se na žárlivost a scény jako na příznak lásky dívá 53 % respondentů. Nicméně celkem 47 % respondentů se naopak domnívá, že se jedná (asi, spíše určitě) o znak násilí. Zajímavé je zjištění, že muži, kteří mají sami nějakou zkušenost s násilím (v roli oběti i pachatele) se častěji přiklánějí k názoru, že se jedná o projevy lásky, než respondenti mající sami vztahy násilí prosté. U žen inklinaci k tomuto názoru pozorujeme jen u pachatelek sexuálního násilí, v ostatních kategoriích si podíly žen vidících kontrolování partnera a žárlivé scény jako projev lásky mezi aktérkami partnerského násilí a ženami nezažívající násilí víceméně odpovídají. Ženy v pozici oběti sexuálního násilí mají dokonce tendenci vidět častěji uvedené chování jako znak násilí, než projev lásky.

---

³⁵ Po sloučení kategorií určitě, spíše a asi (je znakem lásky)

Tabulka č. 17. Řekl(a) byste, že snaha mít druhého pod kontrolou nebo občasné žárlivé scény bývají projevem lásky, anebo znakem násilí? Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Řekl(a) byste, že snaha mít druhého pod kontrolou nebo občasné žárlivé scény bývají projevem lásky, anebo znakem násilí?							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Projevem lásky	Znakem násilí	Projevem lásky	Znakem násilí	Projevem lásky	Znakem násilí	Projevem lásky	Znakem násilí
Fyzické násilí	Bez násilí	55	45	52	48	55	45	53	47
	Výskyt násilí	74	26	51	49	68	32	44	56
	Statistiky	$\chi^2 = 3,155; p = 0,076$		$\chi^2 = 0,006; p = 0,940$		$\chi^2 = 1,715; p = 0,190$		$\chi^2 = 1,104; p = 0,293$	
Sexuální násilí	Bez násilí	53	47	50	50	55	45	55	45
	Výskyt násilí	68	32	61	39	68	32	43	57
	Statistiky	$\chi^2 = 4,197; p = 0,040$		$\chi^2 = 1,497; p = 0,221$		$\chi^2 = 2,028; p = 0,154$		$\chi^2 = 3,034; p = 0,082$	
Psych. násilí	Bez násilí	53	47	51	41	53	47	53	47
	Výskyt násilí	60	40	52	48	60	40	51	49
	Statistiky	$\chi^2 = 1,356; p = 0,244$		$\chi^2 = 0,052; p = 0,819$		$\chi^2 = 1,607; p = 0,205$		$\chi^2 = 0,073; p = 0,787$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	55	45	55	45	54	46	52	48
	Výskyt násilí	59	41	49	51	60	40	51	49
	Statistiky	$\chi^2 = 0,319; p = 0,572$		$\chi^2 = 0,984; p = 0,321$		$\chi^2 = 0,913; p = 0,339$		$\chi^2 = 0,025; p = 0,874$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, $n=870$). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců ($n=602$). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek ($df = 1$). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu $\chi^2 p \leq 0,05$.

Se souvisejícím výrokem, že žárlivost je přirozenou součástí láskyplného vztahu souhlasí většina mladých lidí (různou míru souhlasu vyjádřilo napříč vzorkem 63 % z nich)³⁶. Nicméně aktéři partnerského násilí se s tímto tvrzením ztotožňují ještě častěji. Téměř tři čtvrtiny pachatelů psychického násilí vnímá žárlivost za přirozenou součást láskyplného partnerského vztahu (mezi muži souhlasí s tímto výrokem 73 % z nich, mezi ženami již rozdíl není signifikantní, nicméně podíl žen souhlasících že žárlivost je přirozenou součástí vztahu dosahuje 70 %). Sedmdesátiprocentní hranici také výrazně překračují respondenti řadící se mezi pachatele sexuálního násilí, ženy – pachatelky a muži – oběti fyzického násilí. To, že rozdíly mezi lidmi vykazujícími přítomnost partnerského násilí ve vztahu a lidmi, kteří jsou součástí partnerského vztahu bez násilí, nejsou zas až tak znatelné, dokládá, že se jedná o obecně sdílené postoje námi zkoumané populace.

Tabulka č. 18. Žárlivost je přirozenou součástí láskyplného vztahu. Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Žárlivost je přirozenou součástí láskyplného vztahu.							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas
Fyzické násilí	Bez násilí	67	33	66	34	66	34	66	34
	Výskyt násilí	65	35	73	27	77	23	68	32
	Statistiky	$\chi^2 = 0,024$ $p = 0,878$		$\chi^2 = 0,759$; $p = 0,384$		$\chi^2 = 1,699$; $p = 0,192$		$\chi^2 = 0,091$; $p = 0,763$	
Sexuální násilí	Bez násilí	64	36	64	36	67	33	65	35
	Výskyt násilí	76	24	79	21	64	36	70	30
	Statistiky	$\chi^2 = 2,953$; $p = 0,086$		$\chi^2 = 3,586$; $p = 0,058$		$\chi^2 = 0,180$; $p = 0,672$		$\chi^2 = 0,682$; $p = 0,409$	
Psych. násilí	Bez násilí	62	38	61	39	66	34	65	34
	Výskyt násilí	73	27	70	30	68	32	68	32
	Statistiky	$\chi^2 = 4,180$; $p = 0,041$		$\chi^2 = 2,587$; $p = 0,108$		$\chi^2 = 0,109$; $p = 0,741$		$\chi^2 = 0,163$; $p = 0,686$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	68	32	68	32	65	34	66	34
	Výskyt násilí	65	35	65	35	68	32	67	33
	Statistiky	$\chi^2 = 0,370$; $p = 0,543$		$\chi^2 = 0,200$; $p = 0,654$		$\chi^2 = 0,169$; $p = 0,681$		$\chi^2 = 0,058$; $p = 0,809$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 1). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu χ^2 $p \leq 0,05$.

³⁶ Respondenti se vyjadřovali k uvedenému výroku na šestibodové škále (Určitě souhlasím – Spíše souhlasím – Asi souhlasím – Asi nesouhlasím – Spíše nesouhlasím – Určitě nesouhlasím). Pro zpráhlednění jsme přistoupili ke sloučení souhlasných a nesouhlasných odpovědí.

Více než polovina mladých lidí z našeho vzorku (54 %) se domnívá, že partneři mají vždy právo zjišťovat o druhém, co právě dělá, s kým se schází a jaké jsou jeho plány. Tato tendence je opět o něco výraznější u těch, kteří mají zkušenosti s partnerským násilím a to zejména u mužů. Nejčastěji převažuje tento názor mezi pachateli sexuálního násilí (68 %) a oběťmi násilí fyzického (67 %). Nejvýraznější rozdíly oproti respondentům násilím nezasaženým můžeme vysledovat mezi aktéry psychického násilí (65 % mezi pachateli a 62 % mezi oběťmi vs. 48 % mezi mladými lidmi v násilí prostých vztazích).

Tabulka č. 19. Partneři mají vždy právo zjišťovat o druhém, co právě dělá, s kým se schází a jaké jsou jeho plány. Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Partneři mají vždy právo zjišťovat o druhém, co právě dělá, s kým se schází a jaké jsou jeho plány.							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas
Fyzické násilí	Bez násilí	55	45	55	45	54	46	56	44
	Výskyt násilí	61	39	63	37	67	33	59	41
	Statistiky	$\chi^2 = 0,335; p = 0,562$		$\chi^2 = 0,722; p = 0,395$		$\chi^2 = 2,195; p = 0,138$		$\chi^2 = 0,124; p = 0,725$	
Sexuální násilí	Bez násilí	52	48	56	44	55	45	54	46
	Výskyt násilí	68	32	61	39	56	44	62	38
	Statistiky	$\chi^2 = 5,074; p = 0,024$		$\chi^2 = 0,355; p = 0,551$		$\chi^2 = 0,002; p = 0,965$		$\chi^2 = 1,442; p = 0,230$	
Psych. násilí	Bez násilí	48	52	53	47	48	52	53	47
	Výskyt násilí	65	35	60	40	62	38	60	40
	Statistiky	$\chi^2 = 9,201; p = 0,002$		$\chi^2 = 1,504; p = 0,220$		$\chi^2 = 6,139; p = 0,013$		$\chi^2 = 1,249; p = 0,264$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	54	46	54	46	50	50	50	50
	Výskyt násilí	56	44	59	41	60	40	63	37
	Statistiky	$\chi^2 = 0,085; p = 0,771$		$\chi^2 = 0,722; p = 0,395$		$\chi^2 = 2,990; p = 0,084$		$\chi^2 = 4,611; p = 0,052$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 1). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu $\chi^2 p \leq 0,05$.

V názorovém klimatu, kde nadpoloviční většina mladých lidí považuje za své právo vždy zjišťovat o partnerovy s kým a kde je, kde stejný podíl lidí považuje žárlivé scény a kontrolující chování za projev lásky a kde žárlivost spatřuje valná většina jako naprosto přirozenou komponentu láskyplného vztahu, není s podivem, že 58 % respondentů napříč vzorkem doznává, že kontrolovali podrobně a systematicky s kým se jejich partner stýká a 36 % z nich partnerovi/partnerce dokonce zakazuje s některými lidmi se setkávat³⁷. Toto chování se nezdá být mladou populací odsuzováno jako něco nepatřičného, ale naopak se jeví v rámci partnerského vztahu jako akceptované.

³⁷ uvádíme zde vybrané výroky z použité škály měřící psychické násilí

Někdy může být problematická samotná reflexe vlastního vztahu, kdy subjektivní vnímání a nedostatek odstupu způsobí, že si samotní aktéři ani neuvedomí, že žárlivécké epizody v jejich vztahu jsou stále častější, konflikty se vyhrocují, zvyšování hlasu přerůstá v nadávky a vztah se tak pomalu začíná měnit na násilný. Avšak lze vůbec stanovit hranici normálního a násilného vztahu? Respondenti byli dotazováni, zda si myslí, že by si uvědomili, kdyby občasné a třeba intenzivnější spory s jejich partnerem přerostly v násilí. Přes 40 % respondentů si myslí, že by si to určitě uvědomili - pozitivní odpověď (určitě ano, spíše ano a asi ano) byla zaznamenána celkem u 89 % dotazovaných. Častěji odpovídají pozitivně na tuto otázku ženy (93 %) než muži (84 %). Rozdíly mezi odpověďmi aktérů partnerského násilí a lidmi bez zkušenosti s násilím nejsou ani u jednoho z druhů partnerského násilí signifikantní. Zaměříme-li se však na vzorce odpovědí zejména těch mladých lidí, kteří, kteří mají zkušenosti s fyzickým násilím, můžeme si povšimnout, že tito častěji odpovídají, že by si přerůstání sporů v násilí ve vlastním vztahu spíše neuvedomili. Můžeme to buďto považovat za určitý druh alibismu, anebo za uvědomovanou sníženou sociální vnímavost u těchto mladých lidí.

Tabulka č. 20. Myslíte si, že byste si uvědomil(a), kdy občasné a třeba intenzivnější spory s Vaším partnerem přerůstají v násilí? Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Myslíte si, že byste si uvědomil(a), kdy občasné a třeba intenzivnější spory s Vaším partnerem přerůstají v násilí?							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne
Fyzické násilí	Bez násilí	87	13	94	6	87	13	93	7
	Výskyt násilí	83	17	90	10	81	19	90	10
	Statistiky	$\chi^2 = 0,387; p = 0,534$		$\chi^2 = 0,730; p = 0,393$		$\chi^2 = 1,066; p = 0,302$		$\chi^2 = 0,533; p = 0,465$	
Sexuální násilí	Bez násilí	87	13	93	7	87	13	92	8
	Výskyt násilí	85	15	95	5	84	16	96	4
	Statistiky	$\chi^2 = 0,123; p = 0,726$		$\chi^2 = 0,425; p = 0,514$		$\chi^2 = 0,294; p = 0,588$		$\chi^2 = 1,328; p = 0,249$	
Psych. násilí	Bez násilí	87	13	90	10	86	14	92	8
	Výskyt násilí	87	13	95	5	87	13	95	5
	Statistiky	$\chi^2 = 0,013; p = 0,911$		$\chi^2 = 2,607; p = 0,106$		$\chi^2 = 0,041; p = 0,839$		$\chi^2 = 0,948; p = 0,330$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	87	12	91	9	84	16	92	8
	Výskyt násilí	86	14	95	5	89	11	95	5
	Statistiky	$\chi^2 = 0,077; p = 0,782$		$\chi^2 = 1,167; p = 0,280$		$\chi^2 = 1,234; p = 0,267$		$\chi^2 = 1,010; p = 0,315$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 1). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu $\chi^2 p \leq 0,05$.

Mladí lidé jsou si ve velké míře vědomi, že partnerské násilí je pro okolí relativně skrytým jevem a že jeho přítomnost nemusí být hned zjevná. Na otázku, zda si myslí, že je na první pohled možné rozpoznat

páry u kterých dochází k násilnostem a dvojice u kterých nikoliv, odpověděla většina respondentů (64 %) bez ohledu na vlastní zkušenost s násilím záporně. Odpovědi respondentů se příliš nelišily mezi muži a ženami, ani mezi aktéry partnerského násilí a lidmi bez násilné partnerské zkušenosti. Můžeme však vysledovat tendenci (která je statisticky signifikantní pouze u mužů se zkušeností s psychickým násilím), že respondenti s vlastní zkušeností s násilím ve vztahu se častěji přiklánějí k názoru, že dvojice zažívající násilí na první pohled poznat nelze. Uvedené však neplatí u obětí fyzického násilí, což by mohlo být hypoteticky vysvětleno odlišnými atribucemi u obětí fyzického násilí v souvislosti s pojmem „násilnosti“ v předkládané otázce (př. násilí s viditelnými důsledky na těle oběti).

Tabulka č. 21. Myslíte si, že je na první pohled možné rozeznat páry, u kterých dochází k násilnostem a dvojice u kterých nikoliv? Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Myslíte si, že je na první pohled možné rozeznat páry, u kterých dochází k násilnostem a dvojice u kterých nikoliv?							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne
Fyzické násilí	Bez násilí	37	63	35	65	35	65	34	66
	Výskyt násilí	26	74	33	67	50	50	39	61
	Statistiky	$\chi^2 = 1,038; p = 0,308$		$\chi^2 = 0,025; p = 0,874$		$\chi^2 = 2,766; P = 0,096$		$\chi^2 = 0,461; p = 0,497$	
Sexuální násilí	Bez násilí	36	65	35	65	37	63	35	65
	Výskyt násilí	39	61	31	69	33	67	34	66
	Statistiky	$\chi^2 = 0,214; p = 0,664$		$\chi^2 = 0,267; p = 0,606$		$\chi^2 = 0,144; p = 0,705$		$\chi^2 = 0,005; p = 0,946$	
Psych. násilí	Bez násilí	41	59	32	68	42	58	33	67
	Výskyt násilí	29	71	37	63	30	70	36	64
	Statistiky	$\chi^2 = 4,348; p = 0,037$		$\chi^2 = 0,887; p = 0,346$		$\chi^2 = 4,706; p = 0,030$		$\chi^2 = 0,444; p = 0,505$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	36	64	34	66	39	61	36	64
	Výskyt násilí	37	63	35	65	33	67	33	67
	Statistiky	$\chi^2 = 0,052; p = 0,820$		$\chi^2 = 0,008; p = 0,928$		$\chi^2 = 1,128; p = 0,288$		$\chi^2 = 0,311; p = 0,577$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 1). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu $\chi^2 p \leq 0,05$.

Shrnutí

Jak dokládají výše uvedené analýzy, názorové klima mezi mladými lidmi v souvislosti s tím, co je ve vztahu normální a co se vymyká zdravému vztahu, do velké míry omlouvá žárlivé scény a relativně podporuje chování jako dohled nad sociálními styky partnera a kontrolu trávení jeho volného času. Mladí lidé nezávisle na své zkušenosti s násilím zastávají názor, že by si všimli přerůstání intenzivnějších sporů ve vlastním vztahu v násilí, ale jsou si vědomi, že pro vnějšího pozorovatele je rozpoznání násilného páru obtížné.

V. 6. 3 TLAK KE KONFORMITĚ A OCHOTA STRPĚT VE SVÉM VZTAHU NÁSILNÉ CHOVÁNÍ

V této kapitole se budeme věnovat otázce, jak dnešní mladí lidé reagují na očekávání jejich rodiny, vrstevníků a obecně komunity, ve které se pohybují a zda to ovlivňuje to jejich vůli vytvářet a udržovat partnerské vztahy. Dále nás bude zajímat, jaký důraz obecně kladou na to mít partnera a co jsou schopni „překousnout“ aby si stávajícího partnera udrželi. Opět budeme sledovat rozdíly mezi mladými lidmi s násilnými a nenásilnými vztahy.

Výsledky našeho výzkumu dokládají, že mladí lidé pociťují silný tlak okolí k tomu, aby měli partnera/partnerku. Se zvyšujícím se věkem navíc pociťovaný tlak okolí vzrůstá. Z respondentů ve věku 15 až 17 let tento tlak pociťuje (napříč vzorkem) 10 % dotázaných, z mladých lidí mezi 18ti a 21ti lety tento tlak vnímá více než jedna čtvrtina (26 %) z nich a u respondentů starších 22 let podíl těch, kteří vypovídají o pociťovaném tlaku rodiny a vrstevníků přesahuje 35 %. Větší tlak okolí také pociťují ti mladí lidé, kteří se řadí mezi špatně zajištěné až chudé (tlak okolí pociťuje 40 % z nich, zatímco mezi dotazovanými, kteří jsou dle svého vyjádření zajištěni průměrně, až velmi dobře pociťuje tlak okolí k tomu mít partnera necelá jedna čtvrtina (24 %) z nich. Platí také, že z čím vzdělanější a kulturněji založené rodiny respondent pochází, tím menší pociťuje tlak z vnějšku na to být součástí partnerského vztahu. Mezi respondenty, jejichž otec a matka dosáhli pouze základního vzdělání, se cítí být pod tlakem okolí 43 % dotázaných a se zvyšujícím se dosaženým vzděláním rodičů se i počet mladých lidí vypovídajících o tlaku rodiny a přátel snižuje až na 24% u respondentů s vysokoškolsky vzdělaným otcem. Pociťovaný tlak je také menší u jedinců pocházejících z kulturně založených rodin (dotaz na počet uměleckých děl, a množství knih), což však samozřejmě silně koreluje se vzdělanostním zázemím orientační rodiny.

V souvislosti s výše uvedeným není zas až tak překvapivé, že pod tlakem se cítí být více lidé nezaměstnaní (39 %), ale zajímavé je zjištění, že pociťovaný tlak okolí deklaruje i nadpoloviční většina (55 %) lidí, kteří se v otázce na socio-ekonomický status zařadili mezi podnikatele³⁸.

Budeme-li respondenty třídit na ty, kteří jsou zaangažováni v násilném partnerském vztahu a na ty, kteří nikoliv, zjistíme, že mezi mladými lidmi ve věku 15 až 29 let bez zkušenosti s partnerským násilím je asi jedna čtvrtina (19 – 29 % v závislosti na druhu násilí) těch, kteří pociťují tlak vrstevníků a rodiny na to mít partnera. Mezi lidmi zaangažovanými v násilném vztahu jsou tyto pocity výrazně rozšířenější, a to ve srovnatelné míře jak mezi oběťmi, tak i mezi pachatelí. Tlak okolí k partnerskému vztahu zažívá konkrétně 35 – 61 % pachatelů a 36 – 56 % obětí partnerského násilí. Nejvíce cítí tento tlak okolí muži,

³⁸ Zatímco u nezaměstnaných bychom interpretovali pociťovaný tlak jejich okolí k tomu mít partnera spíše z ekonomického a psychologického hlediska (partner jako možný nositel ekonomického zajištění a psychické podpory), u podnikatelů by se dal vysvětlit specifickou subkulturou, ve které se pohybují dávající důraz na dosažení úspěchu. Může se zde jednat jak o úspěch ekonomický, tak i o žádaný úspěch statusový, ke kterému se řadí i „mít partnera“.

kteří se zařadili do kategorie pachatelů fyzického násilí a ženy – oběti fyzického násilí. Současně i lidé potýkající se s ekonomickým a psychickým násilím a ženy – pachatelky sexuálního násilí pociťují tento tlak ve zvýšené míře. Podrobnější výsledky zachycuje níže uvedená tabulka. Je možné, že tlak okolí vede tyto mladé lidi k tomu, aby spolu setrvali v relaci, přestože v ní nejsou spokojeni (viz kapitola V. 6. 4 *Spokojenost ve vztahu a rozchody mladých lidí*) a přesto, že je jejich partnerský vztah poznamenán násilím. Kdyby tento tlak z vnějšku nepociťovali, je možné, že by vztah již ukončili. Je také možné, že někteří z nich tenzi pociťovanou ze strany svého okolí kompenzují na partnerovi, se kterým setrávají nikoliv z lásky, ale proto, aby naplnili očekávání své rodiny a širšího sociálního okolí.

Tabulka č. 22. Pociťuji silný tlak okolí, tedy vrstevníků a rodiny, k tomu abych měl(a) partnera/partnerku. Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Pociťuji silný tlak okolí, tedy vrstevníků a rodiny, k tomu abych měl(a) partnera/partnerku.							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas
Fyzické násilí	Bez násilí	26	74	29	71	27	73	28	72
	Výskyt násilí	61	39	48	52	39	61	56	44
	Statistiky	$\chi^2 = 13,119; p < 0,001$		$\chi^2 = 5,249; p = 0,022$		$\chi^2 = 1,725; p = 0,189$		$\chi^2 = 12,673; p < 0,001$	
Sexuální násilí	Bez násilí	25	75	28	72	27	73	27	73
	Výskyt násilí	44	56	55	45	39	61	46	54
	Statistiky	$\chi^2 = 8,636; p = 0,003$		$\chi^2 = 13,348; p < 0,001$		$\chi^2 = 2,115; p = 0,146$		$\chi^2 = 8,920; p = 0,003$	
Psych. násilí	Bez násilí	24	76	23	77	21	79	25	75
	Výskyt násilí	35	65	39	61	36	64	39	61
	Statistiky	$\chi^2 = 4,170; p = 0,041$		$\chi^2 = 8,988; p = 0,003$		$\chi^2 = 7,426; p = 0,006$		$\chi^2 = 6,857; p = 0,009$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	23	77	26	74	19	81	19	81
	Výskyt násilí	36	64	37	63	37	63	45	55
	Statistiky	$\chi^2 = 5,373; p = 0,020$		$\chi^2 = 3,795; p = 0,051$		$\chi^2 = 11,998; p = 0,001$		$\chi^2 = 22,702; p < 0,001$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 1). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu $\chi^2 p \leq 0,05$.

Mladí lidé, kteří jsou zaangažováni v násilném vztahu, se zároveň častěji domnívají (v porovnání s vrstevníky bez zkušenosti s partnerským násilím), že pokud mladý člověk v jejich věku nemá partnera či partnerku, připadá si nedostatečný, neschopný, anebo méněcenný. Toto přesvědčení sdílí nadpoloviční většina mladých lidí zasažených fyzickým násilím. Mezi ženami - pachatelkami sexuálního násilí vyjádřilo tento názor dokonce více než 65 % z nich. Mezi respondenty bez násilné zkušenosti je podíl takto smýšlejících zhruba třetinový. Obecně lze říci, že ženy (a zejména ty, které zažívají partnerské násilí) mají tendenci pociťovat nedostatečnost a neschopnost lidí neparticipujících na partnerském vztahu o něco více. Odhlédneme-li od třídění dle přítomnosti násilí ve vztahu, zjistíme, že ve zvýšené míře tyto pocity sdílí také lidé pocházející z méně vzdělaných rodin (46 % u dotazovaných, jejichž otec dosáhl

nejvýše základního vzdělání), lidé špatně zajištění až chudí (48 %) a lidé nezaměstnaní (45 %). Pro tuto skupinu lidí představuje zřejmě status „být v partnerství“ vyšší hodnotu, neboť partner (znamenající potenciálně založení rodiny) je pro ně žádanou možností seberealizace a možná v partnerovi vidí též jistý statusový potenciál.

Tabulka č. 23. Když někdo v mém věku nemá partnera/partnerku, připadá si nedostatečný, neschopný nebo méněcenný. Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Když někdo v mém věku nemá partnera/partnerku, připadá si nedostatečný, neschopný nebo méněcenný.							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas
Fyzické násilí	Bez násilí	35	65	40	60	36	64	40	60
	Výskyt násilí	52	48	55	45	39	61	56	44
	<i>Statistiky</i>	$\chi^2 = 2,851$ $p = 0,091$		$\chi^2 = 13,119$; $p < 0,001$		$\chi^2 = 0,1161$; $p = 0,733$		$\chi^2 = 3,502$; $p = 0,061$	
Sexuální násilí	Bez násilí	35	65	39	61	36	64	39	61
	Výskyt násilí	42	58	65	35	33	67	54	46
	<i>Statistiky</i>	$\chi^2 = 1,081$; $p = 0,299$		$\chi^2 = 10,610$; $p = 0,001$		$\chi^2 = 0,120$; $p = 0,729$		$\chi^2 = 5,336$; $p = 0,021$	
Psych. násilí	Bez násilí	32	68	30	70	33	67	33	67
	Výskyt násilí	42	58	52	48	39	61	53	47
	<i>Statistiky</i>	$\chi^2 = 2,996$; $p = 0,083$		$\chi^2 = 14,796$; $p < 0,001$		$\chi^2 = 1,122$; $p = 0,289$		$\chi^2 = 12,412$; $p < 0,001$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	33	67	38	62	30	70	36	64
	Výskyt násilí	41	59	47	53	41	59	49	51
	<i>Statistiky</i>	$\chi^2 = 1,783$; $p = 0,187$		$\chi^2 = 2,287$; $p = 0,130$		$\chi^2 = 4,212$; $p = 0,040$		$\chi^2 = 5,102$; $p = 0,024$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 1). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu χ^2 $p \leq 0,05$.

S tím souvisí také názor, že alespoň nějaký partner či partnerka je lepší než žádný či žádná, rozšířený také častěji mezi mladými lidmi s násilnou partnerskou zkušeností. Mezi ženami - oběťmi fyzického násilí je 49 % těch, které sdílejí tento názor. Mezi lidmi zaangažovanými v dalších druzích partnerského násilí je podíl takto smýšlejících mezi 29 - 44 %. Mladých lidí bez násilné zkušenosti, kteří si myslí, že alespoň nějaký/á partner/partnerka je lepší než žádný/á, je podstatně méně 13 až 28 % – viz následující tabulka. Zaměříme-li se opět na socio-ekonomické ukazatele, zjistíme, že tento názor je opět výrazně rozšířen mezi mladými lidmi pocházejícími z rodin s nižším dosaženým vzděláním (názor že i pro partnerství v přeneseném smyslu slova platí „lepší něco než nic“ sdílí 63 % respondentů, jejichž otec dosáhl pouze

základního vzdělání) a také lidé deklarující špatnou ekonomickou zajištěnost (62 % z těch řadících se mezi „v zásadě chudé“).

Tabulka č. 24. Alespoň nějaký partner/nějaká partnerka je lepší než žádný(á). Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Alespoň nějaký partner/nějaká partnerka je lepší než žádný(á).							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas
Fyzické násilí	Bez násilí	27	73	21	79	27	73	21	79
	Výskyt násilí	44	56	43	57	42	58	49	51
	Statistiky	$\chi^2 = 2,677; p = 0,102$		$\chi^2 = 8,450; p = 0,004$		$\chi^2 = 2,956; p = 0,086$		$\chi^2 = 15,415; p < 0,001$	
Sexuální násilí	Bez násilí	26	74	22	78	28	72	22	78
	Výskyt násilí	40	60	37	63	33	67	30	70
	Statistiky	$\chi^2 = 5,223; p = 0,022$		$\chi^2 = 4,694; p = 0,031$		$\chi^2 = 0,427; p = 0,514$		$\chi^2 = 1,602; p = 0,206$	
Psych. násilí	Bez násilí	21	79	13	87	22	78	15	85
	Výskyt násilí	40	60	34	66	36	64	34	66
	Statistiky	$\chi^2 = 12,447; p < 0,001$		$\chi^2 = 18,116; p < 0,001$		$\chi^2 = 6,907; p = 0,009$		$\chi^2 = 15,651; p < 0,001$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	23	77	19	81	24	76	15	85
	Výskyt násilí	37	63	29	71	34	66	33	67
	Statistiky	$\chi^2 = 6,901; p = 0,009$		$\chi^2 = 3,927; p = 0,048$		$\chi^2 = 3,303; p = 0,069$		$\chi^2 = 13,114; p < 0,001$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 1). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu $\chi^2 p \leq 0,05$.

Signifikantně více mužů (35 %) než žen (26 %) se bez ohledu na násilné zkušenosti ztotožňuje s tvrzením, že vyhovět partnerovi/partnerce i tam, kde to jde proti jejich přesvědčení a založení je lepší, než o partnera/partnerku přijít. Opět však platí, že mladí lidé mající zkušenost s partnerským násilím sdílejí toto přesvědčení častěji. Myslí si to výrazně více mužů (58 %) mužů majících zkušenosti s fyzickým násilím v roli oběti oproti těm, kteří tuto zkušenost nemají (36 %). Stejně tak i u žen lze vysledovat rozdíly mezi těmi, které jsou zaangażovány v násilném vztahu a těmi, které nikoliv. Signifikantně častěji se s tvrzením, že je lepší partnerovi vyhovět i přes sebezapření a tím si ho udržet vyskytuje mezi aktérkami psychického a ekonomického násilí (34 % - 36 % oproti 17 % - 22 % u žen bez zkušeností s těmito druhy násilí). Jak je vidět, status „být v partnerství“ je mezi mladými lidmi poměrně ceněný, když značná část z nich raději bude jednat proti svému přesvědčení a založení, než aby zůstali bez partnera. To, že mezi takto smýšlejícími lidmi figurují ve větší míře lidé spadající do kategorie obětí partnerského násilí, by se dalo na základě našeho výzkumu vysvětlit snáze než fakt, proč větší podíl mezi

lidmi s tímto submisivním názorem tvoří muži. K objasnění této genderové difference bohužel naše data nepostačují. Mezi aktéry partnerského násilí se však zdá být přítomna obecně větší snaha o získání/udržení partnera a velká část těchto mladých lidí je otevřená ústupkům jak v kvalitě partnera, tak v míře vlastního uspokojení ze vztahu.

Tabulka č. 25. Vyhovět partnerovi i tam, kde to jde proti mému přesvědčení a založení je lepší, než o partnera přijít. Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Vyhovět partnerovi i tam, kde to jde proti mému přesvědčení a založení je lepší, než o partnera přijít.							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas
Fyzické násilí	Bez násilí	37	63	26	74	36	64	27	73
	Výskyt násilí	52	48	35	65	58	42	34	66
	Statistiky	$\chi^2 = 2,166$; $p = 0,141$		$\chi^2 = 1,274$; $p = 0,259$		$\chi^2 = 5,803$; $p = 0,016$		$\chi^2 = 0,967$; $p = 0,326$	
Sexuální násilí	Bez násilí	36	64	26	74	36	64	26	74
	Výskyt násilí	44	56	37	63	50	50	32	67
	Statistiky	$\chi^2 = 1,072$; $p = 0,300$		$\chi^2 = 2,332$; $p = 0,127$		$\chi^2 = 2,428$; $p = 0,119$		$\chi^2 = 1,286$; $p = 0,257$	
Psych. násilí	Bez násilí	34	66	17	83	33	67	22	78
	Výskyt násilí	44	56	36	64	44	56	34	66
	Statistiky	$\chi^2 = 3,412$; $p = 0,065$		$\chi^2 = 12,608$; $p < 0,001$		$\chi^2 = 3,741$; $p = 0,053$		$\chi^2 = 5,088$; $p = 0,024$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	34	66	19	81	35	65	19	81
	Výskyt násilí	43	57	34	66	41	59	36	64
	Statistiky	$\chi^2 = 2,441$; $p = 0,118$		$\chi^2 = 8,649$; $p = 0,003$		$\chi^2 = 0,945$; $p = 0,331$		$\chi^2 = 10,345$; $p = 0,001$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 1). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu χ^2 $p \leq 0,05$.

Je pro mladé lidi přijatelnější setrvat v partnerském vztahu s člověkem, jehož chování je občas hrubé anebo ponižující, anebo být zcela bez partnera či partnerky? Mezi lidmi, kteří násilnou partnerskou zkušenost nemají, je okolo čtyř pětín těch, kteří by raději volili být bez partnera, přibližně jedna pětina by zůstala s partnerem, který se k nim občas chová hrubě a nepěkně. Mezi mladými lidmi se zkušeností s partnerským násilím se však přesvědčení, že je lepší s takovýmto partnerem zůstat i přes jeho hrubé a ponižující chování vyskytuje daleko častěji. Nejvýrazněji převažuje tento názor mezi oběťmi fyzického násilí, kde by 55 % z mužů - obětí a 46 % žen – obětí preferovalo setrvat s hrubým partnerem, než aby byli bez partnera. Setrvat s partnerem (partnerkou), který/á svůj protějšek ponižuje a chová se hrubě, by preferovalo také 47 % mužů - obětí sexuálního násilí. Co se týká ostatních aktérů partnerského násilí, tento názor se vyskytuje u jedné třetiny z nich. Odhlédneme-li opět od násilných charakteristik a

zaměříme-li se na charakteristiky socio-ekonomické, můžeme shrnout, že s hrubě se chovajícím partnerem by preferovalo zůstat 45 % nezaměstnaných, až polovina (50 %) mladých lidí řadících sebe sama mezi v zásadě chudé a tuto tendenci projevují opět i lidé z méně vzdělaných rodin (32 %).

Tabulka č. 26. Setrvávat ve vztahu s partnerem/partnerkou, jehož/jejíž chování je občas hrubé nebo ponižující je lepší, než být zcela bez partnera/partnerky. Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Setrvávat ve vztahu s partnerem/partnerkou, jehož/jejíž chování je občas hrubé nebo ponižující je lepší, než být zcela bez partnera/partnerky.							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas
Fyzické násilí	Bez násilí	21	79	20	80	19	81	19	81
	Výskyt násilí	35	65	43	57	55	45	46	54
	Statistiky	$\chi^2 = 2,180; p = 0,140$		$\chi^2 = 10,006; p = 0,002$		$\chi^2 = 10,006; p < 0,001$		$\chi^2 = 14,487; p < 0,001$	
Sexuální násilí	Bez násilí	18	82	19	81	19	81	19	81
	Výskyt násilí	39	61	44	56	47	53	34	66
	Statistiky	$\chi^2 = 11,933; p = 0,001$		$\chi^2 = 12,836; p < 0,001$		$\chi^2 = 13,733; p < 0,001$		$\chi^2 = 6,962; p = 0,008$	
Psych. násilí	Bez násilí	18	82	12	88	17	83	13	87
	Výskyt násilí	29	71	32	68	30	70	34	66
	Statistiky	$\chi^2 = 5,240; p = 0,022$		$\chi^2 = 17,225; p < 0,001$		$\chi^2 = 6,835; p = 0,009$		$\chi^2 = 18,160; p < 0,001$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	17	83	15	85	16	84	16	84
	Výskyt násilí	30	70	29	71	30	70	30	70
	Statistiky	$\chi^2 = 7,076; p = 0,008$		$\chi^2 = 7,911; p = 0,005$		$\chi^2 = 8,486; p = 0,004$		$\chi^2 = 8,350; p = 0,004$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, $n=870$). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců ($n=602$). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek ($df = 1$). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu $\chi^2 p \leq 0,05$.

Uvedené výsledky dokládají, že pro část mladých lidí je opravdu velmi podstatné to, aby měli nějakého partnera a to bez ohledu na kvalitu vztahu a na to, zda jsou ve vztahu s partnerem spokojeni. K tomu, aby setrvávali v partnerství, které jim nevyhovuje, kde se k nim partner chová hrubě a ponižuje je, k tomu, aby byli rádi alespoň za nějakého partnera, přispívá zřejmě mimo jiné i tlak, který pocítují od svých vrstevníků a své rodiny vštěpující jim, že od určitého věku „je správné mít partnera“. Prokazuje se, že takto signifikantně častěji smýšlejí lidé, jejichž vztah je poznamenán přítomností násilí, což je dosti alarmující zjištění. Společenské klima (dané samozřejmě z části socio-ekonomickým a vzdělanostním prostředím) nutí mladé lidi k setrvání ve vztahu i přesto, že v něm je přítomno násilí, může mít závažné důsledky pro budoucí životy těchto jedinců, kdy zažívané partnerské potyčky mohou přerůst v chronické násilí v manželství, z něhož bude ještě obtížnější cesty zpět.

V. 6. 4 SPOKOJENOST VE VZTAHU A ROZCHODY MLADÝCH LIDÍ

Ptáme-li se respondentů na jejich spokojenost ve vztahu, zjišťujeme, že muži obecně (napříč vzorkem) deklarují vyšší spokojenost, než ženy. Víceméně spokojeno (po sloučení tří souhlasných kategorií) je/bylo v referenčním vztahu 92 % mužů a 83 % žen. Se spokojeností ve vztahu také do jisté míry souvisí vzdělanostní úroveň rodiny, ze které dotazovaný vychází (pokud respondentovi rodiče dosáhli vyššího vzdělání, je i pocit spokojenosti v partnerském vztahu vyšší – neplatí to však absolutně – nejčastěji spokojenost deklarují respondenti, jejichž otec dosáhl vysokoškolského vzdělání a matka maturity). S deklarovanou spokojeností ve vztahu koreluje též subjektivní pocit z ekonomické zajištěnosti domácnosti – se zvyšujícím se pocitem ekonomické zajištěnosti se zvyšuje i uváděná míra spokojenosti v partnerském vztahu (mezi těmi, kteří se zařadili mezi spíše chudé je 60 % těch, kteří byli/jsou ve vztahu spokojeni, u solidně až velmi dobře zajištěných je spokojených 96 %). Uvedené zjištění může souviset s vyšším tlakem okolí (k tomu aby měli partnera), které vnímají citlivěji mladí lidé, kteří jsou ekonomicky hůře zajištěni (Viz kapitola V. 6. 3 *Tlak ke konformitě a ochota strpět ve svém vztahu násilné chování*). Je pravděpodobné, že lidé cítící se pod tlakem k tomu, aby měli vztah, následně „berou za vděk“ i partnerem, který tak úplně nevyhovuje jejich představám, což se pak zákonitě promítá do spokojenosti ve vztahu. Není s podivem, že spokojenost ve vztahu je determinována také výskytem násilí mezi partnery. Níže uvedená tabulka ukazuje rozdíly v rozložení odpovědí respondentů dle toho, zda jsou zaangażováni v násilném vztahu či nikoliv³⁹ (bez ohledu na druh násilí a na to, zda jsou v pozici pachatele či oběti⁴⁰). Největšího rozdílu si lze povšimnout u odpovědi „Určitě ano“, kterou zvolilo 60 % respondentů bez zkušenosti s partnerským násilím a pouze 32 % respondentů, kteří nějakou zkušenost s násilnými taktikami v jejich vztahu mají.

Tabulka č. 27. Jste ve svém současném (příp. byl/a jste ve svém minulém) vztahu spokojený/á? Třídění dle zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

	Jste ve svém současném (příp. byl/a jste ve svém minulém) vztahu spokojený/á?					
	Určitě ano	Spíše ano	Asi ano	Asi ne	Spíše ne	Určitě ne
Bez násilí	60	21	12	3	4	0
Výskyt násilí	32	36	17	8	5	2
Statistiky	$\chi^2 = 15,826$; $df = 5$; $p < 0,001$					

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

³⁹ Do kategorie „bez zkušenosti s násilím“ spadají i respondenti reagující na námi předkládané výroky týkající se násilného chování odpovídali „Jednou, dvakrát se to během našeho vztahu stalo“, jelikož naším záměrem nebylo podchyťovat takto epizodický výskyt násilí (jednorázové selhání).

⁴⁰ Toto hrubé třídění nezohledňující zda se jedná o „pachatele“ či o „oběť“ bylo zvoleno s přihlédnutím k již zmiňovanému faktu, že v případě situačního násilí lze spíš vypovídat o lidech zaangażovaných v násilném vztahu než o pachatelích a obětech (naš výzkum potvrzuje značnou reciprocitu partnerského násilí mezi mladými lidmi - přibližně tři čtvrtiny respondentů zaangażovaných dle své výpovědi v násilném vztahu se řadí zároveň do kategorie pachatele a kategorie oběti).

Podíváme-li se na tuto otázku detailnější optikou (třídění dle pohlaví a dle druhu násilí a roli v něm), zjistíme, že zejména ženy, které se s partnerským násilím setkaly ať v roli pachatele, anebo oběti jsou obecně ve vztahu spokojeny o něco méně, než lidé bez zkušenosti s násilím, avšak ne všechny druhy násilí působí na příslušníky jednotlivých pohlaví a jejich spokojenost ve vztahu stejně. Pocit spokojenosti s partnerstvím u žen nejvíce snižuje zaangażovanost ve fyzickém násilí, zkušenosti s ostatními druhy násilí mají na pocit spokojenosti účinek menší. V případě mužů nemá zkušenost s partnerským násilím statisticky významný vliv na jejich spokojenost se vztahem. Podrobné výsledky třídění dle pohlaví a zkušenosti s násilím shrnuje následující tabulka⁴¹.

Tabulka č. 28. Jste ve svém současném (příp. byl/a jste ve svém minulém) vztahu spokojený/á? Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Jste ve svém současném (příp. byl/a jste ve svém minulém) vztahu spokojený/á?							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas
Fyzické násilí	Bez násilí	93	7	86	14	92	8	88	12
	Výskyt násilí	83	17	60	40	93	7	44	56
	Statistiky	$\chi^2 = 2,737; p = 0,098$		$\chi^2 = 15,826; p < 0,001$		$\chi^2 = 0,139; p = 0,189$		$\chi^2 = 47,724; p < 0,001$	
Sexuální násilí	Bez násilí	93	7	84	16	92	8	86	14
	Výskyt násilí	88	12	73	27	92	8	72	28
	Statistiky	$\chi^2 = 0,941; p = 0,332$		$\chi^2 = 3,620; p = 0,098$		$\chi^2 = 0,001; p = 0,974$		$\chi^2 = 7,652; p = 0,006$	
Psych. násilí	Bez násilí	92	8	90	10	94	6	92	8
	Výskyt násilí	91	9	76	24	90	10	73	27
	Statistiky	$\chi^2 = 1,749; p = 0,180$		$\chi^2 = 10,721; p = 0,001$		$\chi^2 = 1,725; p = 0,189$		$\chi^2 = 18,514; p < 0,001$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	93	7	83	17	94	6	87	13
	Výskyt násilí	90	10	81	19	90	10	77	23
	Statistiky	$\chi^2 = 0,617; p = 0,432$		$\chi^2 = 0,172; p = 0,678$		$\chi^2 = 1,460; p = 0,227$		$\chi^2 = 4,764; p = 0,029$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 1). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu $\chi^2 p \leq 0,05$.

Zajímavé je, že zkušenost s násilím zas až tak významně nesouvisí se záměrem uzavřít s partnerem sňatek, případně založit rodinu. Pozitivně se k uzavření sňatku anebo založení rodiny staví 72 % dotazovaných napříč vzorkem. O něco vlažnější postoj ke společné budoucnosti s partnerem sdílejí muži se zkušeností se sexuálním násilím (o společné budoucnosti uvažuje 66 % mužů-pachatelů a 56 % mužů-

⁴¹ Pro zpřehlednění jsme přistoupili ke sloučení souhlasných a nesouhlasných odpovědí do dvou kategorií.

obětí). Naopak mezi ženami – oběťmi fyzického a v menší míře i mezi ženami - oběťmi ekonomického násilí se objevuje o něco více těch, které sňatek či založení rodiny s partnerem plánují. Vysvětlení tohoto jevu není jednoznačné. Je možné, že zde opět hraje roli tlak okolí k tomu mít partnera působící na tyto ženy a dívky ve zvýšené míře (tento tlak pociťuje 56 % respondentek řadících se mezi oběti fyzického násilí a 45 % žen a dívek spadajících do kategorie obětí ekonomického násilí). Je také možné, že se zde v případě zvýšeného zájmu o sňatek u respondentek zažívající ekonomické násilí setkáváme se zřetězenou souvislostí: k ekonomickému násilí jsou náchylnější mladí lidé, kteří již hospodaří v jedné domácnosti a lidé hospodařící společně mívají blíže k uzavření sňatku, než lidé žijící doposud odděleně. Plánování sňatku proto může být ovlivněno právě faktem, že dvojice sdílí společnou domácnost, kde je náchylnější ke zkušenostem s ekonomickým násilím.

Tabulka č. 29. Plánujete, že s Vaší/-m současným/-ou partnerem/partnerkou uzavřete sňatek, příp. založíte rodinu? Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Plánujete, že s Vaší/-m současným/-ou partnerem/partnerkou uzavřete sňatek, příp. založíte rodinu?							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne
Fyzické násilí	Bez násilí	73	27	79	21	76	24	76	24
	Výskyt násilí	78	22	71	29	67	33	92	8
	Statistiky	$\chi^2 = 0,094$; $p = 0,759$		$\chi^2 = 0,568$; $p = 0,451$		$\chi^2 = 0,511$; $p = 0,475$		$\chi^2 = 1,779$; $p = 0,182$	
Sexuální násilí	Bez násilí	76	24	79	21	76	24	78	22
	Výskyt násilí	66	34	72	28	56	44	77	23
	Statistiky	$\chi^2 = 1,383$; $p = 0,240$		$\chi^2 = 0,362$; $p = 0,548$		$\chi^2 = 3,410$; $p = 0,065$		$\chi^2 = 0,001$; $p = 0,974$	
Psych. násilí	Bez násilí	73	27	81	19	77	23	80	20
	Výskyt násilí	74	26	74	26	69	31	75	25
	Statistiky	$\chi^2 = 0,028$; $p = 0,867$		$\chi^2 = 1,194$; $p = 0,275$		$\chi^2 = 1,569$; $p = 0,206$		$\chi^2 = 0,601$; $p = 0,438$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	74	26	80	20	74	26	76	24
	Výskyt násilí	73	27	75	25	74	26	81	19
	Statistiky	$\chi^2 = 0,002$; $p = 0,983$		$\chi^2 = 0,638$; $p = 0,424$		$\chi^2 = 0,003$; $p = 0,956$		$\chi^2 = 0,654$; $p = 0,419$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, $n=870$). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců ($n=602$). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek ($df = 1$). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu χ^2 $p \leq 0,05$.

Respondenti byli také v souvislosti s předkládanými škálami násilného chování v roli pachatele a v roli oběti dotazováni zda (bez ohledu na odpovědi týkající se násilí ve vztahu) svého partnera milují (milovali) a zda mají pocit, že jejich protějšek (i přes jeho chování) miloval je. Drtivá většina respondentů (přes 68 %) odpověděla, že svého partnera určitě miluje (milovala), a pozitivní odpověď (určitě ano, spíše ano či asi ano) zvolilo napříč vzorkem 95 respondentů. Avšak můžeme pozorovat, že u respondentů, kteří násilí nezažili, je podíl těch, kteří svého partnera milují (milovali) vyšší, než u respondentů s násilnou

partnerskou zkušeností. Nejméně často pociťovali lásku ke svému partnerovi lidé se zkušeností s fyzickým násilím, ale i ostatních druhů násilí můžeme pozorovat v odpovědích respondentů znatelné rozdíly.

Tabulka č. 30. Máte pocit, že svého partnera/partnerku milujete (miloval(a) jste)? Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Máte pocit, že svého partnera/partnerku milujete (miloval(a) jste)?							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne
Fyzické násilí	Bez násilí	93	7	91	9	91	9	91	9
	Výskyt násilí	65	35	60	40	87	13	56	44
	Statistiky	$\chi^2 = 18,337; p < 0,001$		$\chi^2 = 27,330; p < 0,001$		$\chi^2 = 0,479; p = 0,489$		$\chi^2 = 35,835; p < 0,001$	
Sexuální násilí	Bez násilí	91	9	89	11	91	9	90	10
	Výskyt násilí	87	13	78	22	89	11	77	23
	Statistiky	$\chi^2 = 1,129; p = 0,228$		$\chi^2 = 3,449; p = 0,063$		$\chi^2 = 0,090; p = 0,764$		$\chi^2 = 7,967; p = 0,005$	
Psych. násilí	Bez násilí	94	6	96	4	93	7	96	4
	Výskyt násilí	86	14	80	20	88	12	78	22
	Statistiky	$\chi^2 = 5,803; p = 0,016$		$\chi^2 = 15,775; p = 0,003$		$\chi^2 = 2,709; p = 0,100$		$\chi^2 = 20,598; p < 0,001$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	94	6	95	5	93	7	94	6
	Výskyt násilí	86	14	80	20	87	13	80	20
	Statistiky	$\chi^2 = 4,461; p = 0,035$		$\chi^2 = 13,593; p < 0,001$		$\chi^2 = 3,581; p < 0,001$		$\chi^2 = 22,702; p = 0,001$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 1). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu χ^2 $p \leq 0,05$.

Na otázku, zda mají respondenti pocit, že jsou (byli) milováni partnerem odpovídají respondenti již opatrněji. Celkově na tuto otázku odpovědělo „určitě ano“ 55 % respondentů, což je o 13 % méně, než na otázku *Máte pocit, že svého partnera/partnerku milujete (miloval(a) jste)?*. I zde však platí podobný vzorec odpovědí respondentů se zkušeností a bez zkušenosti s násilím – pocit, že jsou/byli partnerem milováni mají lidé bez zkušenosti s partnerským násilím výrazně častěji, než jejich vrstevníci, kteří některý z druhů partnerského násilí zažili.

Tabulka č. 31. Máte pocit, že Vás Váš(e) partner/partnerka miluje (miloval(a))? Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Máte pocit, že Vás Váš(e) partner/partnerka miluje (miloval(a))?							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne
Fyzické násilí	Bez násilí	84	16	83	17	82	18	85	15
	Výskyt násilí	35	65	60	40	64	36	47	53
	Statistiky	$\chi^2 = 33,359; p < 0,001$		$\chi^2 = 11,439; p = 0,001$		$\chi^2 = 5,864; p = 0,015$		$\chi^2 = 29,912; p < 0,001$	
Sexuální násilí	Bez násilí	82	18	82	18	82	18	84	16
	Výskyt násilí	74	26	68	32	76	24	67	33
	Statistiky	$\chi^2 = 2,025; p = 0,155$		$\chi^2 = 4,014; p = 0,045$		$\chi^2 = 0,698; p = 0,403$		$\chi^2 = 10,414; p = 0,001$	
Psych. násilí	Bez násilí	85	15	90	10	87	13	89	11
	Výskyt násilí	75	25	72	28	74	26	71	29
	Statistiky	$\chi^2 = 3,838; p = 0,050$		$\chi^2 = 14,632; p < 0,001$		$\chi^2 = 8,671; p = 0,003$		$\chi^2 = 14,791; p < 0,001$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	84	16	86	14	86	14	88	12
	Výskyt násilí	76	24	75	25	76	24	71	29
	Statistiky	$\chi^2 = 3,297; p = 0,069$		$\chi^2 = 6,043; p = 0,014$		$\chi^2 = 4,747; p = 0,029$		$\chi^2 = 14,340; p < 0,001$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 1). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu $\chi^2 p \leq 0,05$.

Partnerský vztah je jak v mládí, tak v dospělosti relací velmi těsnou, dvojice spolu sdílí čas a názory, společné prožitky a leckdy i mnohá tajemství. Ne všechny vztahy však končí pohádkovým „a žili spolu šťastně až do smrti“. Partneri překonávají v průběhu svého vztahu mnohé překážky a některé nesnáze se občas vyjeví jako společně nepřekonatelné. Jeden či oba partneři pak začínají přemýšlet o rozchodu či rozvodu. Nicméně rozejít se s partnerem nemusí být vždy jednoduché. Mnoho lidí v partnerském vztahu setrvává i přesto, že jim vztah stoprocentně nevyhovuje. Důvodem bývá především skutečnost, že se partneři, i přes různé výhrady, mají rádi. Jaké mohou být další důvody, proč spolu lidé zůstávají, i když nejsou zcela spokojení? Odpovědi na tuto otázku nám mohou do jisté míry nastínit klima v daném partnerském vztahu. Není proto překvapivé, že odpovědi i tentokrát do jisté míry variují dle vlastní zkušenosti s násilím ve vztahu (viz tabulka č. 32. Pro ilustraci jsme zvolili ukázkou odpovědí mladých lidí se zkušeností s fyzickým násilím – žen-obětí a mužů-pachatelů, jejichž odpovědi se od odpovědí jejich vrstevníků bez násilné zkušenosti lišili nejvíce).

Velká část respondentů (31 % respondentů napříč vzorkem) si myslí, že lepšího partnera/partnerku by stejně nenašli. Tuto odpověď měli větší tendenci volit respondenti bez zkušenosti s násilím (34 - 35 % oproti 13 % mezi lidmi se zkušeností s fyzickým násilím). Druhou nejčastější odpovědí bylo: nechci

partnera/partnerku ranit. Tato odpověď se vyskytuje častěji u mužů než u žen a zajímavé je, že častěji takto odpovídají muži, kteří se zařadili mezi pachatele fyzického násilí⁴² (26 % vs. 20 % u mužů bez násilné zkušenosti). Ženy pak častěji než muži volily jako důvod proč by nebylo vhodné partnera opustit „kvůli dětem“, přičemž mezi ženami s násilnou zkušeností je tento důvod o něco málo čtenější (18 % vs. 16 % u žen, které fyzické násilí nezažily). Kvůli hmotné situaci by pak svého partnera neopustilo 18 % žen, které zažívají partnerské násilí – mezi ženami bez násilné zkušenosti stejně jako mezi muži obecně tento důvod k setrvání s partnerem vybralo okolo 5 % respondentů.

Dalším důvodem pro to zůstat i v ne zcela vyhovujícím vztahu může být obava ze samoty, kterou zvolilo 10 % respondentů a 15 % respondentek bez zkušenosti s násilím, avšak mezi muži-pachateli fyzického násilí je strach ze samoty jako potenciální důvod k setrvání partnerem ještě rozšířenější⁴³ (22 %).

Malá část dotazovaných také uvedla, že by rozchod s partnerem těžko vysvětlovali rodičům a přátelům. Tuto odpověď vybrali o něco častěji respondenti se zkušeností s násilím (3 % žen-obětí a 5 % mužů-pachatelů fyzického násilí).

Mezi dalšími možnými důvody figurovala také obava z fyzického ublížení, kterou uváděly pouze ženy-oběti fyzického násilí (5 %) a obavy z pronásledování a nátlaku (také pouze u lidí s násilnou zkušeností – 8 % u žen-obětí a 4 % u mužů-pachatelů).⁴⁴

---

⁴² Je možné, že respondenti, kteří zvolili tuto odpověď, cítí, že by své partnerky rozchodem mohli ranit, nicméně se ale zároveň ve svém partnerském vztahu se uchylují k používání fyzického násilí? Nebo se do jejich volby odpovědi do jisté míry promítá sociální desirabilita či podvědomá snaha vykompenzovat své chvílemi násilné chování? Zdá se, že některá zjištění přinášejí více otázek, než odpovědí. Tyto by bylo snad možno zodpovědět následným kvalitativním šetřením.

⁴³ Popsané výsledky, kde nejčtenějšími odpověďmi mužů uchylujících se někdy ve svém vztahu k násilí bylo „nechci partnera/partnerku ranit“ a „obávám se samoty“ rozhodně nepotvrzují stereotypní představu muže-násilníka. V souladu se zjištěními M.P. Johnsona [Johnson 1995] se tak spíše zdá, že k užívání situačního násilí, které je naším výzkumem podchyceno především, dochází zejména u jedinců se sníženou schopností ovládat svůj vztek a řešit konflikty neagresivně, než u těch, kteří by svého partnera/partnerku chtěli prvoplánově tyranizovat.

⁴⁴ Je možné, že tyto odpovědi volili mladí lidé, kteří zažívají násilí, které by se dle Johnsonovy teorie [Johnson 1995] klasifikovalo jako „intimní terorismus“ – tedy násilí, jež směřuje k absolutnímu ovládnutí jednoho partnera druhým.

Tabulka č. 32. Mnoho lidí v partnerském vztahu setrvává, a to i přesto, že jim jejich vztah stoprocentně nevyhovuje. Důvodem bývá často skutečnost, že se partneři, i přes různé výhrady, mají rádi. Kromě lásky však existuje i řada dalších důvodů, proč spolu lidé zůstávají, i když nejsou zcela spokojeni. Kdybyste měl(-a) vybrat jeden z následujících důvodů, který vysvětluje, proč by nebylo vhodné Vašeho současného/minulého partnera/partnerku opustit, který by to nejspíše byl? Třídění dle zkušenosti s fyzickým násilím ve vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

Důvod proč by nebylo vhodné partnera opustit	Ženy - oběti		Muži - pachatelé	
	Bez násilí	Výskyt násilí	Bez násilí	Výskyt násilí
Nechci partnera/partnerku ranit	11	13	20	26
Obávám se fyzického ublížení	0	5	0	0
Kvůli dětem	16	18	8	13
Obávám se pronásledování a nátlaku	0	8	0	4
Kvůli hmotné situaci	5	18	5	4
Obávám se samoty	15	15	10	22
Lepšího partnera/partnerku stejně nenajdu	34	13	35	13
Těžko bych to vysvětloval(a) rodičům a přátelům	1	3	2	5
Nikdy o tom neuvažoval(a), nedokáže si to představit ⁴⁵	18	7	20	13
Statistiky	$\chi^2 = 43,578; p < 0,001$		$\chi^2 = 12,100; p = 0,097$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává ze dvou kontingenčních tabulek (df = 7). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce.

Rozchod s násilným anebo přehnaně žárlivým partnerem může být ještě náročnější a složitější, než rozpad vztahu, kde se násilí nevyskytovalo. Našich respondentů jsme se ptali, jaké mohou být důvody, které brání odchodu od násilnického partnera a co způsobuje, že někteří mladí lidé v tomto vztahu zůstávají? Většina respondentů zde nevycházela z vlastních zážitků, ale spíše z představ či zprostředkovaných zkušeností s takovou situací. Ačkoliv respondenti mající vlastní zkušenosti s násilím mohli svými odpověďmi vrhnout na tuto problematiku mírně jiné světlo, ukázalo se, že rozdíly mezi odpověďmi lidmi zaangażovanými v násilných vztazích a ve vztazích násilí prostých zde nejsou signifikantně rozdílné. To nasvědčuje tomu, že představy respondentů bez násilné zkušenosti nejsou pravděpodobně daleko od reality. Ani odpovědi mužů a žen se v tomto případě nijak nelišili.

Největší část respondentů (35 %) si myslí, že partneři násilníků a chorobných žárlivců **věří, že se chování jejich protějškůlepší**. Dále 14 % respondentů napříč vzorkem se domnívá, že lidé, kteří zůstávají s násilným a žárlivým partnerem takto činí proto, že **ho/ji i přes násilí milují a nemohou bez ní/něho být**. Mezi další důvody řadili respondenti: (oběti násilí setrvávají s partnerem protože) **nechtějí být sami** (11 % respondentů), **bojí se ještě většího násilí** (také 11 % respondentů) a **jsou ve špatné materiální situaci** (10 % respondentů).

Odpovědi respondentů napříč vzorkem shrnuje tabulka č. 33.

⁴⁵ Tato možnost nebyla respondentům explicitně nabízena

Tabulka č. 33. Lidé, ke kterým se jejich partner/partnerka chová násilně, od něho/od ní často neodcházejí a v násilnickém vztahu zůstávají i nadále. Proč tomu podle Vašeho názoru tak je? Hodnoty jsou uváděny v procentech.

Lidé, ke kterým se jejich partner/partnerka chová násilně, od něho/od ní často neodcházejí a v násilnickém vztahu zůstávají i nadále. Proč tomu podle Vašeho názoru tak je?	
Bojí se ještě většího násilí	11
Jsou ve špatné materiální situaci	10
Na násilí si zvykli	6
Obávají se mínění lidí z okolí	8
Nechtější být sami	11
Věří, že chování partnera/partnerky se zlepší	35
Sami mají pocit viny	5
Partnera i přes násilí milují a nemohou bez něho být	14

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Doposud jsme se zabývali spíše hypotetickými důvody, proč protějšek v partnerském vztahu neopustit a názory respondentů na to, proč může být pro lidi zažívající násilí obtížné partnera opustit. Jaké jsou však důvody, kvůli kterým mladí lidé své partnery v realitě opouštějí? Následující exkurz se zaměří na hlavní důvody partnerských rozchodů současných mladých lidí, kteří v našem dotazníku vlastními slovy odpovídali na otevřenou otázku: *Jaký byl hlavní důvod Vašeho posledního rozchodu?* I když je náš pohled nepochybně mírně zjednodušující, je zajímavé alespoň nahlédnout do širokého spektra deklarovaných příčin reálných rozchodů současných mladých lidí a pokusit se ho alespoň do jisté míry rozkategorizovat.

EXKURZ: Příčiny rozchodů

Respondentů, kteří v současné době nemají partnera, ale již zažili za nějaký partnerský vztah delší než šest měsíců (N=132) jsme se otevřenou otázkou ptali, jaký byl hlavní důvod jejich posledního rozchodu. Odpovědi dotazovaných mladých lidí by se daly rozklasifikovat do několika skupin.

Nejpočetněji zastoupenou kategorií zahrnující přes 42 % respondentů, je nějaká **vnitřní příčina nesouladu v páru** – sem spadá ztráta porozumění, či společných zájmů, a názorů, hádky, či zevšednění, vyprchání vášně a změna v kamarádský vztah. Většina (68 %) těchto mladých lidí zároveň uvádí, že ve vztahu byla převážně spokojena, jen se zdá, že postupem času každý z partnerů začal směřovat jinam. Partnerské vztahy těchto lidí trvaly u 50 % z nich šest až dvanáct měsíců, u 27 % respondentů se jednalo o vztah v délce jeden až dva roky.

Druhou nejčetnější kategorií byla **nevěra**. Do této kategorie se zařadilo přes 30 % respondentů, přičemž přibližně polovina z nich uvedla jako příčinu nevěru bez bližší specifikace a druhá polovina upřesnila, že se jednalo o nevěru partnera. U těchto respondentů můžeme zároveň pozorovat menší spokojenost

v ukončeném vztahu – přestože většina uvedla, že byla ve vztahu převážně spokojena, přibližně 40 % mladých lidí, jejichž důvodem pro ukončení partnerského vztahu byla nevěra uvádí, že byli ve vztahu „asi“ či „spíše“ nespokojeni. Pokud se zaměříme na délku vztahu těchto mladých lidí, můžeme konstatovat, že se příliš neliší od předchozí kategorie – nejčastěji se jednalo o vztahy trvající 6 – 12 měsíců (47 % respondentů), o vztahy trvající 1 až dva roky šlo v případě 30 % respondentů a u větší části respondentů v porovnání s předchozí kategorií (cca u 15 %) se jednalo o vztah trvající dva až pět let.

U 10 % respondentů byla příčinou rozchodu nějaká **vnější okolnost** – například se jednalo o vztah na dálku, kdy každý z partnerů odešel studovat do jiného města, dále respondenti uváděli pracovní důvody, nesouhlas rodičů se vztahem, nebo také nemoc či smrt partnera. U těchto mladých lidí byla nejčastěji zastoupena odpověď, že byli ve vztahu určitě spokojeni (31 %), u většiny (77 %) převažovala spokojenost a pouze 23 % z nich uvedlo, že byli „asi“ či „spíše“ nespokojeni. Vztahy mladých lidí, jež se rozešli z nějaké vnější příčiny byly oproti předchozím spíše kratší – u více než 15 % z nich se jednalo o vztah kratší šesti měsíců. Avšak výrazné rozdíly oproti výše popisovaným kategoriím vysledovatelné nejsou.

Další kategorie je zhruba stejně početná jako ta předchozí - 10 % respondentů uvedlo, že hlavní příčinou jejich posledního rozchodu bylo **násilí, přehnaná žárlivost, scény, anebo alkohol a drogy**. Dle odpovědí respondentů se ukazuje, že v některých případech se jednalo o velmi nepříjemné zkušenosti. Není tedy překvapením, že většina respondentů v této kategorii (přes 60 %) byla s posledním vztahem převážně nespokojená, přes 15 % z nich dokonce vybralo krajní kategorii nespokojenosti. V této kategorii příčin rozchodu se jednalo také spíše o kratší vztahy – přes 30 % respondentů sdělilo, že tento vztah trval zhruba půl roku, avšak zastoupeni jsou i respondenti, jejichž vztah zahrnující žárlivecké scény a násilí trval přes pět let.

Shrnutí

Odpovědi respondentů popsané v této kapitole nám umožnily nahlédnout do velmi subtilní sféry partnerských vztahů, jakou je pociťovaná spokojenost, zažívaná láska vůči partnerovi a pocit že jsem partnerem/partnerkou milován/a. Ukazuje se, že lidem se zkušeností s partnerským násilím je těchto pocitů dopřáno o něco méně, než jejich násilím nezasaženým vrstevníkům, nicméně jejich plány na společnou budoucnost (sňatek, založení rodiny) to nijak významně neovlivňuje. Druhá část kapitoly nám poodhalila, jaké mohou být pro mladé lidi kromě lásky další důvody proč s partnerem setrvávat ve vztahu, i když v něm nejsou zcela spokojeni a že se tyto důvody do jisté míry liší u lidí s násilnou zkušeností a bez ní. Odpovědi respondentů, kteří sami násilí prožívají, mohou do jisté míry indikovat, zda se v jejich případě jedná o běžnější *situacní násilí v páru*, či vzácněji se vyskytující *intimní terorismus*. Seznámili jsme se i s názory našich respondentů na to, proč lidé, jejichž partner je násilný nebo přehnaně žárlivý, setrávají ve vztahu s ním – dle největší části respondentů je důvodem přesvědčení, že se chování partnera změní. V závěrečném exkurzu jsme prozkoumali důvody skutečných rozchodů respondentů a pokusili jsme se je roztřídit do čtyř kategorií. Zjistili jsme, že kvůli nějakému patologickému jevu ve vztahu (násilí, přehnaná žárlivost, alkoholismus, drogy) se rozešlo asi 10 % respondentů.

V. 6. 5 POSTOJE K SEXU A SOUVISEJÍCÍ ZKUŠENOSTI V PARTNERSTVÍ MLADÝCH LIDÍ

Má sexuální chování mladých lidí nějakou spojitost s tím, zda je dotyčný či dotyčná zaangažován v násilném vztahu? Zdá se, že jisté tendence a postoje se u lidí s násilnou partnerskou zkušeností vyskytují častěji než u lidí partnerským násilím nezasažených. Nejprve se v souvislosti s možným výskytem sexuálního násilí zaměříme na sexuální orientaci respondentů. Dále prozkoumáme spokojenost respondentů s jejich sexuálním životem, budeme se zajímat o to, zda jsou některé sexuální praktiky mladými lidmi angažovanými v násilných vztazích preferovanější než lidmi, kteří sami násilí ve vztahu nezažívají. Krátce se budeme zabývat také představou respondentů o roli jejich partnera v sexuální sféře. Závěr této kapitoly bude patřit fenoménu nevěry a našemu zájmu neunikne ani souvislost mezi počty sexuálních partnerů a angažovaností v násilném vztahu. Část dotazníku věnující se této problematice jsme nechali na samovyplnění respondentů, abychom je nepřiváděli do rozpaků požadavkem hovořit o takto intimních tématech s tazatelem, což by mohlo výpovědi respondentů negativně ovlivnit⁴⁶.

Za účelem objasnění některých souvislostí partnerského násilí jsme se ve výzkumu zabývali i problematikou sexuální orientace. V dotazníku jsme konkrétně zjišťovali, do jaké míry respondenty vzrušují ženy a do jaké míry je vzrušují muži. Obě varianty otázek jsme pokládali jak mužům, tak ženám. Otázka konkrétně zněla: „*Jaké tvrzení Vás nejlépe vystihuje?*“ s tím, že možnosti odpovědí byly: 1 - „*Vzrušuje mě představa pohlavního styku se ženou.*“ 2 - „*Představa pohlavního styku se ženou mě přímo nevzrušuje, ale ze zvědavosti jsem (příp. rád(a) bych) zkusil(a) jaké to je.*“ 3 - „*Vidina sexu se ženou mě nevzrušuje, ale dokážu si představit, že v krajním případě (uvěznění, nedostatek peněz, dlouhodobá sexuální neuspokojenost) bych na pohlavní styk se ženou přistoupil(a).*“ 4 - „*Sex se ženou mě nevzrušuje a takováto zkušenost by pro mě byla zcela nepříjemná.*“ Následovala totožná otázka s možnostmi odpovědí, ve kterých jako objekt namísto ženy figuroval muž. I tato otázka byla předložena respondentům obou pohlaví. Kombinací variant odpovědí a pohlaví respondenta jsme vytvořili typologii: homosexualita, bisexualita, homosexuální zvědavost, situační homosexualita, nekompromisní heterosexuality a nezáměr o sex (tato varianta se v datech vyskytla jen u dvou respondentů a do další analýzy dat jsme ji tak kvůli malému výskytu nezahrnuli).

Výsledky šetření ukazují, že nekompromisní heterosexuality je příznačná především pro muže. U žen se oproti mužům častěji objevuje homosexuální zvědavost a otevřenost k homosexuální zkušenosti v situaci, kdy se jiná možnost nenabízí. Podíl mladých žen a mužů, kteří přiznávají homosexuální anebo bisexuální orientaci je obdobný (4 - 5 %).

⁴⁶ Poté co respondenti zaznamenali své odpovědi, otočili vyplněnou stránku a dotazník vrátili tazateli. Ten jej po ukončení dotazování zalepil kolkem, aby si po odchodu nemohl odpovědi na intimní otázky přečíst.

Tabulka č. 34. Sexuální orientace. Třídění dle pohlaví. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

	Sexuální orientace	
	Muži	Ženy
Homosexualita	3	2
Bisexualita	1	3
Homosexuální zvědavost	5	16
Situační homosexualita	7	12
Nekompromisní heterosexuality	84	67

$\chi^2 = 39$, $DF = 4$, $p < 0,001$.

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Primárním cílem této části dotazníku nebylo zmapovat sexuální orientaci mladých lidí. Předkládané otázky měly především pomocný charakter ve snaze lépe porozumět výskytu partnerského násilí. Analýzy v souladu se zjištěními zahraničních výzkumů [Burke, Jordan, Owen 2002; Sorenson, Thomas 2009] ukazují, že sexuální orientace hraje roli především u sexuálního násilí v roli oběti (jak u mužů, tak u žen). U mužů se objevuje i souvislost sexuální orientace a zkušenosti s fyzickým násilím v roli oběti. Z mužů mají častěji zkušenosti se sexuálním násilím v roli oběti ti, kteří jsou *otevření homosexuální zkušenosti* (kategorie slučuje homosexualitu, bisexualitu a homosexuální zvědavost). Se zvyšující se uzavřeností vůči případné homosexuální zkušenosti se pak snižuje podíl mužů, kteří mají alespoň občasnou zkušenost se sexuálním násilím.

Tabulka č. 35. Muži: zkušenost se sexuálním násilím v roli oběti. Třídění dle sexuální orientace. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

Muži: zkušenost se sexuálním násilím v roli oběti		
Sexuální orientace	Bez násilí	Výskyt násilí
Otevřenost homosexuální zkušenosti	65	35
Situační homosexualita	82	18
Nekompromisní heterosexuality	90	10

$\chi^2 = 11,1$, $DF = 2$, $p = 0,003$.

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, N=870). Podsoubor mužů, kteří mají zkušenost s partnerským vztahem trvajícím déle než 6 měsíců (N=292). Otevřenost homosexuální zkušenosti (n=20), Situační homosexualita (n=22), Nekompromisní heterosexuality (n = 250). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK

Nejvyšší zkušenosti se sexuálním násilím deklarují ženy, které jsou ve velice výjimečných situacích otevřené sexuálnímu styku se ženou. I mezi ženami otevřenými homosexuální zkušenosti je stejně jako mezi muži více těch, které mají zkušenost se sexuálním násilím (v porovnání s těmi nekompromisně volícími heterosexuální vztahy). Nejvyšší podíl zkušenosti se sexuálním násilím u žen však zaznamenáváme u první jmenované skupiny.

Tabulka č. 36. Ženy: zkušenost se sexuálním násilím v roli oběti. Třídění dle sexuální orientace. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

Ženy: zkušenost se sexuálním násilím v roli oběti		
Sexuální orientace	Bez násilí	Výskyt násilí
Otevřenost homosexuální zkušenosti	72	28
Situační homosexualita	60	40
Nekompromisní heterosexualita	79	21

$\chi^2 = 6,9$, $DF = 2$, $p = 0,030$.

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, N=870). Podsoubor žen, které mají zkušenost s partnerským vztahem trvajícím déle než 6 měsíců (N=295). Otevřenost homosexuální zkušenosti (n=54), Situační homosexualita (n=40), Nekompromisní heterosexualita (n = 201). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Ve výzkumu jsme nezjišťovali, zda je sexuálním partnerem respondenta muž anebo žena. Krom vyšší míry sexuálního násilí mezi homosexuálními páry se proto nabízí i další možná interpretace. Homosexualitu může jedinec skrývat a být ve vztahu s partnerem opačného pohlaví. V takovém případě může sexuální styk vnímat více jako akt proti své vůli, což je jen krok od subjektivního prožitku sexuálního násilí. Tuto variantu interpretace podporuje skutečnost, že mezi lidmi otevřenými homosexuální zkušenosti (případně mezi situačními homosexuály) není i vyšší podíl pachatelů sexuálního násilí (než u nekompromisních heterosexuálů). Kdyby se sexuální násilí odehrávalo v rámci homosexuálního páru, museli bychom totiž zjistit obdobný podíl obětí i pachatelů sexuálního násilí (reciprocita násilí). Sexuální násilí tak patrně zažívají častěji lidé, kteří své sympatie k homosexuálnímu styku veřejně zapírají a žijí heterosexuální život. Tuto hypotézu by bylo však potřeba důkladně otestovat, na což však data z provedeného výzkumu bohužel nepostačují.

U mužů otevřených homosexuální zkušenosti se také objevuje vyšší zkušenost s fyzickým násilím v roli oběti. Analyzovaná data nicméně nenabízejí oporu pro možnou interpretaci zjištěné souvislosti, jelikož nedisponujeme ani informacemi, zda tito muži otevření homosexuální zkušenosti vypovídají o zkušenosti s fyzickým násilím v rámci homosexuálního či heterosexuálního vztahu.

Tabulka č. 37. Muži: zkušenost s fyzickým násilím v roli oběti. Třídění dle sexuální orientace. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

Muži: zkušenost s fyzickým násilím v roli oběti		
Sexuální orientace	Bez násilí	Výskyt násilí
Otevřenost homosexuální zkušenosti	75	25
Situační homosexualita	82	18
Nekompromisní heterosexualita	92	8

$\chi^2 = 7,2$, $DF = 2$, $p = 0,030$.

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, N=870). Podsoubor mužů, kteří mají zkušenost s partnerským vztahem trvajícím déle než 6 měsíců (N=292). Otevřenost homosexuální zkušenosti (n=20), Situační homosexualita (n=22), Nekompromisní heterosexualita (n = 250). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Nyní zaměříme naši pozornost na spokojenost mladých Čechů s jejich sexuálním životem. U lidí se zkušeností s partnerským násilím (kromě ekonomického) je signifikantně častěji deklarována snížená spokojenost s vlastním sexuálním životem. Mezi lidmi, co partnerské násilí nezažívají, uvádí spokojenost (v různé míře) průměrně 85 % lidí. Zatímco mezi lidmi s násilnou zkušeností v partnerství je podíl lidí spokojených se svým sexuálním životem znatelně nižší⁴⁷. Nejvýraznější nespokojenost s vlastním sexuálním životem můžeme pozorovat u obětí a pachatelů fyzického násilí (nespokojeno je 54 % žen a 42 % mužů - obětí a 33 % žen a 44 % mužů - pachatelů fyzického násilí). Následují aktéři psychického násilí – zde je nespokojeno 28 - 29 % obětí a 25 - 26 % pachatelů. Zajímavé je rozložení odpovědí aktérů sexuálního násilí. Signifikantně nespokojenější než jejich vrstevnice bez této zkušenosti jsou jen ženy (nespokojených je 31 % obětí a 37 % pachatelek), avšak mezi muži – oběťmi není již výrazně více nespokojených a mezi pachateli sexuálního násilí dokonce je dokonce podíl nespokojených menší než u jejich vrstevníků, kteří užívání sexuálního násilí proti své partnerce nedeklarují. Vystává zde proto otázka, jaké faktory přispívají ke zvýšené spokojenosti mužských pachatelů sexuálního násilí – je to pocit, že „dosáhnou svého“ za všech okolností? Anebo jim přináší uspokojení vynucovat si sex nátlakem či silou? Toto téma by jistě stálo za specializovaný výzkum, který by uvedené zjištění objasnil. Snížená spokojenost u ostatních aktérů partnerského násilí je pro interpretaci snazší, neboť koresponduje s celkově vyšší frustrovaností těchto mladých lidí (viz dále kapitola V. 6. 6 *Nevyrovnané chování a tendence k sebepoškozování*), s jejich nižší celkovou spokojeností v partnerském vztahu (viz kapitola V. 6. 4 *Spokojenost ve vztahu a rozchody mladých lidí*).

---

⁴⁷ A navíc do kategorie naprosté spokojenosti se sexuálním životem, kam se řadí 40 % lidí nezasažených partnerským násilím, spadá pouze okolo 15 % lidí s násilnou zkušeností.

Tabulka č. 38. Se svým sexuálním životem jsem zcela spokojený. Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Se svým sexuálním životem jsem zcela spokojený.							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas
Fyzické násilí	Bez násilí	82	18	83	17	84	16	87	13
	Výskyt násilí	56	44	67	33	58	42	46	54
	Statistiky	$\chi^2 = 9,029; p = 0,003$		$\chi^2 = 5,591; p = 0,018$		$\chi^2 = 26,167; p < 0,001$		$\chi^2 = 37,067; p < 0,001$	
Sexuální násilí	Bez násilí	80	20	84	16	82	18	85	15
	Výskyt násilí	82	18	63	37	73	27	69	31
	Statistiky	$\chi^2 = 0,171; p = 0,679$		$\chi^2 = 11,008; p = 0,001$		$\chi^2 = 1,572; p = 0,210$		$\chi^2 = 9,427; p = 0,002$	
Psych. násilí	Bez násilí	85	15	89	11	89	11	90	10
	Výskyt násilí	74	26	75	25	72	28	71	29
	Statistiky	$\chi^2 = 5,884; p = 0,015$		$\chi^2 = 9,766; p = 0,002$		$\chi^2 = 13,566; p < 0,001$		$\chi^2 = 18,066; p < 0,001$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	81	19	85	15	84	16	88	11
	Výskyt násilí	81	19	77	23	78	22	74	26
	Statistiky	$\chi^2 = 0,009; p = 0,925$		$\chi^2 = 3,174; p = 0,075$		$\chi^2 = 1,471; p = 0,225$		$\chi^2 = 10,956; p = 0,001$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 1). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu $\chi^2 p \leq 0,05$.

V následujícím bloku se zaměříme na oblibu tvrdších sexuálních praktik u mladých Čechů. Nastolujeme zde v této souvislosti otázku - není používání násilí v některých situacích partnerského vztahu dokonce žádoucí? Respondenti byli dotazováni, zda si myslí, že využití síly při sexu (silné sevření, tahání za vlasy) může sexuální prožitek posílit. U respondentů, kteří ve svých partnerských vztazích násilí nezažívají, podíl těch, kteří souhlasí s tímto výrokem, dosahuje 22 % u žen a 31 % u mužů. Není zřejmě překvapivé, že nejvíce kladných odpovědí na tuto otázku jsme obdrželi od mladých lidí, kteří se zařadili do kategorie pachatelů sexuálního násilí. S výše uvedeným výrokem souhlasí polovina z nich (53 % mužů a 48 % žen). Tendenci souhlasit s tímto výrokem častěji než ostatní mají také oběti sexuálního násilí - určitý stupeň souhlasu s uvedeným výrokem uvedlo 49 % mužů a 34 % žen řadících se do této kategorie. Část respondentů, kteří se v našem výzkumu zařadili do role pachatelů a obětí sexuálního násilí bychom tak možná měli překlasifikovat. Pokud je násilí v sexu přítomné po dohodě obou stran, není důvod řadit tyto mladé lidi do kategorií pachatelů a obětí. Nicméně je stále otázkou, do jaké míry jsou tyto vzorce chování pozitivně přijímány i tím druhým v páru, což z našich dat zjištělné není. Faktem také zůstává, že velká

část⁴⁸ těchto mladých lidí má zkušenosti také s dalšími druhy partnerského násilí (viz kapitola V. 3 *Souvislosti výskytu jednotlivých forem násilí*). V tabulce č. 39 si můžeme povšimnout, že záliba ve využívání síly při sexu je dle výpovědí respondentů rozšířenější i mezi ostatními aktéry partnerského násilí. Můžeme tak usuzovat, že mezi aktéry partnerského násilí je obecně více těch, kteří berou využívání síly proti někomu za nedílnou (a snad i žádoucí) součást života.

Tabulka č. 39. Využití síly při sexu (silné sevření, tahání ze vlasy) může sexuální požitek posílit. Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Využití síly při sexu (silné sevření, tahání ze vlasy) může sexuální požitek posílit.							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas
Fyzické násilí	Bez násilí	34	66	23	77	28	72	24	76
	Výskyt násilí	52	48	43	57	42	58	34	66
	Statistiky	$\chi^2 = 3,080$; $p = 0,079$		$\chi^2 = 7,273$; $p = 0,007$		$\chi^2 = 5,605$; $p = 0,018$		$\chi^2 = 1,909$; $p = 0,167$	
Sexuální násilí	Bez násilí	31	69	22	78	33	67	22	76
	Výskyt násilí	53	47	48	52	49	51	34	66
	Statistiky	$\chi^2 = 10,953$; $p = 0,001$		$\chi^2 = 12,941$; $p < 0,001$		$\chi^2 = 3,452$; $p = 0,063$		$\chi^2 = 4,052$; $p = 0,044$	
Psych. násilí	Bez násilí	30	70	20	80	31	69	20	80
	Výskyt násilí	43	57	30	70	40	60	31	69
	Statistiky	$\chi^2 = 5,157$; $p = 0,023$		$\chi^2 = 3,691$; $p = 0,055$		$\chi^2 = 2,664$; $p = 0,103$		$\chi^2 = 4,961$; $p = 0,026$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	30	70	24	76	31	69	25	75
	Výskyt násilí	42	58	26	74	39	61	25	75
	Statistiky	$\chi^2 = 4,407$; $p = 0,036$		$\chi^2 = 0,133$; $p = 0,715$		$\chi^2 = 2,352$; $p = 0,125$		$\chi^2 = 0,001$; $p = 0,971$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek ($df = 1$). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu χ^2 $p \leq 0,05$.

To potvrzují i odpovědi na následující otázku. Mezi lidmi se zkušenostmi s partnerským násilím je taktéž signifikantně větší podíl těch, kteří sdělili, že jim vyhovuje, když je sex silovější a divočejší – tzn., že jeden z partnerů hraje dominantní roli, při níž neváhá volit tvrdší praktiky, jako jsou například facky a svazování. Mezi lidmi, kteří nejsou angažováni v násilném vztahu, přiznává oblibu uvedených praktik v průměru 14 % mužů a 11 % žen. Mezi aktéry sexuálního násilí vyhovují drsnější sexuální praktiky ve větší míře mužům – kladně odpovědělo na tuto otázku 31 % mužů – pachatelů a 43 % mužů – obětí (u kterých zřejmě není v tomto případě namístě nazývat je oběťmi). Odpovědi žen majících zkušenosti se

⁴⁸ S páčáním psychického násilí má zkušenost 80 % z nich, s páčáním násilí ekonomického 77 % z nich a s páčáním násilí fyzického pak 27 % z nich.

sexuálním násilím se naproti tomu od odpovědí jejich vrstevnic bez této zkušenosti nijak zásadně neliší (a to ani u pachatele sexuálního násilí).

Zálibu v silovějším sexu a dominantní roli jednoho partnera mají častěji také pachatelé a oběti dalších druhů násilí. Mezi pachateli fyzického násilí je takovýchto lidí dokonce 33 % - 35% a mezi jeho obětmi pak 29 % - 32 %. U respondentů, kteří mají zkušenosti s ekonomickým a psychickým násilím, nejsou tyto tendence pozorovány tak výrazně, přesto je zjm. mezi mužskými aktéry těchto druhů násilí stále signifikantně více těch, kteří preferují silovější a divočejší sex. Toto zjištění potvrzuje závěry, ke kterým jsme došli při analýze předchozí otázky. Zde se však navíc nabízí hypotéza, že zejména mužským aktérům partnerského násilí navíc vyhovuje rozdělení rolí v páru na dominantní a submisivní – uvedené se může projevovat jak v sexuální oblasti, tak i ostatních sférách partnerské interakce.

Tabulka č. 40. Vyhovuje mi, když je sex silovější a divočejší, tzn., že jeden z partnerů hraje dominantní roli, při níž neváhá volit tvrdší praktiky, jako jsou např. facky a svazování. Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Vyhovuje mi, když je sex silovější a divočejší, tzn., že jeden z partnerů hraje dominantní roli, při níž neváhá volit tvrdší praktiky, jako jsou např. facky a svazování.							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas
Fyzické násilí	Bez násilí	17	83	9	91	13	87	10	90
	Výskyt násilí	35	65	33	67	32	68	29	71
	Statistiky	$\chi^2 = 4,283; p = 0,038$		$\chi^2 = 17,584; p < 0,001$		$\chi^2 = 17,475; p < 0,001$		$\chi^2 = 12,597; p < 0,001$	
Sexuální násilí	Bez násilí	16	84	11	89	15	85	12	88
	Výskyt násilí	31	69	19	81	43	56	14	86
	Statistiky	$\chi^2 = 6,942; p = 0,008$		$\chi^2 = 1,882; p = 0,170$		$\chi^2 = 16,550; p < 0,001$		$\chi^2 = 0,136; p = 0,713$	
Psych. násilí	Bez násilí	15	85	7	93	13	87	10	90
	Výskyt násilí	24	76	16	84	25	75	14	86
	Statistiky	$\chi^2 = 4,371; p = 0,037$		$\chi^2 = 5,418; p = 0,020$		$\chi^2 = 6,319; p = 0,012$		$\chi^2 = 1,195; p = 0,274$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	12	88	10	90	12	88	12	88
	Výskyt násilí	29	71	14	86	25	75	13	87
	Statistiky	$\chi^2 = 12,307; p < 0,001$		$\chi^2 = 1,043; p = 0,307$		$\chi^2 = 8,313; p = 0,004$		$\chi^2 = 0,121; p = 0,728$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 1). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu χ^2 $p \leq 0,05$.

Mladí lidé, kteří mají zkušenost s partnerským násilím, také častěji sdílejí názor, že jejich partner/partnerka je tu především od toho, aby je kdykoliv sexuálně uspokojil/a. S tímto výrokem souhlasí v průměru 25 % mužů a 21 % žen mezi lidmi bez zkušenosti s partnerským násilím, avšak mezi muži - pachateli fyzického a sexuálního násilí se s tímto tvrzením ztotožňuje nadpoloviční většina z nich (52 %

resp. 55 %). U mužů - obětí sexuálního násilí je procento lidí s tímto názorem jen o málo nižší (46 %). U žen není toto přesvědčení rozšířeno do takové míry, nicméně i mezi pachatelkami sexuálního násilí souhlasí s tím, že jejich partner je zde od toho, aby je kdykoliv sexuálně uspokojil 42 % z nich. Avšak ani mladí lidé, kteří vykazují zkušenosti s jinými druhy partnerského násilí, nemají často na tuto otázku názor shodný s těmi, kteří partnerské násilí nezažívají. Mezi aktéry psychického a ekonomického násilí je 41 - 43 % mužů a až 30 – 32 %, kteří si myslí, že primárním úkolem jejich partnera/partnerky je uspokojit jejich sexuální potřeby. K tomu, že je tento postoj mezi mladými lidmi zaangażovanými v násilných vztazích rozšířenější než u jejich vrstevníků mohou přispívat vlastnické postoje (právo partnera kontrolovat, žárlivost...), které se také ukázaly být častěji přítomné mezi aktéry partnerského násilí (viz kapitola V. 6. *1 Názorové klima - co je v partnerství normální?*).

Tabulka č. 41. Partner/partnerka je tu především od toho, aby MĚ kdykoliv sexuálně uspokojil(a). Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Partner/partnerka je tu především od toho, aby MĚ kdykoliv sexuálně uspokojil(a).							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas
Fyzické násilí	Bez násilí	29	71	24	76	27	73	25	75
	Výskyt násilí	52	48	33	67	38	62	32	68
	Statistiky	$\chi^2 = 5,060; p = 0,024$		$\chi^2 = 1,190; p = 0,275$		$\chi^2 = 3,649; p = 0,056$		$\chi^2 = 0,908; p = 0,341$	
Sexuální násilí	Bez násilí	25	75	23	77	29	71	25	75
	Výskyt násilí	55	45	42	58	46	54	26	74
	Statistiky	$\chi^2 = 20,260; p < 0,001$		$\chi^2 = 7,068; p = 0,008$		$\chi^2 = 4,208; p = 0,040$		$\chi^2 = 0,009; p = 0,923$	
Psych. násilí	Bez násilí	23	77	19	81	20	80	21	79
	Výskyt násilí	42	58	31	69	43	57	30	70
	Statistiky	$\chi^2 = 11,557; p = 0,001$		$\chi^2 = 5,139; p = 0,023$		$\chi^2 = 18,403; p < 0,001$		$\chi^2 = 3,204; p = 0,073$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	25	75	18	82	21	79	21	79
	Výskyt násilí	41	59	32	68	41	59	30	70
	Statistiky	$\chi^2 = 8,613; p = 0,003$		$\chi^2 = 7,273; p = 0,007$		$\chi^2 = 13,873; p < 0,001$		$\chi^2 = 2,966; p = 0,085$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 1). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu $\chi^2 p \leq 0,05$

Dále nás zajímalo, zda má nějakou spojitost výskyt partnerského násilí a počet sexuálních partnerů dotyčného člověka. Respondentům byla otázka „*S kolika partnery/partnerkami jste během svého života měl(a) pohlavní styk (počítejte i partnery orálního sexu)?*“ pokládána jako otevřená. Mezi mladými lidmi bez zkušeností s partnerským násilím vypovídá v průměru polovina z nich (51 % - 56 % žen a 47 % mužů) o své zkušenosti s nejvíce třemi sexuálními partnery ve svém dosavadním životě. O jedenácti a více partnerech pak hovoří 6 % žen a 9 % mužů bez angažovanosti v násilném vztahu. Průměrný počet partnerů mezi lidmi bez násilné partnerské zkušenosti je 4,4 (St. dev. = 5,5). Zaměříme – li se na odpovědi lidí se zkušeností s partnerským násilím, zjistíme, že tito měli (dle svých výpovědí) v životě v průměru partnerů více, než lidé bez násilné zkušenosti – v průměru 6,4 (St. dev. = 7,3) s tím, že se zde objevuje signifikantně vyšší počet těch, kteří vypovídají o jedenácti a více sexuálních partnerech. O maximálně třech partnerech pak mezi aktéry partnerského násilí vypovídá výrazně menší počet respondentů – 28 % mužů a 39 % žen. Častěji než pachatelé partnerského násilí o zkušenostech s větším počtem partnerů vypovídají lidé, kteří se zařadili do role obětí. Například mezi oběťmi fyzického a sexuálního násilí je 32 % těch, kteří měli více jak 11 sexuálních partnerů. U pachatelů a obětí ostatních druhů násilí tato hodnota dosahuje 19 % pro muže a 15 % pro ženy. Tato zjištění mohou indikovat například dřívější začátek sexuálního života u aktérů partnerského násilí, či jejich častější nespokojenost s partnery vedoucí k jejich častějšímu střídání, jejich nestálost, větší sklony k experimentování, anebo také vyšší míru promiskuity. Na základě našich dat všechny tyto hypotézy ověřitelné nejsou. V následující otázce se tedy alespoň zaměříme na otázku rozšířenosti partnerské nevěry mezi mladými Čechy.

Tabulka č. 42. Pachatelé partnerského násilí: S kolika partnery/partnerkami jste během svého života měl(a) pohlavní styk? Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

			S kolika partnery/partnerkami jste během svého života měl(a) pohlavní styk?				
			0 až 1	2 až 3	4 až 6	7 až 10	11 a více
Fyzické násilí	Muži	Bez násilí	7	35	26	19	13
		Výskyt násilí	0	30	13	31	26
		Statistiky	$\chi^2 = 7,048$ $df = 4$; $p = 0,133$				
	Ženy	Bez násilí	15	37	32	9	7
		Výskyt násilí	13	38	21	13	15
		Statistiky	$\chi^2 = 5,154$; $df = 4$; $p = 0,272$				
Sexuální násilí	Muži	Bez násilí	7	37	24	19	13
		Výskyt násilí	3	28	28	25	16
		Statistiky	$\chi^2 = 3,329$; $df = 4$; $p = 0,519$				
	Ženy	Bez násilí	15	38	31	10	6
		Výskyt násilí	11	30	33	7	19
		Statistiky	$\chi^2 = 8,428$; $df = 4$; $p = 0,077$				
Psychické násilí	Muži	Bez násilí	7	41	25	17	10
		Výskyt násilí	5	28	24	24	19
		Statistiky	$\chi^2 = 9,987$; $df = 4$; $p = 0,041$				
	Ženy	Bez násilí	19	44	28	5	4
		Výskyt násilí	11	32	33	13	11
		Statistiky	$\chi^2 = 15,817$; $df = 4$; $p = 0,003$				
Ekonomické násilí	Muži	Bez násilí	9	42	23	16	10
		Výskyt násilí	2	25	28	26	19
		Statistiky	$\chi^2 = 19,522$; $df = 4$; $p = 0,001$				
	Ženy	Bez násilí	19	43	22	10	6
		Výskyt násilí	11	32	38	9	10
		Statistiky	$\chi^2 = 13,632$; $df = 4$; $p = 0,009$				

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, $n=870$). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců ($n=602$). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z osmi kontingenčních tabulek. Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu χ^2 $p \leq 0,05$.

Tabulka č. 43. Oběti partnerského násilí: S kolika partnery/partnerkami jste během svého života měl(a) pohlavní styk?
Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

			S kolika partnery/partnerkami jste během svého života měl(a) pohlavní styk?				
			0 až 1	2 až 3	4 až 6	7 až 10	11 a více
Fyzické násilí	Muži	Bez násilí	7	36	26	19	12
		Výskyt násilí	0	26	13	29	32
		Statistiky	$\chi^2 = 14,815$; $df = 4$; $p = 0,005$				
	Ženy	Bez násilí	16	39	30	9	6
		Výskyt násilí	2	27	39	15	17
		Statistiky	$\chi^2 = 13,046$; $df = 4$; $p = 0,011$				
Sexuální násilí	Muži	Bez násilí	7	36	26	20	11
		Výskyt násilí	0	27	19	22	32
		Statistiky	$\chi^2 = 14,608$; $df = 4$; $p = 0,006$				
	Ženy	Bez násilí	17	39	29	7	8
		Výskyt násilí	7	32	35	18	8
		Statistiky	$\chi^2 = 11,446$; $df = 4$; $p = 0,022$				
Psychické násilí	Muži	Bez násilí	9	41	25	16	9
		Výskyt násilí	3	28	25	25	19
		Statistiky	$\chi^2 = 14,308$; $df = 4$; $p = 0,006$				
	Ženy	Bez násilí	22	38	27	7	6
		Výskyt násilí	7	36	35	12	10
		Statistiky	$\chi^2 = 16,130$; $df = 4$; $p = 0,003$				
Ekonomické násilí	Muži	Bez násilí	11	41	26	16	6
		Výskyt násilí	1	29	24	25	21
		Statistiky	$\chi^2 = 29,754$; $df = 4$; $p < 0,001$				
	Ženy	Bez násilí	18	41	26	7	8
		Výskyt násilí	11	32	36	13	8
		Statistiky	$\chi^2 = 8,808$; $df = 4$; $p = 0,066$				

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, $n=870$). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců ($n=602$). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z osmi kontingenčních tabulek. Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou vyznačeny ty hodnoty, kde v testu χ^2 $p \leq 0,05$.

Nevěra je jevem poměrně běžným a tolerovaným a „určitá míra polygamního chování je dnes již součástí sociální normy, respektive je považována za tolerovanou odchylku od normy“ [Možný 1990: 21]. V českých výzkumech sexuálního chování došli Weiss a Zvěřina ke zjištění, že téměř dvě třetiny ženatých mužů mělo během manželství mimomanželský pohlavní styk (64 % v roce 1993 a 63 % v roce 1998). Z vdaných žen uvedlo mimomanželský pohlavní styk 46 %, resp. 42 % respondentek [Weiss, Zvěřina 2001]. Jak se liší výpovědi Čechů ve věku 15 až 29 let účastníků se našeho výzkumu, z nichž většina sezdaná není? V uvedeném výzkumu Weiss a Zvěřiny byla nevěra definována jako mimomanželský pohlavní styk, my jsme definici nevěry nechali na subjektivním uvážení respondentů.

Napříč vzorkem vypovídá 56 % respondentů, že ještě nikdy nebyli partnerovi/partnerce nevěrní. O tom, že se to stalo jednou, referuje 27 % respondentů, k opakované nevěře (několikrát k tomu došlo) se doznává 15 % respondentů a kategorii „chronických nevěrníků a nevěrníků“ reprezentují 2 % našich respondentů⁴⁹. Zdá se tedy, že mladí Češi zatím nemohou jako celek v rozšířenosti nevěry s respondenty Weise a Zvěřiny soupeřit, nás však nyní zajímá zejména otázka, zda můžeme vysledovat rozdílné odpovědi mladých lidí angažovaných v násilném vztahu a těch, kteří takovou zkušenost nemají.

V datech nacházíme pozitivní odpověď. Mezi mladými lidmi se zkušeností s násilím v současném/minulém vztahu převažují ti, kteří jsou svým partnerům nevěrní (dle druhu násilí o své nevěře vypovídá 52 - 73 % žen a 65 - 81 % mužů). Jako nejvíce nevěrní (a to jak dle podílu těch, kteří přiznali, že nevěrní byli, tak dle četnosti výskytu deklarovaných nevěř) se jeví aktéři sexuálního a fyzického násilí. V těchto kategoriích 38 % mužů a 34 % žen uvádí, že byli nevěrní opakovaně anebo často. Mezi mladými lidmi se zkušeností s psychickým a ekonomickým násilím je sice podíl často a opakovaně nevěrných menší, nicméně stále dosti vysoký – dosahuje 32 % u mužů a 21 % u žen.

Tyto výsledky by se mohly dát interpretovat v souvislosti s menší spokojeností se sexuálním životem i menší spokojeností v partnerství celkově, která je deklarována jedinci majícími zkušenosti s násilím ve vztahu. Jako další vysvětlení se nabízí hypotéza alternativních norem platících v prostředí, kde se aktéři partnerského násilí vyskytují, vycházejících z charakteru sociálního okolí, které je obklopuje.

---

⁴⁹ Z důvodu nízké zastoupenosti respondentů v této kategorii jsme se rozhodli pro potřeby dalších analýz dvě posledně jmenované kategorie sloučit.

Tabulka č. 44. Čím dál větší počet lidí přiznává, že byli svému (současnému anebo minulému) partnerovi někdy sexuálně nevěrní. Stalo se to i Vám, že jste byl(a) nevěrný(-á)? Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Čím dál větší počet lidí přiznává, že byli svému (současnému anebo minulému) partnerovi někdy sexuálně nevěrní. Stalo se to i Vám, že jste byl(a) nevěrný(-á)?											
		Pachatelé						Oběti					
		Muži			Ženy			Muži			Ženy		
		Nikdy	Jednou	Několikrát	Nikdy	Jednou	Několikrát	Nikdy	Jednou	Několikrát	Nikdy	Jednou	Několikrát
Fyzické násilí	Bez násilí	47	33	20	61	27	12	47	33	20	63	27	10
	Výskyt násilí	22	39	39	37	30	33	29	35	36	27	32	41
	Statistiky	$\chi^2 = 6,842; p = 0,033$			$\chi^2 = 13,472; p = 0,001$			$\chi^2 = 4,890; p = 0,087$			$\chi^2 = 31,113; p < 0,001$		
Sexuální násilí	Bez násilí	50	33	17	62	27	11	48	33	19	63	25	12
	Výskyt násilí	24	39	37	35	30	35	19	41	40	43	35	22
	Statistiky	$\chi^2 = 16,342; p < 0,001$			$\chi^2 = 18,767; p < 0,001$			$\chi^2 = 13,665; p = 0,001$			$\chi^2 = 8,950; p = 0,011$		
Psych. násilí	Bez násilí	54	32	14	75	18	7	58	31	11	72	19	9
	Výskyt násilí	32	36	32	44	35	21	30	37	33	43	36	21
	Statistiky	$\chi^2 = 20,459; p < 0,001$			$\chi^2 = 28,495; p < 0,001$			$\chi^2 = 30,016; p < 0,001$			$\chi^2 = 25,889; p < 0,001$		
Ekonom. násilí	Bez násilí	52	34	14	71	21	8	55	31	14	70	22	8
	Výskyt násilí	35	33	32	48	32	20	34	37	29	45	34	21
	Statistiky	$\chi^2 = 15,979; p < 0,001$			$\chi^2 = 17,482; p < 0,001$			$\chi^2 = 14,998; p < 0,001$			$\chi^2 = 20,425; p < 0,001$		

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti šestipolních kontingenčních tabulek (df = 2). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Shrnutí

Rozbor několika otázek našeho dotazníku věnovaných sexuálnímu chování mladých Čechů ukázal, že i v této oblasti lze vysledovat rozdíly mezi mladými lidmi participujícími na násilných partnerských vztazích a mezi jejich vrstevníky, jejichž partnerské vztahy jsou násilí prosté. Mezi oběťmi sexuálního násilí se objevuje větší proporce mladých mužů, kteří jsou otevření homosexuální zkušenosti. I mezi ženami otevřenými homosexuální zkušenosti a těmi, které by k homosexualitě přistoupili ve výjimečné situaci, je více těch, které mají zkušenost se sexuálním násilím (v porovnání s těmi, které homosexualitu nevolili ani jako krajní volbu). Je možné, že ke zvýšenému výskytu násilí dochází v případech, kdy homosexuálně orientovaný jedinec svou orientaci skrývá a udržuje vztah heterosexuální.

Většina aktérů partnerského násilí je méně spokojena se svým sexuálním životem, než jejich vrstevníci⁵⁰, což koresponduje s jejich nižší spokojeností v partnerském vztahu obecně. Zejména muži spadající mezi aktéry fyzického a sexuálního násilí mají tendenci častěji než ostatní souhlasit s výrokem „Partner/partnerka je tu především od toho, aby MĚ kdykoliv sexuálně uspokojil(a)“. To je možné interpretovat tak, že někteří mladí lidé ztotožňující se s tímto výrokem vnímají svého partnera/svou partnerku spíše jako nástroj, než jako komplexní lidskou bytost a podle toho se k němu/k ní i chovají (a zřejmě nejen v sexuální oblasti). Hypotézu o všeobecně vyšší akceptaci násilí v mezilidské komunikaci podporují zas výsledky analýz otázek týkajících se oblíbenosti drsnějších sexuálních praktik, využívání násilí při sexu a dominantní role jednoho z partnerů. Otázkou však zůstává, zda u lidí, kteří se na základě našeho dotazníku zařadili mezi pachatele a oběti sexuálního násilí, není nucení k sexu pod pohrůzkami či za použití násilí součástí repertoáru sexuálního chování, na kterém se s partnerem shodli, což by je ve finále z kategorie **obětí a pachatelů** mělo diskvalifikovat. Nicméně by i nadále měli dle naší kategorizace zůstat zařazení mezi aktéry sexuálního násilí, neboť náš výzkum byl koncipován jako zjišťování rozšířenosti užívání násilných taktik v partnerství a sem nucení k sexu za použití výhrůžek či násilí jistě patří. A jak již bylo uvedeno výše, většina z aktérů sexuálního násilí má rovněž i zkušenosti s některými z dalších druhů násilí (psychické, fyzické ekonomické).

Z odpovědí našich respondentů také vyplývá, že ti, kteří ve svých vztazích zažívají násilí, mají podstatně více zkušeností s nevěrou, než jejich vrstevníci, kteří násilí v partnerství nezažívají. Aktéři partnerského násilí vykazují rovněž větší počet sexuálních partnerů v jejich osobní historii. S největší pravděpodobností bychom mohli uvedená zjištění dát do souvislosti jak s celkovou nižší spokojeností těchto mladých lidí v partnerství, tak i nižší spokojeností se svým sexuálním životem a možná, že větší sklony k promiskuitě některých těchto respondentů mají kořeny i v sociálním prostředí, ze kterého vycházejí.

---

⁵⁰ Uvedené neplatí pro mužské pachatele sexuálního násilí, avšak podložené vysvětlení příčin, proč chlapci a muži řadí se do této kategorie vykazují dokonce větší spokojenost se sexuálním životem, než jejich vrstevníci, náš výzkum bohužel nenabízí.

V. 6. 6 NEVYROVNANÉ CHOVÁNÍ A TENDENCE K SEBEPOŠKOZOVÁNÍ

Z hlediska širších souvislostí partnerského násilí není bez zajímavosti nahlédnout (alespoň prostřednictvím námi provedeného dotazníkového šetření) do psychiky mladých lidí. Zahraniční výzkumy zabývající se psycho-sociálními souvislostmi partnerského násilí [Johnson 2006; Kelly, Johnson 2008; Sanders 2004; Shorley 2008] docházejí k zjištěním, že mladí lidé zaangažovaní v násilném vztahu vykazují určité odlišnosti v psychických stavech a způsobu prožívání určitých situací. Johnson (2006) upozorňuje, že aktéři zapojení do násilí pramenícího z konkrétní konfliktní situace (tedy aktéři situačního násilí v páru) se vyznačují sníženou schopností sebeovládání, nevyrovnaností a obtížemi při zvládání konfliktů. Sanders (2004) a Shorley (2008) poukazují, že zejména oběti partnerského násilí trpí často poruchami příjmu potravy, anebo k nim mají přinejmenším často sklony (projevované nezvládaným přejídáním či častým držením diet). Obě autorky také zdůrazňují výskyt častých pocitů méněcennosti a znechucení sebou samým jak mezi oběťmi, tak mezi pachateli. Tyto pocity pak často mohou vést tyto jedince k depresím a v krajním případě až k sebevraždě. Kelly a Johnson [Kelly, Johnson 2008] sice poukazují na fakt, že v reakci na prožité násilí se vyvíjejí pocity strachu a úzkosti, ztráta sebedůvěry, deprese a posttraumatický stresový syndrom spíše u obětí „intimního terorismu“, než u aktérů „situačního násilí v páru“, který náš výzkum podchycuje především. To nám nicméně nebrání v tom, abychom prozkoumali, zda jsou uvedené pocity a psychické stavy přítomny ve zvýšené míře také u mladých Čechů zaangažovaných v násilných vztazích. Nejdříve se zaměříme na nevyrovnané chování, jako jsou výbuchy vzteku, náladovost, agrese na veřejnosti atd., poté zjistíme, do jaké míry jsou u mladých lidí přítomny poruchy potravy a s tím související jevy a v poslední části této kapitoly prozkoumáme souvislosti deprese, sebevražedných sklonnů a dalších negativních stavů a pocitů s výskytem partnerského násilí.

Nevyrovnané chování a výbuchy vzteku

Jedním z projevů nevyrovnanosti je jistě častá náladovost. Mezi respondenty, kteří nemají s partnerským násilím zkušenost, je v průměru 17 % žen a 13 % mužů, kteří jsou dle své výpovědi náladoví často anebo stále⁵¹, zatímco mezi pachateli fyzického násilí dosahuje podíl těch, kteří vypovídají o své minimálně časté náladovosti, je 48 % u žen a 39 % u mužů. U aktérů ostatních druhů partnerského násilí se tento podíl pohybuje okolo 25 %.

Tabulka č. 45. Jak často jste náladový(á)? Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Jak často jste náladový(á)?											
		Pachatelé						Oběti					
		Muži			Ženy			Muži			Ženy		
		Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně
Fyzické násilí	Bez násilí	15	40	45	16	50	34	15	40	45	19	48	33
	Výskyt násilí	39	44	17	48	35	17	29	42	29	32	44	24
	Statistiky	$\chi^2 = 11,237; p = 0,004$			$\chi^2 = 20,724; p < 0,001$			$\chi^2 = 4,834; p = 0,089$			$\chi^2 = 3,702; p = 0,157$		
Sexuální násilí	Bez násilí	14	38	48	20	50	30	16	39	45	19	47	34
	Výskyt násilí	26	50	24	23	33	44	22	43	35	24	50	26
	Statistiky	$\chi^2 = 11,962; p = 0,003$			$\chi^2 = 4,909; p = 0,086$			$\chi^2 = 1,408; p = 0,495$			$\chi^2 = 2,011; p = 0,336$		
Psych. násilí	Bez násilí	11	36	53	11	45	44	10	35	55	17	46	37
	Výskyt násilí	25	45	30	28	50	22	23	45	32	25	49	26
	Statistiky	$\chi^2 = 19,437; p < 0,001$			$\chi^2 = 21,801; p < 0,001$			$\chi^2 = 18,339; p < 0,001$			$\chi^2 = 5,552; p = 0,063$		
Ekonom. násilí	Bez násilí	12	36	52	20	42	38	11	37	52	19	41	40
	Výskyt násilí	24	46	30	21	52	27	23	43	34	22	54	24
	Statistiky	$\chi^2 = 15,608; p < 0,001$			$\chi^2 = 3,718; p = 0,156$			$\chi^2 = 12,290; p = 0,002$			$\chi^2 = 8,969; p = 0,011$		

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti šestipolních kontingenčních tabulek (df = 2). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Hodnotí pachatelé partnerského násilí své chování doma jako agresivní? Dle výpovědí respondentů lze usuzovat, že část lidí řadících se na mezi zasažené partnerským násilím, neváhá své chování doma jako agresivní označit. Největší podíl těch, kteří vypovídají, že jsou doma agresivní stále anebo často, je mezi ženami – aktérkami fyzického násilí (23 % mezi pachatelkami a 17 % mezi oběťmi). U mužů – pachatelů fyzického násilí se pak k časté agresivitě doma doznává 13 % respondentů. Mezi ženami – pachatelkami sexuálního násilí je tento podíl také relativně vysoký – 16 %. Pokud bychom přiřadili ještě variantu

⁵¹ Ženy tuto charakteristiku přiznávají obecně o něco častěji

odpovědi „občas“, spadala by do kategorie agresivních valná většina respondentů mající zkušenost s partnerským násilím ze všech námi sledovaných kategorií. Mezi ostatními aktéry partnerského násilí a respondenty bez násilné zkušenosti již rozdíly nejsou tak veliké, nicméně jsou stále patrné. Mladí lidé bez zkušenosti s partnerským násilím vypovídají o časté agresi doma v průměru ve 3 % případů (po sloučení s kategorií „občas“ je to 19 %).

Tabulka č. 46. Jak často jste doma agresivní? Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Jak často jste doma agresivní?											
		Pachatelé						Oběti					
		Muži			Ženy			Muži			Ženy		
		Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně
Fyzické násilí	Bez násilí	4	16	80	2	17	81	6	17	78	3	17	80
	Výskyt násilí	13	44	43	23	45	32	3	29	68	17	42	41
	Statistiky	$\chi^2 = 16,273; p < 0,001$			$\chi^2 = 55,949; p < 0,001$			$\chi^2 = 3,049; p = 0,218$			$\chi^2 = 32,413; p < 0,001$		
Sexuální násilí	Bez násilí	4	15	81	3	19	78	5	16	79	4	19	77
	Výskyt násilí	8	31	61	16	28	56	3	30	67	8	26	66
	Statistiky	$\chi^2 = 10,772; p = 0,005$			$\chi^2 = 18,291; p < 0,001$			$\chi^2 = 4,305; p = 0,116$			$\chi^2 = 4,625; p = 0,099$		
Psych. násilí	Bez násilí	5	12	83	1	12	87	5	12	83	3	12	85
	Výskyt násilí	5	26	69	8	27	65	6	24	70	7	29	64
	Statistiky	$\chi^2 = 9,737; p = 0,008$			$\chi^2 = 20,583; p < 0,001$			$\chi^2 = 7,590; p = 0,022$			$\chi^2 = 18,369; p < 0,001$		
Ekonom. násilí	Bez násilí	4	16	80	2	18	80	3	17	20	1	18	81
	Výskyt násilí	7	20	73	7	23	70	6	19	75	8	24	68
	Statistiky	$\chi^2 = 1,985; p = 0,371$			$\chi^2 = 7,468; p = 0,024$			$\chi^2 = 1,670; p = 0,434$			$\chi^2 = 11,156; p = 0,004$		

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti šestipolních kontingenčních tabulek (df = 2). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

V souladu se zahraničními výzkumy jsme zjistili, že i výbuchy vzteku se (dle výpovědí respondentů) vyskytují častěji u mladých Čechů, kteří mají zkušenosti s partnerským násilím. Stále anebo často trpí výbuchy vzteku 22 % mužů a 30 % žen - pachatelů fyzického násilí a 22 % žen – obětí fyzického násilí, zatímco u mladých lidí bez násilné partnerské zkušenosti se se stálými anebo častými výbuchy vzteku potýká necelých 6 % z nich. Výrazné rozdíly oproti těm, kteří zkušenosti s násilím v páru nemají je možno pozorovat také u mužů – pachatelů sexuálního násilí a u aktérů násilí psychického. U ostatních námi sledovaných kategorií nejsou výbuchy vzteku zdaleka tak časté.

Tabulka č. 47. Jak často trpíte výbuchy vzteku? Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

Jak často trpíte výbuchy vzteku?													
		Pachatelé						Oběti					
		Muži			Ženy			Muži			Ženy		
		Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně
Fyzické násilí	Bez násilí	6	24	70	3	28	69	7	23	70	5	29	66
	Výskyt násilí	22	26	52	30	45	25	7	35	58	22	37	41
	Statistiky	$\chi^2 = 8,549; p = 0,014$			$\chi^2 = 49,455; p < 0,001$			$\chi^2 = 2,473; p = 0,290$			$\chi^2 = 19,394; p < 0,001$		
Sexuální násilí	Bez násilí	7	21	72	6	31	63	6	23	71	6	28	66
	Výskyt násilí	8	37	55	12	23	65	11	32	67	10	34	57
	Statistiky	$\chi^2 = 7,524; p = 0,023$			$\chi^2 = 2,324; p = 0,313$			$\chi^2 = 2,989; p = 0,224$			$\chi^2 = 2,150; p = 0,341$		
Psych. násilí	Bez násilí	4	18	78	1	24	45	6	18	76	3	26	71
	Výskyt násilí	12	32	56	11	35	54	8	30	62	11	34	55
	Statistiky	$\chi^2 = 18,246; p < 0,001$			$\chi^2 = 19,040; p < 0,001$			$\chi^2 = 6,915; p = 0,032$			$\chi^2 = 11,586; p = 0,003$		
Ekonom. násilí	Bez násilí	6	21	73	5	29	66	7	19	74	4	29	67
	Výskyt násilí	9	29	62	9	30	61	7	29	64	10	31	59
	Statistiky	$\chi^2 = 4,544; p = 0,103$			$\chi^2 = 1,528; p = 0,466$			$\chi^2 = 4,375; p = 0,112$			$\chi^2 = 5,162; p = 0,076$		

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti šestipolních kontingenčních tabulek (df = 2). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Lidé se zkušenostmi s partnerským násilím zároveň signifikantně častěji přiznávají agresivní chování na veřejnosti – mezi pachateli fyzického násilí je to 35 % u mužů a 40 % u žen. Mezi muži – pachateli sexuálního násilí přiznává častou anebo občasnou agresivitu na veřejnosti 27 % z nich. Podobný podíl agresorů na veřejnosti můžeme vysledovat také u žen – obětí násilí fyzického (29 %), opět však musíme připomenout fakt reciprocity násilí v páru, kdy většina žen z této kategorie obětí zároveň spadá do kategorie pachatelek fyzického násilí. Mezi aktéry psychického a ekonomického násilí k jejich agresivním projevům na veřejnosti tak často nedochází, i když rozdíly oproti respondentům bez zkušenosti s partnerským násilím jsou stále patrné.

Tabulka č. 48. Jak často jste agresivní na veřejnosti? Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

Jak často jste agresivní na veřejnosti?													
		Pachatelé						Oběti					
		Muži			Ženy			Muži			Ženy		
		Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně
Fyzické násilí	Bez násilí	2	10	88	1	4	95	3	10	87	1	6	93
	Výskyt násilí	9	26	65	8	32	60	0	19	81	7	22	71
	Statistiky	$\chi^2 = 10,522; p = 0,005$			$\chi^2 = 49,201; p < 0,001$			$\chi^2 = 3,121; p = 0,210$			$\chi^2 = 22,672; p < 0,001$		
Sexuální násilí	Bez násilí	1	9	90	1	7	92	2	10	88	1	7	92
	Výskyt násilí	6	21	73	5	16	79	6	16	78	3	12	85
	Statistiky	$\chi^2 = 14,075; p = 0,001$			$\chi^2 = 7,809; p = 0,020$			$\chi^2 = 3,051; p = 0,217$			$\chi^2 = 3,097; p = 0,213$		
Psych. násilí	Bez násilí	2	9	89	1	4	95	1	10	89	1	3	96
	Výskyt násilí	3	13	84	2	11	87	4	12	84	3	13	84
	Statistiky	$\chi^2 = 1,866; p = 0,393$			$\chi^2 = 6,181; p = 0,045$			$\chi^2 = 1,997; p = 0,369$			$\chi^2 = 12,319; p = 0,002$		
Ekonom. násilí	Bez násilí	2	8	90	1	6	93	2	12	86	1	5	94
	Výskyt násilí	3	16	81	2	10	88	3	10	87	2	12	86
	Statistiky	$\chi^2 = 4,843; p = 0,089$			$\chi^2 = 1,692; p = 0,429$			$\chi^2 = 0,502; p = 0,778$			$\chi^2 = 5,481; p = 0,065$		

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, $n=870$). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců ($n=602$). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti šestipolních kontingenčních tabulek ($df = 2$). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Problémy s příjmem potravy

Tendence k přejídání se může být jednak indikátorem slabé vůle a snížené sebekontroly, nebo také výše zmiňované emoční rozkolísanosti či lability. Problémy v partnerství mohou být v některých případech kompenzovány nadměrnou konzumací jídla, a pokud se přejídání stane chronickým, může se již jednat o projev poruchy příjmu potravy. Jak často se sklony k přejídání vyskytují mezi mladými Čechy? A lze zde vysledovat závislost s výskytem partnerského násilí? Výpovědi našich respondentů ukazují, že přejídání se nepředstavuje mezi mladými lidmi marginální jev – o častém anebo stálém přejídání vypovídá necelá pětina (19 %) všech našich respondentů. Mezi aktéry partnerského násilí (napříč jeho druhy) se podíl mladých lidí, kteří se často přejídají, pohybuje okolo jedné čtvrtiny. V signifikantně zvýšené míře se toto chování vyskytuje u pachatelů fyzického násilí (35 % mezi muži, 30 % mezi ženami) a u mužů – pachatelů sexuálního (27 %) a psychického (28 %) násilí. Mezi oběťmi partnerského násilí je těch, kteří se často přejídají také zvýšený podíl, i když signifikantní rozdíl oproti mladým lidem násilím nezasaženým⁵² se projevil pouze u žen-obětí ekonomického násilí.

Tabulka č. 49. Jak často se přejídáte? Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Jak často se přejídáte?											
		Pachatelé						Oběti					
		Muži			Ženy			Muži			Ženy		
		Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně
Fyzické násilí	Bez násilí	19	37	44	15	37	48	21	36	43	16	37	47
	Výskyt násilí	35	35	30	30	40	30	19	42	39	22	44	34
	Statistiky	$\chi^2 = 5,491; p = 0,049$			$\chi^2 = 7,156; p = 0,028$			$\chi^2 = 0,396; p = 0,820$			$\chi^2 = 2,363; p = 0,307$		
Sexuální násilí	Bez násilí	18	36	46	16	39	45	20	36	44	15	37	48
	Výskyt násilí	27	44	29	23	33	44	25	43	32	22	40	38
	Statistiky	$\chi^2 = 6,214; p = 0,045$			$\chi^2 = 1,577; p = 0,348$			$\chi^2 = 1,743; p = 0,418$			$\chi^2 = 2,773; p = 0,250$		
Psych. násilí	Bez násilí	15	38	47	13	37	50	17	36	47	15	38	47
	Výskyt násilí	28	36	36	20	39	41	25	38	37	19	38	43
	Statistiky	$\chi^2 = 8,753; p = 0,013$			$\chi^2 = 0,233; p = 0,223$			$\chi^2 = 3,778; p = 0,151$			$\chi^2 = 1,184; p = 0,553$		
Ekonom. násilí	Bez násilí	18	36	46	12	41	47	18	35	47	12	37	51
	Výskyt násilí	24	39	37	21	36	43	24	38	38	22	39	39
	Statistiky	$\chi^2 = 2,260; p = 0,323$			$\chi^2 = 5,084; p = 0,079$			$\chi^2 = 3,030; p = 0,220$			$\chi^2 = 8,067; p = 0,018$		

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti šestipolních kontingenčních tabulek (df = 2). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Ukázalo se také, že respondenti, kteří se přiznávají, že proti svému partnerovi užívají násilí, výrazně častěji drží diety. U žen jsou tyto tendence obecně vyšší - napříč vzorkem vypovídá o stálém anebo

⁵² V populaci nezatížené partnerským násilím vypovídá o častém anebo stálém přejídání se v průměru 17 % mladých lidí.

častém držení diet 20 % žen a 3 % mužů. Pokud se zaměříme na aktéry partnerského násilí, zjistíme, že nejintenzivnější zkušenost s dietami mají ženy – pachatelky fyzického (35 %) a sexuálního (30 %) násilí. U ostatních druhů násilí neustálé anebo časté držení dietních kúr deklaruje okolo jedné čtvrtiny žen – akterek partnerského násilí. Mezi muži nalezneme nejvíce jedinců držících často diety mezi oběťmi sexuálního násilí (14 %) a signifikantně častěji než jejich násilím nezasažení vrstevníci deklarují držení diet také muži – pachatelé fyzického násilí (9 %). Časté držení diet může být u jedinců zaangažovaných v násilných vztazích spojené s nepřijetím sebe sama a s dalšími negativními postoji ke své osobě (viz dále). U mladých lidí, kteří střídají časté přejídání a zároveň časté držení diet, se může také jednat o projev zmiňované nevyrovnanosti.

Tabulka č. 50. Jak často držíte diety? Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Jak často držíte diety?											
		Pachatelé						Oběti					
		Muži			Ženy			Muži			Ženy		
		Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně
Fyzické násilí	Bez násilí	3	9	88	18	35	47	3	10	87	20	35	45
	Výskyt násilí	9	26	65	33	35	32	7	16	77	19	37	44
	Statistiky	$\chi^2 = 8,701; p = 0,013$			$\chi^2 = 6,577; p = 0,047$			$\chi^2 = 1,946; p = 0,378$			$\chi^2 = 0,018; p = 0,991$		
Sexuální násilí	Bez násilí	3	11	86	18	35	47	2	11	87	17	34	49
	Výskyt násilí	6	10	84	30	40	30	14	10	76	26	42	32
	Statistiky	$\chi^2 = 1,661; p = 0,436$			$\chi^2 = 6,314; p = 0,050$			$\chi^2 = 11,589; p = 0,003$			$\chi^2 = 6,332; p = 0,042$		
Psych. násilí	Bez násilí	3	10	87	13	33	54	2	12	86	13	34	53
	Výskyt násilí	5	11	84	26	37	37	5	10	85	26	37	37
	Statistiky	$\chi^2 = 0,764; p = 0,683$			$\chi^2 = 11,116; p = 0,004$			$\chi^2 = 2,845; p = 0,241$			$\chi^2 = 10,353; p = 0,006$		
Ekonom. násilí	Bez násilí	3	11	86	17	29	54	3	13	84	15	32	53
	Výskyt násilí	4	9	87	22	41	37	5	9	86	24	39	37
	Statistiky	$\chi^2 = 0,381; p = 0,826$			$\chi^2 = 8,594; p = 0,011$			$\chi^2 = 2,082; p = 0,353$			$\chi^2 = 8,367; p = 0,015$		

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti šestipolních kontingenčních tabulek (df = 2). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Časté přejídání a přehnané držení diet může být také předzvěstí anebo projevem některé z poruch příjmu potravy. Ukázalo se, že mladí lidé (a zejména ženy) se zkušenostmi s násilím trpí výrazně častěji některou z poruch příjmu potravy. Mezi lidmi bez násilné zkušenosti přiznává nějakou poruchu příjmu potravy 1 % mužů a 5 % žen.

U žen se zkušeností s partnerským násilím (bez ohledu na jeho druh) je pravděpodobnost, že se u nich zároveň vyskytuje některá z poruch příjmu potravy zvýšená. Zkušenosti s anorexií, bulimií či některou z dalších poruch příjmu potravy udává v průměru 13 % z nich. U žen, které vykazují zkušenosti s fyzickým násilím v roli oběti, dosahuje jejich podíl 22 % u těch v roli oběti a 25 % u těch v roli pachatele. Mezi muži jsou takové zkušenosti daleko výjimečnější, i když u mužů se zkušeností s fyzickým násilím můžeme také vysledovat lehkou (avšak statisticky neprůkaznou) inklinaci k těmto poruchám.

Tabulka č. 51. Máte osobní zkušenost s poruchami příjmu potravy (mentální anorexie, bulimie, jiné...) Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Osobní zkušenost s poruchami příjmu potravy (mentální anorexie, bulimie, jiné...)							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne
Fyzické násilí	Bez násilí	1	99	5	95	1	99	5	95
	Výskyt násilí	4	96	25	75	3	97	22	78
	Statistiky	$\chi^2 = 2,749; p = 0,097$		$\chi^2 = 21,424; p < 0,001$		$\chi^2 = 1,710; p = 0,191$		$\chi^2 = 14,933; p < 0,001$	
Sexuální násilí	Bez násilí	1	99	6	94	1	99	6	94
	Výskyt násilí	0	100	14	86	3	97	12	88
	Statistiky	$\chi^2 = 0,806; p = 0,369$		$\chi^2 = 3,301; p = 0,069$		$\chi^2 = 1,219; p = 0,269$		$\chi^2 = 3,411; p = 0,065$	
Psych. násilí	Bez násilí	1	99	2	98	1	99	3	97
	Výskyt násilí	1	99	11	89	1	99	12	88
	Statistiky	$\chi^2 = 0,113; p = 0,736$		$\chi^2 = 9,349; p = 0,002$		$\chi^2 = 0,372; p = 0,542$		$\chi^2 = 7,952; p = 0,005$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	1	99	5	95	1	99	4	96
	Výskyt násilí	2	98	9	91	1	99	10	90
	Statistiky	$\chi^2 = 0,777; p = 0,378$		$\chi^2 = 1,835; p = 0,176$		$\chi^2 = 0,304; p = 0,582$		$\chi^2 = 3,614; p = 0,057$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti šestipolních kontingenčních tabulek (df = 2). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Deprese a sebevražedné sklony (a související pocity)

Dostupné prameny uvádějí, že aktéři partnerského násilí jsou častěji postihováni depresemi a častěji se mezi nimi vyskytují pokusy o sebevraždu a sebevražedné sklony [Sanders 2004; Johnson, Leone 2005; Kelly, Johnson 2008]. Zjistit přítomnost skutečné deprese by vyžadovalo lékařskou diagnózu, v našich možnostech bylo pouze dotázat se respondentů, jak často (si myslí, že) trpí depresemi. A ukázalo se, že závěry zahraničních studií jsou platné i pro mladé Čechy. V populaci mladých lidí násilím nezasažených se podíl těch, kteří vypovídají o tom, že trpí depresemi stále anebo často, pohybuje okolo 5 %. U lidí se zkušenostmi s partnerským násilím je jejich podíl signifikantně vyšší. Nejdepresivnější se zdají být lidé zažívající fyzické násilí a oběti násilí sexuálního. Celých 23 % žen-pachatelek a 19 % žen – obětí fyzického násilí uvádí, že trpí depresemi stále anebo často, mezi muži-pachateli fyzického násilí takto odpovídá 17 % z nich. U obětí sexuálního násilí se s častými anebo stálými depresemi setkáme u 16 % z nich nezávisle na pohlaví. Taktéž aktéři ostatních druhů partnerského násilí se k depresím přiznávají ve zvýšené míře.

Tabulka č. 52. Jak často trpíte depresemi? Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Jak často trpíte depresemi?											
		Pachatelé						Oběti					
		Muži			Ženy			Muži			Ženy		
		Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně
Fyzick. násilí	Bez násilí	5	11	84	5	18	77	5	12	83	6	18	76
	Výskyt násilí	17	22	61	23	35	42	13	13	74	19	37	44
	Statistiky	$\chi^2 = 8,457; p = 0,015$			$\chi^2 = 23,874; p < 0,001$			$\chi^2 = 2,997; p = 0,224$			$\chi^2 = 19,912; p < 0,001$		
Sexuální násilí	Bez násilí	4	10	86	7	19	74	5	12	83	5	20	75
	Výskyt násilí	13	18	69	9	28	63	16	14	70	16	19	65
	Statistiky	$\chi^2 = 9,876; p = 0,007$			$\chi^2 = 2,229; p = 0,328$			$\chi^2 = 8,070; p = 0,018$			$\chi^2 = 10,180; p = 0,006$		
Psych. násilí	Bez násilí	4	12	84	2	13	85	1	12	87	4	13	83
	Výskyt násilí	9	12	78	12	27	61	11	12	77	12	27	61
	Statistiky	$\chi^2 = 2,775; p = 0,250$			$\chi^2 = 22,020; p < 0,001$			$\chi^2 = 12,412; p = 0,002$			$\chi^2 = 17,935; p < 0,001$		
Ekonom. násilí	Bez násilí	6	11	83	4	16	80	4	14	82	3	14	83
	Výskyt násilí	6	13	81	11	24	65	8	11	81	12	27	61
	Statistiky	$\chi^2 = 0,227; p = 0,893$			$\chi^2 = 9,769; p = 0,008$			$\chi^2 = 2,408; p = 0,300$			$\chi^2 = 20,123; p < 0,001$		

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti šestipolních kontingenčních tabulek (df = 2). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Rozšířenější výskyt depresivních stavů může souviset s dalšími negativními pocity a postoji k sobě samým, které mladí lidé zaangažovaní v násilných vztazích dle svých výpovědí častěji prožívají. Mezi

tyto pocity patří například pocity méněcennosti, znechucení sebou samým, pocity, že si jich druzí lidé neváží, pocity osamělosti. U lidí se zkušenostmi s partnerským násilím se také sporadičtěji vyskytují pocity naplnění a osobního štěstí, pocity úspěchu a pocity že jsou milováni (kontingenční tabulky zachycující přesné rozložení odpovědí respondentů zaangažovaných v jednotlivých druzích partnerského násilí viz tabulky č. I až VI - přílohy č. 13 až č. 18).

Prokázalo se, že lidé, kteří mají zkušenosti s partnerským násilím (jak v roli pachatele, tak v roli oběti) signifikantně častěji přemýšlejí o sebevraždě. Takovéto myšlenky napadají nejvíce muže a chlapce přiznávající, že jsou pachateli fyzického násilí na svém protějšku. Celých 17 % z nich uvádí, že je takovéto myšlenky napadají stále anebo často; pro porovnání v kategorii respondentů bez zkušenosti s partnerským násilím takto odpovídá necelé jedno procento z nich). O něco méně rozšířené myšlenky na sebevraždu pozorujeme u dalších aktérů fyzického a sexuálního násilí (v průměru 7 % takovéto myšlenky napadají stále anebo často). U pachatelů psychického a ekonomického násilí není rozdíl oproti násilím neovlivněné populaci tak výrazný, avšak větší inklinace k myšlenkám na sebevraždu lze vysledovat i u nich.

Tabulka č. 53. Jak často přemýšlíte o sebevraždě? Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Jak často přemýšlíte o sebevraždě?											
		Pachatelé						Oběti					
		Muži			Ženy			Muži			Ženy		
		Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně
Fyzické násilí	Bez násilí	1	4	95	2	3	95	2	4	94	2	2	96
	Výskyt násilí	17	9	74	10	13	77	7	10	83	5	17	78
	Statistiky	$\chi^2 = 30,870; p < 0,001$			$\chi^2 = 17,797; p < 0,001$			$\chi^2 = 5,579; p = 0,061$			$\chi^2 = 19,800; p < 0,001$		
Sexuální násilí	Bez násilí	1	4	95	2	3	95	1	5	94	3	3	94
	Výskyt násilí	7	8	85	7	12	81	11	5	84	3	7	90
	Statistiky	$\chi^2 = 9,925; p = 0,007$			$\chi^2 = 10,523; p = 0,005$			$\chi^2 = 16,768; p < 0,001$			$\chi^2 = 1,416; p = 0,493$		
Psych. násilí	Bez násilí	1	3	96	1	3	96	0	3	97	1	4	95
	Výskyt násilí	4	7	89	4	5	91	4	7	89	4	5	91
	Statistiky	$\chi^2 = 7,123; p = 0,028$			$\chi^2 = 2,485; p = 0,289$			$\chi^2 = 9,620; p = 0,008$			$\chi^2 = 2,549; p = 0,280$		
Ekonom. násilí	Bez násilí	1	3	96	2	3	95	1	4	95	0	3	97
	Výskyt násilí	4	7	89	4	6	90	3	6	91	5	6	89
	Statistiky	$\chi^2 = 6,041; p = 0,049$			$\chi^2 = 2,726; p = 0,256$			$\chi^2 = 1,771; p = 0,413$			$\chi^2 = 7,501; p = 0,024$		

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti šestipolních kontingenčních tabulek (df = 2). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Shrnutí

V souladu se zahraničními výzkumy [Johnson 2005; Kelly a Johnson 2008; Sanders 2004; Shorley 2008], které často poukazují na fakt, že aktéři situačního násilí v páru často vykazují emoční nevyrovnanost, můžeme i u mladých Čechů zaangažovaných v násilném vztahu ve zvýšené míře pozorovat náladovost, sklony k agresivitě a výbuchy vzteku. Na základě výsledků výše uvedených analýz můžeme konstatovat, že uvedené chování je nejvíce rozšířeno u pachatelů fyzického násilí, dále pak u mužů – pachatelů násilí sexuálního. Zajímavé je, že s těmito charakteristikami se ve zvýšené míře setkáváme i u žen - obětí fyzického násilí, avšak u mužů – obětí fyzického násilí nikoliv. O něco méně vykazují tyto charakteristiky také aktéři násilí psychického, bez velkých rozdílů mezi pachateli a oběťmi. Mladí lidé zaangažovaní ve vztahu, kde dochází k ekonomickému násilí, pak nejsou k emoční nevyrovnanosti výrazně náchylnější než mladí lidé, kteří partnerské násilí nezažívají.

Stejně tak i problematický přístup k příjmu potravy nejčastěji zaznamenáváme u aktérů fyzického násilí. Signifikantně častěji se vyskytující kladné odpovědi jsme zaznamenali zejména u pachatelů tohoto druhu násilí a to jak v souvislosti s častým přejídáním, držením diet, tak i deklarovaným výskytem poruch potravy. I ostatní aktéři partnerského násilí se však svými odpověďmi od jejich vrstevníků bez násilné partnerské zkušenosti odlišují. Diety a poruchy příjmu potravy jsou obecně spíše doménou žen, u aktérek partnerského násilí (bez ohledu na jeho druh) jsou tyto přístupy k jídlu ještě zřetelnější. Z jistého úhlu pohledu bychom přehnané držení diet mohli vidět jako násilí páchané proti vlastní osobě.

Výrazně častější přejídání se zase deklarují spíše mužští pachatelé partnerského násilí. Můžeme se domnívat, že lidé užívající násilí proti svým partnerům jídlem kompenzují vzniklé tenze a výčitky svědomí, anebo že se jedná o celkově nevyrovnané jedince vykazující oproti ostatní populaci sníženou sebekontrolu – jak v chování vůči partnerovi, tak ve vztahu k příjmu potravy. U obětí je možným vysvětlením přejídání se mj. útěcha, kterou, tyto lidé mohou v jídle nalézat.

Hodné pozornosti je i naše zjištění týkající se negativních postojů mladých lidí zaangažovaných v násilných vztazích k sobě samým – tyto častěji zažívají pocity méněcennosti, znechucení sebou samým, pocity, že si jich druzí lidé neváží, či pocity osamělosti. Pozitivní pocity jako například pocity naplnění a osobního štěstí, pocity úspěchu a pocity že jsou milováni, se naopak u aktérů partnerského násilí vyskytují méně často než u jejich vrstevníků bez zkušenosti s partnerským násilím.

Naše extenzivní šetření poukazuje na souvislosti těchto jevů s výskytem partnerského násilí, avšak zjistit, zda se jedná o příčinu a následek, anebo spíše o koincidenci a vzájemné zacyklené podporování projevů násilí vůči partnerovi a uvedených negativních pocitů, by příslušelo spíše více do hloubky zaměřenému kvalitativnímu zkoumání. Vnést světlo do této problematiky by mohla také longitudinální studie.

Zmíněné pocity a negativní postoje k sobě samým mohou souviset s depresiemi a častějšími myšlenkami na sebevraždu, jež jsou mezi aktéry partnerského násilí také výrazně častější. Tato zjištění by vzhledem ke své závažnosti neměla být přehlížena, naopak by si zasloužila hlubší prozkoumání, aby mohla být brána v úvahu při tvorbě preventivních a intervenčních opatření.

V. 6. 7 RODINNÉ PROSTŘEDÍ

Současná literatura [Carlson 1987; Shorley 2008; Siegel a Welsh 2009; Riggs a O'Leary 1989] uvádí, že výskyt partnerského násilí souvisí s prostředím a sociálním zázemím, ve kterém vyrůstali. Teorie sociálního učení [Bandura 1973] a teorie mezigeneračního přenosu násilí v rodině [Kwong, Bartholomew, Henderson, Trinke 2003] jsou na této tezi dokonce založeny. Ani v našem výzkumu jsme tyto souvislosti nechtěli opomenout a proto jsme explorativně zmapovali jednotlivé sféry života mladých Čechů, které mohou s výskytem partnerského násilí souviset. Nejdříve se zaměříme na zkušenosti respondentů s rozvodem či odloučením rodičů⁵³ a na přítomnost násilí ve vztahu rodičů. Budou nás však zajímat i další patologické jevy v rodině, jako například problémy rodičů s alkoholem či drogami. Pokusíme se také zjistit, jestli výskyt partnerského násilí ve vztahu mladých lidí souvisí také s úmrtím některého z rodičů anebo sourozenců.

---

⁵³ Ve výpovědích respondenti o „svých rodičích“, jsou zahrnuti i rodiče nevlastní a adoptivní.

Ačkoliv se poměrně hojně můžeme setkat s názorem, že „problémové děti“ často pocházejí z rozvedených manželství či neúplných rodin, ani mezi oběťmi, ani mezi pachateli partnerského násilí není signifikantně více těch, kteří zažili rozvod rodičů. Tuto událost prožilo v průměru 34 % respondentů s násilnou partnerskou zkušeností a v průměru 29 % mladých lidí bez zkušenosti s partnerským násilím (tento rozdíl není statisticky signifikantní). Pokud bychom přeci jen chtěli označit skupinu mladých lidí, kteří se s odlukou či rozvodem rodičů setkali nejčastěji, jsou to ženy – oběti fyzického násilí (44 %). Zdá se tak, že rozvod rodičů není pro pozdější přítomnost či absenci násilí ve vztahu mladých lidí tak směrodatný. Jak uvidíme dále, mnohem významnější vliv má způsob, jakým se k sobě rodiče mladých lidí chovali a chovají.

Tabulka č. 54. Rodiče se rozvedli anebo odloučili. Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Rodiče se rozvedli anebo odloučili							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne
Fyzické násilí	Bez násilí	29	71	30	70	29	71	30	70
	Výskyt násilí	30	70	40	60	26	74	44	56
	Statistiky	$\chi^2 = 0,028$; $p = 0,867$		$\chi^2 = 1,561$; $p = 0,212$		$\chi^2 = 0,167$; $p = 0,683$		$\chi^2 = 3,286$; $p = 0,070$	
Sexuální násilí	Bez násilí	29	71	31	69	30	70	33	67
	Výskyt násilí	27	73	35	65	19	81	28	72
	Statistiky	$\chi^2 = 0,085$; $p = 0,770$		$\chi^2 = 0,273$; $p = 0,601$		$\chi^2 = 2,070$; $p = 0,150$		$\chi^2 = 0,460$; $p = 0,497$	
Psych. násilí	Bez násilí	26	74	27	73	27	73	28	72
	Výskyt násilí	32	68	35	65	31	69	35	65
	Statistiky	$\chi^2 = 1,309$; $p = 0,253$		$\chi^2 = 1,956$; $p = 0,162$		$\chi^2 = 0,624$; $p = 0,430$		$\chi^2 = 1,583$; $p = 0,208$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	26	74	31	69	26	74	30	70
	Výskyt násilí	33	67	31	69	32	68	33	67
	Statistiky	$\chi^2 = 2,012$; $p = 0,156$		$\chi^2 = 0,000$; $p = 0,985$		$\chi^2 = 1,118$; $p = 0,290$		$\chi^2 = 0,190$; $p = 0,663$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 1). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Ukazuje se, že mezi rodiči respondentů se zkušeností s partnerským násilím častěji dochází (anebo docházelo) k opakujícím se vážným hádkám anebo fyzickým střetům. Nejmarkantnější je tato zkušenost u aktérů fyzického násilí, kde ke střetům mezi rodiči docházelo u 57 % mužů - pachatelů a 46 % žen – obětí. O vážných hádkách rodičů vypovídají i často muži se zkušeností se sexuálním násilím (49 % mezi oběťmi, 47 % mezi pachateli). U mladých lidí bez zkušenosti s partnerským fyzickým násilím se podíl těch, kteří zažili vážné hádky a střety rodičů pohybuje okolo 30 % (což je samo o sobě dosti alarmující údaj). Mezi lidmi se zkušeností s ostatními druhy násilí se podíl těch, kteří vycházejí z rodinného zázemí

zasaženým hádkami rodičů, pohybuje okolo 40 %. I v těchto případech je to stále signifikantně více, než u jejich vrstevníků bez zkušeností s partnerským násilím.

Tabulka č. 55. Opakující se vážné hádky nebo fyzické střety mezi rodiči. Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Opakující se vážné hádky nebo fyzické střety mezi rodiči							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne
Fyzické násilí	Bez násilí	27	73	32	68	29	71	31	69
	Výskyt násilí	57	43	43	57	39	61	46	54
	Statistiky	$\chi^2 = 8,765; p = 0,003$		$\chi^2 = 1,835; p = 0,176$		$\chi^2 = 1,188; p = 0,276$		$\chi^2 = 3,616; p = 0,057$	
Sexuální násilí	Bez násilí	25	75	32	68	28	72	33	67
	Výskyt násilí	47	53	40	60	49	51	31	69
	Statistiky	$\chi^2 = 10,766; p = 0,001$		$\chi^2 = 0,934; p = 0,334$		$\chi^2 = 6,820; p = 0,009$		$\chi^2 = 0,146; p = 0,703$	
Psych. násilí	Bez násilí	24	76	22	78	22	78	27	73
	Výskyt násilí	38	62	42	58	38	62	40	60
	Statistiky	$\chi^2 = 6,926; p = 0,008$		$\chi^2 = 12,622; p < 0,001$		$\chi^2 = 8,123; p = 0,004$		$\chi^2 = 5,582; p = 0,018$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	25	75	27	73	25	75	27	73
	Výskyt násilí	37	63	37	63	36	64	40	60
	Statistiky	$\chi^2 = 4,599; p = 0,032$		$\chi^2 = 3,672; p = 0,050$		$\chi^2 = 4,333; p = 0,037$		$\chi^2 = 5,203; p = 0,023$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 1). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Dalším potvrzením mezigeneračního přenosu násilného chování je replikace fyzické agrese. Stojí za povšimnutí, že průměrně 12 % lidí bez násilné partnerské zkušenosti vypovídá, že jeden z rodičů fyzicky ubližoval druhému, zatímco u aktérů psychického, sexuálního a ekonomického násilí se tento podíl pohybuje (bez ohledu na to, zda se dotyčný řadí do kategorie pachatele či oběti) okolo 20 %. Mezi oběťmi fyzického násilí mohlo fyzické násilí mezi rodiči sledovat dokonce ještě více (38 % žen a 26 % mužů) a u pachatelů fyzického násilí podíl lidí s takovou zkušeností dosahuje dokonce 35 % u mužů a 39 % u žen.

Tabulka č. 56. Jeden z rodičů fyzicky ubližoval druhému. Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Jeden z rodičů fyzicky ubližoval druhému							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne
Fyzické násilí	Bez násilí	11	89	13	87	12	88	13	87
	Výskyt násilí	35	65	39	61	26	74	38	62
	Statistiky	$\chi^2 = 10,622; p = 0,001$		$\chi^2 = 15,443; p < 0,001$		$\chi^2 = 4,921; p = 0,027$		$\chi^2 = 14,315; p < 0,001$	
Sexuální násilí	Bez násilí	11	89	15	85	12	88	15	85
	Výskyt násilí	23	77	24	76	19	81	21	79
	Statistiky	$\chi^2 = 5,995; p = 0,014$		$\chi^2 = 1,826; p = 0,177$		$\chi^2 = 1,263; p = 0,261$		$\chi^2 = 1,046; p = 0,306$	
Psych. násilí	Bez násilí	11	89	13	87	9	91	11	89
	Výskyt násilí	16	84	19	81	16	84	22	78
	Statistiky	$\chi^2 = 1,287; p = 0,257$		$\chi^2 = 1,964; p = 0,161$		$\chi^2 = 3,417; p = 0,065$		$\chi^2 = 6,016; p = 0,014$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	9	91	14	86	8	92	14	86
	Výskyt násilí	19	81	19	81	18	82	19	81
	Statistiky	$\chi^2 = 5,520; p = 0,019$		$\chi^2 = 1,357; p = 0,224$		$\chi^2 = 6,074; p = 0,014$		$\chi^2 = 1,349; p = 0,246$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek ($df = 1$). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Se slovním ponižováním mezi rodiči má osobní zkušenost relativně velká část všech mladých lidí napříč vzorkem. Mezi těmi, kteří nemají vlastní zkušenost s partnerským násilím, zažívalo verbální ponižování jednoho rodiče druhým v průměru 35 % z nich, avšak mezi mladými lidmi, kteří jsou sami aktéry partnerského násilí, zasáhla uvedená zkušenost přibližně polovinu z nich. Mladých lidí, kteří zažívali ponižování mezi svými rodiči je nejvíce mezi aktéry fyzického násilí (65 % mezi muži a 55% mezi ženami v roli pachatele; 52 % mezi muži a 62 % mezi ženami v roli oběti) a pachateli sexuálního násilí (59 % mezi muži a 56 % mezi ženami).

Tabulka č. 57. Jeden z rodičů slovně ponižoval druhého. Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Jeden z rodičů slovně ponižoval druhého							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne
Fyzické násilí	Bez násilí	32	68	40	60	33	67	39	61
	Výskyt násilí	65	25	55	45	52	48	61	39
	Statistiky	$\chi^2 = 10,539; p = 0,001$		$\chi^2 = 3,343; p = 0,067$		$\chi^2 = 4,190; p = 0,041$		$\chi^2 = 7,020; p = 0,008$	
Sexuální násilí	Bez násilí	28	72	39	61	32	68	40	60
	Výskyt násilí	59	41	56	44	54	46	46	54
	Statistiky	$\chi^2 = 20,097; p < 0,001$		$\chi^2 = 4,095; p = 0,043$		$\chi^2 = 6,732; p = 0,009$		$\chi^2 = 0,789; p = 0,375$	
Psych. násilí	Bez násilí	28	72	30	70	28	72	34	66
	Výskyt násilí	44	56	52	48	41	59	50	50
	Statistiky	$\chi^2 = 8,006; p = 0,005$		$\chi^2 = 15,046; p < 0,001$		$\chi^2 = 5,427; p = 0,020$		$\chi^2 = 7,966; p = 0,005$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	30	70	33	67	28	72	32	68
	Výskyt násilí	40	60	50	50	42	58	52	48
	Statistiky	$\chi^2 = 3,122; p = 0,077$		$\chi^2 = 8,672; p = 0,003$		$\chi^2 = 6,288; p = 0,012$		$\chi^2 = 11,730; p = 0,001$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek ($df = 1$). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Mezi rodiči mladých lidí (zejména dívek), kteří se ve svém partnerském vztahu potýkají zejména s psychickým a fyzickým násilím je také signifikantně více alkoholiků a uživatelů drog. Zatímco mezi lidmi bez násilné partnerské zkušenosti udává problémy některého z rodičů s alkoholem a drogami okolo 15 % respondentů, mezi dívkami a ženami se zkušeností s psychickým násilím se pozitivně vyjádřilo o problémech svých rodičů s alkoholem či drogami 27 % z nich. Mezi respondentkami zasaženými

fyzickým násilím se dokonce jedná až o 45 % mezi pachatelkami 46 % mezi oběťmi⁵⁴. Je zajímavé, že tento trend je daleko výraznější u žen, než u mužů. Avšak pro dopátrání se skutečných příčin by však bylo nutné provést výzkum zaměřený přímo na působení problematického vztahu k alkoholu a drogám rodičů na chování jejich dětí v partnerském vztahu. V námi provedeném výzkumu jsme se na tuto problematiku nezaměřovali a můžeme tak pouze poukázat na souvislost těchto dvou jevů.

Tabulka č. 58. Problémy některého z rodičů s alkoholem nebo drogami. Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Problémy některého z rodičů s alkoholem nebo drogami							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne
Fyzické násilí	Bez násilí	13	87	17	83	15	85	17	83
	Výskyt násilí	22	78	45	55	16	84	46	54
	Statistiky	$\chi^2 = 1,282; p = 0,258$		$\chi^2 = 16,149; p < 0,001$		$\chi^2 = 0,051; p = 0,821$		$\chi^2 = 18,246; p < 0,001$	
Sexuální násilí	Bez násilí	15	85	19	81	15	85	20	80
	Výskyt násilí	11	89	33	67	11	89	24	76
	Statistiky	$\chi^2 = 0,558; p = 0,455$		$\chi^2 = 4,009; p = 0,043$		$\chi^2 = 0,525; p = 0,469$		$\chi^2 = 0,654; p = 0,419$	
Psych. násilí	Bez násilí	14	86	14	86	13	87	15	85
	Výskyt násilí	15	85	27	73	16	84	27	73
	Statistiky	$\chi^2 = 0,109; p = 0,742$		$\chi^2 = 6,791; p = 0,009$		$\chi^2 = 0,981; p = 0,345$		$\chi^2 = 7,165; p = 0,007$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	16	84	18	82	14	86	16	84
	Výskyt násilí	12	88	23	77	15	85	26	74
	Statistiky	$\chi^2 = 0,721; p = 0,396$		$\chi^2 = 1,084; p = 0,298$		$\chi^2 = 0,042; p = 0,837$		$\chi^2 = 4,203; p = 0,040$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 1). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

⁵⁴ V této souvislosti musíme brát v úvahu fakt, že problémy rodičů s alkoholem a drogami silně souvisí s tím, že mezi rodiči docházelo k fyzickým střetům, fyzickému ubližování, verbálnímu napadání a ponižování.

Další těžkou zkušeností je bezpochyby smrt některého člena rodiny. Napříč vzorkem zažilo úmrtí některého z rodičů 13 % respondentů. Mladí lidé, kteří udávají zkušenost zejména s partnerským násilím, o této zkušenosti vypovídají o něco častěji, než mladí bez zkušenosti násilí v partnerství.

Smrtí některého z rodičů byli nejčastěji zasaženi oběti fyzického násilí a pachatelé a oběti sexuálního násilí, z nichž ztratilo některého z rodičů 19 až 23 % (avšak rozdíly oproti jejich vrstevníkům bez zkušenosti s daným typem násilí zde nejsou signifikantní). Mezi lidmi zaangažovanými v ekonomickém partnerském násilí signifikantně častěji než jejich vrstevníci vypovídají o ztrátě jednoho z rodičů muži – pachatelé (21 %) a ženy – oběti (20 %).

Tabulka č. 59. Úmrtí některého z rodičů. Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Úmrtí některého z rodičů							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne
Fyzické násilí	Bez násilí	16	84	15	85	15	85	14	86
	Výskyt násilí	13	87	15	85	23	77	22	78
	Statistiky	$\chi^2 = 0,123; p = 0,726$		$\chi^2 = 0,002; p = 0,965$		$\chi^2 = 1,073; p = 0,300$		$\chi^2 = 1,602; p = 0,206$	
Sexuální násilí	Bez násilí	15	85	14	86	16	84	13	87
	Výskyt násilí	19	91	23	77	19	81	22	78
	Statistiky	$\chi^2 = 0,687; p = 0,407$		$\chi^2 = 2,500; p = 0,114$		$\chi^2 = 0,247; p = 0,619$		$\chi^2 = 3,046; p = 0,081$	
Psych. násilí	Bez násilí	14	86	13	87	15	85	13	87
	Výskyt násilí	19	81	16	83	18	82	18	82
	Statistiky	$\chi^2 = 1,518; p = 0,218$		$\chi^2 = 0,503; p = 0,478$		$\chi^2 = 0,575; p = 0,448$		$\chi^2 = 1,453; p = 0,228$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	12	88	12	88	16	84	11	89
	Výskyt násilí	21	79	17	83	16	84	20	80
	Statistiky	$\chi^2 = 4,269; p = 0,039$		$\chi^2 = 1,328; p = 0,249$		$\chi^2 = 0,01; p = 0,974$		$\chi^2 = 4,487; p = 0,034$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 1). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

S úmrtím **některého ze sourozenců** se setkala v průměru 3 % respondentů napříč vzorkem. Muži, kteří se zařadili do kategorie oběti fyzického anebo sexuálního násilí vypovídají však o této zkušenosti výrazně častěji. Ztrátu některého ze sourozenců utrpělo 16 % mužů-obětí sexuálního a 13 % mužů-obětí fyzického násilí. U ostatních druhů násilí nejsou rozdíly zdaleka takové.

Tabulka č. 60. Úmrtí některého ze sourozenců. Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Úmrtí některého ze sourozenců							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne
Fyzické násilí	Bez násilí	2	98	5	95	2	98	4	96
	Výskyt násilí	9	91	0	100	13	87	5	95
	Statistiky	$\chi^2 = 3,365; p = 0,067$		$\chi^2 = 2,074; p = 0,150$		$\chi^2 = 11,482; p = 0,001$		$\chi^2 = 0,034; p = 0,854$	
Sexuální násilí	Bez násilí	1	99	5	95	1	99	4	96
	Výskyt násilí	8	92	2	98	16	84	4	96
	Statistiky	$\chi^2 = 8,475; p = 0,004$		$\chi^2 = 0,477; p = 0,490$		$\chi^2 = 25,008; p < 0,001$		$\chi^2 = 0,017; p = 0,897$	
Psych. násilí	Bez násilí	2	98	5	95	2	98	5	95
	Výskyt násilí	4	96	4	96	4	96	4	96
	Statistiky	$\chi^2 = 1,269; p = 0,260$		$\chi^2 = 0,445; p = 0,505$		$\chi^2 = 1,117; p = 0,291$		$\chi^2 = 0,026; p = 0,872$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	2	98	5	95	1	99	5	95
	Výskyt násilí	4	96	4	96	5	95	3	97
	Statistiky	$\chi^2 = 1,443; p = 0,230$		$\chi^2 = 0,336; p = 0,545$		$\chi^2 = 5,328; p = 0,021$		$\chi^2 = 0,567; p = 0,451$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 1). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Shrnutí

Výsledky analýz zaměřených na životní zkušenosti mladých Čechů ukázaly, že pro výskyt partnerského násilí ve vztahu je podstatné, jaké zážitky si mladí lidé odnášejí ze své orientační rodiny. Není tak důležité, jestli se jejich rodiče rozvedli či odloučili, ale spíše jak se k sobě vzájemně chovali, zda své děti stavěli do nechtěné role diváků jejich slovních potyček, vzájemného ponižování, či dokonce fyzických ataků. Mladí lidé, kteří byli v dětství svědky těchto událostí, mají nyní ve svých současných vztazích větší tendence chovat se ke svému partnerovi agresivně, vynucovat si sex, nebo jej ve zvýšené míře kontrolovat a verbálně atakovat. Tito mladí muži a mladé ženy se také častěji sami stávají terčem takového chování. V souladu s teorií sociálního učení a mezigeneračního přenosu násilí se zdá, že tyto mladí lidé přejímají vzorce chování svých rodičů a pravděpodobně takovéto jednání partnerů vůči sobě považují za normální.

Akteři partnerského násilí také častěji vykazují zkušenost s úmrtím některého z rodičů či sourozenců a zejména ženy se zkušeností s partnerským násilím častěji referují o problémech rodičů s alkoholem či s drogami. Zdá se tak, že mladí lidé zaangażovaní v násilném partnerském vztahu mají za sebou častěji zážitky těžších a nepříjemných událostí. Samozřejmě z toho nelze vyvozovat, že každý, kdo tyto těžké události zažil, bude automaticky užívat ve svém partnerském vztahu násilí, nebo nechá svého partnera, aby užíval násilí proti ní/němu. Mnoho respondentů, kteří vypovídají o obdobných zkušenostech, totiž nezažívá násilí ani v roli pachatele, ani v roli oběti partnerského násilí. Uvedená zjištění spíše poukazují na rizikovou skupinu jedinců, kteří by mohli mít tendence stát se součástí násilného vztahu. Právě oni by se v první řadě měli stát recipiency primární prevence zaměřené na snížení výskytu partnerského násilí mezi mladými lidmi.

V. 6. 8 ZKUŠENOSTI VRSTEVNÍKŮ

O tom, že fyzické násilí mezi partnery není úplně vzácným jevem, vypovídá i fakt, že 40 % všech mladých lidí, kteří se zúčastnili našeho šetření, uvádí, že mají anebo měli kamarády, o kterých vědí, že občas svého partnera či partnerku uhodí. Vrstevnické prostředí, ve kterém se mladí lidé potýkající se s partnerským násilím pohybují, vykazuje ještě vyšší míru incidence fyzického násilí⁵⁵ (nadpoloviční většina respondentů má přátele, kteří řeší občas neshody fyzickým násilím). Nejčastěji o násilných zkušenostech mezi svými kamarády referují muži, kteří se zařadili mezi oběti partnerského násilí (55 % mezi oběťmi násilí fyzického, 62 % mezi oběťmi násilí sexuálního, 59 % mezi oběťmi násilí psychického a 61 % mezi oběťmi násilí ekonomického. Avšak i další kategorie respondentů majících zkušenosti s partnerským násilím udávají, že mají kamarády, kteří občas uhodí svého partnera/partnerku, častěji než jejich vrstevníci s partnerskými vztahy násilím nezasaženými. Je možné, že lidé mající sami zkušenosti s násilím v partnerství si pro sebe toto chování svým způsobem normalizují a vypovídají proto častěji, že znají násilné incidenty i mezi páry ve svém okolí. Jiným (a jistě ne posledním) vysvětlením může být předpoklad, že lidé, kteří sami násilí zažívají, toto téma také někdy otvírají mezi některými svými přáteli a ti jim zas sdělují své prožitky, které by přátelům bez těchto zkušeností nepředávali. Ve výčtu podobných hypotéz bychom mohli pokračovat, nicméně jsme si vědomi, že předkládané pokusy o vysvětlení jsou pouze domnělé a že na základě našeho šetření není možné na důvody těchto zjištění jednoznačně odpovědět – této otázce by bylo třeba se věnovat více do hloubky v navazujících výzkumech.

---

⁵⁵ To podporuje i hypotézu, že v chování adolescentů se několikanásobně zvyšuje pravděpodobnost delikventního jednání, pokud se přátelí s delikventními vrstevníky. Dochází k tomu na základě internalizace norem a modelů chování skupiny [Agnew 1997].

Tabulka č. 62. Máte (měl(a) jste) kamarády, o kterých víte, že občas uhodí svého partnera/svou partnerku. Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Máte (měl(a) jste) kamarády, o kterých víte, že občas uhodí svého partnera/svou partnerku.							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne
Fyzické násilí	Bez násilí	44	56	40	60	44	56	38	62
	Výskyt násilí	52	48	45	55	55	45	56	44
	Statistiky	$\chi^2 = 0,506; p = 0,477$		$\chi^2 = 0,406; p = 0,524$		$\chi^2 = 1,270; p = 0,260$		$\chi^2 = 4,687; p = 0,030$	
Sexuální násilí	Bez násilí	42	58	39	61	43	57	38	62
	Výskyt násilí	58	42	49	51	62	38	46	54
	Statistiky	$\chi^2 = 5,060; p = 0,024$		$\chi^2 = 1,483; p = 0,223$		$\chi^2 = 4,846; p = 0,028$		$\chi^2 = 1,348; p = 0,246$	
Psych. násilí	Bez násilí	34	66	32	68	32	68	32	68
	Výskyt násilí	61	39	48	52	59	41	49	51
	Statistiky	$\chi^2 = 21,180; p < 0,001$		$\chi^2 = 7,651; p = 0,006$		$\chi^2 = 22,042; p < 0,001$		$\chi^2 = 9,335; p = 0,002$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	37	63	31	69	29	71	28	72
	Výskyt násilí	56	44	49	51	61	39	54	46
	Statistiky	$\chi^2 = 10,334; p = 0,001$		$\chi^2 = 10,470; p = 0,001$		$\chi^2 = 29,660; p < 0,001$		$\chi^2 = 21,181; p < 0,001$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 1). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané čtyřpolní tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Stejně tak přibližně čtvrtina všech mladých lidí také udává, že mezi jejich kamarády znají někoho, kdo si u svého partnera často vynucuje sex. Mezi mladými lidmi s vlastní násilnou partnerskou zkušeností je to okolo 40 % a nejrozšířenější je tato zkušenost mezi lidmi (muži i ženami), kteří se svými výpověďmi zařadili do role pachatele sexuálního násilí na svém partnerovi (44 %). V tomto případě bychom se spíše přikláněli k vysvětlení normalizací vlastního chování, avšak stejně jako u předchozí otázky nemůžeme brát navrhované vysvětlení jako jednoznačné. Mezi ženami – oběťmi fyzického násilí je těch, které vypovídají o tom, že si někdo z jejich přátel u svého partnera vynucuje sex, ještě více (46 %) a zde by tato vysvětlující hypotéza zřejmě příliš neuspěla.

Tabulka č. 63. Máte (měl(a) jste) kamarády, o kterých víte, že si často u své partnerky/svého partnera vynucují sex. Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Máte (měl(a) jste) kamarády, o kterých víte, že si často u své partnerky/svého partnera vynucují sex.							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne
Fyzické násilí	Bez násilí	28	72	29	71	28	72	28	72
	Výskyt násilí	35	65	40	60	29	71	46	54
	<i>Statistiky</i>	$\chi^2 = 0,443; p = 0,510$		$\chi^2 = 1,935; p = 0,164$		$\chi^2 = 0,004; p = 0,947$		$\chi^2 = 5,409; p = 0,020$	
Sexuální násilí	Bez násilí	25	75	28	72	28	72	27	73
	Výskyt násilí	44	56	44	56	32	68	41	59
	<i>Statistiky</i>	$\chi^2 = 8,309; p = 0,004$		$\chi^2 = 4,386; p = 0,036$		$\chi^2 = 0,317; p = 0,574$		$\chi^2 = 4,503; p = 0,034$	
Psych. násilí	Bez násilí	23	77	20	80	20	80	23	77
	Výskyt násilí	36	64	39	61	38	62	39	61
	<i>Statistiky</i>	$\chi^2 = 6,119; p = 0,013$		$\chi^2 = 13,135; p < 0,001$		$\chi^2 = 11,517; p = 0,001$		$\chi^2 = 9,598; p = 0,002$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	26	74	18	82	19	81	21	79
	Výskyt násilí	33	67	41	59	38	62	41	59
	<i>Statistiky</i>	$\chi^2 = 1,695; p = 0,193$		$\chi^2 = 18,610; p < 0,001$		$\chi^2 = 12,530; p < 0,001$		$\chi^2 = 14,816; p < 0,001$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 2). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Shrnutí

V této kapitole jsme se zaměřili na zkušenosti vrstevnického okolí našich respondentů – o rozšířenosti užívání násilí mezi mladou českou populací vypovídá fakt, že 40 % všech mladých lidí, kteří se zúčastnili našeho šetření má, anebo mělo kamarády, o kterých vědí, že občas svého partnera či partnerku uhodí.

Mezi aktéry partnerského násilí je to pak nadpoloviční většina respondentů. V této souvislosti si musíme uvědomit možnost, že mnoho případů užívání násilí proti partnerovi zůstává pravděpodobně svému okolí skryto, protože se odehrává v soukromí a ani jeden z aktérů se o těchto aspektech jejich vztahu mezi svými přáteli nešíří.

Zkušenosti našich respondentů a jejich přátel dokládají, že ani sexuální násilí není zas tak vzácné – přibližně čtvrtina všech mladých lidí udává, že mezi jejich kamarády znají někoho, kdo si u svého partnera často vynucuje sex. Mezi mladými lidmi s vlastní násilnou partnerskou zkušeností je to okolo 40 %. Latence tohoto jevu bude přitom s velkou pravděpodobností ještě vyšší.

Z rozdílů mezi odpověďmi mladých lidí s vlastní násilnou zkušeností v partnerském vztahu, a jejich násilím nezasaženými vrstevníky se zdá, že mezi některými segmenty populace je užívání násilí proti partnerovi rozšířenější (anebo méně latentní) než mezi jinými. Je možné, že sociální okolí mladých lidí, kteří jsou součástí násilného vztahu, toto chování nepovažuje za tak nepřijatelné, či ho dokonce schvaluje. Jako další vysvětlení se nabízí možnost, že lidé, kteří sami násilí ve svém partnerském vztahu zažívají a se svým problémem se svěří svým přátelům, zapříčiní i větší otevřenost a ochotu se svěřit ze strany jejich přátel.

V. 6. 9 ADIKTIVNÍ A DELIKVENTNÍ HISTORIE

Jelikož řada zahraniční výzkumů [Jackson 1999; Sanders 2004; Shorley 2008] indikuje vyšší podíl aktérů partnerského násilí také mezi lidmi vykazujícími účast na delikventní činnosti, zařadili jsme do našeho výzkumu také škálu orientující se na zjištění adiktivní a delikventní historie našich respondentů. Zajímalo nás, zda mají respondenti zkušenosti s vyjmenovanými typy patologického chování a v případě, že ano, zda se jedná o jednorázovou anebo opakovanou zkušenost. Spíše než do hloubky jsme problematiku sledovali více do šíře a dotazovali jsme se úmyslně na různé jevy - od požívání drog, vandalismu, účasti v bitkách až po krádeže drobného majetku. Účelem bylo najít směry patologického jednání, které jsou pro sledovanou skupinu příznačné. Své zkušenosti respondenti popisovali prostřednictvím třibodové škály (několikrát, jednou a vůbec ne). Otázky dotazníku četl tazatel, který i odpovědi zaznamenával. Nejednalo se tak o samovyplňování jako v případě zjišťování zkušenosti s partnerským násilím, ale o standardizovaný rozhovor.

Mezi mladými lidmi potýkajícími se s partnerským násilím je výrazně větší podíl těch, kteří mají zkušenosti s drogami. K opakovanému užívání extáze či speedu se přiznává 22 % pachatelů fyzického násilí (bez ohledu na pohlaví), u mužů se zkušeností se sexuálním násilím v roli pachatele tento podíl dosahuje 23 % a mezi muži se zkušeností se sexuálním násilím v roli oběti 32 %. Opakovaná konzumace těchto drog je také rozšířenější mezi aktéry psychického násilí. Pro porovnání - mezi lidmi bez zkušenosti s partnerským násilím (obecně) je opakovaných uživatelů těchto drog jen v průměru 10 % mezi muži a 4 % mezi ženami. Těch, kteří tyto drogy vyzkoušeli pouze jedenkrát, je mezi lidmi angažovanými v násilném partnerském vztahu také o něco více než u ostatních mladých lidí, avšak tento rozdíl není statisticky významný.

Tabulka č. 64. Požil(a) jste někdy drogy jako extáze nebo speed? Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

Požil(a) jste někdy drogy jako extáze nebo speed?													
		Pachatelé						Oběti					
		Muži			Ženy			Muži			Ženy		
		Několikrát	Jednou	Vůbec	Několikrát	Jednou	Vůbec	Několikrát	Jednou	Vůbec	Několikrát	Jednou	Vůbec
Fyzické násilí	Bez násilí	14	19	67	4	19	77	13	19	68	6	18	76
	Výskyt násilí	22	22	56	22	23	55	23	16	61	10	29	61
	Statistiky	$\chi^2 = 1,459; p = 0,428$			$\chi^2 = 19,851; p < 0,001$			$\chi^2 = 2,111; p = 0,348$			$\chi^2 = 3,884; p = 0,143$		
Sexuální násilí	Bez násilí	12	17	71	6	19	75	11	20	69	5	19	76
	Výskyt násilí	23	26	51	9	24	67	32	14	54	11	23	66
	Statistiky	$\chi^2 = 8,596; p = 0,014$			$\chi^2 = 1,382; p = 0,501$			$\chi^2 = 11,884; p = 0,003$			$\chi^2 = 4,129; p = 0,127$		
Psych. násilí	Bez násilí	9	19	72	3	18	79	9	20	71	3	20	77
	Výskyt násilí	20	20	60	10	21	69	20	18	62	11	19	70
	Statistiky	$\chi^2 = 7,867; p = 0,020$			$\chi^2 = 6,275; p = 0,043$			$\chi^2 = 7,868; p = 0,020$			$\chi^2 = 8,515; p = 0,014$		
Ekonom. násilí	Bez násilí	12	20	68	6	14	80	10	19	71	5	16	79
	Výskyt násilí	17	18	65	7	25	68	18	19	63	8	24	68
	Statistiky	$\chi^2 = 1,511; p = 0,470$			$\chi^2 = 5,903; p = 0,052$			$\chi^2 = 3,696; p = 0,158$			$\chi^2 = 5,181; p = 0,075$		

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 2). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

K opakovanému užívání drog jako LSD, pervitin, heroin a kokain se přiznávají necelá 3 % lidí bez zkušenosti s partnerským násilím, avšak mezi lidmi zaangažovanými v násilném partnerském vztahu je jejich podíl vyšší – u mužů se zkušeností s fyzickým násilím a se sexuálním násilím v roli oběti dokonce

až 13 %, u ostatních mladých lidí se zkušeností s partnerským násilím referuje o opakované zkušenosti s těmito drogami 7 % z nich.

Tabulka č. 65. Požil(a) jste někdy drogy jako LSD, pervitin, heroin nebo kokain? Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Požil(a) jste někdy drogy jako LSD, pervitin, heroin nebo kokain?											
		Pachatelé						Oběti					
		Muži			Ženy			Muži			Ženy		
		Několikrát	Jednou	Vůbec	Několikrát	Jednou	Vůbec	Několikrát	Jednou	Vůbec	Několikrát	Jednou	Vůbec
Fyzické násilí	Bez násilí	4	8	88	1	4	95	3	8	89	2	4	94
	Výskyt násilí	13	0	87	10	10	80	13	7	80	5	8	87
	Statistiky	$\chi^2 = 6,149; p = 0,046$			$\chi^2 = 12,884; p = 0,002$			$\chi^2 = 6,401; p = 0,041$			$\chi^2 = 1,975; p = 0,373$		
Sexuální násilí	Bez násilí	4	7	89	2	4	94	3	7	90	2	4	94
	Výskyt násilí	5	11	84	7	7	86	13	14	73	4	8	88
	Statistiky	$\chi^2 = 1,373; p = 0,503$			$\chi^2 = 4,530; p = 0,104$			$\chi^2 = 10,946; p = 0,004$			$\chi^2 = 3,716; p = 0,156$		
Psych. násilí	Bez násilí	3	5	92	1	2	97	3	5	82	1	3	96
	Výskyt násilí	7	11	82	4	7	89	6	10	84	5	7	88
	Statistiky	$\chi^2 = 7,499; p = 0,024$			$\chi^2 = 7,050; p = 0,029$			$\chi^2 = 5,180; p = 0,075$			$\chi^2 = 8,588; p = 0,014$		
Ekonom. násilí	Bez násilí	4	8	88	2	4	94	4	4	92	1	3	96
	Výskyt násilí	6	7	87	4	5	91	5	11	84	4	7	89
	Statistiky	$\chi^2 = 0,888; p = 0,642$			$\chi^2 = 1,505; p = 0,471$			$\chi^2 = 5,531; p = 0,063$			$\chi^2 = 5,609; p = 0,061$		

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 2). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Rozšířenější užívání drog mladými lidmi se zkušenostmi s partnerským násilím bychom mohli interpretovat například jako snahu uniknout nepříjemné realitě všedního dne, snahu odprostit se na chvíli od svých (i partnerových) selhání a povznést se nad těžko řešitelné problémy, které vztah poznamenaný násilím může přinášet. My se však s podobnými kauzálními vysvětleními neztotožňujeme. Při podrobnějších analýzách se totiž opět ukazuje, že zkušenosti s užíváním drog (jak tvrdších, tak v předchozí otázce zmiňovaných speedu, extáze apod.) podstatně častěji vykazují mladí lidé s neuspokojivým rodinným zázemím (opakující se vážné hádky nebo střety mezi rodiči, problémy rodičů s alkoholem...). Na základě těchto zjištění se nám potvrzuje v literatuře zabývající se delikvencí mládeže často opakované tvrzení (př. [Siegel, Welsh 2009]), že mladí lidé pocházející ze „závadového“ prostředí mívají k užívání návykových látek a obecně k delikvenci sklony častěji, než ti, kteří měli v orientační rodině dobré zázemí. Ukazuje se, že tento vztah je pravděpodobně aplikovatelný nejen na běžně zjišťovanou delikvenci, ale i na výskyt partnerského násilí. Vynášíme tak hypotézu, že daleko spíše než o kauzalitu se v případě partnerského násilí a adiktivního chování jedná o koincidenci a že po příčinách obou jevů by se mimo jiné mělo pátrat v zážitcích respondentů z jejich orientační rodiny.

V souladu s výše uvedenou hypotézou se ukazuje, že nejen zkušenosti s drogami, ale i delikventní historie mladých lidí přiznávajících ve svém partnerském vztahu násilí je dle vlastních výpovědí respondentů bohatší. K vícečetným krádežím v obchodě se přiznává necelých 9 % respondentů napříč vzorkem – mezi mladými lidmi bez násilné partnerské zkušenosti se podíl těch, kteří opakovaně ukradli něco v obchodě, nebo supermarketu pohybuje v průměru okolo 7 %, zatímco u těch, kteří prožívají/prožili vztah poznamenaný násilím je podíl těch, kteří se doznávají k opakovaným krádežím v obchodech vyšší - pohybuje se okolo 15 %, mezi ženami se zkušeností s fyzickým násilím je jich dokonce 20 - 22 %. Zároveň se ukazuje, že k opakovaným krádežím v obchodě nebo supermarketu se častěji přiznávají mladí lidé, kteří zařazují svou domácnost mezi špatně ekonomicky zajištěnou až chudou (25 % z těchto respondentů přiznává opakované krádeže) a mezi těmi, kteří vykazují zkušenosti s užíváním drog (19 % uživatelů extáze a speedu a 33 % uživatelů tvrdých drog přiznává opakované krádeže). Pro tuto delikventní aktivitu tak zřejmě platí především obecně uváděné rizikové faktory podporující drobnou majetkovou kriminalitu⁵⁶ [Siegel, Welsh 2009].

Tabulka č. 66. Ukradl(a) jste někdy něco v obchodě nebo supermarketu? Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Ukradl(a) jste někdy něco v obchodě nebo supermarketu?											
		Pachatelé						Oběti					
		Muži			Ženy			Muži			Ženy		
		Několikrát	Jednou	Vůbec	Několikrát	Jednou	Vůbec	Několikrát	Jednou	Vůbec	Několikrát	Jednou	Vůbec
Fyzické násilí	Bez násilí	8	25	67	6	21	73	8	25	67	6	20	74
	Výskyt násilí	17	35	48	20	30	50	10	39	51	22	37	41
	Statistiky	$\chi^2 = 4,249; p = 0,117$			$\chi^2 = 11,347; p = 0,003$			$\chi^2 = 3,030; p = 0,220$			$\chi^2 = 20,049; p < 0,001$		
Sexuální násilí	Bez násilí	6	27	67	7	21	72	8	26	66	7	20	73
	Výskyt násilí	19	24	57	14	33	53	11	32	57	14	29	57
	Statistiky	$\chi^2 = 12,110; p = 0,002$			$\chi^2 = 6,835; p = 0,033$			$\chi^2 = 1,334; p = 0,511$			$\chi^2 = 7,058; p = 0,029$		
Psych. násilí	Bez násilí	8	23	69	4	15	81	8	20	72	4	17	79
	Výskyt násilí	9	31	60	12	28	60	9	33	58	13	27	60
	Statistiky	$\chi^2 = 2,969; p = 0,227$			$\chi^2 = 17,143; p < 0,001$			$\chi^2 = 6,549; p = 0,038$			$\chi^2 = 14,888; p = 0,001$		
Ekonom. násilí	Bez násilí	5	21	74	7	17	76	9	23	68	7	17	76
	Výskyt násilí	13	34	53	9	27	64	8	30	62	10	27	63
	Statistiky	$\chi^2 = 14,967; p = 0,001$			$\chi^2 = 5,191; p = 0,075$			$\chi^2 = 1,704; p = 0,427$			$\chi^2 = 6,747; p = 0,034$		

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 2). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Častější zapojení mladých lidí se zkušeností s partnerským násilím do krádeží v obchodech bychom mohli interpretovat jako projev obecně se projevujících snah rychle dosáhnout svého i za předpokladu

⁵⁶ mezi rizikové faktory zde projevené patří především neuspokojivé rodinné zázemí, relativní sociální deprivace a užívání drog

porušení pravidel a bez ohledu na možné následky (př. ženy – pachatelky fyzického násilí, muži – pachatelé sexuálního násilí), či jako kompenzace vlastní frustrace a bezmocnosti touto aktivitou, která může přinést chvilkové uspokojení či možná i pocit, že jsem něco dokázal(a), že mám nad něčím moc.

Další delikventní aktivitou, na kterou jsme se v našem výzkumu dotazovali, byl vandalismus. K opakovanému poškozování veřejných prostranství a věcí a zařízení jako jsou autobusové zastávky, okna, sedadla ve vlacích nebo autobusech či parkující auta se přiznává až 13 % mladých lidí potýkajících se v partnerství s fyzickým násilím, a v průměru 7 % mladých lidí majících zkušenosti s ostatními druhy partnerského násilí. Mezi jejich vrstevníky partnerským násilím nezasaženými se podíl lidí se stejnou zkušeností pohybuje okolo 3 %. Vandalismus se zdá být obecně spíše mužskou záležitostí, i když i mezi ženami, které vypovídají o zkušenostech s partnerským násilím je podíl těch, které hovoří o opakovaných zkušenostech s vandalismem signifikantně vyšší (např. 12% u žen – obětí fyzického násilí oproti 1 % mezi těmi, které zkušenost s fyzickým násilím nemají). K experimentálnímu vandalismu (jediná zkušenost) se pak přiznává v průměru 11 % z lidí bez násilné partnerské zkušenosti, a okolo 20 % respondentů se zkušeností s partnerským násilím, avšak například mezi muži - pachateli fyzického násilí má jednorázovou zkušenost s poškozováním veřejných prostranství a věcí a zařízení celých 44 % z nich. Na vandalismus můžeme v souvislosti s partnerským násilím nahlížet jako na projev přítomných majetnických a destruktivních tendencí a zejména snahu o dokazování si moci nad něčím (či nad někým).

Tabulka č. 67. Poškodil(a) jste někdy úmyslně věc nebo zařízení, jako jsou autobusové zastávky, okna, sedadla ve vlacích nebo autobusech, parkující auta? Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Poškodil(a) jste někdy úmyslně věc nebo zařízení, jako jsou autobusové zastávky, okna, sedadla ve vlacích nebo autobusech, parkující auta?											
		Pachatelé						Oběti					
		Muži			Ženy			Muži			Ženy		
		Několikrát	Jednou	Vůbec	Několikrát	Jednou	Vůbec	Několikrát	Jednou	Vůbec	Několikrát	Jednou	Vůbec
Fyzické násilí	Bez násilí	6	17	77	2	4	94	6	19	75	1	6	93
	Výskyt násilí	13	44	43	8	20	72	13	19	68	12	10	78
	Statistiky	$\chi^2 = 12,602; p = 0,002$			$\chi^2 = 19,501; p < 0,001$			$\chi^2 = 2,195; p = 0,334$			$\chi^2 = 17,831; p < 0,001$		
Sexuální násilí	Bez násilí	6	16	78	2	5	93	7	19	74	2	5	93
	Výskyt násilí	8	31	61	5	12	83	5	22	73	4	10	86
	Statistiky	$\chi^2 = 7,189; p = 0,027$			$\chi^2 = 3,549; p = 0,170$			$\chi^2 = 0,258; p = 0,879$			$\chi^2 = 2,602; p = 0,272$		
Psych. násilí	Bez násilí	3	19	78	1	3	96	5	17	78	1	4	95
	Výskyt násilí	12	20	68	4	9	87	9	21	70	5	9	86
	Statistiky	$\chi^2 = 9,450; p = 0,009$			$\chi^2 = 6,083; p = 0,048$			$\chi^2 = 3,427; p = 0,180$			$\chi^2 = 8,584; p = 0,014$		
Ekonom. násilí	Bez násilí	5	19	76	2	5	93	6	16	78	1	6	93
	Výskyt násilí	10	20	70	3	7	90	8	22	70	5	6	89
	Statistiky	$\chi^2 = 3,110; p = 0,211$			$\chi^2 = 0,855; p = 0,652$			$\chi^2 = 2,534; p = 0,282$			$\chi^2 = 5,003; p = 0,082$		

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 2). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Aktivitou ještě maskulinnější než vandalismus se jeví být sprejerství. Mladí muži, kteří se zařadili do role pachatelů partnerského násilí, mají zkušenosti se sprejováním na zeď výrazně bohatší než jejich

vrstevníci bez zkušeností s násilím v partnerství. K tomu, že jednou či několikrát sprejovali něco na zeď, se přiznává 43 % mužů – pachatelů fyzického násilí, 37 % mužů – pachatelů sexuálního násilí, 31 % mužů – pachatelů psychického násilí, zatímco mezi lidmi, kteří s partnerským násilím zkušenosti nemají, se jejich podíl pohybuje okolo 20 % mezi muži a okolo 3 % mezi ženami. To, že se vyšší podíl sprejerů vyskytuje mezi pachateli partnerského násilí by mohlo být vysvětleno jako projev sklonů nárokovat si právo na něco/někoho (ať už se jedná o prostory, které budou posprejovány, o partnera/partnerku, který(á) bude verbálně či fyzicky usměrňován(a) ve svém chování. V obou případech se jedná o demonstraci vlastnického přístupu ke svému okolí.

Tabulka č. 68. Sprejoval(a) jste někdy něco na zeď? Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Sprejoval(a) jste někdy něco na zeď?											
		Pachatelé						Oběti					
		Muži			Ženy			Muži			Ženy		
		Několikrát	Jednou	Vůbec	Několikrát	Jednou	Vůbec	Několikrát	Jednou	Vůbec	Několikrát	Jednou	Vůbec
Fyzické násilí	Bez násilí	7	15	78	1	2	97	6	17	77	1	2	97
	Výskyt násilí	4	39	57	0	8	82	10	23	67	0	8	92
	Statistiky	$\chi^2 = 8,329; p = 0,016$			$\chi^2 = 3,352; p = 0,187$			$\chi^2 = 1,437; p = 0,488$			$\chi^2 = 3,307; p = 0,191$		
Sexuální násilí	Bez násilí	6	15	79	1	2	97	6	16	78	1	3	96
	Výskyt násilí	10	27	63	0	7	93	8	30	62	0	4	96
	Statistiky	$\chi^2 = 7,302; p = 0,026$			$\chi^2 = 3,030; p = 0,220$			$\chi^2 = 4,939; p = 0,085$			$\chi^2 = 0,745; p = 0,689$		
Psych. násilí	Bez násilí	4	15	81	0	2	98	6	15	79	0	2	98
	Výskyt násilí	9	21	69	1	3	96	7	20	73	1	4	95
	Statistiky	$\chi^2 = 6,230; p = 0,044$			$\chi^2 = 1,323; p = 0,516$			$\chi^2 = 1,298; p = 0,522$			$\chi^2 = 2,345; p = 0,310$		
Ekonom. násilí	Bez násilí	6	15	79	0	3	97	5	15	80	0	2	98
	Výskyt násilí	7	21	72	1	3	96	8	20	72	1	4	95
	Statistiky	$\chi^2 = 2,262; p = 0,323$			$\chi^2 = 0,849; p = 0,654$			$\chi^2 = 2,746; p = 0,253$			$\chi^2 = 2,285; p = 0,319$		

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 2). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Není asi překvapením, že muži se také častěji než ženy účastní skupinových bitek na ulici, ve škole či jiném veřejném místě. Napříč naším vzorkem o opakované účasti na rvačkách na veřejnosti vypovídá 22 % mužů a 4 % žen. V souvislosti s partnerským násilím o této zkušenosti nejvíce hovoří muži – oběti fyzického (39 %) a sexuálního (40 %) násilí. I u ostatních chlapců a mužů zaangażovaných v násilném vztahu lze pozorovat větší inklinace k rvačkám na veřejnosti, než u jejich vrstevníků partnerským násilím nepoznamenaných (skupinových bitek se účastní 16 % mužů bez zkušenosti s partnerským násilím). I mezi dívkami a ženami, které jsou zaangażovány v násilném vztahu, můžeme pozorovat tendence k vyšší

účasti na skupinových bitkách na veřejnosti. I zde „vynikají“ ženy se zkušeností s fyzickým a sexuálním násilím (v průměru přiznává opakovanou účast na skupinových bitkách 8 % z nich oproti 3 % u jejich vrstevnic bez zkušeností s partnerským násilím). Skupinové bitky mohou být také jednou z příležitostí ukázat svou sílu nad ostatními a jedná se také o demonstraci postoje, že užívání násilí proti druhým není pro jejich aktéry něčím neakceptovatelným. Vyšší podíl skupinových rváčů mezi oběťmi partnerského násilí poukazuje na jedné straně na vnímání použití fyzického násilí jako běžného prostředku komunikace a jednak možná na kompenzační mechanismus (v partnerském vztahu jsou tyto respondenti spíše objekty násilí a proto se ve skupinových bitkách chtějí zařadit i mezi subjekty násilí). Na druhou stranu je také možné, že tyto mladé lidi jsou i ve skupinových bitkách také spíše oběťmi násilí – role respondentů ve rvačkách na veřejnosti v rámci našeho výzkumu zjišťována nebyla.

Tabulka č. 69. Účastník/a jste se nějaké skupinové bitky ve škole, na ulici anebo jiném veřejném místě? Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

Účastník/a jste se nějaké skupinové bitky ve škole, na ulici anebo jiném veřejném místě?													
		Pachatelé						Oběti					
		Muži			Ženy			Muži			Ženy		
		Několikrát	Jednou	Vůbec	Několikrát	Jednou	Vůbec	Několikrát	Jednou	Vůbec	Několikrát	Jednou	Vůbec
Fyzické násilí	Bez násilí	20	31	49	3	8	89	18	32	50	3	8	89
	Výskyt násilí	22	39	39	8	15	77	39	32	29	10	10	80
	Statistiky	$\chi^2 = 0,860; p = 0,651$			$\chi^2 = 4,105; p = 0,128$			$\chi^2 = 8,239; p = 0,016$			$\chi^2 = 4,218; p = 0,121$		
Sexuální násilí	Bez násilí	17	31	52	3	8	89	18	32	50	3	10	87
	Výskyt násilí	32	36	32	7	14	79	40	30	30	7	6	87
	Statistiky	$\chi^2 = 9,941; p = 0,007$			$\chi^2 = 3,455; p = 0,178$			$\chi^2 = 11,341; p = 0,003$			$\chi^2 = 3,090; p = 0,213$		
Psych. násilí	Bez násilí	13	33	51	3	7	90	15	30	55	3	10	87
	Výskyt násilí	29	31	40	5	9	86	27	34	39	5	8	87
	Statistiky	$\chi^2 = 11,594; p = 0,003$			$\chi^2 = 1,575; p = 0,455$			$\chi^2 = 9,476; p = 0,009$			$\chi^2 = 1,989; p = 0,370$		
Ekonom. násilí	Bez násilí	16	35	49	4	9	87	16	30	54	3	9	88
	Výskyt násilí	27	27	46	4	8	88	25	34	41	5	8	87
	Statistiky	$\chi^2 = 6,358; p = 0,042$			$\chi^2 = 0,184; p = 0,912$			$\chi^2 = 5,036; p = 0,081$			$\chi^2 = 0,527; p = 0,769$		

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 2). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Ve světle výše uvedených zjištění čtenáře patrně neudiví, že s výrokem: „Je třeba užívat síly, aby byl člověk respektován“ se častěji než ostatní ztotožňují lidé zaangażovaní ve fyzickém partnerském násilí, a to zejména muži. Myslí si to téměř polovina (44 %) mužů – pachatelů fyzického násilí a také 29 % mužů – obětí fyzického násilí. Výrazně je tento názor zastoupen také mezi muži – pachateli sexuálního násilí (23 %). I u ostatních mladých lidí majících zkušenosti s partnerským násilím je tento postoj rozšířenější, než mezi lidmi bez násilné partnerské zkušenosti, kde tento názor sdílí jen v průměru 8 % z nich. Uvedená zjištění nás vedou k pohledu na pachatele partnerského násilí jako na jedince toužící po

respektu, který dle svých představ získají používáním síly. Hypotéza touhy po respektu jako motivu partnerského násilí by našla podporu také v přítomnosti pocitů méněcennosti, či pocitů, že si jich druzí lidé neváží často se vyskytující u aktérů partnerského násilí (viz kapitola V. 6. 6 *Nevyrovnané chování a tendence k sebepoškozování*).

Tabulka č. 70. Je třeba užívat síly, aby byl člověk uznáván a respektován. Třídění dle pohlaví a zaangażovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Je třeba užívat síly, aby byl člověk uznáván a respektován.							
		Pachatelé				Oběti			
		Muži		Ženy		Muži		Ženy	
		Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas	Souhlas	Nesouhlas
Fyzické násilí	Bez násilí	8	92	7	93	8	92	7	93
	Výskyt násilí	44	56	15	85	29	71	15	85
	Statistiky	$\chi^2 = 28,693; p < 0,001$		$\chi^2 = 2,744; p = 0,098$		$\chi^2 = 12,802; p < 0,001$		$\chi^2 = 2,468; p = 0,116$	
Sexuální násilí	Bez násilí	7	93	7	93	9	91	7	93
	Výskyt násilí	23	77	14	86	19	81	11	89
	Statistiky	$\chi^2 = 12,068; p = 0,001$		$\chi^2 = 2,127; p = 0,145$		$\chi^2 = 3,555; p = 0,059$		$\chi^2 = 0,809; p = 0,369$	
Psych. násilí	Bez násilí	7	93	7	93	9	91	6	94
	Výskyt násilí	15	85	9	91	12	87	10	90
	Statistiky	$\chi^2 = 4,700; p = 0,030$		$\chi^2 = 0,259; p = 0,611$		$\chi^2 = 1,058; p = 0,304$		$\chi^2 = 1,483; p = 0,223$	
Ekonom. násilí	Bez násilí	9	91	7	93	9	91	6	94
	Výskyt násilí	13	87	10	90	12	88	11	89
	Statistiky	$\chi^2 = 1,361; p = 0,243$		$\chi^2 = 1,027; p = 0,311$		$\chi^2 = 0,756; p = 0,384$		$\chi^2 = 2,562; p = 0,109$	

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, $n=870$). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců ($n=602$). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek ($df = 2$). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Posledním zkoumaným projevem delikventního chování mezi našimi respondenty byla krádež kola, mopedu či skútru. Zkušenost s tímto chováním má obecně velmi malá část námi zkoumané populace - napříč vzorkem jsou to necelá 3 %. Velký rozdíl však můžeme pozorovat v případě mužů – pachatelů fyzického násilí, kde má tuto zkušenost 17 % z nich, zatímco mezi ostatními mladými lidmi setkávajícími se s partnerským násilím není jejich podíl oproti respondentům bez problémů s partnerským násilím téměř znatelný. Uvedený výkyv v případě mužských pachatelů fyzického násilí je dán zřejmě jak poměrně nízkou četností této kategorie respondentů⁵⁷, tak faktem, že mužští pachatelé fyzického násilí patří v našem výzkumu mezi jedny z nejdelikventnějších mezi námi sledovanými skupinami.

Tabulka č. 71. Zcizil(a) jste někdy kolo, moped, skútr? Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Zcizil(a) jste někdy kolo, moped, skútr?											
		Pachatelé						Oběti					
		Muži			Ženy			Muži			Ženy		
		Několikrát	Jednou	Vůbec	Několikrát	Jednou	Vůbec	Několikrát	Jednou	Vůbec	Několikrát	Jednou	Vůbec
Fyzické násilí	Bez násilí	1	3	96	0	1	99	1	4	95	0	1	99
	Výskyt násilí	4	13	83	0	3	97	3	0	97	0	2	98
	Statistiky	$\chi^2 = 9,967; p = 0,007$			$\chi^2 = 1,057; p = 0,304$			$\chi^2 = 2,911; p = 0,233$			$\chi^2 = 0,986; p = 0,321$		
Sexuální násilí	Bez násilí	1	3	96	0	1	99	1	4	96	0	1	99
	Výskyt násilí	2	3	95	0	2	98	3	3	94	0	1	99
	Statistiky	$\chi^2 = 0,279; p = 0,870$			$\chi^2 = 0,948; p = 0,330$			$\chi^2 = 1,259; p = 0,533$			$\chi^2 = 0,133; p = 0,715$		
Psych. násilí	Bez násilí	1	4	95	0	2	98	1	1	98	0	1	99
	Výskyt násilí	1	3	96	0	1	99	1	5	94	0	1	99
	Statistiky	$\chi^2 = 0,142; p = 0,931$			$\chi^2 = 0,593; p = 0,441$			$\chi^2 = 3,283; p = 0,194$			$\chi^2 = 0,400; p = 0,527$		
Ekonom. násilí	Bez násilí	1	4	95	0	2	98	1	4	95	0	1	99
	Výskyt násilí	2	3	95	0	1	99	1	3	96	0	1	99
	Statistiky	$\chi^2 = 1,322; p = 0,516$			$\chi^2 = 0,548; p = 0,459$			$\chi^2 = 0,352; p = 0,839$			$\chi^2 = 0,400; p = 0,527$		

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti čtyřpolních kontingenčních tabulek (df = 2). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Naše sonda zjišťující souvislosti delikventního jednání a zaangažovanosti v násilném partnerském vztahu má spíše explorativní či mapující charakter. V rámci designu našeho výzkumu se při vysvětlování příčin námi zjištěných skutečností musíme spokojit spíše se sociologickou imaginací, neboť pro otázky, které by směřovaly do hloubky a rozkryly tak spleť přediv vzájemně interagujících sociálních jevů v našem výzkumu prostor nebyl. Nicméně jeden z možných pohledů na strukturu provázanosti výskytu partnerského násilí a delikventního chování nám přináší korespondenční analýza, s jejíž pomocí jsme se

⁵⁷ Uvedených 17 % tvoří celkem 4 respondenti.

pokusili zjistit podobnost jednotlivých druhů partnerského násilí páchané muži⁵⁸ se zkušeností s jednotlivými druhy opakované a experimentální delikvence.

Zjišťování souvislostí sledovaných jevů pomocí korespondenční analýzy

Do analýzy jsme opět vstupovali s dichotomizovanými kategoriemi fyzického, sexuálního, psychického a ekonomického násilí (zkušenost s pachatelstvím, bez zkušenosti s pachatelstvím) a se třemi kategoriemi výskytu sledované delikvence (opakovaná zkušenost, jediná zkušenost, žádná zkušenost). Z delikventních projevů jsme do analýzy zařadili: požívání drog jako extáze nebo speed (v korespondenční mapě tato kategorie označena jako *Speed, extáze*), sprejování na zeď (*Sprejerství*), požívání drog jako LSD, pervitin, heroin nebo kokain (*Tvrde drogy*), úmyslné poškozování věci nebo zařízení, jako jsou autobusové zastávky, okna, sedadla ve vlacích nebo autobusech, parkující auta (*Vandalismus*), krádež něčeho v obchodě nebo supermarketu (*Krádež v obchodě*), účast na nějaké skupinové bitce ve škole, na ulici anebo jiném veřejném místě (*Skupinová bitka*). Odcizení kola, mopedu či skútru jsme se nakonec rozhodli z analýzy vyloučit, neboť incidence tohoto deliktu je velmi nízká a v předběžných analýzách se navíc ukazovalo, že i příspěvky k inerci pro dvojrozměrnou korespondenční mapu jsou pro jednotlivé kategorie tohoto deliktu velmi nízké. Naší snahou tedy bylo propojení vzájemných souvislostí (zachycených původně v celkem pětáctyřiceti samostatných dvojdimenzionálních kontingenčních tabulkách) do jednoho modelu a jeho zobrazení promítnout do dvourozměrného prostoru.

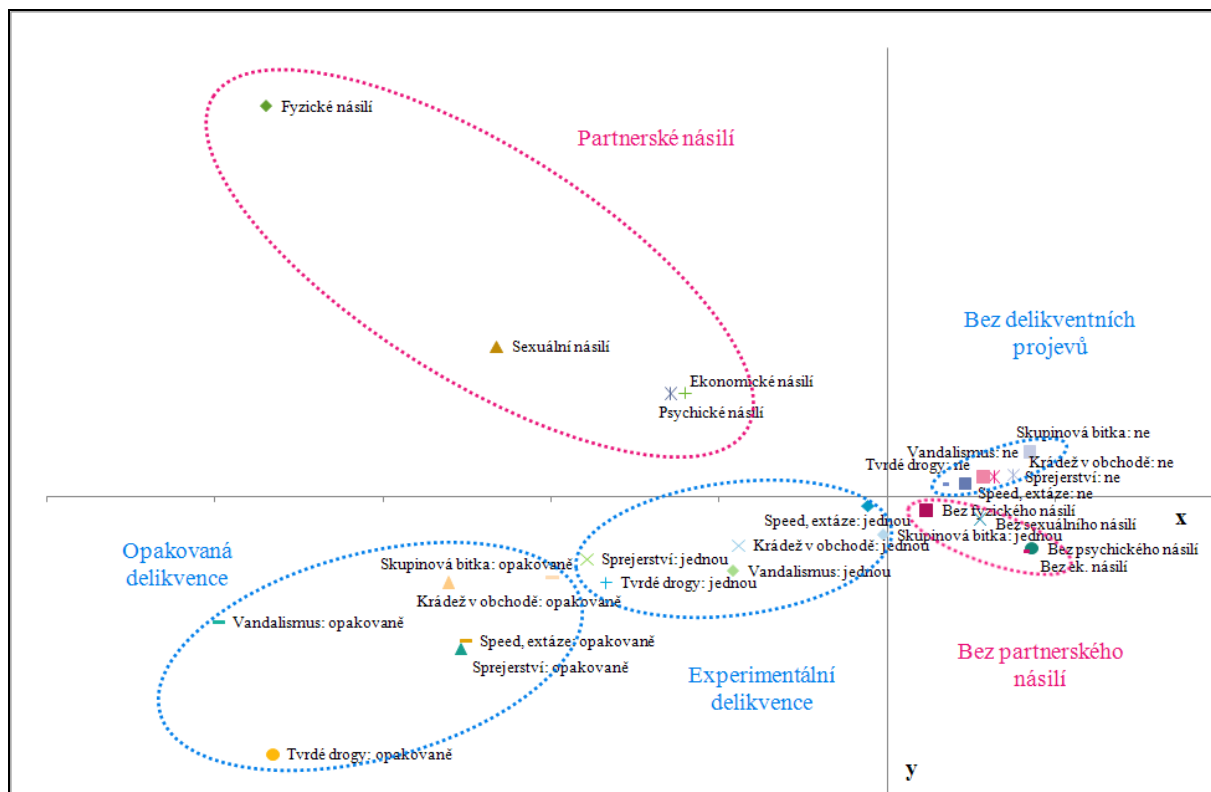
Vycházeli jsme z Burtovy tabulky obsahující všechny kombinace příslušných dvourozměrných kontingenčních tabulek. V rámci provedené korespondenční analýzy jsme redukovali původně pětadvacetirozměrný prostor na dvourozměrný, což vedlo samozřejmě k tomu, že se značná část informací obsažených v datech zastřela. Umožnilo nám to však grafické zachycení vztahů jednotlivých kategorií. První dva rozměry vysvětlují necelých 50 % variability a příspěvky zobrazovaných rozměrů k inerci řádkových a sloupcových kategorií se pohybují v rozmezí 22 – 78 % (viz příloha č. 19). Z grafického výstupu korespondenční analýzy (korespondenční mapa A a B - viz graf č. 4 a 5) lze vypořádat, že se nám do prvního a druhého kvadrantu umístily kategorie prosté delikventních projevů (první kvadrant) a prosté partnerského násilí (druhý kvadrant). V diagonálně protilehlých kvadrantech pak nalezneme delikventní kategorie (třetí kvadrant) a kategorie partnerského násilí (čtvrtý kvadrant). Můžeme si také všimnout, že čím blíže k průsečíku os, tím rozšířenější jsou dané projevy chování v námi sledované populaci – ve třetím kvadrantu se v relativní blízkosti průsečíku os shlukly projevy experimentální delikvence, které jsou mezi mladými muži běžnější, než opakované delikventní projevy,

---

⁵⁸ Muži byli vybráni pro tuto analýzu z důvodu jejich obecně vyšší zaangažovanosti v delikventním chování (oproti ženám).

ve čtvrtém kvadrantu pak ekonomické a psychické násilí, které se také vyskytuje oproti násilí fyzickému a sexuálnímu podstatně častěji.

Graf č. 4: Korespondenční mapa A: Partnerské násilí a delikventní projevy (symetrická normalizace)

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, N=870). Podsoubor mužů, kteří mají zkušenost s partnerským vztahem trvajícím déle než 6 měsíců (N=296). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Korespondenční analýza: $\chi^2 = 6485,475$, $DF = 625$, $p < 0,001$ (Výpočty probíhaly pomocí aplikace umožňující výpočet korespondenční analýzy v MS Excel – viz. [Ganajová 2009])

Můžeme si všimnout, že jak zobrazení projevů partnerského násilí, tak delikventních projevů by bylo možné v grafu (korespondenční mapě) proložit přímkou procházející průsečíkem os (v grafu č. 5 jsou zobrazené diagonální přímky spíše ilustrační – nejde o matematicky přesné proložení dat přímkou). Přímka rovnoběžná s osou Y pak odděluje méně často se vyskytující projevy chování – nad osou X fyzické a sexuální násilí od psychického a ekonomického a pod osou X opakovanou a experimentální delikvenci. Z uvedených zjištění můžeme vyvozovat, že páčání partnerského násilí a zkušenost s delikventními projevy spolu nesouvisí zas až tak úzce, jak se mohlo jevit ze samostatných kontingenčních tabulek. To, že spolu daleko více souvisí na jedné straně angažovanost v násilném partnerském vztahu⁵⁹ a na druhé straně zkušenosti s různými projevy delikventního chování, než projevy partnerského násilí s delikventním chováním, dokazuje i znaménkové schéma (viz příloha č. 20). Přesto, kdybychom brali

⁵⁹ Z grafického znázornění je také patrné, že fyzické násilí se svým charakterem oproti ostatním druhům partnerského násilí dosti odlišuje, naopak grafická blízkost psychického a ekonomického násilí vypovídá o podobném naturelu těchto dvou druhů násilí.

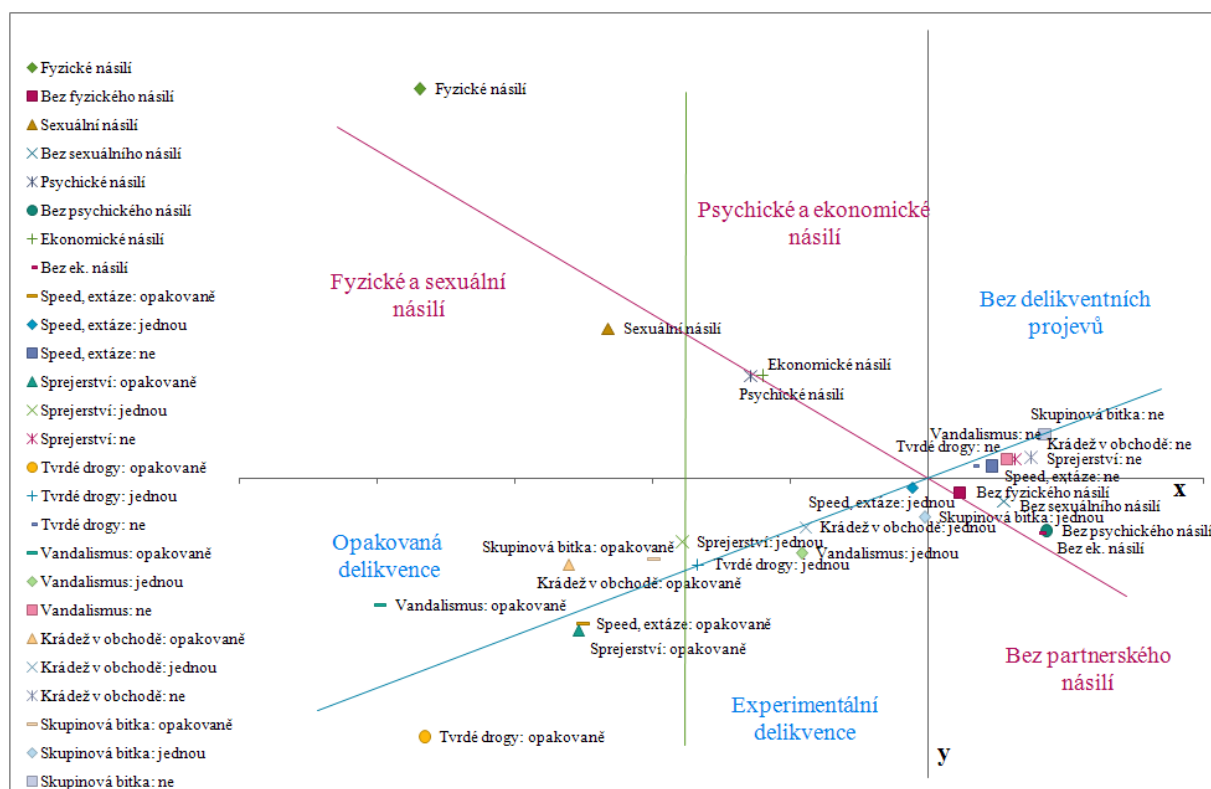
v úvahu pouze projekci jednotlivých kategorií na ose X, vyzorovali bychom relativní blízkost kategorií fyzického a sexuálního násilí s kategoriemi opakované delikvence a psychického a ekonomického násilí s experimentální delikvencí. To by odpovídalo i výsledkům analýz samostatně stojících kontingenčních tabulek, při kterých bylo zjištěno, že největší zkušenosti s opakovaným delikventním jednáním mají muži – aktéři fyzického a sexuálního násilí.

Je možné, že grafické rozvržení v rámci korespondenční mapy je také výsledkem skutečnosti, že v případě většiny námi sledovaných delikventních projevů se nejedná o útoky na tělo a vůli druhé osoby (jako v případě partnerského násilí), ale spíše o majetkové delikty a zneužívání návykových látek. Jedinou výjimku tvoří skupinové bitky na veřejnosti, které sice mají také povahu použití násilí proti druhé osobě, nicméně mají zcela jinou dynamiku. Zdá se tedy, že partnerské násilí a delikventní projevy jsou spíše svébytné jevy, které se sice v některých případech vyskytují souběžně, ale jejich povaha je dosti odlišná.

Nabízí se také úvaha, že jelikož byl za časový rámec při zjišťování zkušenosti s delikvencí brán respondentův celý život a v případě zkušenosti s partnerským násilím pouze posledních 12 měsíců, mohli respondenti vypovídat o svých delikventních zážitcích ze vzdálenější minulosti. V navazujících výzkumech by proto stálo za prozkoumáním, zda by byl uplatnitelný model teenagerovské delikvence, na kterou v pozdějším věku navazuje užívání násilí proti partnerovi.

Kategorie nedelikventního a nenásilného partnerského chování jsou si každopádně v grafickém znázornění velmi blízko, z čehož je patrné, že respondenti, kteří se do nich řadí, jsou si navzájem v relaci respondentům zařazeným do delikventních a partnersky-násilných kategorií podobní.

Graf č. 5: Korespondenční mapa B: Partnerské násilí a delikventní projevy (symetrická normalizace)

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, N=870). Podsoubor mužů, kteří mají zkušenost s partnerským vztahem trvajícím déle než 6 měsíců (N=296). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn. Korespondenční analýza: $\chi^2 = 6485,475$, $DF = 625$, $p < 0,001$ (Výpočty probíhaly pomocí aplikace umožňující výpočet korespondenční analýzy v MS Excel – viz. [Ganajová 2009]).

Shrnutí

Pohled na námi sledovanou věkovou skupinu v souvislosti se sklony k užívání návykových látek přináší zjištění, že mladí lidé zaangažovaní v násilném vztahu (fyzické, sexuální a psychické násilí) častěji vykazují zkušenosti s opakovaným užíváním drog (extáze, speed, LSD, pervitin, heroin, kokain) než jejich partnerským násilím nepoznamenaní vrstevníci. S delikventní historií je to obdobné – aktéři partnerského násilí ji mají „bohatší“. Vykazují častější zkušenosti s krádežemi v obchodech, vandalismem, sprejerstvím i se skupinovými bitkami. Největší zkušenosti s delikventním jednáním mají muži – aktéři fyzického a sexuálního násilí. Tito také navíc i nejčastěji souhlasí s tvrzením, že je třeba užívat síly, aby byl člověk respektován. Je možné, že tito mladí lidé mají obecně větší destruktivní tendence, či si ve zvýšené míře potřebují potvrzovat svou moc nad něčím či někým, což se pak projeví i ve způsobu jednání s vlastním partnerem/vlastní partnerkou.

Na základě výsledků korespondenční analýzy je však třeba poukázat na skutečnost, že se jedná sice o jevy, které bychom sice neměli zařazovat do stejné škatulky, neboť jejich podstata není totožná, nicméně ale jedinci zaangažovaní v násilných partnerských vztazích mají zároveň tendenci projevovat se častěji i ve sféře delikventního jednání a jejich sklony k užívání návykových látek jsou také vyšší. Společné kořeny obou jevů bychom mohli zřejmě hledat v ne zcela uspokojivém rodinném prostředí, ze kterého tito mladí lidé pocházejí a také v postojích, které zaujímají k sobě a ke svému partnerovi a pravděpodobně i obecně k okolnímu světu (agresivní sklony při řešení konfliktů, pocity méněcennosti, destruktivní tendence, snaha zbavovat se odpovědnosti, vlastnické sklony, atd.)

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo proniknout do problematiky partnerského násilí mezi mladými lidmi, popsat tento jev v jeho nejdůležitějších aspektech a rovněž poodhalit jeho širší souvislosti a to zejména prostřednictvím analýzy výsledků empirického výzkumu. Jedná se o téma, které v českém prostředí nebylo doposud soustavněji zkoumáno, a proto měla naše studie převážně explorativní charakter. Jejím přínosem tak není otestování předem daných hypotéz, ale spíše zmapování zkoumaného jevu a jeho možných souvislostí a naznačení směrů, kterými by bylo zajímavé se v další badatelské činnosti ubírat.

V úvodních třech kapitolách jsme se snažili poukázat na specifika zkoumaného tématu, která se objevují při pokusu o jeho uchopení ze sociologického hlediska – jak teoretického, tak empirického. Věnujeme se zde obecnějšímu zakotvení dating violence a násilí v manželství v teoretických koncepcích a v praxi. Pozornost upíráme také na zjištění dosavadních výzkumů a na problematiku měření tohoto jevu. Uvedený výčet hlavních teoretických přístupů poukazuje nejen na komplexnost zkoumaného tématu a na nejednoznačnosti jeho pojetí, ale i na trvající zájem, kterého se této problematice dostává ze strany badatelů. Přikláníme se k diferencujícímu pojetí partnerského násilí, které odlišuje mezi jeho jednotlivými typy, zejména z hlediska příčin násilí a vzájemného mocenského postavení partnerů. V souladu s poznatky zastánců diferencujícího přístupu se přikláníme k názoru, že extenzivní dotazníková šetření (jako bylo i to naše) podchycují především genderově nezatížené násilí v páru, ke kterému dochází v reakci na nějakou konkrétní situaci. Aktéři násilí se mohou v roli oběti a pachatele střídat - nejedná o snahu jednoho partnera o získání absolutní převahy nad druhým, ale spíše o „vyhrocené“ řešení nějakého konfliktu.

Těžiště práce pak leží v prezentaci empirického výzkumu věnujícího se partnerskému násilí mezi mladými Čechy do třiceti let. Kvantitativní šetření na reprezentativním vzorku mladých lidí ve věku 15 až 29 let ($N = 870$) bylo realizováno v letech 2009 – 2010 za podpory GAUK. V rámci čtvrté kapitoly se věnujeme problematice konstrukce, transformace a validizace škál měřících rozsah násilí v partnerských vztazích. Partnerské násilí jsme identifikovali jako soubor čtyř jevů: fyzické agrese, sexuálního násilí, psychického týrání a ekonomického zneužívání. Škála se inspirovala designem CTS2, kterou i přes některé výtky vnímáme jako zatím nejadekvátnější nástroj pro použití v kvantitativních výzkumech. Jedná se tedy o set výroků zaměřených na možné taktiky řešení konfliktních situací v partnerství, kdy respondent vypovídá o četnosti svých zkušeností s uvedenými taktikami jak v roli oběti, tak v roli pachatele. Faktorová analýza ukázala, že fyzické a sexuální násilí reprezentují dva samostatné faktory, avšak psychické a ekonomické násilí spadá do společného faktoru. Pokud jsme však vyžadovali čtyřfaktorové řešení, rozpadl se psycho-ekonomický faktor ve dvě, a to v souladu s naším původním předpokladem.

Obdobně i korespondenční analýza ukázala, že psychické a ekonomické násilí spolu souvisí, avšak další analýzy naznačily, že každý z těchto druhů násilí má tendenci se vyskytovat v jiných typech vztahů. Zůstali jsme proto u původního modelu zahrnujícího čtyři druhy násilí. Respondenti se pak na základě svých odpovědí rozřadili pro každý druh násilí do kategorií: bez násilí – občasné násilí – opakované násilí – intenzivní násilí, zvláště v pozici pachatele a zvláště v pozici oběti.

V páté kapitole této práce se dostáváme k prezentaci výsledků výzkumu. Ty nasvědčují tomu, že partnerské násilí je mezi mladými lidmi přítomné v podobné míře, jakou zjišťují zahraniční výzkumy. Výskyt jednotlivých druhů násilného chování je velmi provázaný a jednotlivé taktiky se objevují souběžně. Je to pak především psychické násilí, které doprovází zbylé tři druhy násilí nejčastěji. Samostatně se (spíše však jen výjimečně) vyskytuje násilí ekonomické (u 10 % respondentů) a psychické (u 8 % respondentů).

K rozsahu zjištěné zkušenosti lze uvést, že mladí lidé měli v uplynulých dvanácti měsících nejčastěji setkávali s psychickým ekonomickým násilím, o něco méně častou zkušenost pak deklarují s násilím s fyzickým a sexuálním.

Podíváme-li se na zkoumané druhy násilí podrobněji, zjišťujeme, že s fyzickým násilím v roli oběti mělo v uplynulých dvanácti měsících opakovanou až intenzivní zkušenost 8 % žen 3 % mužů. K páčání minimálně opakovaného fyzického násilí na svém partnerovi se pak přiznává 5 % žen a 3 % mužů. Jak je z údajů patrné, o výskytu fyzického násilí vypovídají o něco častěji ženy (v roli oběti i v roli pachatele). V souladu se zjištěními zahraničních výzkumníků [Arias, Johnson 1989; Bookwala et al. 1992] i z analýzy reciprocity nicméně vyplývá, že muži (zřejmě pod vlivem sociální desirability) jsou obecně méně ochotní se k páčání fyzického násilí přiznávat. Fyzické násilí se mezi mladými páry objevuje neohledě na délku jejich relace; jeho výskyt neovlivňuje ani to, zda jsou partneři sezdání, či nikoliv.

Obdobnou intenzitu výskytu sledujeme i u sexuálního násilí, jehož pachateli jsou v tomto případě častěji muži, mezi oběťmi figuruje signifikantně více žen. V uplynulém roce mělo 9 % žen a 5 % mužů minimálně opakovanou zkušenost se sexuálním násilím v roli oběti. K páčání stejně intenzivního násilí se pak přiznává 5 % žen a 7 % mužů. Analýzou reciprocity násilného jednání jsme navíc zjistili, že muži jsou méně ochotní se přiznat (případně si přiznat), že se stali obětí sexuálního násilí. Obdobně jako fyzické násilí, i násilí sexuální je nezávislé na sledovaných proměnných týkajících se typu vztahu (sezdané páry versus nesezdané). Sexuální násilí se však vyskytuje nejčastěji ve vztazích trvajících dva až pět let.

Psychické a ekonomické násilí si je podobné co do rozsahu výskytu. Tyto druhy násilí se současně i ukázaly jako nejvíce reciproční, to znamená, že respondenti jsou v páru nejčastěji jak oběťmi, tak

současně pachateli. Psychické a ekonomické násilí vzájemně odlišuje četnost výskytu v jednotlivých typech vztahů. Zkušenost s opakovaným až intenzivním psychickým násilím mají častěji lidé, kteří spolu randí a páry, které nebydlí ve společné domácnosti. Ekonomické násilí se častěji vyskytuje mezi sezdánými páry a lidmi, kteří sdílí domácnost se svým partnerem anebo s potomky. Pachateli psychického násilí jsou častěji ženy. Minimálně opakovanou zkušenost s psychickým násilím ze strany partnera mělo v uplynulém roce 21 % žen a 28 % mužů. K opakovanému páčání psychického násilí se pak přiznává 23 % žen a 18 % mužů. S minimálně opakovaným ekonomickým násilím v roli oběti má zkušenost 28 % žen a 32 % mužů. K páčání ekonomického násilí ve stejné intenzitě se pak přiznává 32 % žen a 23 % mužů. Jsou to proto opět ženy, kdo častěji páchá ekonomické násilí. U ekonomického násilí pozorujeme nejvyšší tenzi v ochotě přiznat vlastní zkušenosti s tímto jevem.

Z pohledu metodiky dotazování a sběru dat se ukázalo, že použité strategie jako nechat respondenty samovyplňovat citlivé položky, dotazník před zrakem respondenta zalepit a okolkovat, při formulaci otázek normalizovat násilnické chování, apod. znatelně přispěly ke zvýšení validity získaných dat a částečně snížily (třebaže zcela neodstranily) vliv sociální desirability. Dokládá to skutečnost, že počet respondentů, jež se přiznali k páčání jednotlivých typů násilí, vesměs odpovídal počtu lidí, kteří deklarovali zkušenosti v roli oběti .

V této souvislosti si pokládáme otázku, zda se vůbec v partnerských vztazích našich respondentů dá určit, kdo je oběť a kdo je pachatel násilné interakce. Výsledky našeho výzkumu (v souladu se zjištěními teoretiků prosazujících nutnost diferenciací mezi jednotlivými typy násilí [Johnson 2006]) nasvědčují tomu, že v případě „situačního násilí v páru“ je možné označit spíše respondenty, kteří jsou součástí násilného partnerského vztahu a respondenty, kteří nikoliv. Pokud respondenti v násilném vztahu figurují, skórují povětšinou jak v kategoriích oběti násilného chování, tak v kategoriích pachatelů. Celkově přiléhavější by proto bylo odlišovat mladé lidi, kteří jsou aktéry vztahu prostého násilí od těch, jejichž komunikační vzorce ve vztahu nějaké násilí obsahují, a dále ty, jejichž vzájemná interakce je založena na používání násilných taktik a na mocenských bojích.

V rámci analýzy širších souvislostí se práce zaměřila na obecné názorové klima panující mezi mladými Čechy ve vztahu k partnerství, na psycho-sociální rysy, kterými se vyznačují lidé zaangažovaní v násilných vztazích, na rodinné zázemí ze kterého vycházejí, na výskyt násilí v jednotlivých typech vztahů, na souvislosti se sexuálním životem respondentů a v neposlední řadě také na souvislost výskytu partnerského násilí a delikventních projevů.

Narazili jsme na mnoho charakteristik společných pro aktéry jednotlivých druhů násilí odlišující je od jejich vrstevníků, kteří s násilím v partnerství zkušenosti nemají. To není nijak překvapivé zejména

vzhledem k tomu, že u velké části respondentů zasažených partnerským násilím můžeme pozorovat výskyt několika (nebo i všech čtyř) druhů násilí naráz a ve většině případů také dochází k angažovanosti zároveň v roli pachatele i v roli oběti.

Co se týká sociodemografických ukazatelů, nelze v případě aktérů partnerského násilí mluvit o nijak specifickém profilu. Kromě již výše uvedených genderových specifik a typů vztahů, ve kterých se jednotlivé druhy násilí vyskytují častěji, bylo zjištěno, že aktéři partnerského násilí se častěji než ostatní považují za špatně ekonomicky zajištěné až chudé, ačkoliv v deklarovaném příjmu těchto respondentů ani jejich domácností se rozdíly neprokázaly. U lidí se zkušeností s partnerským násilím také pozorujeme, že častěji pocházejí z rodin s nižším vzdělanostním kapitálem (měřeno nejvyšším dosaženým vzděláním otce).

Přesuneme-li se od sociodemografických ukazatelů do sféry postojové a názorové, sledované rozdíly oproti mladým lidem nezaangažovaným v násilných vztazích jsou markantnější. U mladých lidí, kteří mají zkušenost s partnerským násilím je obecně rozšířenější pocit tlaku okolí k tomu, aby měli partnera/partnerku. Možná proto se také častěji než lidé, kteří s partnerským násilím zkušenosti nemají, ztotožňují s názorem, že alespoň nějaký partner/nějaká partnerka je lepší než žádný(á), že setrávat ve vztahu s partnerem/partnerkou, jehož/jejíž chování je občas hrubé nebo ponižující je lepší, než být zcela bez partnera/partnerky a že vyhovět partnerovi i tam, kde to jde proti jejich přesvědčení a založení je lepší, než o partnera přijít. Zejména ženy – pachatelky i oběti partnerského násilí napříč jeho druhy častěji vypovídají, že když někdo v jejich věku nemá partnera/partnerku, připadá si nedostatečný, neschopný nebo méněcenný. Především pachatelé sexuálního násilí si častěji myslí, že snaha mít druhého pod kontrolou nebo občasné žárlivé scény bývají projevem lásky a spolu s pachateli psychického násilí častěji než ostatní vyjadřují názor, že partneři mají vždy právo zjišťovat o druhém, co právě dělá, s kým se schází a jaké jsou jeho plány. Mezi aktéry partnerského násilí se tak zdá být přítomna obecně větší snaha o získání/udržení partnera a velká část těchto mladých lidí je otevřená ústupkům jak v kvalitě partnera, tak v míře vlastního uspokojení ze vztahu.

Není proto s podivem, že výrazně méně aktérů partnerského násilí je přesvědčeno o přítomnosti lásky v jejich vztahu (přesvědčení, že svého partnera milují a že on miluje je). Také deklarovaná celková spokojenost ve vztahu je u mladých lidí potýkajících se s partnerským násilím signifikantně nižší (zejména mezi ženami) než u mladých lidí, které zkušenosti s partnerským násilím nemají. Spokojenost se sexuálním životem je u aktérů partnerského násilí (kromě pachatelů sexuálního násilí) také snižena.

Mezi aktéry partnerského násilí je také větší obliba silových sexuálních praktik a využívání fyzického násilí (facky, svazování) v sexu. Také častěji sdílejí názor, že jejich partner/partnerka je tu především od

toho, aby je kdykoliv sexuálně uspokojil/a. Mladí lidé angažovaní v násilných vztazích dále častěji vypovídají o zkušenostech s nevěrou a zejména od obětí partnerského násilí (napříč jeho druhy) se dozvídáme o větším počtu sexuálních partnerů v jejich osobní historii, než deklarují mladí lidé, kteří zkušenosti s partnerským násilím nemají. Pokud se zaměříme na difference dle sexuální orientace, zjišťujeme, že se mezi muži - oběťmi sexuálního a fyzického násilí nachází více těch, kteří deklarují svou otevřenost k homosexuální zkušenosti.

Pachatelé i oběti partnerského násilí obecně častěji inklinují k nevyrovnanému chování – vypovídají o časté náládovosti, trpí výbuchy vzteku. Nevyrovnané chování se zřejmě projevuje i v přístupu k jídlu – na jedné straně se častěji přejídají, na straně druhé častěji drží diety anebo mají dokonce zkušenosti s některou z poruch příjmu potravy. Aktéři partnerského násilí také častěji zažívají pocity méněcennosti, znechucení sebou samým, pocity, že si jich druzí lidé nevážejí, či pocity osamělosti. Častěji také trpí depresemi a myslí na sebevraždu. Naproti tomu pocity naplnění a osobního štěstí, pocity úspěchu a pocity že jsou milováni, se u nich vyskytují méně často než u jejich vrstevníků bez zkušenosti s partnerským násilím.

Důležitým zjištěním je fakt, že mezi aktéry partnerského násilí je také více těch, kteří byli v dětství svědky agrese mezi jejich rodiči - slovních potyček, vzájemného ponižování či dokonce fyzických ataků. Zejména ženy se zkušeností s partnerským násilím také častěji referují o problémech rodičů s alkoholem či s drogami. Mladí lidé zaangažovaní v násilném vztahu také častěji sami vykazují zkušenosti s opakovaným užíváním drog než jejich partnerským násilím nepoznamenaní vrstevníci. V jejich osobní historii se také častěji objevují zkušenosti s delikventním jednáním (s krádežemi v obchodech, vandalismem, sprejerstvím, se skupinovými bitkami).

Mapování možných souvislostí výskytu partnerského násilí jsme však záměrně pojali spíše explorativně. Abychom mohli pokrýt relativně široké spektrum možných souvisejících jevů, museli jsme se vzdát ambice proniknout do hlubších vrstev sledovaných jevů. Některé námi zjištěné souvislosti by si zasloužily další pozornost výzkumníků orientovaných na problematiku partnerského násilí.

Zamyslíme-li se však nad zjištěními, ke kterým jsme došli, v trochu teoretičtější perspektivě, k charakteru jedinců využívající násilné taktiky ve vztahu bychom mohli ještě volně doplnit, že málokdo z nich by se zřejmě ztotožnil s pojetím lásky a partnerství E. Fromma, který přišel s tezí, že podstata lásky tkví v dávání nikoliv v přijímání a že se pojí s osobní zralostí, duševními hodnotami, péčí, odpovědností, úctou a znalostí [Fromm 1956]. Náš výzkum rovněž naznačuje, že lidé užívající v partnerství násilí častěji disponují celkově nižším „bourdieuovským“ kapitálem [Bourdieu, 1979]. Jejich zvýšenou motivaci mít a udržet si partnera bychom mohli vysvětlit tím, že právě zde vidí jistý statusový potenciál.

Pokud se ohlédneme zpět ke zmiňovaným teoretickým konceptům snažícím se vysvětlit výskyt násilí mezi partnery, ve světle našich výsledků se jeví jako uplatnitelné zejména koncepty a modely založené na teorii sociálního učení [Bandura 1973]. Naše data nasvědčují tomu, že donucující a averzní interpersonální chování se často přenáší z orientační rodiny, jak tvrdí hypotéza mezigeneračního přenosu násilí [O'Leary 1988; Kwong, Bartholomew, Henderson, Trinke 2003]. Častější výskyt násilí mezi přáteli aktérů partnerského násilí také podporuje tezi založenou na myšlence internalizace norem a modelů chování skupiny [Agnew 1997]. V chování adolescentů se několikanásobně zvyšuje pravděpodobnost delikventního jednání, pokud se přáteli s delikventními vrstevníky.

Souhlasili bychom i s myšlenkou funkcionalistické verze teorie konfliktu, která vnímá konflikt jako žádoucí, nezbytnou a pozitivní charakteristiku společnosti, pokud však existuje institucionalizovaný a spravedlivý proces jeho řešení [Coser 1956]. Ke konfliktům dochází samozřejmě i v partnerských vztazích, kde se násilí nevyskytuje. Avšak v případě aktérů partnerského násilí se jedná o konflikt nezvládnutý, neregulovaný. Agresi proti partnerovi můžeme v souladu s teorií napětí [Agnew 1991] nahlížet jako ventil tenzí pociťovaných jeho aktéry. Použití agrese nebo donucujícího jednání je pak zřejmě zapříčiněno jednak možná výbušnější a nevyrovnanou povahou těchto lidí, jednak také zřejmě vychází z postojů, které tito mladí lidé mají ke svým partnerům. Pokud u nich převládá přesvědčení, že svého partnera mohou kdykoliv kontrolovat, nařizovat mu co má či nemá dělat, pojí se s tím zřejmě i pocit, že ho mohou za případná provinění trestat a jeho chování usměrňovat.

Z explanačního hlediska se nám jeví jako slibný i „background-situational model“, který vyvinuli Riggs a O'Leary (1989). Faktory predikující výskyt partnerského násilí dělí na „backgroundové“ proměnné (agresivní sklony osobnosti a výskyt násilí v orientační rodině atd.) a „situační“ proměnné (uspokojení ze vztahu, komunikační dovednosti, alkohol atd.). V rámci našeho výzkumu jsme sice netestovali všechny v tomto modelu zahrnuté proměnné (explicitní dotazy na alkohol, komunikační dovednosti), ale zdá se, že výskyt násilí opravdu podporují jisté charakterové rysy (výbušnost, nevyrovnanost, sklony k agresivnímu jednání) a způsob, jakým spolu jednali rodiče těchto mladých lidí. Tyto proměnné by se dle uvedených autorů daly zařadit mezi „backgroundové“. Dále, jak jsme viděli, s výskytem násilí souvisí například výše uvedené majetnické postoje vůči partnerovi a také proměnné jako nižší spokojenost ve vztahu (a také nižší spokojenost se sexuálním životem), které bychom mohli zařadit mezi proměnné „situační“.

Analýza dat získaných v rámci výzkumu „Partnerské vztahy“ bude pokračovat i nadále nad rámec předkládané disertační práce. Ta si kladla za cíl zejména zmapování rozsahu a možných souvislostí výskytu násilí ve vztazích mladých Čechů, což je jeden ze základních stavebních kamenů pro další zkoumání tohoto sociálně-patologického jevu. Předkládaná práce by se mohla stát alespoň skromným příspěvkem k jeho zachycení v rámci české společnosti.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ

Literatura

- Acierno, R. 2000. *Screening Measures for Domestic Violence, Sexual Assault, and Physical Assault*. National Violence Against Women Prevention Research Center, Medical University of South Carolina.
- Adams, A. E., C. M. Sullivan, D. Bybee, R. M. Greeson. 2008. „Development of the Scale of Economic Abuse.“ *Violence Against Women* 14: 563-588.
- Agnew, R. 1991. „Strain and Subcultural Crime Theory.“ Pp 132 – 179 In Sheley, J. (ed.). *Criminology: A Contemporary Handbook*. Belmont, CA. Wadsworth.
- Agnew, R. 1997. „The Nature and Determinants of Strain: Another Look at Durkheim and Merton.“ Pp. 27-51 In Agnew, R. N. Passas (eds.). *The Future of Anomie Theory*. Boston: Northeastern University Press.
- Akers, R. L. 2000. *Criminological theories: Introduction, evaluation, and application*. Los Angeles. Roxbury.
- Anderson, K. M., F. S. Danis. 2007. „Collegiate sororities and dating violence: An exploratory study of informal and formal helping strategies.“ *Violence Against Women* 13: 87–100.
- Archer, J. 2000. „Sex differences in aggression between heterosexual partners: A meta-analytic review.“ *Psychological Bulletin* 126: 651–680.
- Arias, I., P. Johnson. 1989. „Evaluations of physical aggression among intimate dyads.“ *Journal of Interpersonal Violence* 4: 298–307.
- Bandura, A. 1973. *Aggression: a social learning analysis*. Oxford, England: Prentice-Hall.
- Barnish, M. 2004. *Domestic violence: A Literature review*. HM Inspectorate of Probation. London.
- Bell, K. M., A. E. Naugle. 2005. „Understanding stay/leave decisions in violent relationships: A behavior analytic approach.“ *Behavior and Social Issues* 14: 21–45.
- Bartoš, F., Š. Soudková. 2011. „Přítomnost násilí ve vztazích mladých Čechů.“ *Sociologický časopis*. (v recenzním řízení).
- Bookwala, J., I. H. Frieze, C. Smith, K. Ryan. 1992. „Prediction of dating violence: A multivariate analysis.“ *Violence and Victims* 7: 297–311.
- Bowlby, J. 1969. *Attachment and loss: Vol. 1: Attachment*. New York, NY: Basic Books.
- Bowlby, J. 1972. *Attachment and loss: Vol. 2: Separation, anxiety, and anger*. New York, NY: Basic Books.
- Bowlby, J. 1980. *Attachment and loss: Vol 3: Loss, sadness, and depression*. New York, NY: Basic Books.
- Bourdieu, P. 1979. *La Distinction*. Paris: Les Editions de Minuit.
- Brown, L. K., K. L. Puster, E. A. Vazquez, H. L. Hunter, C. M. Lescano. 2007. „Screening practices for adolescent dating violence.“ *Journal of Interpersonal Violence* 22: 456–464.
- Browne, A. 1987. *When battered women kill*. New York, NY: Free Press.
- Browne, A., K. R. Williams. 1993. „Gender, intimacy, and lethal violence: Trends from 1976 through 1987.“ *Gender and Society* 7: 78-98.

- Burke T. W., M. L. Jordan, S. S. Owen. 2002. „A cross-national comparison of gay and lesbian domestic violence.“ *Journal of Contemporary Criminal Justice* 18: 231-257.
- Burke, P. J., J. E. Stets, M. A. Pirog-Good. 1988. „Gender identity, self-esteem, and physical and sexual abuse in dating relationships.“ *Social Psychology Quarterly* 51: 272-285.
- Buskote, A. 2008. *Z pekla ven*. Brno: Computer Press, a.s.
- Buzawa, E. S., C. G. Buzawa. 1996. *Domestic Violence. The Criminal Justice Response*. Thousand Oaks: SAGE.
- Campbell, J. C. 2002. „Health consequences of intimate partner violence.“ *Lancet* 359: 1331-1336.
- Carlson, B. E. 1987. „Dating violence: a research review and comparison with spouse abuse.“ *Social Casework* 68: 16-23.
- Cicchetti, D., P. W. Howes. 1991. „Developmental psychopathology in the context of the family: Illustrations from the study of child maltreatment.“ *Canadian Journal of Behavioral Science* 23: 257-281.
- Cornelius, T. L., N. Resseguie. 2007. „Primary and secondary prevention programs for dating violence: A review of the literature.“ *Aggression and Violent Behavior* 12: 364-375.
- Cohen, A. 1965. „The Sociology of the Deviant Act: Anomie Theory and Beyond.“ *American Sociological Review* 30: 5-14.
- Coser, L. 1956. *The Functions of Social Conflict*. Glencoe, IL: Free Press.
- Counts, D. A., J. K. Brown, J. C. Campbell, (eds.). 1992. *Sanctions and sanctuary: Cultural perspectives on the beating of wives*. Boulder, CO: Westview.
- Crittenden, P., M. Ainsworth. 1989. „Attachment and child abuse.“ Pp. 432-462 In Cicchetti D., V. Carlson (eds.) *Child maltreatment: Theory and research on the causes and consequences of child abuse and neglect*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Crowne, D. P., D. Marlowe. 1960. „A New. Scale of Social Desirability Independent of Psychopathology.“ *Journal of Consulting Psychology* 24: 349-354.
- Čírtková, L. 2008. „Příčiny, formy a projevy domácího násilí.“ Pp 14 -19 In Záhora, J.: *Domáce násilie – Nová prax a nová legislativa v Európe/Domestic violence – New Practise and Legislation in Europe*. Bratislavská škola práva, fakulta práva.
- Dahrendorf, R. 1988. *The Modern Social Conflict*. University of California Press: Berkeley and Los Angeles.
- Dobash, R. E., R. P. Dobash. 1992. *Women, violence, and social change*. New York, NY: Routledge.
- Dobash, R. E., R. P. Dobash. 1997. „Violence Against Women.“ Pp. 271-272 In O'Toole, L. L., J. R. Schiffman (eds.): *Gender Violence. Interdisciplinary Perspectives*. New York: New York University Press.
- Durkheim, E. 1951. *Suicide*. Chicago: Free Press.
- Dutton, D. G. 2007. *Rethinking Domestic Violence*. University Of British Columbia Press.
- Dutton, D. G., Bodnarchuk, M. 2005. „Through a Psychological Lenses: Personality Disorder and Spouse Assault.“ In Loseke D. R., R. J. Gelles, M. M. Cavanaugh (eds.) *Current controversies on family violence*. Thousand Oaks.
- Engels, F. 1993. *Socialism: Utopian and Scientific*. Bookmarks.

- Erchak, G. M., R. Rosenfeld. 1994. „Societal isolation, violent norms and gender relations: A reexamination and extension of Levinson's model of wife beating.“ *Cross-Cultural Research* 28: 111-133.
- Follette, V. M., P. C. Alexander. 1992. „Dating violence: current and historical correlates.“ *Behavioral Assessment* 14: 39-52.
- Follingstad, D. R., R. G. Bradley, J. E. Laughlin, L. Burke. 1999. „Risk factors and correlates of dating violence: The relevance of examining frequency and severity levels in a college sample.“ *Violence and Victims* 14: 365-380.
- Foshee, V. A. 1996. „Gender differences in adolescent dating abuse prevalence, types and injuries.“ *Health Education Research* 11: 275-286.
- Frieze, I. H. 2000. „Violence in close relationships - Development of a research area: Comment on Archer 2000.“ *Psychological Bulletin* 126: 681-684.
- Frieze, I. H., A. Browne. 1989. „Violence in marriage.“ Pp. 163-218 In Ohlin L., M. Tonry (eds.). *Family Violence*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Fromm, E. 1956. *The Art of Loving*. NY: Harper & Row.
- Ganajová, M. 2009. *Aplikace korespondenční analýzy v programu MS Excel*. Nepublikovaná diplomová práce, Fakulta informatiky a statistiky, VŠE.
- Gelles, R. J. 1985. *Family Violence*. Annual Review of Sociology.
- Gelles, R. J. 1998. *Sociology by Gelles*. McGraw-Hill College.
- Gelles, R. J., M. A. Straus. 1988. *Intimate Violence*. New York: Simon and Schuster.
- Goode, W. J. 1974. „World Revolution and Family Patterns.“ Pp 12 – 34 In Prothro, E., K. Lalab (eds.). *Change in Family Patterns in the Arab, East Beirut*. England. Heidelberg Press.
- Graham-Kevan, N., J. Archer. 2003. „Intimate terrorism and common couple violence: A test of Johnson's predictions in four British samples.“ *Journal of Interpersonal Violence* 18: 1247-1270.
- Harper, F. W. K., A. G. Austin, J. J. Cercone, I. Arias. 2005. „The role of shame, anger, and affect regulation in men's perpetration of psychological abuse in dating relationships.“ *Journal of Interpersonal Violence* 20: 1648-1662.
- Hebák, P., J. Hustopecký, I. Pecáková, M. Průša, H. Řezanková, A. Svobodová, P. Vlach. 2007. *Vícerozměrné statistické metody 3*. Praha: Informatorium.
- Heise, L., C. Garcia-Moreno. 2002. „Violence by intimate partners.“ Pp: 87-121 In: Krug, E., L. L. Dahlberg, J. A. Mercy (eds.). *World Report on Violence and Health*. Geneva. World Health Organization.
- Hettrich, E. L., D. K. O'Leary. 2007. „Females' reasons for their physical aggression in dating relationships.“ *Journal of Interpersonal Violence* 22: 1131-1143.
- Holtzworth-Munroe, A., G. L. Stuart. 1994. „Typologies of Male Batterers: Three Subtypes and the Differences Among Them.“ *Psychological Bulletin* 116: 476 – 497.
- Holtzworth-Munroe, A., J. C. Meehan, K. Herron, U. Rehman, G. L. Stuart. 2000. „Testing the Holtzworth-Munroe and Stuart (1994) batterer typology.“ *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 68: 1000-1019.
- Hronová, M. 2006. *Sociologická sonda studentů v rámci projektu To si dovolit nesmíš*. ROSA.
- Hronová, M. 2009. *Manuál pro učitele SŠ: Násilí ve vztazích teenagerů*. ROSA.

- Jackson, S. M. 1999. „Issues in the dating violence research: A review of the literature.“ *Aggression and Violent Behavior* 4: 233–247.
- Jackson, S. M., F. Cram, F. W. Seymour. 2000. „Violence and sexual coercion in high school students' dating relationships.“ *Journal of Family Violence* 15: 23–36.
- Jandourek, J. 2007. *Sociologický slovník*. Praha. Portál.
- Jezl, D. R., C. E. Molidor, T. L. Wright. 1996. „Physical, sexual and psychological abuse in high school dating relationships: Prevalence rates and self-esteem issues.“ *Child and Adolescent Social Work* 13: 69–87.
- Johnson, M. P. 1995. „Patriarchal terrorism and common couple violence: Two forms of violence against women in U. S. families.“ *Journal of Marriage and the Family* 57: 283–294.
- Johnson, M. P. 2006. „Conflict and control: Gender symmetry and asymmetry in domestic violence.“ *Violence Against Women* 12: 1003–1018.
- Johnson, M., K. J. Ferraro. 2000. „Research on Domestic Violence in the 1990s: Making Distinctions.“ *Journal of Marriage and the Family* 62: 948–963.
- Johnson, M., J. M. Leone. 2005. „The Differential Effects of Intimate Terrorism and Situational Couple Violence.“ *Journal of Family Issues* 3: 322 – 349.
- Kardová, V. 2005. *Dating violence v české společnosti*. Nepublikovaná diplomová práce Fakulta sociálních věd UK.
- Kelly J. B, M. P. Johnson. 2008. „Differentiation among types of intimate partner violence: research update and implications for intervention.“ *Family court review* 46: 476 –499.
- Kurz, D. 1997. „Violence Against Women or Family Violence? Current Debates and Future Directions.“ Pp. 443–453 In O'Toole, L. L., J. R. Schiffman (eds.). *Gender Violence. Interdisciplinary Perspectives*. New York: New York University Press.
- Kwong, M. J., K. Bartholomew, A. J. Henderson, S. J. Trinke. 2003. „The Intergenerational Transmission of Violence.“ *Journal of Family Psychology* 20: 581–588.
- Lane, K., P. Gwartney-Gibbs. 1985. „Violence in the context of dating and sex.“ *Journal of Family Issues* 6: 45–56.
- Lawson, D. M. 2003. „Incidence, Explanations and Treatment of Partner Violence.“ *Journal of Counseling Development* 81 (11): 19–33.
- Leone, J. M., M. P. Johnson, C. L. Cohan, S. E. Lloyd. 2004. „Consequences of male partner violence for low-income minority women.“ *Journal of Marriage and Family* 66: 472–490.
- Levy, B. 1991. *Dating violence: Young women in danger*. Seattle. WA: Seal Press.
- Macmillan, R. I., R. Gartner. 1999. „When she brings home the bacon: Labour force participation and spousal violence against women.“ *Journal of Marriage and the Family* 61: 947–958.
- Makepeace, J. M. 1981. „Courtship violence among college students.“ *Family Relations* 30: 97–102.
- Makepeace, J. M. 1983. „Life events stress and courtship violence.“ *Family Relations* 32: 101–109.
- Makepeace, J. M. 1986. „Gender differences in courtship violence victimization.“ *Family Relations* 35: 383–388.
- Marshall, L. L., P. Rose. 1988. „Family of origin violence and courtship abuse.“ *Journal of Counseling Development* 66: 414–418.
- Marhánková, J. 2006. „Domácí násilí: výpovědi žen žijících v azylovém domě.“ *Gender, rovné příležitosti výzkum* 7: 46–51.

- Martinková, M. 2001. „Fyzické domácí násilí v oblasti hlavního města Prahy v roce 1999 -kriminologické aspekty.“ Pp. 1-116 In Martinková, M., R. Macháčková. *Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Merton, R. K. 1957. *Social Theory and Social Structure, revised and enlarged edition*. New York. Free Press of Glencoe.
- Minow, M. 2000. „Between Intimates and Between Nations: Can Law stop the Violence?“ *Case Western Reserve Law Review* 4: 851-896.
- Možný, I. 1990. *Moderní rodina (mýty a skutečnost)*. Brno: Blok.
- Munoz-Rivas, M. J., J. L. Grana, D. K. O'Leary, M. P. Gonzalez. 2007. „Aggression in adolescent dating relationships: Prevalence, justification, and health consequences.“ *Journal of Adolescent Health* 40: 298-304.
- Nightingale, H., P. Morrisette. 1993. „Dating violence: Attitudes, myths, and preventive programs.“ *Social Work in Education* 15: 225-232.
- O'Keefe, M., K. Brockopp, E. Chew. 1986. „Teen dating violence.“ *Social Work* 46: 3-8.
- O'Leary, D. K. 1988. „Physical aggression between spouses: A social learning theory perspective“. *Handbook of family violence*. New York, NY: Plenum Press.
- O'Leary, D. K., J. Barling, I. Arias, A. Rosenbaum, J. Malone, A. Tyree. 1989. „Prevalence and stability of physical aggression between spouses: A longitudinal analysis.“ *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 57: 263-268.
- O'Leary, K. D., J. Malone, A. Tyree. 1994. „Physical aggression in early marriage: Prerelationship and relationship effects.“ *Journal of consulting and Clinical Psychology* 62: 594-602.
- Prospero, M. 2006. „The role of perceptions in dating violence among young adolescents.“ *Journal of Interpersonal Violence* 21: 470-484.
- Quinney, R. 1970. *The Social Reality of Crime*. Little, Brown & Company.
- Rhatigan, D. L., A. E. Street. 2005. „The impact of intimate partner violence on decisions to leave dating relationships: A test of the investment model.“ *Journal of Interpersonal Violence* 20: 1580-1597.
- Riggs, D. S., D. K. O'Leary. 1989. *A theoretical model of courtship aggression. Violence in dating relationships: emerging social issues*. New York, NY: Praeger Publishers.
- Riggs, D. S., D. K. O'Leary, F. C. Breslin. 1990. „Multiple correlates of physical aggression in dating couples.“ *Journal of Interpersonal Violence* 5: 61-73.
- Robertson, K., T. Murachver. 2006. „Intimate partner violence: Linguistic features and accommodation behavior of perpetrators and victims.“ *Journal of Language and Social Psychology* 25: 406-422.
- Roscoe, B., T. Kelsey. 1986. „Dating violence among high school students.“ *Psychology: A Journal of Human Behavior* 23 (1): 53-59.
- Sanders, S. M. 2004. *Teen Dating Violence: The Invisible Peril*. Peter Lang Publishing, New York.
- Schwartz, M., W. DeKeseredy. 1997. *Sexual Assault on the College Campus: The Role of Male Peer Support*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Sev'er, A. 1997. „Introduction.“ Pp. 1-26 In A. Sev'er (ed.). *A cross-cultural exploration of wife abuse*. Lewiston, NY: Edwin Mellen Press.
- Shorey, R. C., T. L. Cornelius, M. K. Bell. 2008. „A critical review of theoretical frameworks for dating violence: Comparing the dating and marital fields.“ *Aggression and Violent Behavior* 13: 185-194.

- Siegel, L. J., B. C. Welsh. 2009. *Juvenile delinquency: theory, practise and law*. Wadsworth, Cengage learning.
- Sigelman, C. K., C. J. Berry, K. A. Wiles. 1984. „Violence in college students' dating relationships.“ *Journal of Applied Social Psychology* 5: 530–548.
- Sherman, L. W., J. D. Schmidt, D. P. Rogan. 1992. *Policing domestic violence: Experiments and dilemmas*. Free Press.
- Smith, D. M., J. Donnelly. 2001. „Adolescent dating violence: A multi-systemic approach of enhancing awareness in educators, parents, and society.“ *Journal of Prevention and Intervention in the Community* 21: 53–64.
- Sorenson, S. B., K. A. Thomas. 2009. „Views of intimate partner violence in same- and opposite-sex relationships.“ *Journal of Marriage and Family* 71: 337–352.
- Sousa, C. A. 1999. „Teen dating violence: The hidden epidemic.“ *Family and Conciliation Courts Review* 37: 356–374.
- Straight, E. S., F. W. K. Harper, I. Arias. 2003. „The impact of partner psychological abuse on health behaviors and health status in college women.“ *Journal of Interpersonal Violence* 18: 1035–1054.
- Stets, J. E., M. A. Pirog-Good. 1989. „Sexual aggression and control in dating relationships.“ *Journal of College Student Development* 33: 75–86.
- Stets, J. E., M. A. Straus. 1989. „The marriage licence as a hitting licence: A comparison of assaults in dating, cohabiting and married couples.“ *Journal of Family Violence* 4: 161–180.
- Straus, M.A. 1976. „Sexual inequality, cultural norms, and wife-beating“. Pp. 543-559 In Viano, E. C. (ed.). *Victims and society*. Washington DC: Visage Press.
- Straus, M. A. 1979. „Measuring intrafamily conflict and violence: The conflict tactics (CT) scales.“ *Journal of Marriage and the Family* 41: 75–88.
- Straus, M. A. 1990. „Injury, frequency, and the representative sample fallacy in measuring wife beating and child abuse.“ Pp. 75-89 In Straus, M. A., R. J. Gelles (eds.). *Physical Violence in American Families: Risk Factors and Adaptions to Violence in 8,145 Families*. New Brunswick: Transaction Publishers.
- Straus, M. A. 1992. „Sociological research and social policy: The case of family violence.“ *Sociological Forum* 7: 211-237.
- Straus, M. A. 2001. *Scoring and norms for the CTS2 and CTSPC*. Family Research Laboratory, University of New Hampshire.
- Straus, M. A. 2004. „Prevalence of Violence Against Dating Partners by Male and Female University Students Worldwide.“ *Violence Against Women* 10: 790–811.
- Straus, M. A. 2007. *Violence against dating partners in world perspective: The International Dating Violence Study*. Durham, NH: Family Research Laboratory, University of New Hampshire.
- Straus, M. A., R. R. Gelles, S. K. Steinmetz. 1980. *Behind closed doors: Violence in the American family*. New York, NY: Doubleday.
- Straus, M. A., S. L. Hamby, S. Boney-McCoy, D. B. Sugarman. 1996. „The Revised Conflict Tactics Scales.“ *Journal of Family issues* 17: 283–316.
- Straus, M. A., G. T. Hotaling. 1980. *The Social causes of husband-wife violence*. University of Minnesota Press.
- Sugarman, D. B., G. T. Hotaling. 1989. „Violent men in intimate relationships: An analysis of risk markers.“ *Journal of Applied Social Psychology* 19: 1034–1048.

- Tjaden P., N. Thoennes, C. J. Allison. 1999. „Comparing violence over the life span in samples of same-sex and opposite-sex cohabitants.“ *Violence and Victims* 14: 413 - 425.
- Truman-Schram, D. M., A. Cann, L. Calhoun, L. Vanwallendael. 2000. „Leaving an abusive dating relationship: An investment model comparison of women who stay versus women who leave.“ *Journal of Social and Clinical Psychology* 19: 161–183.
- Turk, A. T. 1997. „Class, Conflict, and Criminalization.“ *Sociological Focus* 10: 209-220.
- Vaničková, E. 2004. „Násilí mezi milenci.“ *Psychologie dnes* 10(4): 22 –23.
- Vymětalová, S. 2001. „Domácí násilí: přirozený jev?“ *Sociologický časopis* 37: 103 – 121.
- Walby, S., J. Allen. 2009. *Domácí násilí, sexuální napadení a pronásledování: výsledky britského průzkumu o kriminalitě*. Praha. Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Waldner-Haugrud L. 1998. „Sexual coercion in lesbian and gay relationships: A review and critique.“ *Aggression and Violent Behavior* 4:139-149.
- Waters, E., G. Posada, J. Crowell, L. Keng-ling. 1993. „Is attachment theory ready to contribute to our understanding of disruptive behavior problems?“ *Development and Psychopathology* 5: 215–224.
- Weiss, P., J. Zvěřina. 2001. *Sexuální chování v ČR – situace a trendy*. Praha. Portál.
- Winstok, Z. 2008. „Conflict escalation to violence and escalation of violent conflicts.“ *Children and Youth Services Review* 30: 297-310.
- Williams F. P., M. D. McShane, 1994. *Criminological Theory*. Englewood Cliffs. NJ: Prentice Hall.
- Yllö, K. A. 2005. „Through a Feminist Lenses: Gender, Diversity and Violence: Extending the Feminist Framework.“ Pp. 19-34 In Loseke D. R., R. J. Gelles, M. M. Cavanaugh. *Current controversies on family violence*. Thousand Oaks.

Internetové zdroje (domény):

<http://www.czso.cz>

<http://www.leg.state.fl.us>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Škála pro měření partnerského násilí v roli pachatele.....	str. 148
Příloha č. 2: Škála pro měření partnerského násilí v roli oběti.....	str. 149
Příloha č. 3: Faktorová analýza škály „Pachatel partnerského násilí“ (20 výroků).....	str. 150
Příloha č. 4: Faktorová analýza škály „Oběť partnerského násilí“ (20 výroků).....	str. 151
Příloha č. 5: Faktorová analýza škály „Pachatel partnerského násilí“ (17 výroků).....	str. 152
Příloha č. 6: Faktorová analýza škály „Oběť partnerského násilí“ 17 výroků.....	str. 153
Příloha č. 7: Faktorová analýza škály „Pachatel partnerského násilí“ (17 výroků, 4 faktory).....	str. 154
Příloha č. 8: Faktorová analýza škály „Oběť partnerského násilí“ (17 výroků, 4 faktory).....	str. 155
Příloha č. 9: Korespondenční mapa pro kategorie pachatelů.....	str. 156
Příloha č. 10: Korespondenční mapa pro kategorie obětí.....	str. 157
Příloha č. 11: Korespondenční analýza „Kategorie pachatelů a obětí“: Příspěvky jednotl. rozměrů k inerci....	str. 158
Příloha č. 12: Korespondenční analýza „Kategorie pachatelů a obětí“: Zátěže řádkových kategorií.....	str. 159
Příloha č. 13: Tabulka č. I. Jak často jste znechucen(a) sám(a) sebou?.....	str. 160
Příloha č. 14: Tabulka č. II. Jak často máte pocit, že si Vás druzí lidé neváží?.....	str. 161
Příloha č. 15: Tabulka č. III. Jak často máte pocit méněcennosti?.....	str. 162
Příloha č. 16: Tabulka č. IV. Jak často máte pocit osamělosti?.....	str. 163
Příloha č. 17: Tabulka č. V. Jak často máte pocit, že jste milován(a)?.....	str. 164
Příloha č. 18: Tabulka č. VI. Jak často si připadáte jako úspěšný člověk?.....	str. 165
Příloha č. 19: Korespondenční analýza „Partnerské násilí a delikventní projevy“: Zátěže kategorií...	str. 166
Příloha č. 20: Korespondenční analýza „Partnerské násilí a delikventní projevy“: Znaménkové schéma...	str. 167

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Škála měření partnerského násilí v roli pachatele

Následující otázky budete vyplňovat sám(a). U každé z nich musíte zakroužkovat jednu odpověď. Velice nám záleží, abyste byl(a) při vyplňování upřímný/á a na otázky odpovídal(a) pravdivě. Připomínám, že dotazování je přísně anonymní a ještě než odejdu, tak před Vámi dotazník zalepím. Vaše odpovědi tak nebudu moci jakkoliv zjistit. Nyní si projdeme způsob dotazování na příkladu otázek 53, 99 a 101.

Bez ohledu na to, jak spolu lidé v partnerském vztahu vycházejí, stává se, že spolu někdy nesouhlasí, očekávají od svého protějšku odlišnou reakci, než se kterou partner přichází, anebo mají mezi sebou prostě různé spory a rozepře. Příčinou rozepří může být špatná nálada, únava, ale i jiné důvody. Každý pár se pak se svými názorovými odlišnostmi vyrovnává po svém. Nyní Vám předložím seznam způsobů chování, ke kterým dochází ve sporných situacích. Zakroužkujte, prosím, jak často ve vztahu s Vaším partnerem/Vaší partnerkou došlo k následující situaci?

Jak často jste se zachoval(a) následujícím způsobem vůči Vaší partnerce/partnerovi?

Pozn.: respondenti vybírali z následujících možností:

Alespoň jednou týdně

Několikrát za měsíc

Přibližně každý měsíc

2-6 krát za rok

Dochází (došlo) k tomu tak jedenkrát za rok

Jednou, dvakrát se to během našeho vztahu stalo

Nikdy k tomu nedošlo

1. Úmyslně jsem zničil(a) něco, co mu/jí patřilo.
2. Kontroloval(a) jsem ho/ji, kolik peněz a za co utrácí.
3. Prudce jsem ji/ho odstrčil(a), srazil(a) ho/ji na zeď či na zem.
4. Použil/a jsem výhrůžek a zastrasování k tomu, abych ho/jí přiměl(a) k sexu.
5. Užil(a) jsem větší fyzickou sílu (jako např. bití), abych ho/jí přiměl(a) k sexu anebo k sexuálním praktikám, se kterými nesouhlasil(a).
6. Utrácel(a) jsem společné peníze jen pro vlastní potřebu.
7. Vyhrožoval(a) jsem mu/jí, že ho/ji udeřím nebo po něm/ní něco hodím.
8. Dal(a) jsem mu/jí facku.
9. Poskytoval(a) jsem pouze omezené finanční prostředky na společné výdaje, nepřispíval(a) jsem do domácnosti.
10. I přes jeho/její nechuť k sexu, jsem ho/jí citovým nátlakem k styku přinutil(a).
11. Kontroloval(a) jsem podrobně a systematicky, s kým se stýká.
12. Vyhrožoval(a) jsem, že partnerovi/partnerce či jeho/její rodině způsobím závažné ekonomické škody (jako např. dluhy, krádeže, likvidace podnikání, aj.).
13. V hádce jsem použil(a) nějaký těžký předmět, nůž nebo zbraň.
14. Zakázal(a) jsem mu/jí se s některými lidmi stýkat.
15. Udeřil(a) jsem ho/jí něčím tak, že ho/ji to mohlo bolet.
16. Užil(a) jsem menší fyzickou sílu (jako např. držení omezující pohyb), abych ho/jí přiměl(a) k sexu anebo k sexuálním praktikám, se kterými nesouhlasil(a).
17. Urážel(a) jsem ho/ji anebo jsem mu/jí nadával(a).
18. Vyžadoval(a) jsem od ní/něho drahé dárky a věcné pozornosti.
19. Zmlátil(a) jsem ho/jí tak, že měl(a) ještě několik dní modřiny či podlitiny.
20. Využil(a) jsem jeho/její bezbrannosti (např. nemožnosti se bránit, opilosti...), abych s ní(m) měl(a) sex.

Příloha č. 2: Škála měření partnerského násilí v roli oběti

Nyní z druhé strany: Jak často se během Vašeho vztahu Váš partner (Vaše partnerka) zachoval(a) následujícím způsobem vůči Vám?

1. Úmyslně zničil(a) něco, co mi patřilo.
2. Kontroloval(a), kolik peněz a za co utrácím.
3. Prudce mě odstrčil(a), srazil(a) mě na zeď či na zem.
4. Použil/a výhrůžek a zastrašování k tomu, aby mě přiměl(a) k sexu.
5. Užil(a) větší fyzickou sílu (jako např. bití), aby mě přiměl(a) k sexu anebo k sexuálním praktikám, se kterými jsem nesouhlasil(a).
6. Utrácel(a) společné peníze jen pro vlastní potřebu.
7. Vyhrožoval(a) mi, že mě udeří nebo po mě něco hodí.
8. Dal(a) mi facku.
9. Poskytoval(a) pouze omezené finanční prostředky na společné výdaje, nepřispíval(a) do domácnosti.
10. I přes moji nechuť k sexu mně citovým nátlakem k styku přinutil(a).
11. Kontroloval(a) podrobně a systematicky, s kým se stýkám.
12. Vyhrožoval(a), že mně či mojí rodině způsobí závažné ekonomické škody (jako např. dluhy, krádeže, likvidace podnikání, aj.).
13. V hádce použil(a) nějaký těžký předmět, nůž nebo zbraň.
14. Zakázal(a) mi se s některými lidmi stýkat.
15. Udeřil(a) mě něčím tak, že mě to bolelo.
16. Užil(a) menší fyzickou sílu (jako např. držení omezující pohyb), aby mě přiměl(a) k sexu anebo k sexuálním praktikám, se kterými jsem nesouhlasil(a).
17. Urážel(a) mě anebo mi nadával(a).
18. Vyžadoval(a) ode mě drahé dárky a věcné pozornosti.
19. Zmlátil(a) mě tak, že jsem měl(a) ještě několik dní modřiny či podlitiny.
20. Využil(a) mé bezbrannosti (např. nemožnosti se bránit, opilosti...), aby se mnou měl(a) sex.

Příloha č. 3: Faktorová analýza škály „Pachatel partnerského násilí“ (20 výroků)

Rotované řešení, metoda varimax

	Component				
	1	2	3	4	5
E: Vyhrožoval(a) jsem, že partnerovi/partnerce či jeho/její rodině způsobím závažné ekonomické škody	0,75				
F: Zmlátil(a) jsem ho/jí tak, že měl(a) ještě několik dní modřiny či podlitiny	0,69				
S: Užil(a) jsem větší fyzickou sílu [Jako např. bití], abych ho/jí přiměl(a) k sexu anebo k sexuálním praktikám, se kterými nesouhlasil	0,64		0,48		
F: V hádce jsem použil(a) nějaký těžký předmět, nůž nebo zbraň	0,63				
P: Vyhrožoval(a) jsem mu/jí, že ho/jí udeřím nebo po něm/ní něco hodím		0,72			
F: Dal(a) jsem mu/jí facku		0,72			
F: Prudce jsem ji/ho odstrčil(a), srazil(a) ho/jí na zeď či na zem	0,42	0,68			
F: Udeřil(a) jsem ho/jí něčím tak, že ho/jí to mohlo bolet	0,42	0,59			
P: Urážel(a) jsem ho/jí anebo jsem mu/jí nadával		0,58		0,47	
S: Užil(a) jsem menší fyzickou sílu (jako např. držení omezující pohyb), abych ho/jí přiměl(a) k sexu anebo k sexuálním praktikám, se kterými nesouhlasil			0,80		
S: Využil(a) jsem jeho/její bezbrannosti (např. nemožnosti se bránit, opilosti...), abych s ní(m) měl(a) sex			0,76		
S: I přes jeho/její nechuť k sexu, jsem ho/jí citovým nátlakem k styku přinutil			0,72		
S: Použil/a jsem výhrůžek a zastrašování k tomu, abych ho/jí přiměl(a) k sexu			0,67		
P: Kontroloval(a) jsem podrobně a systematicky, s kým se stýká				0,71	
P: Zakázal(a) jsem mu/jí se s některými lidmi stýkat				0,66	
E: Vyžadoval(a) jsem od ní/něho drahé dárky a věcné pozornosti				0,60	
P: Úmyslně jsem zničil(a) něco, co mu/jí patřilo				0,42	
E: Utrácel(a) jsem společné peníze jen pro vlastní potřebu					0,72
E: Poskytoval(a) jsem pouze omezené finanční prostředky na společné výdaje, nepřispíval(a) jsem do domácnosti					0,67
E: Kontroloval(a) jsem ho/jí, kolik peněz a za co utrácí					0,56

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 8 iterations.

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, N=870). Podsoubor lidí, kteří mají zkušenost s partnerským vztahem trvajícím déle než 6 měsíců (N=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Příloha č. 4: Faktorová analýza škály „Obět’ partnerského násilí“ (20 výroků)

Rotované řešení, metoda varimax

	Component		
	1	2	3
F: Udeřil(a) mě něčím tak, že mě to bolelo	0,82		
S: Užil(a) větší fyzickou sílu (jako např. bití), aby mě přiměl(a) k sexu anebo k sexuálním praktikám, se kterými jsem nesouhlasil	0,80		
F: Zmlátil(a) mě tak, že jsem měl(a) ještě několik dní modřiny či podlitiny	0,78		
F: V hádce použil(a) nějaký těžký předmět, nůž nebo zbraň	0,72		
F: Dal(a) mi facku	0,66		
F: Prudce mě odstrčil(a), srazil(a) mě na zeď či na zem	0,65		
E: Vyhrožoval(a), že mně či mojí rodině způsobí závažné ekonomické škody	0,53		0,41
P: Vyhrožoval(a) mi, že mě udeří nebo po mě něco hodí	0,52	0,51	
E: Kontroloval(a), kolik peněz a za co utrácím		0,72	
P: Kontroloval(a) podrobně a systematicky, s kým se stýkám		0,72	
P: Urážel(a) mě anebo mi nadával		0,69	
E: Utrácel(a) společné peníze jen pro vlastní potřebu		0,65	
P: Zakázal(a) mi se s některými lidmi stýkat		0,61	
E: Vyžadoval(a) ode mě drahé dárky a věcné pozornosti		0,61	
E: Poskytoval(a) pouze omezené finanční prostředky na společné výdaje, nepřispíval(a) do domácnosti		0,58	
P: Úmyslně zničil(a) něco, co mi patřilo		0,48	
S: I přes moji nechuť k sexu mně citovým nátlakem k styku přinutil			0,78
S: Využil(a) mé bezbrannosti (např. nemožnosti se bránit, opilosti...), aby se mnou měl(a) sex			0,74
S: Použil/a výhružek a zastrašování k tomu, aby mě přiměl(a) k sexu	0,45		0,67
S: Užil(a) menší fyzickou sílu (jako např. držení omezující pohyb), aby mě přiměl(a) k sexu anebo k sexuálním praktikám, se kterými jsem nesouhlasil	0,52		0,65

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 8 iterations.

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, N=870). Podsoubor lidí, kteří mají zkušenost s partnerským vztahem trvajícím déle než 6 měsíců (N=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Příloha č. 5: Faktorová analýza škály „Pachatel partnerského násilí“ (17 výroků)

Rotované řešení, metoda varimax

	Component		
	1	2	3
F: Udeřil(a) jsem ho/jí něčím tak, že ho/jí to mohlo bolet	0,80		
F: Dal(a) jsem mu/jí facku	0,70		
F: Zmlátil(a) jsem ho/jí tak, že měl(a) ještě několik dní modřiny či podlitiny	0,68		
F: Prudce jsem ji/ho odstrčil(a), srazil(a) ho/jí na zeď či na zem	0,68		
F: V hádce jsem použil(a) nějaký těžký předmět, nůž nebo zbraň	0,55		
P: Úmyslně jsem zničil(a) něco, co mu/jí patřilo	0,49		
E: Utrácel(a) jsem společné peníze jen pro vlastní potřebu		0,70	
E: Kontroloval(a) jsem ho/jí, kolik peněz a za co utrácí		0,69	
E: Poskytoval(a) jsem pouze omezené finanční prostředky na společné výdaje, nepřispíval(a) jsem do domácnosti		0,59	
P: Kontroloval(a) jsem podrobně a systematicky, s kým se stýká		0,58	
E: Vyžadoval(a) jsem od ní/něho drahé dárky a věcné pozornosti		0,57	
P: Urážel(a) jsem ho/jí anebo jsem mu/jí nadával		0,54	
P: Zakázal(a) jsem mu/jí se s některými lidmi stýkat		0,52	
S: Užil(a) jsem menší fyzickou sílu (jako např. držení omezující pohyb), abych ho/jí přiměl(a) k sexu anebo k sexuálním praktikám, se kterými nesouhlasil			0,83
S: Využil(a) jsem jeho/její bezbrannosti (např. nemožnosti se bránit, opilosti...), abych s ní(m) měl(a) sex			0,82
S: Použil/a jsem výhrůžek a zastrašování k tomu, abych ho/jí přiměl(a) k sexu			0,70
S: I přes jeho/její nechuť k sexu, jsem ho/jí citovým nátlakem k styku přinutil			0,65

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 8 iterations.

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, N=870). Podsoubor lidí, kteří mají zkušenost s partnerským vztahem trvajícím déle než 6 měsíců (N=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Příloha č. 6: Faktorová analýza škály „Obět’ partnerského násilí“ 17 výroků

(rotované řešení, metoda varimax)

	Component		
	1	2	3
F: Udeřil(a) mě něčím tak, že mě to bolelo	0,84		
F: Zmlátil(a) mě tak, že jsem měl(a) ještě několik dní modřiny či podlitiny	0,78		
F: Prudce mě odstrčil(a), srazil(a) mě na zeď či na zem	0,71		
F: Dal(a) mi facku	0,70		
F: V hádce použil(a) nějaký těžký předmět, nůž nebo zbraň	0,69		
E: Kontroloval(a), kolik peněz a za co utrácím		0,72	
P: Kontroloval(a) podrobně a systematicky, s kým se stýkám		0,70	
E: Utrácel(a) společné peníze jen pro vlastní potřebu		0,67	
P: Urážel(a) mě anebo mi nadával		0,67	
E: Vyžadoval(a) ode mě drahé dárky a věcné pozornosti		0,62	
E: Poskytoval(a) pouze omezené finanční prostředky na společné výdaje, nepřispíval(a) do domácnosti		0,61	
P: Zakázal(a) mi se s některými lidmi stýkat		0,60	
P: Úmyslně zničil(a) něco, co mi patřilo			
S: I přes moji nechuť k sexu mně citovým nátlakem k styku přinutil			0,79
S: Využil(a) mé bezbrannosti (např. nemožnosti se bránit, opilosti...), aby se mnou měl(a) sex			0,77
S: Použil/a výhrůzek a zastrašování k tomu, aby mě přiměl(a) k sexu			0,68
S: Užil(a) menší fyzickou sílu (jako např. držení omezující pohyb), aby mě přiměl(a) k sexu anebo k sexuálním praktikám, se kterými jsem nesouhlasil	0,50		0,67

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 8 iterations.

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, N=870). Podsoubor lidí, kteří mají zkušenost s partnerským vztahem trvajícím déle než 6 měsíců (N=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Příloha č. 7: Faktorová analýza škály „Pachatel partnerského násilí“ (17 výroků, 4 faktory)

Rotované řešení, metoda varimax, zadání: čtyři faktory

	Component			
	1	2	3	4
F: Prudce jsem ji/ho odstrčil(a), srazil(a) ho/ji na zeď či na zem	0,77			
F: Dal(a) jsem mu/jí facku	0,76			
F: Udeřil(a) jsem ho/jí něčím tak, že ho/ji to mohlo bolet	0,76			
F: Zmlátil(a) jsem ho/jí tak, že měl(a) ještě několik dní modřiny či podlitiny	0,59	0,47		
F: V hádce jsem použil(a) nějaký těžký předmět, nůž nebo zbraň	0,50			
S: Využil(a) jsem jeho/její bezbrannosti (např. nemožnosti se bránit, opilosti...), abych s ní(m) měl(a) sex		0,86		
S: Užil(a) jsem menší fyzickou sílu (jako např. držení omezující pohyb), abych ho/jí přiměl(a) k sexu anebo k sexuálním praktikám, se kterými nesouhlasil		0,85		
S: Použil/a jsem výhrůžek a zastrašování k tomu, abych ho/jí přiměl(a) k sexu		0,64		
E: Vyžadoval(a) jsem od ní/něho drahé dárky a věcné pozornosti			0,70	
P: Zakázal(a) jsem mu/jí se s některými lidmi stýkat			0,69	
P:Kontroloval(a) jsem podrobně a systematicky, s kým se stýká			0,67	
E: Kontroloval(a) jsem ho/ji, kolik peněz a za co utrácí			0,51	0,45
P: Urážel(a) jsem ho/ji anebo jsem mu/jí nadával			0,46	
P: Úmyslně jsem zničil(a) něco, co mu/jí patřilo				
E: Poskytoval(a) jsem pouze omezené finanční prostředky na společné výdaje, nepřispíval(a) jsem do domácnosti				0,67
S: I přes jeho/její nechuť k sexu, jsem ho/jí citovým nátlakem k styku přinutil		0,52		0,59
E: Utrácel(a) jsem společné peníze jen pro vlastní potřebu				0,55

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 8 iterations.

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, N=870). Podsoubor lidí, kteří mají zkušenost s partnerským vztahem trvajícím déle než 6 měsíců (N=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Příloha č. 8: Faktorová analýza škály „Obět’ partnerského násilí“ (17 výroků, 4 faktory)

Rotované řešení, metoda varimax, zadání: čtyři faktory)

	Component			
	1	2	3	4
F: Udeřil(a) mě něčím tak, že mě to bolelo	0,83			
F: Zmlátil(a) mě tak, že jsem měl(a) ještě několik dní modřiny či podlitiny	0,78			
F: Prudce mě odstrčil(a), srazil(a) mě na zeď či na zem	0,70			
F: V hádce použil(a) nějaký těžký předmět, nůž nebo zbraň	0,70			
F: Dal(a) mi facku	0,69			
S: I přes moji nechuť k sexu mně citovým nátlakem k styku přinutil		0,80		
S: Využil(a) mé bezbrannosti (např. nemožnosti se bránit, opilosti...), aby se mnou měl(a) sex		0,77		
S: Použil/a výhrůžek a zastrašování k tomu, aby mě přiměl(a) k sexu	0,45	0,67		
S: Užil(a) menší fyzickou sílu (jako např. držení omezující pohyb), aby mě přiměl(a) k sexu anebo k sexuálním praktikám, se kterými jsem nesouhlasil	0,51	0,66		
P: Kontroloval(a) podrobně a systematicky, s kým se stýkám			0,81	
P: Zakázal(a) mi se s některými lidmi stýkat			0,71	
E: Kontroloval(a), kolik peněz a za co utrácím			0,67	
P: Urážel(a) mě anebo mi nadával			0,63	
P: Úmyslně zničil(a) něco, co mi patřilo				
E: Vyžadoval(a) ode mě drahé dárky a věcné pozornosti				0,77
E: Utrácel(a) společné peníze jen pro vlastní potřebu				0,67
E: Poskytoval(a) pouze omezené finanční prostředky na společné výdaje, nepřispíval(a) do domácnosti				0,54

Extraction Method: Principal Component Analysis.

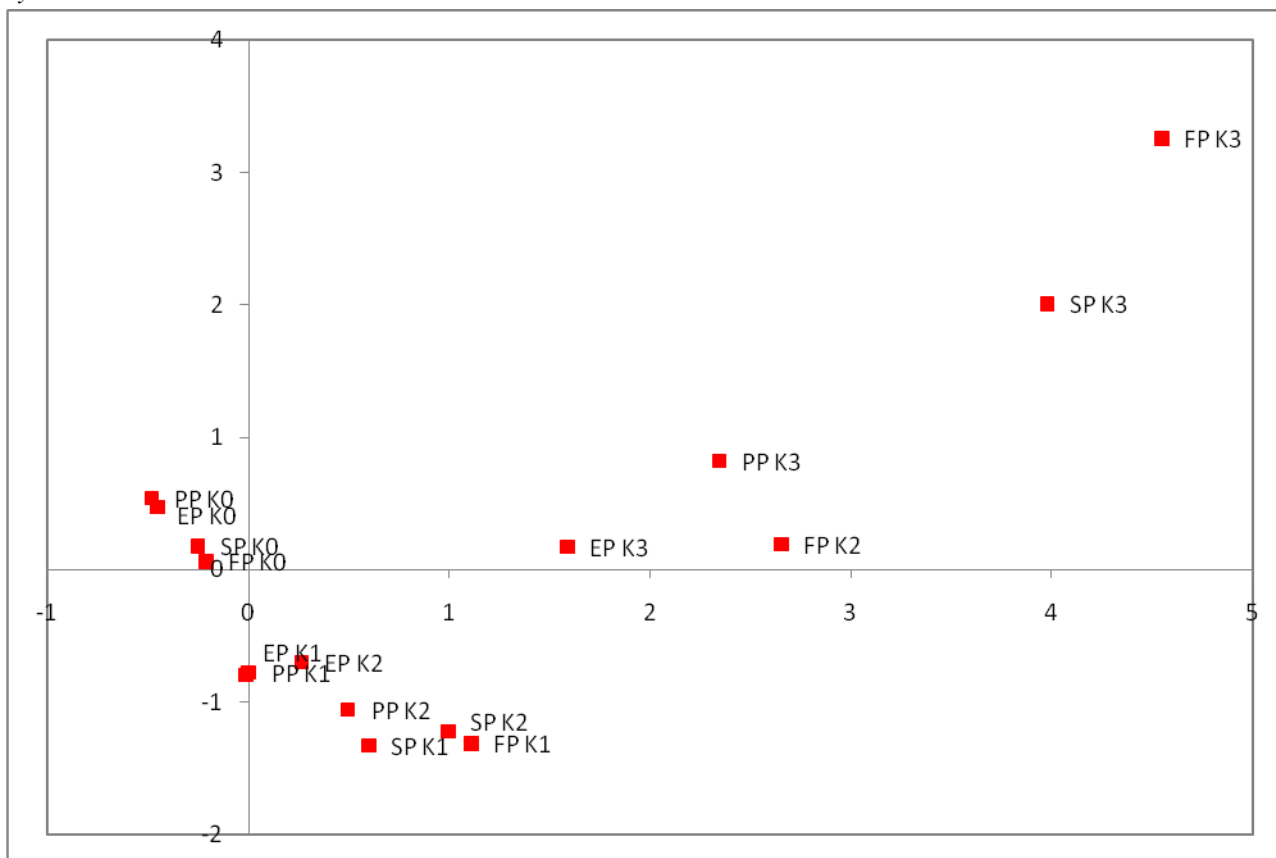
Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 8 iterations.

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, N=870). Podsoubor lidí, kteří mají zkušenost s partnerským vztahem trvajícím déle než 6 měsíců (N=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Příloha č. 9: Korespondenční mapa pro kategorie pachatelů

Symetrická normalizace

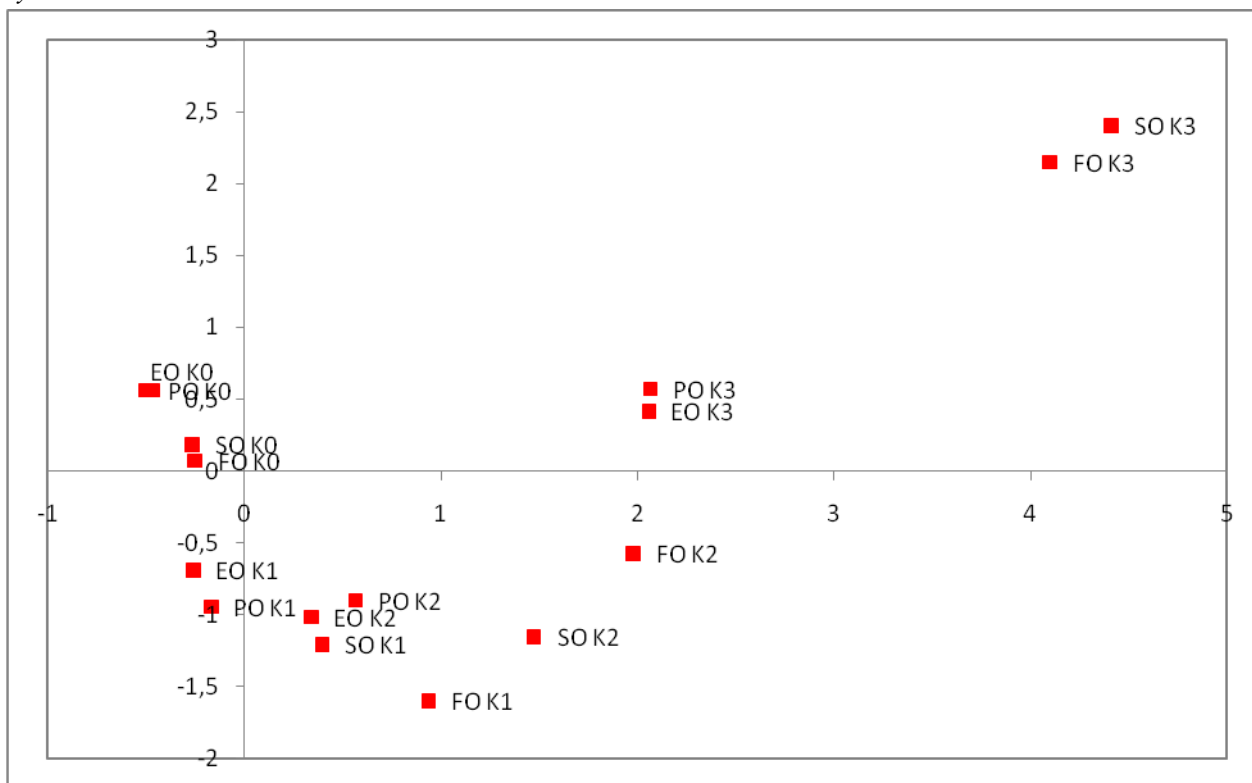

Korespondenční analýza, kategorie pachatelé: $\chi^2 = 8\,560,9$, $DF = 225$, $p < 0,001$. Výpočty probíhaly pomocí aplikace umožňující výpočet korespondenční analýzy v MS Excel – viz. [Ganajová, 2009].

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, $N=870$). Podsoubor lidí, kteří mají zkušenost s partnerským vztahem trvajícím déle než 6 měsíců ($N=602$). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Příloha č. 10: Korespondenční mapa pro kategorie obětí

Symetrická normalizace

Korespondenční analýza, kategorie obětí: $\chi^2 = 9617,1$, $DF = 225$, $p < 0,001$ [Výpočty probíhaly pomocí aplikace umožňující výpočet korespondenční analýzy v MS Excel – viz. [Ganajová, 2009]

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, $N=870$). Podsoubor lidí, kteří mají zkušenost s partnerským vztahem trvajícím déle než 6 měsíců ($N=602$). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Příloha č. 11: Korespondenční analýza „Kategorie pachatelů a obětí“ : Příspěvky jednotlivých rozměrů k inerci

Symetrická normalizace

Rozměr		Inerce	Singulární hodnoty	Příspěvek k inerci	Kumulace
	1	0,245	0,495	0,408	0,408
	2	0,095	0,308	0,157	0,565
	3	0,043	0,208	0,072	0,637
	4	0,027	0,164	0,045	0,681
	5	0,021	0,146	0,035	0,717
	6	0,021	0,143	0,034	0,751
	7	0,019	0,138	0,032	0,782
	8	0,015	0,122	0,025	0,807
	9	0,014	0,118	0,023	0,830
	10	0,013	0,114	0,022	0,852
	11	0,013	0,113	0,021	0,873
	12	0,011	0,105	0,018	0,891
	13	0,010	0,100	0,017	0,908
	14	0,009	0,096	0,015	0,923
	15	0,009	0,094	0,015	0,938
	16	0,008	0,088	0,013	0,951
	17	0,006	0,080	0,011	0,961
	18	0,006	0,076	0,010	0,971
	19	0,005	0,069	0,008	0,979
	20	0,004	0,066	0,007	0,986
	21	0,003	0,059	0,006	0,992
	22	0,002	0,049	0,004	0,996
	23	0,002	0,041	0,003	0,998
	24	0,001	0,031	0,002	1,000
	25	0,000	0,002	0,000	1,000
	26	0,000	0,002	0,000	1,000
	27	0,000	0,001	0,000	1,000
	28	0,000	0,000	0,000	1,000
	29	0,000	0,000	0,000	1,000
	30	0,000	0,000	0,000	1,000
	31	0,000	0,000	0,000	1,000
Celkem		0,602		1,000	

Příloha č. 12: Korespondenční analýza „Kategorie pachatelů a obětí“: Zátěže řádkových kategorií

Symetrická normalizace

Řádkové kategorie	Vektor řádkových zátěží	Rozměr		Řádková inerce	Příspěvky řádkových kategorií k inerci		Příspěvky rozměru k inerci řádkové kategorie		
		1	2		1	2	1	2	Celkem
FP K0	0,112	-0,210	0,009	0,003	0,010	0,000	0,736	0,001	0,737
FP K1	0,008	0,957	-0,898	0,018	0,015	0,021	0,205	0,112	0,317
FP K2	0,003	2,277	0,065	0,024	0,034	0,000	0,351	0,000	0,351
FP K3	0,002	3,964	2,906	0,030	0,067	0,058	0,541	0,181	0,722
SP K0	0,103	-0,220	0,126	0,004	0,010	0,005	0,550	0,111	0,661
SP K1	0,014	0,640	-0,988	0,018	0,012	0,046	0,166	0,246	0,412
SP K2	0,005	0,957	-0,533	0,017	0,008	0,004	0,120	0,023	0,143
SP K3	0,003	3,120	1,278	0,026	0,058	0,016	0,541	0,056	0,597
PP K0	0,064	-0,507	0,529	0,016	0,033	0,058	0,515	0,349	0,863
PP K1	0,034	0,047	-0,901	0,016	0,000	0,091	0,002	0,525	0,528
PP K2	0,017	0,574	-0,679	0,017	0,011	0,025	0,156	0,135	0,291
PP K3	0,010	2,064	0,788	0,029	0,087	0,020	0,738	0,067	0,805
EP K0	0,065	-0,443	0,409	0,013	0,026	0,035	0,475	0,252	0,727
EP K1	0,025	-0,053	-0,733	0,015	0,000	0,044	0,002	0,284	0,286
EP K0	0,020	0,455	-0,596	0,016	0,008	0,023	0,125	0,133	0,257
EP K3	0,015	1,464	0,277	0,025	0,065	0,004	0,648	0,014	0,662
FO K0	0,110	-0,244	0,018	0,004	0,013	0,000	0,802	0,003	0,805
FO K1	0,008	1,092	-1,017	0,020	0,019	0,026	0,235	0,127	0,361
FO K2	0,004	1,637	-0,642	0,021	0,021	0,005	0,254	0,024	0,278
FO K3	0,003	3,895	2,635	0,036	0,096	0,071	0,662	0,188	0,850
SO K0	0,102	-0,252	0,124	0,005	0,013	0,005	0,621	0,094	0,715
SO K1	0,014	0,432	-0,999	0,017	0,005	0,045	0,075	0,248	0,323
SO K2	0,006	1,459	-0,650	0,021	0,028	0,009	0,325	0,040	0,366
SO K3	0,003	3,798	2,182	0,030	0,079	0,042	0,641	0,131	0,772
PO K0	0,064	-0,547	0,486	0,016	0,039	0,049	0,588	0,287	0,875
PO K1	0,030	-0,015	-0,884	0,016	0,000	0,077	0,000	0,446	0,446
PO K2	0,017	0,585	-0,726	0,018	0,012	0,029	0,164	0,157	0,322
PO K3	0,013	1,878	0,609	0,031	0,095	0,016	0,757	0,049	0,806
EO K0	0,063	-0,513	0,528	0,016	0,034	0,057	0,509	0,334	0,842
EO K1	0,026	-0,101	-0,692	0,015	0,001	0,041	0,009	0,260	0,269
EO K0	0,023	0,456	-0,950	0,018	0,010	0,068	0,132	0,356	0,488
EO K3	0,013	1,879	0,473	0,030	0,092	0,009	0,745	0,029	0,774
Celkem	1,000			0,602	1,000	1,000			

Příloha č. 13: Tabulka č. I. Jak často jste znechucen(a) sám(a) sebou?

Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Jak často jste znechucen(a) sám(a) sebou?											
		Pachatelé						Oběti					
		Muži			Ženy			Muži			Ženy		
		Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně
Fyzické násilí	Bez násilí	2	18	80	5	21	74	2	18	80	7	20	73
	Výskyt násilí	13	35	52	20	38	42	10	22	68	5	44	51
	Statistiky	$\chi^2 = 15,180; p = 0,001$			$\chi^2 = 20,308; p < 0,001$			$\chi^2 = 7,028; p = 0,030$			$\chi^2 = 11,236; p = 0,004$		
Sexuální násilí	Bez násilí	1	17	82	7	22	71	2	17	81	6	19	75
	Výskyt násilí	8	26	66	5	30	65	5	30	65	10	35	55
	Statistiky	$\chi^2 = 11,599; p = 0,003$			$\chi^2 = 1,621; p = 0,445$			$\chi^2 = 4,799; p = 0,091$			$\chi^2 = 10,272; p = 0,006$		
Psych. násilí	Bez násilí	1	17	82	3	13	84	1	17	82	3	20	77
	Výskyt násilí	5	22	73	10	32	58	5	21	74	12	27	61
	Statistiky	$\chi^2 = 5,410; p = 0,067$			$\chi^2 = 25,179; p < 0,001$			$\chi^2 = 5,970; p = 0,051$			$\chi^2 = 13,200; p = 0,001$		
Ekonom. násilí	Bez násilí	2	17	81	5	20	75	2	16	82	4	17	79
	Výskyt násilí	3	22	75	9	26	65	3	22	75	10	30	60
	Statistiky	$\chi^2 = 1,474; p = 0,479$			$\chi^2 = 3,809; p = 0,149$			$\chi^2 = 1,905; p = 0,386$			$\chi^2 = 11,919; p = 0,003$		

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, $n=870$). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců ($n=602$). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti šestipolních kontingenčních tabulek ($df = 2$). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Příloha č. 14: Tabulka č. II. Jak často máte pocit, že si Vás druzí lidé neváží?

Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Jak často máte pocit, že si Vás druzí lidé neváží?											
		Pachatelé						Oběti					
		Muži			Ženy			Muži			Ženy		
		Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně
Fyzické násilí	Bez násilí	11	33	56	10	33	57	10	34	56	10	33	57
	Výskyt násilí	22	43	35	23	45	32	29	29	42	24	44	32
	Statistiky	$\chi^2 = 4,530; p = 0,104$			$\chi^2 = 9,748; p = 0,008$			$\chi^2 = 10,105; p = 0,006$			$\chi^2 = 11,679; p = 0,003$		
Sexuální násilí	Bez násilí	10	33	57	11	35	54	11	32	57	9	34	57
	Výskyt násilí	19	37	44	16	33	51	19	43	38	22	35	43
	Statistiky	$\chi^2 = 5,712; p = 0,058$			$\chi^2 = 0,889; p = 0,641$			$\chi^2 = 5,151; p = 0,076$			$\chi^2 = 9,585; p = 0,008$		
Psych. násilí	Bez násilí	9	27	64	7	25	68	7	30	63	8	29	63
	Výskyt násilí	15	43	42	16	42	42	16	38	46	16	40	44
	Statistiky	$\chi^2 = 13,914; p = 0,001$			$\chi^2 = 20,452; p < 0,001$			$\chi^2 = 10,353; p = 0,006$			$\chi^2 = 11,840; p = 0,003$		
Ekonom. násilí	Bez násilí	11	31	58	7	30	63	9	35	56	7	31	62
	Výskyt násilí	13	38	49	16	38	46	14	33	53	17	37	46
	Statistiky	$\chi^2 = 2,689; p = 0,261$			$\chi^2 = 9,568; p = 0,008$			$\chi^2 = 1,318; p = 0,501$			$\chi^2 = 10,603; p = 0,005$		

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti šestipolních kontingenčních tabulek (df = 2). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Příloha č. 15: Tabulka č. III. Jak často máte pocit méněcennosti?

Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Jak často máte pocit méněcennosti?											
		Pachatelé						Oběti					
		Muži			Ženy			Muži			Ženy		
		Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně
Fyzické násilí	Bez násilí	5	18	77	7	26	67	6	18	76	7	26	67
	Výskyt násilí	17	26	56	20	43	37	10	23	67	17	44	39
	Statistiky	$\chi^2 = 6,569; p = 0,037$			$\chi^2 = 15,815; p < 0,001$			$\chi^2 = 1,113; p = 0,573$			$\chi^2 = 12,713; p = 0,002$		
Sexuální násilí	Bez násilí	6	18	76	8	27	65	5	19	76	6	26	68
	Výskyt násilí	10	22	68	7	37	56	16	19	65	15	34	51
	Statistiky	$\chi^2 = 2,356; p = 0,308$			$\chi^2 = 1,998; p = 0,368$			$\chi^2 = 7,003; p = 0,030$			$\chi^2 = 8,542; p = 0,014$		
Psych. násilí	Bez násilí	5	18	77	7	21	72	4	14	82	5	23	72
	Výskyt násilí	9	20	71	10	34	56	9	23	68	12	34	54
	Statistiky	$\chi^2 = 2,143; p = 0,342$			$\chi^2 = 7,698; p = 0,021$			$\chi^2 = 7,835; p = 0,020$			$\chi^2 = 11,330; p = 0,003$		
Ekonom. násilí	Bez násilí	6	17	77	7	24	69	5	18	77	6	24	70
	Výskyt násilí	6	22	72	9	32	59	8	19	73	11	33	56
	Statistiky	$\chi^2 = 1,299; p = 0,522$			$\chi^2 = 3,697; p = 0,157$			$\chi^2 = 1,374; p = 0,503$			$\chi^2 = 6,973; p = 0,031$		

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, $n=870$). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců ($n=602$). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti šestipolních kontingenčních tabulek ($df = 2$). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Příloha č. 16: Tabulka č. IV. Jak často máte pocit osamělosti?

Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Jak často máte pocit osamělosti?											
		Pachatelé						Oběti					
		Muži			Ženy			Muži			Ženy		
		Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně
Fyzické násilí	Bez násilí	6	24	70	11	24	65	7	24	69	11	23	66
	Výskyt násilí	22	22	56	30	33	37	10	26	64	32	36	32
	Statistiky	$\chi^2 = 8,147; p = 0,017$			$\chi^2 = 13,791; p = 0,001$			$\chi^2 = 0,486; p = 0,784$			$\chi^2 = 19,695; p < 0,001$		
Sexuální násilí	Bez násilí	5	23	72	12	26	62	6	23	71	11	23	66
	Výskyt násilí	13	29	58	23	21	56	11	32	57	22	30	48
	Statistiky	$\chi^2 = 5,903; p = 0,052$			$\chi^2 = 3,663; p = 0,160$			$\chi^2 = 2,989; p = 0,224$			$\chi^2 = 7,674; p = 0,022$		
Psych. násilí	Bez násilí	5	23	72	9	18	73	3	23	74	10	21	69
	Výskyt násilí	10	25	65	18	31	51	11	26	63	18	29	53
	Statistiky	$\chi^2 = 3,776; p = 0,151$			$\chi^2 = 15,116; p = 0,001$			$\chi^2 = 8,018; p = 0,018$			$\chi^2 = 9,139; p = 0,010$		
Ekonom. násilí	Bez násilí	4	24	72	12	23	65	5	23	72	10	24	66
	Výskyt násilí	11	25	64	15	27	58	9	24	67	18	26	56
	Statistiky	$\chi^2 = 4,229; p = 0,121$			$\chi^2 = 1,310; p = 0,519$			$\chi^2 = 1,341; p = 0,511$			$\chi^2 = 5,456; p = 0,065$		

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, $n=870$). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců ($n=602$). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti šestipolních kontingenčních tabulek ($df = 2$). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Příloha č. 17: Tabulka č. V. Jak často máte pocit, že jste milován(a)?

Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Jak často máte pocit, že jste milován(a)?											
		Pachatelé						Oběti					
		Muži			Ženy			Muži			Ženy		
		Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně
Fyzické násilí	Bez násilí	61	32	7	68	23	9	62	31	7	68	24	8
	Výskyt násilí	35	43	22	25	50	25	42	42	16	22	49	29
	Statistiky	$\chi^2 = 9,689; p = 0,008$			$\chi^2 = 26,915; p < 0,001$			$\chi^2 = 6,019; p = 0,049$			$\chi^2 = 33,736; p < 0,001$		
Sexuální násilí	Bez násilí	64	30	6	65	25	10	62	31	7	67	23	10
	Výskyt násilí	45	42	13	44	37	19	49	43	8	47	39	14
	Statistiky	$\chi^2 = 7,653; p = 0,022$			$\chi^2 = 6,867; p = 0,032$			$\chi^2 = 2,416; p = 0,299$			$\chi^2 = 9,395; p = 0,009$		
Psych. násilí	Bez násilí	70	23	7	75	18	7	70	25	5	74	18	8
	Výskyt násilí	46	46	8	51	34	15	49	41	10	49	36	15
	Statistiky	$\chi^2 = 18,960; p < 0,001$			$\chi^2 = 17,208; p < 0,001$			$\chi^2 = 13,056; p = 0,001$			$\chi^2 = 18,830; p < 0,001$		
Ekonom. násilí	Bez násilí	66	28	6	67	23	10	69	26	5	73	19	8
	Výskyt násilí	51	39	10	57	30	13	52	38	10	50	35	15
	Statistiky	$\chi^2 = 6,477; p = 0,039$			$\chi^2 = 3,384; p = 0,184$			$\chi^2 = 9,200; p = 0,010$			$\chi^2 = 15,995; p < 0,001$		

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, $n=870$). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců ($n=602$). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti šestipolních kontingenčních tabulek ($df = 2$). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Příloha č. 18: Tabulka č. VI. Jak často si připadáte jako úspěšný člověk?

Třídění dle pohlaví a zaangažovanosti v násilném vztahu. Hodnoty jsou uváděny v procentech.

		Jak často si připadáte jako úspěšný člověk?											
		Pachatelé						Oběti					
		Muži			Ženy			Muži			Ženy		
		Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně	Často	Občas	Výjimečně
Fyzické násilí	Bez násilí	31	50	19	25	48	27	31	50	19	25	50	25
	Výskyt násilí	17	57	26	20	32	48	26	48	26	17	24	59
	Statistiky	$\chi^2 = 1,940; p = 0,379$			$\chi^2 = 7,328; p = 0,026$			$\chi^2 = 0,794; p = 0,672$			$\chi^2 = 19,771; p < 0,001$		
Sexuální násilí	Bez násilí	32	47	21	25	46	29	31	48	21	24	55	24
	Výskyt násilí	23	63	14	19	46	35	27	62	11	24	31	45
	Statistiky	$\chi^2 = 4,954; p = 0,084$			$\chi^2 = 1,142; p = 0,565$			$\chi^2 = 3,223; p = 0,200$			$\chi^2 = 12,940; p = 0,002$		
Psych. násilí	Bez násilí	32	50	18	27	55	18	32	49	19	24	55	21
	Výskyt násilí	28	50	22	21	40	39	28	51	21	24	37	39
	Statistiky	$\chi^2 = 0,963; p = 0,618$			$\chi^2 = 16,381; p < 0,001$			$\chi^2 = 0,657; p = 0,720$			$\chi^2 = 14,144; p = 0,001$		
Ekonom. násilí	Bez násilí	26	51	23	21	53	26	28	52	20	26	50	24
	Výskyt násilí	36	49	15	26	41	33	32	48	20	22	43	35
	Statistiky	$\chi^2 = 4,227; p = 0,121$			$\chi^2 = 4,453; p = 0,108$			$\chi^2 = 0,799; p = 0,682$			$\chi^2 = 4,829; p = 0,089$		

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, n=870). Lidé mající zkušenost s partnerským vztahem trvajícím alespoň 6 měsíců (n=602). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Pozn.: Tabulka sestává z šestnácti šestipolních kontingenčních tabulek (df = 2). Statistiky χ^2 vyjadřují míru závislosti v dané kontingenční tabulce. Tučně jsou označeny hodnoty kontingenčních tabulek, kde hladina významnosti $p \leq 0,05$.

Příloha č. 19: Korespondenční analýza „Partnerské násilí a delikventní projevy“: Zátěže řád. a sl. kategorií
Symetrická normalizace

Řádkové kategorie	Vektor řádkových zátěží	Rozměr			Řádková inerce	Příspěvky řádkových kategorií k inerci			Příspěvky rozměru k inerci řádkové kategorie			Celkem
		1	2	3		1	2	3	1	2	3	
Fyzické násilí	0,007	-1,863	2,604	-0,370	0,022	0,081	0,231	0,006	0,303	0,407	0,006	0,716
Bez fyzického násilí	0,094	0,124	-0,095	0,003	0,002	0,005	0,004	0,000	0,203	0,082	0,000	0,285
Sexuální násilí	0,021	-1,226	0,877	-0,506	0,016	0,109	0,081	0,035	0,539	0,189	0,049	0,777
Bez sexuálního násilí	0,081	0,299	-0,121	0,100	0,005	0,025	0,006	0,005	0,455	0,051	0,027	0,533
Psychické násilí	0,042	-0,685	0,614	0,062	0,012	0,069	0,081	0,001	0,459	0,254	0,002	0,715
Bez psychického násilí	0,059	0,469	-0,299	-0,085	0,008	0,046	0,027	0,003	0,474	0,132	0,008	0,614
Ekonomické násilí	0,042	-0,626	0,647	0,121	0,011	0,058	0,091	0,004	0,418	0,306	0,008	0,733
Bez ek. násilí	0,059	0,433	-0,339	-0,130	0,008	0,039	0,035	0,007	0,386	0,162	0,019	0,566
Speed, extáze: opakovaně	0,013	-1,166	-0,931	1,240	0,015	0,062	0,057	0,131	0,343	0,150	0,206	0,699
Speed, extáze: jednou	0,017	-0,163	-0,218	-1,274	0,009	0,002	0,004	0,186	0,014	0,017	0,451	0,482
Speed, extáze: ne	0,069	0,226	0,098	0,166	0,005	0,012	0,003	0,013	0,205	0,027	0,059	0,291
Sprejství: opakovaně	0,007	-1,292	-1,206	-1,372	0,014	0,040	0,051	0,085	0,237	0,142	0,142	0,522
Sprejství: jednou	0,016	-0,880	-0,509	0,434	0,011	0,044	0,021	0,020	0,334	0,077	0,043	0,453
Sprejství: ne	0,076	0,327	0,171	0,058	0,004	0,029	0,011	0,002	0,514	0,096	0,009	0,619
Tvrdé drogy: opakovaně	0,004	-1,537	-1,453	2,002	0,013	0,034	0,044	0,109	0,205	0,126	0,185	0,515
Tvrdé drogy: jednou	0,007	-0,914	-0,807	-0,046	0,011	0,020	0,023	0,000	0,145	0,078	0,000	0,223
Tvrdé drogy: ne	0,088	0,167	0,095	-0,062	0,002	0,009	0,004	0,002	0,328	0,072	0,024	0,424
Vandalismus: opakovaně	0,006	-1,922	-0,916	1,099	0,014	0,079	0,026	0,049	0,451	0,070	0,078	0,600
Vandalismus: jednou	0,018	-0,539	-0,681	-1,291	0,012	0,018	0,043	0,199	0,126	0,139	0,386	0,651
Vandalismus: ne	0,075	0,289	0,161	0,238	0,004	0,022	0,010	0,028	0,425	0,090	0,153	0,668
Krádež v obchodě: opakovaně	0,009	-1,246	-0,571	-0,623	0,012	0,051	0,016	0,024	0,332	0,048	0,044	0,424
Krádež v obchodě: jednou	0,025	-0,462	-0,444	0,075	0,010	0,019	0,025	0,001	0,150	0,095	0,002	0,248
Krádež v obchodě: ne	0,066	0,373	0,175	-0,042	0,006	0,032	0,010	0,001	0,416	0,063	0,003	0,482
Skupinová bitka: opakovaně	0,019	-0,956	-0,596	0,422	0,012	0,061	0,034	0,022	0,403	0,108	0,042	0,553
Skupinová bitka: jednou	0,032	-0,082	-0,384	-0,471	0,008	0,001	0,024	0,047	0,008	0,116	0,136	0,260
Skupinová bitka: ne	0,049	0,431	0,366	0,253	0,008	0,032	0,033	0,021	0,314	0,156	0,057	0,527
Celkem	1,000				0,255	1,000	1,000	1,000				

Sloupcové kategorie	Vektor sloupcových zátěží	Rozměr			Sloupcová inerce	Příspěvky sloupcových kategorií k inerci			Příspěvky rozměru k inerci sloupcové kategorie			Celkem
		1	2	3		1	2	3	1	2	3	
Fyzické násilí	0,007	-1,864	2,603	-0,372	0,022	0,081	0,231	0,006	0,304	0,406	0,006	0,716
Bez fyzického násilí	0,094	0,121	-0,099	-0,003	0,002	0,005	0,005	0,000	0,193	0,089	0,000	0,282
Sexuální násilí	0,021	-1,231	0,873	-0,510	0,016	0,110	0,081	0,036	0,541	0,187	0,049	0,778
Bez sexuálního násilí	0,081	0,296	-0,124	0,094	0,004	0,025	0,006	0,005	0,450	0,054	0,024	0,529
Psychické násilí	0,042	-0,688	0,611	0,059	0,012	0,070	0,081	0,001	0,463	0,251	0,002	0,715
Bez psychického násilí	0,059	0,466	-0,303	-0,092	0,008	0,045	0,028	0,003	0,468	0,136	0,010	0,614
Ekonomické násilí	0,042	-0,628	0,645	0,117	0,011	0,059	0,090	0,004	0,421	0,304	0,008	0,733
Bez ek. násilí	0,059	0,428	-0,344	-0,136	0,008	0,038	0,036	0,007	0,379	0,167	0,020	0,566
Speed, extáze: opakovaně	0,013	-1,147	-0,955	1,142	0,015	0,062	0,062	0,115	0,336	0,160	0,177	0,674
Speed, extáze: jednou	0,018	-0,101	-0,180	-1,246	0,010	0,001	0,003	0,188	0,005	0,012	0,428	0,445
Speed, extáze: ne	0,069	0,225	0,094	0,152	0,005	0,012	0,003	0,011	0,210	0,025	0,051	0,286
Sprejství: opakovaně	0,007	-1,293	-1,208	-1,353	0,014	0,041	0,052	0,083	0,239	0,143	0,139	0,521
Sprejství: jednou	0,016	-0,914	-0,531	0,494	0,011	0,048	0,024	0,026	0,350	0,081	0,054	0,485
Sprejství: ne	0,075	0,328	0,173	0,062	0,005	0,029	0,012	0,002	0,513	0,097	0,010	0,621
Tvrdé drogy: opakovaně	0,004	-1,544	-1,452	2,027	0,013	0,034	0,044	0,111	0,206	0,125	0,188	0,519
Tvrdé drogy: jednou	0,007	-0,920	-0,809	-0,047	0,011	0,021	0,023	0,000	0,147	0,078	0,000	0,225
Tvrdé drogy: ne	0,088	0,162	0,088	-0,074	0,002	0,008	0,003	0,003	0,314	0,063	0,035	0,413
Vandalismus: opakovaně	0,006	-1,880	-0,871	1,073	0,014	0,074	0,023	0,046	0,439	0,065	0,076	0,580
Vandalismus: jednou	0,018	-0,532	-0,675	-1,286	0,012	0,018	0,043	0,199	0,124	0,137	0,386	0,648
Vandalismus: ne	0,075	0,296	0,173	0,241	0,004	0,023	0,012	0,029	0,442	0,104	0,155	0,701
Krádež v obchodě: opakovaně	0,009	-1,253	-0,577	-0,599	0,012	0,052	0,016	0,022	0,334	0,049	0,041	0,424
Krádež v obchodě: jednou	0,025	-0,467	-0,448	0,099	0,010	0,019	0,026	0,002	0,153	0,097	0,004	0,253
Krádež v obchodě: ne	0,065	0,379	0,185	0,065	0,006	0,033	0,011	0,002	0,470	0,077	0,007	0,554
Skupinová bitka: opakovaně	0,019	-0,957	-0,593	0,415	0,012	0,061	0,034	0,022	0,402	0,106	0,040	0,549
Skupinová bitka: jednou	0,032	-0,038	-0,337	-0,537	0,008	0,000	0,019	0,061	0,002	0,093	0,182	0,277
Skupinová bitka: ne	0,049	0,430	0,366	0,227	0,008	0,032	0,033	0,017	0,317	0,158	0,047	0,522

Korespondenční analýza: $\chi^2 = 6485,475$, $DF = 625$, $p < 0,001$ (Výpočty probíhaly pomocí aplikace umožňující výpočet korespondenční analýzy v MS Excel – viz. [Ganajová, 2009])

Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, N=870). Podsoubor mužů, kteří mají zkušenost s partnerským vztahem trvajícím déle než 6 měsíců (N=296). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

Korespondenční analýza: $\chi^2 = 6485,475$, $DF = 625$, $p < 0,001$ (Výpočty probíhaly pomocí aplikace umožňující výpočet korespondenční analýzy v MS Excel – viz. [Ganajová, 2009]). Znaménkové schéma je z důvodu zkoumání souvislostí mezi všemi kategoriemi navzájem symetrické podle diagonály.
Legenda: +++/-- = $p \leq 0,001$; ++/-- = $p \leq 0,01$; +/- = $p \leq 0,05$; znaménko dle pozitivní/negativní závislosti
Zdroj: Výzkum Partnerské vztahy (lidé ve věku 15 až 29 let, $N=870$). Podsoubor mužů, kteří mají zkušenost s partnerským vztahem trvajícím déle než 6 měsíců ($N=296$). Data byla sebrána s finanční podporou GAUK.

167